

ANUARUL

LABORATORULUI PENTRU ANALIZA CONFLICTULUI TRANSNISTREAN

**(YEARBOOK OF THE LABORATORY
FOR THE TRANSNISTRIAN CONFLICT
ANALYSIS)**

LABORATORUL PENTRU ANALIZA
CONFLICTULUI TRANSNISTREAN

Volume V
No. 1 / 2021

ISSN: 2601-1174

*Anuarul Laboratorului pentru Analiza Conflictului Transnistrean /
The Yearbook of the Laboratory for the Transnistrian Conflict Analysis
Vol. V, No. 1, 2021*

**LABORATORUL PENTRU ANALIZA
CONFLICTULUI TRANSNISTREAN**

**Copyright © 2020-2025, Lucian Blaga University of Sibiu
The Laboratory for Transnistrian Conflict Analysis**

550324 Sibiu, Calea Dumbrăvii 34

Tel. / Fax: +40-0269-422169

Web: <http://www.lact.ro/>

E-mail: office@lact.ro

BOARD

Redactor-Şef/Chief-Editor:

Eugen Străuţiu – Lucian Blaga University of Sibiu

Comitetul de Redacţie/Editorial Board:

Nicoleta Annemarie Munteanu - Lucian Blaga University of Sibiu

Marius Şpechea – Lucian Blaga University of Sibiu

Iuliana Neagoş – Lucian Blaga University of Sibiu

Tatiana Toma - Dunărea de Jos University of Galaţi

Mihai Melintei – Lucian Blaga University of Sibiu

Ruslana Grosu – Academy of Sciences of Moldova, Chişinău

Secretar de redacţie/Editorial Secretary:

Iustin Vancea – Lucian Blaga University of Sibiu

Comitetul Ştiinţific/Scientific Committee:

Vitaly Gamurari – Free International University of Moldova, Chişinău

Artem Fylypenko - National Institute for Strategic Studies, Odesa

Marcin Kosienkowski - John Paul II Catholic University of Lublin

Dmitry Malyshev – National Research Institute of World Economy and International Relations "E. M. Primakov" of the Russian Academy of Sciences

Aurelian Lavric – Armed Forces Military Academy „Alexandru cel Bun”, Chişinău

Leonid Litra – New Europe Center of Kyiv

Marin Butuc – Military Academy of the Armed Forces “Alexandru cel Bun”, Chişinău

Gabriel Şerban – Lucian Blaga University of Sibiu

Ganna Kharlamova – Taras Shevchenko National University of Kyiv

Anatoly Dirun – School for Political Research of Tiraspol

Eugen Străuţiu – Lucian Blaga University of Sibiu

Nikolai Tsveatkov – Academy of Sciences of Moldova, Chişinău

Recenzori / Reviewers

Nicoleta Annemarie Munteanu - Lucian Blaga University of Sibiu

Marcin Kosienkowski – John Paul II Catholic University of Lublin

Aurelian Lavric – Agency for Military Science and Memory, Chişinău

Gabriel Şerban – Lucian Blaga University of Sibiu

Anatoly Dirun – School for Political Research of Tiraspol

Eugen Străuţiu – Lucian Blaga University of Sibiu

ARIA TEMATICĂ

Revista noastră publică articole de cercetare științifică destinată, în principal, următoarelor teme relevante pentru înțelegerea și prognozarea conflictului transnistrean:

- Originea și evoluția conflictului;
- Stadiul prezent și perspectivele de soluționare a conflictului;
- Interesele și acțiunile actorilor internaționali implicați;
- Platformele de negociere: arhitectura instituțională și rezultate;
- Dosarele negociate (sub aspect de securitate, politic, economic, al drepturilor omului, dar și dosare cu caracter tehnic);
- Descrierea și înțelegerea organizărilor sociale și instituționale pe malul stâng al Nistrului;
- Politicile Republicii Moldova în gestionarea conflictului.

Pe de altă parte, oferim instrumente de lucru necesare cercetării, publicând analize, interviuri, documente și recenzii care au fost găzduite/diseminate de către Laboratorul pentru Analiza Conflictului Transnistrean în cursul anului precedent.

TOPICS

Our journal publish scientific research articles mainly dedicated to the following topics relevant to the understanding and prognosis of the Transnistrian conflict:

- *The origin and evolution of the conflict;*
- *Present status and perspectives for conflict resolution;*
- *The interests and actions of the international actors involved;*
- *Negotiating platforms: institutional architecture and results;*
- *The files negotiated (in terms of security, political, economic, human rights, as well as technical files);*
- *Description and understanding of social and institutional organizations on the left bank of the Dniester River;*
- *The Republic of Moldova's conflict management policies.*

On the other hand, we will provide working tools for research, published analyzes, interviews, documents and book reviews that were hosted/disseminated by the Laboratory for the Transnistrian Conflict Analysis during the previous year.

CUPRINS / CONTENTS

CERCETARE / RESEARCH

ARTICOLE – PAPERS

Dumitru CAZAC , TRANSNISTRIA IN THE FOREIGN POLICY OF THE RUSSIAN FEDERATION (1989-2009) (RO)	7
Nicoleta CIOBANU, Marius ȘPECHEA , THE CHALLENGE OF DIGITALIZATION ON THE TWO BANKS OF THE DNIESTER - COMPARATIVE ANALYSIS (RO)	26
Valeria CHELARU , THE “TRUE” MOLDOVANS OF TRANSNISTRIA: A CASE STUDY OF IDENTITY FABRICATION IN THE FIRST YEARS OF THE USSR (1924-1940) (EN)	35
Anatoliy DIRUN , PRESIDENTIAL ELECTIONS IN TRANSNISTRIA: FROM STABILITY TO PROBLEMS OF LEGITIMACY OF POWER (EN) ..	54
Cristina LESNIC , THEORY OF CHANGE IN THE PROCESS OF ACHIEVING INTERNATIONAL POLICE COOPERATION (RO)	63
Mihai MELINTEI , THE COOPERATION BETWEEN THE TWO BANKS OF THE DNIESTER IN THE MEDICAL DOMAIN DURING THE COVID-19 PANDEMIC (RO)	75
Nicoleta Annemarie MUNTEANU , THE TRANSNISTRIAN TOPIC WITHIN THE ROMANIAN ONLINE PRESS (JANUARY 2020 – JULY 2021) (RO).....	90
Eugen STRĂUȚIU, Mihai MELINTEI , RUSSIAN TROOPS OPERATIONAL GROUP AND THE TRANSNISTRIAN PACIFICATION MISSION (RO).....	108
Marius ȘPECHEA , TRANSNISTRIAN REGULATION AND THE ENERGY ISSUE AT THE LOCAL AND REGIONAL LEVEL (RO).....	123
Viorica ȚÎCU , THE TRANSNISTRIAN ISSUE IN THE CONTEXT OF RUSSIA’S “NEAR ABROAD” POLICY (EN)	130
Ivan ȚURCAN , LACK OF INFORMATION POLICIES IN RELATION TO THE TRANSNISTREAN REGION - RISK FACTOR ON INFORMATION SECURITY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA (RO)	145

INSTRUMENTE DE LUCRU / WORKING INSTRUMENTS

ANALIZE – ANALYSIS

ALIN GVIDIANI : ACTIVITĂȚILE REALIZATE DE CĂTRE BIROUL POLITICI DE REINTEGRARE ÎN ANUL 2020 (RO)	152
---	-----

TETIANA TOMA: REACȚIA PRESEI DIN FEDERAȚIA RUSĂ LA DECLARAȚIILE MAIEI SANDU PRIVIND RETRAGEREA FORȚELOR MILITARE RUSE DIN TRANSNISTRIA (RO)	162
MIHAI MELINTEI: CONFLICTUL ARMAT DE PE NISTRU ÎN PERIOADA MARTIE-IULIE 1992. DATE ȘI FAPTE (RO)	168
EDUARD BUMBAC: ROLUL ȘI MISIUNEA OPERAȚIUNII DE PACIFICARE DIN REPUBLICA MOLDOVA, ÎN CONTEXTUL ACORDULUI DE ÎNCETARE A FOCULUI DIN 21.07.1992 (RO)	174

DOCUMENTE – DOCUMENTS

JOINT STATEMENT BY THE MEDIATORS AND THE OBSERVERS IN THE PERMANENT CONFERENCE ON POLITICAL ISSUES IN THE FRAMEWORK OF THE NEGOTIATION PROCESS ON THE TRANSNISTRIAN SETTLEMENT IN THE 5+2 FORMAT FOLLOWING THEIR 3-4 JUNE 2021 VISIT TO CHISINAU AND TIRASPOL (EN)	178
NATO BRUSSELS SUMMIT COMMUNIQUÉ (EN)	179
ГОСУДАРСТВЕННАЯ ДУМА ФЕДЕРАЛЬНОГО СОБРАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ СЕДЬМОГО СОЗЫВА СОВЕТ ПРЕЗИДИУМА ФРАКЦИИ ВСЕРОССИЙСКОЙ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ «ЕДИНАЯ РОССИЯ» РЕШЕНИЕ (RU, RO)	179
DISPOZIȚIA MINISTERULUI SANĂȚĂȚII, MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE AL REPUBLICII MOLDOVA CU PRIVIRE LA CONFIRMAREA CERTIFICATELOR DE VACCINARE (RO)	185
ЗАЯВА ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ З 1 ВЕРЕСНЯ ПРИЗУПИНЯЄТЬСЯ ДОПУСК ДО УЧАСТІ В МІЖНАРОДНОМУ ДОРОЖНЬОМУ РУСІ АВТОМОБІЛІВ ІЗ ПРИДНІСТРОВСЬКОГО РЕГІОНУ МОЛДОВИ, ЯКІ НЕ МАЮТЬ НОМЕРНИХ ЗНАКІВ УЗГОДЖЕНОГО ЧИ НЕЙТРАЛЬНОГО ЗРАЗКА (RU, RO)	186
MESAJUL DOAMNEI MAIA SANDU, PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA, LA CEA DE-A 76-A SESIUNE A ADUNĂRII GENERALE A NAȚIUNILOR UNITE (RO)	187
ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 655 ПРИНЯТО ВЕРХОВНЫМ СОВЕТОМ ПРИДНЕСТРОВСКОЙ МОЛДАВСКОЙ (RU, RO)	188
RESOLUTION IN THE HOUSE OF REPRESENTATIVES - November 2, 2021 (EN)	193
HOTĂRÂRE CU PRIVIRE LA CONSTITUIREA COMISIEI PARLAMENTARE SPECIALE DE MONITORIZARE ȘI CONTROL PARLAMENTAR ASUPRA REALIZĂRII POLITICII DE REINTEGRARE A REPUBLICII MOLDOVA (RO)	194
MINISTERIAL STATEMENT ON THE NEGOTIATIONS ON THE TRANSNISTRIAN SETTLEMENT PROCESS IN THE “5+2” FORMAT (EN)	196

CERCETARE / RESEARCH

ARTICOLE – PAPERS

Dumitru CAZAC

*George Emil Palade University of Medicine, Pharmacy, Science and Technology of
Târgu-Mureș*

TRANSNISTRIA ÎN POLITICA EXTERNĂ A FEDERAȚIEI RUSE (1989-2009)

Title:	TRANSNISTRIA IN THE FOREIGN POLICY OF THE RUSSIAN FEDERATION (1989-2009)
Abstract:	<i>Present article is part of a larger scientific research, my PhD thesis, which focuses on the role of the elites within Transnistria history. Russian foreign policy regarding Transnistria for the period of 1989-2009 was heavily depending on the relationship between Moscow and Chișinău. The article is divided into three sections: 1989-1992, 1992-2001, 2001-2009, according to important events that accompanied that periods: transition that followed the collapse of USSR, armed conflict and its consequences, the ruling of Communist Party in the Republic of Moldova. The research also reflects main agreements reached in the process of negotiations of the transnistrian issue, on bilateral and multilateral level, contribution of OSCE and Ukraine on identifying solutions for political settlement of the transnistrian frozen conflict.</i>
Keywords:	Negotiations; State Duma; international obligations; 14th army; national sovereignty.
Contact details of the authors:	E-mail: dumitru.s.cazac@gmail.com
Institutional affiliation of the authors:	George Emil Palade University of Medicine, Pharmacy, Science and Technology of Târgu-Mureș
Institutions address:	38 Gheorghe Marinescu Street, Târgu-Mureș, 540142, phone: +40-265-21 55 51; fax: +40-265-21 04 07, www.umfst.ro , scoala.doctorala@umfst.ro .

1989 -1992. Conflictul armat din Transnistria

De la Petru I al Rusiei, care a conștientizat importanța economică și strategică a porturilor maritime, politica externă a acesteia poate fi caracterizată ca una expansionistă. Cauzele acestei politici pot fi multiple. Personal, voi susține cele afirmate de Mackinder, și dezvoltate mai târziu de către Robert Kaplan, care în

conformitate cu teoria lui Mackinder a „Heartland”-ului¹, consideră că amplasarea geografică și moștenirea hoardelor mongole stau la baza a ceea ce este astăzi politica externă a Federației Ruse.

În perioadele de criză ale Statului Rus, națiunile și locuitorii unor teritorii care au devenit victimă ale politicii expansioniste au profitat de aceste momente pentru a-și recăpăta independența și auto-guvernarea. Ceea ce s-a întâmplat în RSSM în perioada 1989-1992 prezintă anumită similitudini cu perioada 1917-1918, atunci când puterea de la Moscova a fost lovită de o criză militară, economică și socială, ceea ce a slăbit controlul asupra teritoriilor îndepărtate ale Imperiului și a admis separarea unor entități anexate anterior. Spre deosebire de revoluția rusă începută în 1917, care a culminat cu schimbarea radicală a puterii, puciul moscovit din august 1991 nu s-a încununat cu succes, astfel că elita politică nou-venită la guvernare la Moscova a restabilit rapid controlul acolo unde situația era favorabilă și exista o susținere a orientării pro-ruse.

Totuși, în perioada 1989-1992, până la consolidarea noii puteri de la Moscova, abordarea situației din RSSM, ulterior Republica Moldova și în special în regiunea transnistreană era una hazardată. Acest lucru se datora, pe de o parte, după cum am menționat, slăbiciunii însăși a puterii centrale, iar pe de altă parte, haosului creat de separarea a 14 republici unionale, într-o perioadă foarte scurtă. Dacă în Belarus sau Ucraina tranziția a avut loc într-un mod relativ liniștit, în Letonia, Lituania, Estonia, iar în special Republica Moldova, Georgia, Azerbaidjan, tensiunile au degenerat în conflicte cu folosirea armelor și vărsări de sânge.

În ceea ce privește Transnistria, prin *Decretul Președintelui URSS „Cu privire la măsurile pentru normalizarea situației din RSS Moldova”*² din 22 decembrie 1990, la punctul 4 se menționează: „Se consideră ca lipsite de putere juridică din momentul adoptării hotărârile congresului întâi din 19 august 1990 al deputaților poporului de toate nivelurile reprezentând teritoriile cu populație găgăuză compactă și hotărârile congresului al doilea, din 2 septembrie 1990 al deputaților Sovietelor de toate nivelurile reprezentând unele localități ale Transnistriei privind proclamarea republicii găgăuze și republicii sovietice socialiste transnistrene moldovenești, privind desfășurarea alegerilor pentru formarea organelor lor supreme, precum și toate hotărârile ulterioare adoptate de către aceste organe”.

Această poziție poate fi explicată prin decizia puterii centrale a URSS de a exprima o susținere pentru guvernul de la Chișinău, în ideea în care la 17 martie 1991 urma să fie desfășurat referendumul unional cu privire la problema păstrării Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste. Elitele politice de la Moscova încă nutreau speranțe că noua putere democratică din RSS Moldova, fiind exponenți ai *nomenclaturii* de partid, nu vor avea curajul să se rupă definitiv de spațiul sovietic. Aceste speranțe au fost spulberate de deciziile deputaților Sovietului Suprem al RSSM din 19 februarie 1991 care au interzis expres desfășurarea oricăror acțiuni de organizare și efectuare a referendumului, exprimând în mod univoc atitudinea negativă față de acest instrument.

Schimbarea de atitudine nu s-a lăsat mult așteptată, mai ales în contextul în care conflictul civil apărut în regiunea transnistreană degenerase într-un adevărat război, cu

¹ Robert. D. Kaplan, *Răzbușnarea geografiei*, Carte Pentru Toți, București, 2019.

² „Moldova Suverană”, nr.296 din 25 decembrie 1990.

implicarea *volens nolens* a militarilor Armatei a 14-a. La 1 aprilie 1992, Președintele Federației Ruse, Boris Elțin anunța¹ trecerea sub jurisdicția Federației Ruse a unităților militare ale fostei URSS, dislocate pe teritoriul Republicii Moldova, cu excepția celor ce nu se regăseau în rândul forțelor armate ale Republicii Moldova. În principal, Decretul Președintelui Elțin viza efectivul Armatei a 14-a, dislocat în regiunea transnistreană, întrucât ceilalți militari, cu mici excepții, au ales să facă parte din Armata Republicii Moldova. Urmare a acestui Decret, în plin conflict militar între forțele de poliție ale regimului constituțional de la Chișinău și detașamentele paramilitare separatiste, la 19 mai 1992, Ministrul Apărării al Federației Ruse Pavel Grachev, semnează o dispoziție² către comandantul Armatei a 14-a Generalul Netkachev, în care menționează că „Transnistria este pământ rusesc, care trebuie apărat cu toate mijloacele și pe toate căile. În aceeași zi, la ora 18:00, forțele militare ale Rusiei, respectiv Armatei a 14-a, au declanșat o acțiune militară deschisă împotriva Republicii Moldova, împotriva forțelor de ordine legale³.

Acțiunile politico-militare ale Federației Ruse erau însoțite și de cele economice. Din ianuarie 1992, Banca Centrală a Rusiei (fosta bancă de stat a URSS) a instituit o blocadă asupra conturilor valutare ale întreprinderilor și cetățenilor Republicii Moldova. În cele ce au urmat, în perioada 10-12 martie 1992, Banca Centrală a Rusiei, a deschis o filială în orașul Tiraspol, fără a avea vreo înțelegere în acest sens cu autoritățile constituționale de la Chișinău. Acest fapt s-a soldat cu distrugerea sistemului bancar unic al Republicii Moldova. În consecință, agenții economici din Transnistria nu au mai plătit impozite și nu au vărsat plăți în bugetul Republicii Moldova, ceea ce a avut impact direct asupra securității economice a acesteia.

Implicarea Federației Ruse în conflictul din Transnistria din 1992 este un subiect extrem de amplu și complex, care până în ziua de astăzi reprezintă un subiect de dispută a istoricilor. Totuși, în ceea ce privește comportamentul și abordarea Federației Ruse, există niște lucruri certe, care rezultă din documente ale timpului. În acest fel, trebuie remarcată ezitarea de care a dat dovadă conducerea Federației Ruse de a lua o atitudine și a opri ostilitățile armate, ceea ce ar fi prevenit multitudinea victimelor⁴. Mai mult, de la postul de televiziune „Ostankino”, care reprezenta mesagerul guvernării și era distribuit pe întreg teritoriul ex-URSS, se operau cu manipulări cum

¹ *Decretul Președintelui Federației Ruse cu privire la trecerea sub jurisdicția Federației Ruse a unităților militare ale fostei URSS din 1 aprilie 1992*, <http://www.kremlin.ru/acts/bank/1114> (06.01.2021).

² *Dispoziția Ministrului Apărării a Federației Ruse din 19 mai 1992*, „Sfatul Țării” nr. 86 din 26 mai 1992.

³ *Mesajul Președintelui Republicii Moldova, Mircea Snegur, adresat șefilor de stat și de guvern în legătură cu intervenția militară a Rusiei împotriva Republicii Moldova în Mihai Greco, Anatol Țăranu, Trupele ruse în Republica Moldova*, Litera Internațional, Chișinău, 2004, p. 111

⁴ *Telegramă a Președintelui Republicii Moldova, Mircea Snegur, adresată Președintelui Federației Ruse, Boris Elțin, în legătură cu agresiunea Rusiei asupra Republicii Moldova din 20 mai 1992 în Mihai Greco, Anatol Țăranu, Op. cit.*, p. 119; *Telegramă a Președintelui Republicii Moldova, Mircea Snegur, adresată Președintelui Federației Ruse, Boris Elțin, în legătură cu agresiunea Rusiei asupra Republicii Moldova din 22 mai 1992*, „Sfatul Țării” nr. 84 din 21 mai 1992.

că Republica Moldova primea ajutoare sub formă de tancuri din România¹, în timp ce forțele separatiste încetau ostilitățile iar cazacii se retrăgeau din Transnistria. Manipulările au fost prezente și în discursurile elitelor politice ale Federației Ruse, astfel că în Declarația sa din 21 iunie 1992², Vice-Președintele Rusiei Aleksandr Ruțkoi afirma că forțele armate ale Moldovei au atacat satele și orașele din Transnistria cu tancuri, iar în orașul Bender tancurile distrug o instituție de stat apărată de deputați aleși de popor. În cele din urmă, faptul că încetarea acțiunilor armate în Transnistria rezultată din Acordul semnat de Președinții Moldovei și Rusiei, este crucial în stabilirea rolului jucat de Rusia în acest conflict.

Transnistria, la acel moment, a devenit simbolul luptei poporului rus împotriva naționalismului „străin” (declarativ românesc), în discursul elitelor de la Moscova fiind promovată poziția egalității drepturilor „transnistrenilor” cu cele ale rușilor (din Federația Rusă). Deși, trebuie remarcat faptul că pe malul drept al Nistrului, la acel moment, locuiau mult mai mulți ruși și vorbitori de limbă rusă decât pe malul stâng. Potrivit publicistului rus C. Eggert, o astfel de abordare nu doar că reflectă convingerile anumitor politicieni ruși, dar se bazează pe un șoc real trăit de conștiința națională rusă ca urmare a prăbușirii URSS. Acesta afirmă că este dificil de trasat o linie clară între principiul protecției co-naționalilor, și concepției primitive ruse „Наших бьют!” (tr. Ai noștri iau bătaie)³.

1992 - 2001 Provocările perioadei de tranziție

Perioada post-conflictuală începea cu clădirea unei baze solide a unei politici contradictorii, care pe de o parte avea scopul de a expune Rusia într-o lumină pozitivă în fața comunității internaționale, iar pe de altă parte urmărea promovarea intereselor geopolitice proprii. La 8 octombrie 1992, Președintele Federației Ruse, Boris Elțin, acorda un interviu pentru televiziunea de la Moscova, în care afirma că „Sovietul Suprem (Parlamentul - n.a.) al Federației Ruse examinează 3 scenarii pentru viitorul regiunii transnistrene, toate orientate către acordarea unui statut de auto-guvernare a acesteia”⁴. De asemenea, Elțin insista asupra faptului ca Președintele Republicii Moldova, Mircea Snegur, să vină în Parlamentul Moldovei și să solicite garantarea regiunii transnistrene a unui statut politic. Un astfel de comportament al lui Elțin, contravenea atât poziției oficiale a Federației Ruse prin care recunoștea independența

¹ Declarația Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova în legătură cu afirmațiile făcute de P. Gracev, ministrul apărării al Rusiei, la postul de televiziune rus „Ostankino” din 31 mai 1992, în Mihai Grecu, Anatol Țăranu, *Op. cit.*, p. 130.

² Declarația Vice-Președintelui Federației Ruse, Aleksandr Ruțkoi, în legătură cu evenimentele din Republica Moldova și Georgia din 21 iunie 1992, în Mihai Grecu, Anatol Țăranu, *Op. cit.*, p. 142.

³ Constantin Eggert, *Два подхода России к конфликту в Приднестровье*, „Известия” din 11 aprilie 1992.

⁴ Raportul final asupra Conflictului din regiunile de pe malul stâng al Nistrului ale Republicii Moldova efectuat de către reprezentantul personal al Președintelui Executiv al Consiliului OSCE Adam Daniel Rotfeld (Polonia) în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, *Conflictul transnistrean. Culegere de documente și materiale*, vol. I (1989-1993), Lexon-Prim, Chișinău, 2012, p.489.

și integritatea Republicii Moldova, cât și normelor internaționale. Pe de altă parte, în aceeași perioadă, o serie de înalți demnitari ruși, printre care Ministrul Afacerilor Externe și adjunctul său, susțineau poziția precum că Rusia urmărește soluționarea situației din Transnistria cu respectarea integrității Republicii Moldova, acordând totuși regiunii transnistrene un statut special¹.

La 23 aprilie 1993, Președintele Federației Ruse Boris Elțin aproba *Concepția Politicii Externe a Federației Ruse*. Printre prioritățile și principiile politicii externe se regăsea și „formarea unor relații fundamentale noi, egale și reciproc avantajoase între Rusia și statele membre ale CSI”. Mai mult, potrivit acestui document, Rusia respinge standardele duble și lipsa de scrupule în alegerea mijloace disponibile pentru a a atinge scopurile politicii externe. Acțiunile sale de politică externă se bazează strict pe dreptul internațional, respectarea obiectivelor și principiilor Cartei ONU și OSCE, inclusiv inviolabilitatea frontierelor și integritatea teritorială a statelor.

La modul practic însă, politica de duble standarde ale Federației Ruse se manifesta constant, iar exponenții acestei politici erau dintre cei mai variați.

La nivelul elitelor politice, trebuie observate declarațiile lui Vladimir Jirinovskii, membru al Dumei de Stat și liderul unui partid important din Federația Rusă lansate în spațiul public la 18 ianuarie 1994. Jirinovskii declara la acel moment că este de datoria Rusiei să insiste pentru restabilirii jurisdicției asupra teritoriului Transnistriei, pentru ca într-un final aceasta să fie inclusă în componența Rusiei². În aceeași perioadă, la 8 februarie 1994, apărea și o Declarație a Consiliului Militar al Armatei a 14-a de Gardă a Federației Ruse, situată în Transnistria, prin care amenința cu o intervenție în forță în cazul în care Republica Moldova (și liderii de la Tiraspol) nu vor respecta condițiile de soluționare a conflictului impuse de către Armata a 14-a³. Elitele militare ale Federației Ruse, în spiritul ultimatumului sovietic înaintat României în 1940, foloseau un limbaj de dictat și șantaj, prin care își permiteau un amestec direct și sfidător în treburile interne ale noului stat - Republica Moldova.

La 15 aprilie 1994, la nivelul CSI se adopta o Declarație privind respectarea suveranității, integrității teritoriale și inviolabilității frontierelor statelor - membre ale Comunității Statelor Independente. Prin semnarea acestei Declarații, Federația Rusă se obliga la respectarea integrității teritoriale a Republicii Moldova, neimplicarea în treburile interne ale acesteia, precum și condamna mișcărilor separatiste. Între timp, la negocierile din aprilie 1994, purtate pe platforma OSCE, Ambasadorul Federației Ruse la Chișinău⁴, Vladimir Kitaev expunea poziția principială a Moscovei. Conform acesteia, armata a 14-a nu este o „forță de ocupație”, ea staționează pe teritoriul Republicii Moldova temporar, doar ca o consecință a destrămării URSS, iar interesul

¹ *Ibidem*, p. 496.

² *Declarația Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova privind declarațiile deputatului Dumei de Stat al Federației Ruse, V.Jirinovskii, 21 ianuarie 1994*, în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, *Culegere de documente și materiale*, vol. II (1994-2002), Lexon-Prim, Chișinău, 2013, p.8.

³ *Declarația Consiliului Militar al Armatei a 14-a de Gardă a Federației Ruse din 8 februarie 1994*, în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, *Op. cit.*, p.9.

⁴ *Extras din Raportul nr. 6/1994 al Misiunii OSCE în Moldova din 12 aprilie 1994*, în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, *Op. cit.*, s.p.18.

Moscovei este de a o retrage din Transnistria. Cu toate acestea, Ambasadorul Kitaev menționa despre o serie de dificultăți „practice” de retragere, legate de proceduri tehnice precum transportarea prin Ucraina, construcția locuințelor pentru militarii repatriați, statutul legal al militarilor ce doresc să rămână. Pe de altă parte, Ambasadorul nu uita să lase deschisă și o portiță pentru politica ce urma să fie promovată pe viitor de către Rusia, bazându-se pe principalul argument - „armata nu va pleca până nu va fi soluționată politic problema transnistreană”.

În contradicție cu acest din urmă argument, în alocuțiunea sa la Comitetul Permanent al OSCE, reprezentantul Federației Ruse declara că Republica Moldova și Federația Rusă au convenit cu privire la retragerea armatei a 14-a în termenii conveniți de comun acord, iar Federația Rusă va îndeplini obligația cu bună credință și în termen, așa cum a făcut-o în Germania, Letonia și Estonia¹.

Anul 1994 părea a fi un an care marca o primă victorie pentru Republica Moldova. Prin semnarea Acordului cu privire la statutul juridic, modul și termenele de retragere a formațiunilor militare ale Federației Ruse, aflate temporar pe teritoriul Republicii Moldova, partea rusă se obliga să retragă formațiunile sale militare pe parcursul a 3 ani din ziua intrării în vigoare a acestui Acord (n.a. se va atrage atenția că acest acord nu a intrat în vigoare nici până la momentul prezentării tezei). Intențiile reale ale Rusiei erau însă departe de a realiza acest acord în practică, fiind mai degrabă un pas diplomatic reușit pentru a demonstra comunității internaționale un interes „real și adevărat” în soluționarea problemei transnistrene.

La scurt timp, acest lucru era demascat prin atitudinea negativă față de propunerea OSCE² de a monitoriza Acordul. Conform declarației reprezentantului Ministerului Afacerilor Externe al Rusiei, „problema retragerii trupelor ruse privește exclusiv două state suverane - Rusia și Moldova. Acordul amintit nu conține prevederi relative vizând participarea unor observatori străini la controlul asupra retragerii trupelor ruse. Participarea misiunii OSCE la acest proces nu este prevăzută”³. În așa mod, Rusia își pregătea terenul pentru a nu implementa niciodată prevederile Acordului. Una dintre primele acțiuni care confirmă acest lucru, reprezintă Hotărârea Dumei de Stat a Federației Ruse din 26 aprilie 1995 prin care decide că „retragerea armatei a 14-a din Transnistria va duce la escaladarea bruscă a situației și recomandă guvernului să asigure funcționarea eficientă a acesteia în continuare”⁴.

În cursul aceluiași an, apăreau și primele semnale ale comunității internaționale care își exprimau îngrijorarea privind lipsa de progres în procesul de retragere a

¹ *Alocuțiunea reprezentantului Federației Ruse la Comitetul Permanent al OSCE din 1 septembrie 1994 în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, Op. cit., p.42.*

² *Decizia Summit-ului OSCE de la Budapesta cu privire la Republica Moldova din 6 decembrie 1994, <https://www.osce.org/files/f/documents/5/1/39554.pdf> (11.01.2021).*

³ *Declarația reprezentantului Ministerului Afacerilor Externe al Rusiei cu privire la OSCE și retragerea Armatei a 14-a din 8 decembrie 1994 în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, Op. cit., p.70.*

⁴ *Hotărârea Dumei de Stat a Federației Ruse „Cu privire la situația creată în jurul Armatei a 14-a”, în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, Op. cit., p.101.*

trupelor ruse din Moldova¹. Aceste semnale primeau răspunsuri prompte, prin care, folosind limbajul diplomatic, erau invocate argumente precum că tergiversarea vine din partea Moldovei, iar Rusia nu are vreo intenție de a acționa cu rea-credință². Într-un timp însă, dublele standarde se manifestau din nou, întrucât la nivelul Comisiei Unificate de Control se încerca transferarea funcțiilor de pacificare de la formațiunile ruse de menținere a păcii la Grupul operativ de trupe ruse (care urma a fi retras în baza Acordului din 1994), propunere ce a fost ulterior reiterată de către Prim-Ministrul Federației Ruse Mihail Kasianov, în iulie 2000³.

La începutul anului 1995, au fost semnate două instrumente internaționale (și neratificate până în prezent), Protocolul la Acordul cu privire la principiile relațiilor interstatale ale RSSM și RSFSR semnat la 22 septembrie 1990 și Memorandumul cu privire la menținerea păcii și stabilității în Comunitatea Statelor Independente. Ambele tratate reiterau angajamentul părților de a avea relații bazate pe respectarea suveranității și integrității teritoriale, lipsa imixtiunii în treburile interne ale altor state părți, neaplicarea forței sau amenințării cu forța, stabilitatea hotarelor și executarea cu bună credință a obligațiilor internaționale.

Formalismul de care a dat dovadă Federația Rusă la semnarea acestor tratate nu s-a lăsat mult așteptat. Astfel, contrar cerințelor autorităților de la Chișinău, la 26 martie 1995, mai mulți deputați ai Dumei de Stat a Federației Ruse au participat la alegerile pentru autoadministrare locală și referendumul în problema staționării armatei a 14-a organizate de organele anticonstituționale de la Tiraspol. Mai mult, la 17 noiembrie 1995, Duma de Stat a Rusiei a votat un proiect de hotărâre „cu privire la adresarea Sovietului Suprem al Republicii Moldovenești Nistrene”. Conform acestei hotărâri, Duma de Stat solicita Președintelui Federației Ruse să recunoască Transnistria ca și zonă de interes strategic deosebit, să inițieze negocieri tripartite (Rusia, Moldova, Transnistria) pentru a discuta recunoașterea independenței Transnistriei, decida delegarea observatorilor la referendumul din Transnistria din 24 decembrie 1995 și solicita repetat Ministerului Afacerilor Externe al Federației Ruse să deschidă neîntârziat oficiul consular al Federației Ruse în orașul Tiraspol. Elitele politice rusești, prin acțiunile sale, dădeau semnale clare liderilor transnistreni, că aceștia beneficiază de susținere și au mână liberă de a acționa contrar celor convenite în cadrul întrunirilor oficiale.

Importanța strategică a Transnistriei pentru Federația Rusă poate fi observată prin acțiunile ulterioare la cel mai înalt nivel de conducere, și anume adoptarea unei Hotărâri a Dumei de Stat pentru acordarea suportului la reglementarea situației politice

¹ *Declarația Președintelui Consiliului Permanent al OSCE în legătură cu lipsa de progres în procesul de retragere a trupelor ruse din Republica Moldova, 28 septembrie 1995, în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, Op. cit., p.114.*

² *Declarația interpretativă a Delegației Federației Ruse pe lângă OSCE în legătură cu Decizia Ședinței a 50-a a Consiliului Permanent al OSCE cu privire la Moldova, 7 decembrie 1995, în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, Op. cit., p.121.*

³ *Scrisoare adresată Prim-Ministrului Republicii Moldova cu propunerea de a transforma GOTR în forțe de asigurare a stabilității, 13 iulie 2000, în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, Op. cit., p. 449.*

și economice în Transnistria¹ la 14 februarie 1997. Pe de o parte, nu pare o problemă acordarea unei susțineri, însă intențiile reale urmează a fi identificate printre rânduri. Prin numeroasele instrumente internaționale menționate anterior, Federația Rusă își asumase angajamente privind respectarea integrității teritoriale, independenței și neimplicării în treburile interne ale altui stat, precum și recunoștea regiunea transnistrene ca parte a Republicii Moldova. Prin urmare, aprobarea unui instrument intern, privind politica și relațiile purtate de Federația Rusă cu o anumită regiune a unui alt stat, urmează a fi tratată ca o recunoaștere a separatismului și a unei puteri de guvernare autonome neconstituționale în cadrul unui alt stat. O astfel de abordare, nu corespunde principiului egalității statelor în relații internaționale, or pentru a oferi o susținere unei regiuni a unui stat, discuțiile urmează a fi purtate cu autoritățile centrale omoloage. În lipsa acestora, relația dintre state este mai degrabă de metropolă-colonie, decât stat-stat, o tendință care se va manifesta pe întreg parcursul relațiilor moldo-ruse viitoare.

La 8 mai 1997, la Moscova, era încheiat Memorandumul cu privire la bazele normalizării relațiilor dintre Republica Moldova și Transnistria, un instrument bine gândit și o capcană diplomatică în care a nimerit Republica Moldova. Memorandumul a fost pregătit de către diplomația rusă, condusă la acel moment de Ministrul Afacerilor Externe al Federației Ruse, Evghenii Primakov. Esența documentului din 8 mai 1997 constă în prevederea așa-numitul „stat comun”, care însemna că Chișinăul și Tiraspolul își construiesc relațiile în condițiile de egalitate juridică. Prin acest memorandum s-a ajuns la principiul „parității părților” – Tiraspolul juridic devenind egal Chișinăului. Din noțiunea de „stat comun” derivau alte noțiuni care trebuiau să fie definitorii pentru viitorul statut al regiunii transnistrene, cum ar fi: entitate juridică internațională, independența economică, sistem de garanții². În același timp, statutul regiunii transnistrene, urma să fie elaborat și agreat într-un instrument separat.

Chiar dacă acest Memorandum nu constituia un instrument internațional obligatoriu, de talia unui tratat, încheierea lui a fost suficientă pentru a fi folosită pe tot parcursul negocierilor ulterioare de către Federația Rusă ca un argument privind stabilirea statului Transnistriei și pentru a reaminti angajamentul Republicii Moldova de a garanta un statut egal Tiraspolului cu cel al Chișinăului. În cazul liderilor transnistreni, Memorandumul a devenit temelia tuturor propunerilor efectuate în cadrul procesului de negocieri, având la bază principiul „Republica Moldova și Transnistria - două state egale”.

Pe fondul negocierilor în vederea amendării Tratatului Forțelor Armate Convenționale în Europa, în cadrul summit-ului OSCE de la Istanbul din noiembrie 1999, Federația Rusă cădea de acord să retragă în totalitate trupele sale de pe teritoriul Republicii Moldova până în 2002.³. Trebuie făcută o distincție însă cu privire la obligația din Actul Final (care are valoare de tratat internațional) și Declarație, care are

¹ *Hotărârea Dumei de Stat a Federației Ruse nr. 1115-II GD din 14 februarie 1997*, <http://docs.cntd.ru/document/9038234> (11.01.2021).

² Ion Tăbărbă, *Evaluarea diacronică a documentelor semnate de Chișinău în procesul de reglementare a problematicii transnistrene*, (IDIS „Viitorul”, Chișinău, 2018, p.11.

³ A se vedea pct. 19 din *Declarația din cadrul Summit-ului OSCE de la Istanbul din 1999*.

o natură politică. Astfel, în Actul Final obligația Federației Ruse este doar de a retrage/distruge armamentele și echipamentele ruse limitate de Tratat până la sfârșitul anului 2001, în contextul angajamentului său menționat în punctul 19 al Declarației Summit-ului de la Istanbul. Mai mult, în punctul 19 s-a menționat și despre disponibilitatea Republicii Moldova și OSCE de a facilita acest proces.

În cursul negocierilor ce au urmat, diplomația rusă a manifestat flexibilitate și a operat cu aceste mențiuni pentru a invoca constant fiind lipsa unei disponibilități din partea Republicii Moldova, tratând această disponibilitate ca pe o obligație care nu este îndeplinită. Angajamentele de la Istanbul rămân a fi ultimile pe care diplomația moldovenească, sprijinită de cea occidentală a reușit să le obțină, în scris, cu referire la retragerea, practic necondiționată, trupelor armate ruse de pe teritoriul Republicii Moldova.

În cursul anului 2000, eforturile de formare a unui „stat comun” au continuat. Federația Rusă, a elaborat și înaintat un proiect de acord¹, de reglementare a conflictului transnistrean, prin crearea unui stat federal, care conținea o mulțime de prevederi defectuoase. Cu titlu de exemplu, deși se institua un „stat comun”, forțele de ordine, securitatea și armata ale statului comun nu puteau acționa pe teritoriul transnistrian fără acordul conducerii acestuia, același principiu aplicându-se vice-versa. Mai mult, Rusia propunea reglementarea relațiilor dintre Republica Moldova și Transnistria printr-un alt act, de ordin constituțional, care urma a fi elaborat, negociat și adoptat. Caracterul real și serios al acestui proiect elaborat de Federația Rusă poate fi apreciat prin prisma unui refuz atât din partea Chișinăului, cât și din partea Tiraspolului.

Între timp, în fața comunității internaționale, Guvernul Federației Ruse continua să declare că Guvernul Republicii Moldova este unicul guvern legitim al Republicii Moldovei. Atât timp cât teritoriul transnistrean constituie o parte integrantă a teritoriului Republicii Moldova, Guvernul Federației Ruse consideră că doar aceasta din urmă poate fi considerată responsabilă pentru faptele comise pe acest teritoriu, referindu-se la situația lui Ilie Ilașcu.²

Evoluții istorice și rolul elitelor în 2001-2009

Venirea la putere în 2001 a Partidului Comuniștilor în Republica Moldova și alegerea liderului acestuia, Vladimir Voronin, ca Președinte, pune capăt perioadei de tranziție și neînțelegerilor permanente între democrați și agrarieni. Această schimbare a puterii era privită cu ochi buni atât de Moscova, cât și de Tiraspol³, or programul Partidului Comuniștilor era de orientare pro-spațiul rus, având obiective precum - „să obțină atribuirea limbii ruse a statutului de cea de a doua limbă de stat în Republica

¹ *Acordul cu privire la bazele relațiilor între Republica Moldova și Transnistria (proiectul „Primakov”) în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, Op. cit., p. 473.*

² *Cauza Ilașcu și alții c. Moldovei și Rusiei, Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 8 iulie 2004, p.71.*

³ *A se vedea în acest sens „Declarația comună a miniștrilor afacerilor externe ai Republicii Moldova, Ucrainei și Federației Ruse din 12 iulie 2001, în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, Op. cit., p. 531.*

Moldova” sau „să examineze chestiunea cu privire la aderarea Moldovei la Uniunea Rusiei și Belarusiei”¹.

În cursul anului 2002, pe fondul unor animozități de ordin personal între Vladimir Voronin și liderul de la Tiraspol, Igor Smirnov, precum și urmare a respingerii reciproce a unor noi proiecte de stat comun/federativ - Republica Moldova, între Chișinău și Tiraspol, Federația Rusă opera prin intermediul formatului de „mediatori”, alături de reprezentanții Ucrainei și OSCE. Adresările mediatorilor în procesul de reglementare a conflictului transnistrean către Chișinău și Tiraspol² vizau în principal reluarea dialogului politic, care se poticnea în jurul statutului de stat federal care nu presupunea egalitatea părților. În iulie 2002, la Kiev, Ucraina, Rusia și OSCE au transmis reprezentanților de la Chișinău și Tiraspol un proiect detaliat privind reglementarea conflictului transnistrean. Având în vedere poziția puternică pro-rusă a Președintelui Voronin, Federația Rusă nutrea speranțe că identificarea unei soluții favorabile era iminentă, astfel că nu forța nota prin intermediul unor poziții oficiale și directe în această perioadă.

Pe de altă parte, participarea Rusiei în cadrul unui mecanism internațional de reglementare avea ca scop obținerea credibilității și legitimității statului de garant și mediator al conflictului transnistrean. Urmare a adoptării *Concepției Politicii Externe din 2000*, Federația Rusă își asuma promovarea activă a rolului său în construcția mondială, prin evidențierea necesității participării plene în cadrul mecanismelor stabilite de către ONU și Consiliul Europei, precum și recunoașterea Uniunii Europene ca unul dintre cei mai importanți parteneri politici și economici. În plus, scopul principal al politicii externe ruse pe dimensiunea europeană devenea crearea unui sistem stabil și democratic de securitate și cooperare europeană comună, recunoscând importanța cooperării în mod prioritar cu Regatul Unit, Germania, Italia și Franța.

Susținerea de care se bucura Vladimir Voronin din partea Moscovei, nu s-a limitat doar la semnarea unui Tratat cu Federația Rusă³ ce condamnă separatismul sub toate formele lui de manifestare și obligă părțile să nu sprijine mișcărilor separatiste. Aceasta, pe alocuri, a fost chiar în detrimentul intereselor autorităților de la Tiraspol. Introducerea noilor ștampile vamale, în contextul eforturilor conducerii de la Chișinău de a reintegra și securiza spațiul vamal, numită în de liderii transnistreni „blocadă” și nefiind susținută de Ucraina, a fost percepută de către ruși ca fiind „acțiuni complet naturale ale unui stat modern pentru restabilirea ordinii și lupta cu contrabanda”⁴. În

¹ *Programul Partidului Comuniștilor din Republica Moldova* în Ziarul „Comunistul”, nr. 1(217) din 12 ianuarie 2001.

² Astfel de adresări au avut loc la 22 noiembrie 2001, 20 februarie 2002, 21 mai 2002, 3 iulie 2002, 19 august 2002.

³ *Tratat de prietenie și cooperare între Republica Moldova și Federația Rusă* din 19.11.2001, în vigoare din 13 mai 2002, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=116556&lang=ro (11.01.2021).

⁴ Девятков Андрей Владимирович, *Политика России в отношении Приднестровской Молдавской Республики (1992-2009 гг.)*, Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук, Тюмень 2010, p.57 (tr. Politică Rusiei față de Republica Moldova Pridnestrovia (1992-2009), Teză de disertație pentru gradul de candidat în științe istorice).

aceiași timp, Rusia primise decizia de a reduce considerabil contingentul Grupului Operațional al Trupelor Ruse din Transnistria, și a susținut discutarea proiectului propus la Kiev (iulie 2002) într-un format extins cu participarea Statelor Unite ale Americii și Uniunii Europene.

După eșecul ideii de a soluționa conflictul prin formarea unei federații (iulie 2002) și unei „federații asimetrice” (februarie 2003) cel mai important eveniment pe această dimensiune a fost legat de așa-numitul „*Memorandum Kozak*”, a cărui semnare era preconizată pentru 25 noiembrie 2003. Potrivit politologului moldovean, O. Nantoi, Memorandumul Kozak este interesant prin faptul că în el este fixat, viziunea rusească de soluționare a conflictului. Memorandumul Kozak a confirmat încă o dată gândul evident că politica Rusiei este îndreptată spre controlul întregii Moldove prin intermediul Transnistriei. Acest document prevedea transformarea Republicii Moldova într-un pseudostat controlat din afară, cu o putere centrală paralizată cu bună știință și cu garantarea prezenței militare ruse (până în anul 2020)¹.

Memorandumul Kozak a fost pregătit de către ruși, cu mare entuziasm, or în acest sens adresarea a avut loc chiar din partea Președintelui Voronin, care, constatând ineficiența negocierilor cu autoritățile de la Tiraspol a decis să relaționeze direct cu Moscova. Lipsa transparenței, negocierile separate a documentului purtate de către Moscova cu Chișinău și Tiraspol, precum și ignorarea comunității internaționale au generat proteste de stradă la Chișinău, precum și o presiune enormă din partea Occidentului, ce au culminat cu refuzul lui Vladimir Voronin de a semna Memorandumul. Decizia de a refuza semnarea a survenit cu câteva ore înainte de eveniment, motivul oficial prezența pentru o perioadă a 15 ani a armatei ruse pe teritoriul transnistrean al viitoarei Moldove federale. Refuzul a însemnat anularea vizitei la Chișinău a Președintelui rus, Vladimir Putin și consecințe inevitabile pentru Republica Moldova.

O astfel de turnură a evenimentelor, pe fundalul invaziei SUA în Irak, intențiilor pro-americane a noului Președinte al Georgiei, iar în special extinderea NATO în România și Bulgaria (2004) au generat de îndată o reacție ostilă a Moscovei sub forma instituirii unui embargo la vinurile moldovenești și înghețarea relațiilor moldo-ruse. Se pare că în acest moment conducerea Republicii Moldova a conștientizat greșelile anterioare și a înțeles necesitatea de a atrage în dialogul privind reglementarea transnistreană a unor actori importanți ai comunității internaționale precum SUA și UE.

În altă ordine de idei, după ce la 7 decembrie 2002, Consiliul Ministerial al OSCE de la Porto a adoptat Declarația prin care retragerea trupelor și armamentului Rusiei din regiunea transnistreană trebuia să aibă loc doar „cu condiția că vor exista condițiile necesare”, Rusia nu a mai negociat retragerea GOTR. Rusia nu a mai discutat evacuarea/lichidarea munițiilor de la Colbasna după respingerea Planului Kozak, în toamna anului 2003, în timp ce schimbarea misiunii de pacificare nu a

¹ Oazu Nantoi, *Originile și perspectivele soluționării conflictului transnistrean*, în *Moldova-Transnistria: procesul de negocieri*, Cu Drag, Chișinău, 2009, p. 64.

negociat-o niciodată, în ciuda solicitărilor episodice și modeste ale Chișinăului sau partenerilor internaționali¹.

Potrivit lui Marcin Kosienkowski, profesor la Universitatea din Lublin (Polonia), percepția Rusiei este că, competiția asupra Moldovei s-a intensificat de la sfârșitul anului 2003 iar de atunci Rusia și-a consolidat relația specială cu Transnistria, de tip patron-client, făcând-o mai vizibilă pentru observatori². Acest lucru poate fi observat inclusiv prin vizitele întreprinse de către deputații din Duma de Stat a Federației Ruse în regiunea transnistreană, fără a fi coordonate corespunzător cu autoritățile constituționale ale Republicii Moldova³. Mai mult, Duma de Stat își asuma rolul de protector al intereselor economice ale locuitorilor din regiunea transnistreană, amenințând în același timp Chișinăul cu sancțiuni economice pentru pretinse acțiuni de blocare a activității economice externe a regimului de la Tiraspol⁴.

Primele semne ale aplicării șantajului economic au fost în martie și aprilie 2005, când autoritățile ruse au impus restricții la importul de carne, fructe și legume din Republica Moldova. Ulterior, de la 1 ianuarie 2006, Gazprom a sistat livrările de gaze către Republica Moldova, iar de la sfârșitul lunii martie, Federația Rusă a pus embargo pe vinurile moldovenești⁵.

În rezultatul inițiativelor și poziției active promovate de Ucraina în 2005, Rusia pierde rolul de lider în procesul de reglementare transnistreană. În plus, aceasta pierde și un aliat important în abordarea sa cu privire la reglementarea transnistreană - Ucraina (ce avea statut de mediator!). Dacă în august 2004, în timpul unei Conferințe de presă comună cu V.Putin⁶, Președintele Ucrainei, L.Cucima, declara că acțiunile Chișinăului privind „blocada economică” a Transnistriei sunt inadmisibile, atunci în mai 2005, noul Președinte al Ucrainei, V.Iușcenko venea cu un plan de soluționare a

¹ Eduard Țugui, *Securitatea în contextul negocierilor privind reglementarea conflictului transnistrean*, „Buletinul Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, nr. 4 din 26 decembrie 2019, p.1.

² Marcin Kosienkowski, *The patron-client relationship between Russia and Transnistria*, în Tomáš Hoch, Vincenc Kopeček, *De facto states in Eurasia*, Routledge, Londra, 2019 p.185.

³ A se vedea în acest sens *Nota Verbală a MAE a Republicii Moldova adresată MAE al Federației Ruse în legătură cu vizita unui grup de deputați din Duma de Stat a Federației Ruse în regiunea transnistreană a Republicii Moldova din 9 februarie 2005* în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, *Conflictul Transnistrean. Culegere de documente și materiale*, vol. III (2003-2006), Lexon-Prim, Chișinău, 2014 p. 367.

⁴ *Hotărârea Dumei de Stat a Federației Ruse nr. 1539-IV din 18 februarie 2005*, <http://base.garant.ru/6153130/> (11.01.2021). La modul concret, prin această Hotărâre, deputații ruși se adresau Guvernului în vederea impunerii următoarelor măsuri: 1. Interdicției la importul produselor alcoolice și articolelor din tutun de origine din Republica Moldova, cu excepția celor fabricate în regiunea transnistreană; 2. Livrarea energiei electrice către Republica Moldova la prețul standard la nivel mondial, cu excepția regiunii transnistrene; 3. Introducerea regimului de vize pentru cetățenii Republicii Moldova, cu excepția celor ce au domiciliul în regiunea transnistreană.

⁵ Valentina Basiul, *2006: Ofensiva Rusiei: „războiul vinului” și gaze la prețuri dublate*, Radio Europa Liberă, 16.08.16, <https://moldova.europalibera.org/a/27923204.html> (16.08.2021).

⁶ *Extrasul Conferinței de Presă Comune a lui Vladimir Putin și Leonid Cucima din 18 august 2004*, în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, *Op. cit.*, p. 289.

problemei transnistrene strict în conformitate cu Constituția Republicii Moldova, fără vreo aluzie la egalitate a părților. Cooperarea moldo-ucraineană nu s-a oprit aici, la 2 iunie 2005 fiind semnată o scrisoare¹ către Secretarul General al Consiliului UE, prin care Președinții Republicii Moldova și Ucrainei informau despre angajarea în eforturi comune în vederea integrării ulterioare în Uniunea Europeană. Schimbarea de poziție a Ucrainei a determinat Federația Rusă să califice propunerea acestuia cu privire la reglementarea transnistreană ca fiind „o impunere forțată a locuitorilor din regiunea transnistreană să intre în spațiul constituțional unic al Republicii Moldova”². Se pare că în acel moment, declarațiile oficiale privind integritatea teritorială și suveranitatea Republicii Moldova erau date într-o parte.

De la propuneri și declarații, conducerea Ucrainei a trecut la fapte concrete. Astfel că urmare a înțelegerii între Prim-Miniștrii Republicii Moldova și Ucrainei³, Cabinetul de Miniștri al Ucrainei introducea obligativitatea existenței ștampilelor oficiale ale Republicii Moldova pe actele însoțitoare ale mărfurilor la controlul vamal⁴. În fond, acest lucru presupunea, ne-oficial, un control aproape total din partea Chișinăului al circulației mărfurilor pe segmentul vamal al regiunii transnistrene cu Ucraina. Din punct de vedere politic, acest lucru era un succes, or în așa fel conducerea transnistreană se afla sub o presiune economică ceea ce trebuia să o oblige la unele cedări în procesul de negocieri.

După cum însă era și de așteptat, orice mică victorie a Chișinăului în procesul de reglementare transnistreană era însoțită de o contra-măsură a Moscovei. Pentru început, Partidul Politic „Rusia Unită” (rus. Единая Россия) aflat la guvernare, împreună cu Primăria Moscovei, a trimis Tiraspolului 23 de camioane cu medicamente și produse alimentare. În acest caz, se observa o susținere deschisă a teritoriului nerecunoscut de către Primarul Moscovei, Iu. Lujkov⁵. Pe lângă „ajutorul umanitar” trimis de unele instituții de stat și politice a Federației Ruse administrației regiunii transnistrene, au urmat și sancțiunile economice. Șeful Serviciului Sanitar rus „Rospotrebnadzor”, Gh. Onișcenco a anunțat introducerea unor restricții majore la importul vinurilor moldovenești pe motivul unor indicatori scăzuți a siguranței

¹ *Scrisoarea Președintelui Republicii Moldova, V.Voronin, și a Președintelui Ucrainei, V. Iușcenko, către Javier Solana, Secretarul General al Consiliului Uniunii Europene, Înalt Reprezentant pentru politica externă și de securitate a UE, semnată la Odesa, la 2 iunie 2005, în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, Op. cit., p. 396.*

² *Declarația reprezentantului oficial al Ministerului Afacerilor Externe a Federației Ruse, Alexander Yakovenko, în legătură cu deciziile Parlamentului Republicii Moldova, 11 iunie 2005 în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, Op. cit., p. 411.*

³ *Declarația comună a prim-miniștrilor Ucrainei și Republicii Moldova din 30 decembrie 2005, în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, Op. cit., p. 492.*

⁴ *Hotărârea Cabinetului de Miniștri a Ucrainei nr. 112-r din 1 martie 2006, în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, Op. cit., p. 526.*

⁵ *Махалкина Мария Александровна, Абхазия, Южная Осетия и Приднестровье во внешней политике России (1991–2008 гг.), Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук, (tr. Abhazia, Osetia de Sud și Transnistria în Politica Externă a Federației Ruse (1991-2008), Teză de disertație pentru obținerea gradului de candidat în științe istorice), Краснодар, 2015, p.161.*

produselor. Sub aspectul presiunii energetice, Gazprom a ridicat prețul la gaze naturale, de la 110 dolari la 160 dolari pentru o mie de m³. La nivel diplomatic, ambasadorul Federației Ruse în Republica Moldova recunoștea pe față, ignorând statutul de „mediator”, că Rusia „este o putere responsabilă pentru ordinea mondială, astfel că își va apăra interesele și nu va renunța la ceea ce este al ei”¹.

Relația de tip patron-client între Moscova și Tiraspol evolua direct proporțional cu nivelul de cooperare Chișinău-Kiev. Răcirea vizibilă a relației Moscovei cu Chișinăul și Kievul se manifesta prin recunoașterea diplomatică oficială a lui Igor Smirnov în calitate de Președinte al Transnistriei², în cadrul vizitei întreprinse la Moscova la 5 mai 2006. Întreaga delegație a Tiraspolului în componența căreia intra pe lângă Smirnov, V. Lițcai „ministru al afacerilor externe” și V. Antiufeev „ministru al securității naționale”, pentru prima dată în curs de 16 ani a fost întâmpinată în calitatea sa oficială³.

În acest context, trebuie remarcată originalitatea diplomației ruse care, în cadrul aceluiași comunicat de presă, menționează despre statutul regiunii transnistrene în cadrul unei Moldove integre, iar în același timp recunosc conducătorului acestei regiuni calitatea de Președinte (or Președinte poate fi doar în fruntea unui stat). De fapt, rușii nu se limitau la o simplă recunoaștere, dar semnau și un Protocol⁴ de susținere și cooperare economică, științifică, culturală etc la nivel de Vice-Prim Ministru al Federației Ruse și „Președinte” al Transnistriei.

La 17 septembrie 2006, în regiunea transnistreană a avut loc un așa-numit „referendum” (nerecunoscut internațional) prin care locuitorii trebuiau să decidă alipirea la Federația Rusă sau reintegrarea în cadrul Republicii Moldova. Atât MAE al Federației Ruse, cât și Duma de Stat nu numai că au recunoscut referendumul, dar au și apreciat necesitatea și importanța acestuia. Potrivit Comentariului Departamentului de Informații și Presă al MAE⁵, referendumul urmează a fi recunoscut întrucât este un

¹ *Россия не признает Молдавию. Москва демонстративно поддерживает непризнанную Приднестровскую республику*, (tr. Rusia nu recunoaște Moldova. Moscova susține demonstrativ Republica transnistreană nerecunoscută) articol în Ziarul „Коммерсантъ”, nr. 50 din 23.03.2006, pag. 9.

² Comunicatul de Presă al MAE al Federației Ruse din 05.05.2006, disponibil la https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/404830 accesat la 06.01.2021.

³ Махалкина Мария Александровна, *Абхазия, Южная Осетия и Приднестровье во внешней политике России (1991–2008 гг.)*, Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук, (tr. Abhazia, Osetia de Sud și Transnistria în Politica Externă a Federației Ruse (1991-2008), Teză de disertație pentru obținerea gradului de candidat în științe istorice), Краснодар, 2015, p.162.

⁴ *Протокол по итогам рабочей встречи Заместителя Председателя Правительства Российской Федерации А.Д. Жукова с Президентом Приднестровья И.Н.Смирновым*, (tr. Protocol semnat în urma ședinței de lucru a Vice-Prim Ministrului Federației Ruse A.D.Jukov și Președintelui Transnistriei I.N.Smirnov) din 23 mai 2006, <http://mfa-pmr.org/ru/yzC> (06.01.2021).

⁵ *Комментарий Департамента информации и печати МИД России в связи с референдумом в Приднестровье* (tr. Comentariu al Departamentului de Informații și Presă al

instrument democratic de manifestare liberă a voinței populației. Aș dori să evidențiez însă două mențiuni importante în cadrul acestui comunicat. În primul rând, chiar de la început se menționează că „locuitorii Transnistriei vor lua parte la cel de a-1 șaptelea referendum în ultimii 16 ani”. În acest mod, se legitimau și referendumurile anterioare, inclusiv cel care a decis „independența și suveranitatea” Transnistriei. Al doilea lucru ce trebuie remarcat este îndreptățirea referendumului ca și reacție de răspuns la „încercarea Chișinăului și Kievului de a aduce întreprinderile transnistrene în sfera legală a Republicii Moldova”. În cazul dat, rușii nu mai aminteau de suveranitatea statului Republica Moldova pe care și-au asumat obligația să o recunoască.

La rândul său, Duma de Stat, prin Declarația sa¹, menționa că referendumul din Transnistria urmează a fi recunoscut întrucât a avut loc în deplină conformitate cu normele internaționale și „legislația transnistriei”. Poziția Dumei nu poate fi interpretată altfel decât prin recunoașterea indirectă a caracterului „statal” al Transnistriei, or pentru a putea fi aplicate normele internaționale și instituția referendumului, trebuie să existe un subiect de drept internațional, adică un stat.

Deși în noiembrie 2005, formatul de negocieri a fost extins la „5+2” prin implicarea Uniunii Europene și Statelor Unite în procesul de reglementare transnistreană, lucrurile nu se prea mișcau din loc. La 19 octombrie 2006, la inițiativa Moscovei, a avut loc o rundă nouă de negocieri, în care Rusia a dat de înțeles Moldovei că dacă aceasta nu va accepta conceptele de bază ale soluționării diferendului transnistrean conform principiilor conținute de „planul Kozak”, atunci rezultatele referendumului vor fi folosite de către partea rusă pentru a construi poziția sa în vederea recunoașterea internațională și ulterioara alipire a Transnistriei².

Perioada ce a urmat după 2006 a fost caracterizată de o stagnare a reglementării transnistrene la nivel diplomatic, timp de aproape 6 ani. Elitele politice ruse identificau noi favoriți în rândul elitelor politice locale ale Transnistriei și îi promovau și susțineau prin intermediul unor acorduri între partidele politice pe care le reprezentau³. Pe fondul scandalului legat de neplata la timp către Rusia a sumelor datorate de Transnistria pentru gaze naturale, „speakerul” de la Tiraspol, și unul dintre noii favoriți ai rușilor, E.Șevciuk, deconspira schemele corupționale ale liderului Smirnov și apropiaților acestuia. Ca și consecință, Smirnov a pierdut încrederea rușilor, iar popularitatea lui Șevciuk a crescut. În acest fel, Moscova pregătea încet terenul pentru noul conducător al regiunii. La nivel oficial însă⁴, Smirnov era din nou recunoscut ca și „Președinte” al

Ministerului de Externe rus în legătură cu referendumul din Transnistria) din 14.09.06, <https://www.osce.org/files/f/documents/e/2/20679.pdf> (06.01.2021).

¹ *Decizia Dumei de Stat a Federației Ruse cu privire la rezultatele referendumului din Transnistria din 17 septembrie 2006, nr. 3560-4 din 06.10.2006, <http://docs.cntd.ru/document/902006424> (06.01.2021).*

² Махалкина Мария Александровна, *Op. cit.*, p.166.

³ *Acordul de cooperare între Partidul „Rusia Unită” și Partidul „Obnovlenye” din 27 noiembrie 2007.*

⁴ *Comunicatul MAE al Federației Ruse privind întâlnirea lui I.Smirnov cu Ministrul Afacerilor Externe al Federației Ruse, S. Lavrov din 17.03.2008, https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/345766 (06.01.2021).*

Transnistriei, rușii insistând pe recunoașterea egalității părților conflictuale (ca și aluzie la prevederile Memorandumului din 1997).

Măsurile de constrângere, preponderent de natură economică, exercitate de Federația Rusă, l-au determinat pe Vladimir Voronin să slăbească din pozițiile principale, astfel că în 2007, restricțiile impuse anterior au fost parțial ridicate iar politica energetică a devenit mai facilă. Acest lucru s-a datorat, în primul rând, suportului RM acordat Rusiei în procesul de obținere a statutului de membru al Organizației Mondiale a Comerțului, precum și revizuirea unor măsuri de control vamal în ceea ce privește Transnistria. Chiar și Duma de Stat, care în mod tradițional se manifesta ca un susținător aprig și radical al separatismului transnistrean, adopta în martie 2008 o poziție diferită. Prin Declarația sa din 21 Martie 2008, deputații ruși se adresau Președintelui Federației Ruse cu solicitarea de a examina posibilitatea recunoașterii independenței republicilor separatiste Abhazia și Osetia de Sud, Transnistria fiind menționată în acel document doar ca o zonă de interes al rușilor¹.

O nouă deschidere și îmbunătățire a relațiilor moldo-ruse a fost dată peste cap de alegerile parlamentare din 2009 de la Chișinău, care au adus în prim-plan partidele de orientare pro-europeană. Urmare a acuzațiilor de fraudă electorală aduse Partidului Comuniștilor condus de Vladimir Voronin și protestelor stradale (în special din 7 aprilie 2009), Parlamentul a eșuat în a alege un nou Președinte al Republicii Moldova.

Anul 2009 nu s-a deosebit prin evenimente importante, fiind un an electoral pentru Republica Moldova. Totuși, la 18 martie 2009, Rusia obținea o recunoaștere a aportului său în identificarea unei soluții stabile și agreeate unanim de părți printr-o declarație comună a conducerii Republicii Moldova și a Transnistriei semnată de către V.Voronin, D.Medvedev și I. Smirnov. Pe fundalul tensiunilor politice de la Chișinău, protestelor stradale violente din 7 aprilie și victoria forțelor pro-europene, rușii nu au întârziat să reamintească că, în cazul în care Republica Moldova va pierde statalitatea, Transnistria va dispune automat de dreptul la auto-determinare. Mai mult, conform prim-adjunctului șefului comisiei parlamentare din Duma de Stat pentru relații cu CSI, K. Zatulîn, „dacă în Republica Moldova ar veni la putere, pe care neconstituțională, forțe naționaliste, atunci pe ordinea de zi a parlamentului nostru va apărea automat chestiunea recunoașterii independenței Transnistriei”². În noiembrie 2010, Moscova a întreprins o ultimă încercare de a instaura un Guvern favorabil la Chișinău, printr-o alianță între Partidul Comuniștilor și Partidul Democrat, însă aceasta a eșuat.

Concluzii

Politica externă a Federației Ruse cu privire la Transnistria în perioada 1989 - 2009 s-a bazat în principal pe interesele naționale ale Rusiei, pe de o parte de menținere a influenței și control al zonei statelor ex-sovietice, iar pe de altă parte afirmarea poziției sale de putere mondială în cadrul comunității internaționale. Deși, pe

¹ *Declarația Dumei de Stat a Federației Ruse nr. 245-5 din 21 martie 2008.*

² *Lavrov: În cazul în care Republica Moldova își va pierde statalitatea Transnistria va dispune automat de dreptul la autodeterminare*, publicat de ziarul „Ziua”, în Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, *Conflictul Transnistrean. Culegere de documente și materiale*, vol. IV (2008-2012), Chișinău, ed. Lexon-Prim, 2014, p. 287.

alocuri, poziția executivului și legislativului de la Moscova înregistra anumite disensiuni (executivul având o abordare mai temperată, pe când legislativul promova ideea Transnistria-pământ rusesc), abordarea generală asupra reglementării transnistrene era - statul special pentru Transnistria în cadrul unei Republici a Moldovei întreg teritorial și suverane. Diplomația rusă a folosit abil greșeala politicianilor moldoveni admisă la semnarea Memorandumului despre principiile de bază pentru normalizarea relațiilor dintre Republica Moldova și Transnistria, prin care s-a recunoscut statutul egal al Chișinăului și Tiraspolului și acordul de a crea un stat comun pe principii de egalitate a părților. Chiar și așa, prin acțiunile sale, Moscova acționa în baza a duble standarde, întrucât condamna deschis și impunea sancțiuni pentru exercitarea competențelor de suveranitate națională a Chișinăului, pe care se obligase să le respecte în baza multiplelor angajamente internaționale.

După eșecul Memorandumului Kozak, rușii nu au ezitat să susțină deschis regiunea transnistreană, în special o dată cu adoptarea noului regim vamal între Republica Moldova și Ucraina, argumentând că Chișinăul încalcă prevederile Memorandumului și limitează activitatea economică externă a Tiraspolului.

BIBLIOGRAPHY

Books and Studies

1. Девятков, Андрей Владимирович, *Политика России в отношении Приднестровской Молдавской Республики (1992-2009 гг.)*, Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук, Тюмень 2010, (tr. Politica Rusiei față de Republica Moldova Pridnestroviană (1992-2009), Teză de disertație pentru gradul de candidat în științe istorice)
2. Kaplan, Robert. D., *Războiul geografiei*, Carte Pentru Toți, București, 2019
3. Kosienkowski, Marcin, *The patron-client relationship between Russia and Transnistria*, în Tomáš Hoch, Vincenc Kopeček, *De facto states in Eurasia*, Routledge, Londra, 2019
4. Grecu, Mihai; Țăranu, Anatol, *Trupele ruse în Republica Moldova*, Litera Internațional, Chișinău, 2004
5. Махалкина, Мария Александровна, *Абхазия, Южная Осетия и Приднестровье во внешней политике России (1991–2008 гг.)*, Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук, (tr. Abhazia, Osetia de Sud și Transnistria în Politica Externă a Federației Ruse (1991-2008), Teză de disertație pentru obținerea gradului de candidat în științe istorice), Краснодар, 2015
6. Nantoi, Oazu, *Originile și perspectivele soluționării conflictului transnistrean*, în *Moldova-Transnistria: procesul de negocieri*, Cu Drag, Chișinău, 2009
7. Țăranu, Anatol; Gribincea, Mihai, *Conflictul transnistrean. Culegere de documente și materiale*, vol. I (1989-1993), Lexon-Prim, Chișinău, 2012.
8. Țăranu, Anatol; Gribincea, Mihai, *Conflictul transnistrean. Culegere de documente și materiale*, vol. II (1994-2002), Lexon-Prim, Chișinău, 2013
9. Țăranu, Anatol; Gribincea, Mihai, *Conflictul transnistrean. Culegere de documente și materiale*, vol. III (2003-2006), Lexon-Prim, Chișinău, 2014.

10. Țăranu, Anatol; Gribincea, Mihai, *Conflictul transnistrean. Culegere de documente și materiale*, vol. IV (2008-2012), Lexon-Prim, Chișinău, 2014
11. Tăbărță, Ion, *Evaluarea diacronică a documentelor semnate de Chișinău în procesul de reglementare a problematicii transnistrene*, (IDIS) „Viitorul”, Chișinău, 2018
12. Țugui, Eduard, *Securitatea în contextul negocierilor privind reglementarea conflictului transnistrean* în „Buletinul Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, nr. 4 din 26 decembrie 2019

Documents

1. *Comunicatul de Presă al MAE al Federației Ruse din 05.05.2006*, https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/404830
2. *Comunicatul MAE al Federației Ruse privind întâlnirea lui I.Smirnov cu Ministrul Afacerilor Externe al Federației Ruse, S. Lavrov din 17.03.2008*, disponibil la https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/345766
3. *Decizia Dumei de Stat a Federației Ruse cu privire la rezultatele referendumului din Transnistria din 17 septembrie 2006, nr. 3560-4 din 06.10.2006*, <http://docs.cntd.ru/document/902006424>
4. *Decizia Summit-ului OSCE de la Budapesta cu privire la Republica Moldova din 6 decembrie 1994*, <https://www.osce.org/files/f/documents/5/1/39554.pdf>
5. *Decretul Președintelui URSS „Cu privire la măsurile pentru normalizarea situației din RSS Moldova din 22 decembrie 1990, „Moldova Suverană”, nr.296 din 25 decembrie 1990;*
6. *Decretul Președintelui Federației Ruse cu privire la trecerea sub jurisdicția Federației Ruse a unităților militare ale fostei URSS din 1 aprilie 1992*, <http://www.kremlin.ru/acts/bank/1114> (06.01.2021)
7. *Dispoziția Ministrului Apărării a Federației Ruse din 19 mai 1992, „Sfatul Țării” nr. 86 din 26 mai 1992*
8. *Комментарий Департамента информации и печати МИД России в связи с референдумом в Приднестровье* (tr. Comentariu al Departamentului de Informații și Presă al Ministerului de Externe rus în legătură cu referendumul din Transnistria) din 14.09.06, <https://www.osce.org/files/f/documents/e/2/20679.pdf>
9. *Hotărârea Dumei de Stat a Federației Ruse nr. 1115-II GD din 14 februarie 1997*, <http://docs.cntd.ru/document/9038234>
10. *Hotărârea Dumei de Stat a Federației Ruse nr. 1539-IV din 18 februarie 2005*, <http://base.garant.ru/6153130/>.
11. *Programul Partidului Comuniștilor din Republica Moldova, „Comunistul”, nr. 1(217) din 12 ianuarie 2001*
12. *Протокол по итогам рабочей встречи Заместителя Председателя Правительства Российской Федерации А.Д. Жукова с Президентом Приднестровья И.Н.Смирновым*, (tr. Protocol semnat în urma ședinței de lucru a Vice-Prim Ministrului Federației Ruse A.D.Jukov și Președintelui Transnistriei I.N.Smirnov) din 23 mai 2006, <http://mfa-pmr.org/ru/yzC>

13. *Telegramă a Președintelui Republicii Moldova, Mircea Snegur, adresată Președintelui Federației Ruse, Boris Elțin, în legătură cu agresiunea Rusiei asupra Republicii Moldova din 22 mai 1992, „Sfatul Țării” nr. 84 din 21 mai 1992*
14. *Tratat de prietenie și cooperare între Republica Moldova și Federația Rusă din 19.11.2001, în vigoare din 13 mai 2002, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=116556&lang=ro*

Nicoleta CIOBANU(1)
Lucian Blaga University of Sibiu
Marius ȘPECHEA(2)
Lucian Blaga University of Sibiu

**PROVOCAREA DIGITALIZĂRII PE CELE DOUĂ MALURI ALE
NISTRULUI – ANALIZA COMPARATIVĂ**

Title:	THE CHALLENGE OF DIGITIZATION ON THE TWO BANKS OF THE DNIESTER - COMPARATIVE ANALYSIS
Abstract:	<i>Long before the Covid-19 pandemic, digitalization was an increasingly serious challenge for contemporary society. From the beginning, it stirred reactions, being viewed with confidence and hope, as a chance to develop and recover existing gaps between areas of the contemporary world, but also with distrust and fear, in the face of technologies that start to have more control. For the Republic of Moldova, digitalization has been a real challenge since 2010, as it has made remarkable progress in overcoming countries in the region. The present article proposes as an objective, through comparative analysis, the observation of the role that digitalization has or could play in the Transnistrian settlement process. Will digitization be a solution? Or it will generate an obstacle, considering its transformation into critical infrastructure?</i>
Keywords:	Digitalization; critical infrastructure; conflict resolution; Transnistria
Contact details of the authors:	E-mail: (1) nicoleta.ciobanu@ulbsibiu.ro (2) marius.spechea@ulbsibiu.ro
Institutional affiliation of the authors:	Lucian Blaga University of Sibiu
Institutions address:	Dumbrăvii Road, No.34, Sibiu, 550324, +40 269 422 169, fax +40 269 422 169, https://socioumane.ulbsibiu.ro/dep.rispss/contact.html , dep.rispss@ulbsibiu.ro

Introducere

Odată cu dezvoltarea rețelelor de internet și a noilor tehnologii digitale, procesul digitalizării a devenit o realitate curentă a societății contemporane și practic a pus societatea în fața unei transformări asemănătoare cu ceea ce a generat revoluția industrială în secolul al XIX-lea. În acest context mulți afirmă că asistăm la o revoluție a digitalizării, care va transforma radical modul de viață al oamenilor¹. Mai mult decât

¹Mari Cecilia Toma, *Digitalizarea - un «steroid» al schimbărilor*, 02.04.2015, <https://epale.ec.europa.eu/ro/content/digitalizarea-un-steroid-al-schimbarilor> (14.12.2021)

atât, asistăm la o digitalizare a guvernării și a modului de interacțiune cu autoritățile statelor, ceea ce a dus, cum era și firesc, la abordări diferite. Optimiștii văd în această transformare digitală o reală șansă la dezvoltare care poate în mod concret să reducă din decalajele existente și să genereze prosperitate în mod mai echitabil, iar politic la creșterea transparenței decizionale a actului guvernării și implicit la creșterea calității democrației. În această categorie regăsim cu ușurință instituțiile europene care vorbesc în mod curent de o Europă digitală mai sigură și mai prosperă, capabilă să gestioneze provocările viitorului, Comisia Europeană propunând o strategie pentru 2030, o Busolă pentru dimensiunea digitală¹, care să răspundă acestei provocări a prezentului, dar mai ales a viitorului². Pe de altă parte, există și destul de multe voci mai rezervate asupra acestui proces, care atrag atenția că acest fenomen are și el riscurile lui destul de importante, mai ales asupra generațiilor tinere și asupra calității vieții democratice, statele fiind de multe ori depășite în elaborarea unor cadre legislative suficient de protective în fața acestor riscuri³, sau dimpotrivă instrumentalizează digitalizarea pentru dobândirea unui control social extins și fără precedent, discuțiile privind introducerea unor credite sociale în China⁴ sau despre certificatele digitale Covid-19 din Europa⁵ fiind relevante.

Însă, în general digitalizarea este văzută cu ochi buni și privită cu încredere, acest lucru reiese, cel puțin, privind la abordările de la nivel național al statelor din regiune, unde procesul digitalizării este privit ca un proces vital și strategic de dezvoltare durabilă.

Republica Moldova se înscrie cu succes în acest trend, actualul guvern situând digitalizarea în zona priorităților de dezvoltare pe termen lung, numind un vice-prim ministru pentru digitalizare⁶, iar preocupări în acest sens, la nivel guvernamental, fiind încă din 2010. Spre exemplu, în contextul pandemic, în 2021 Republica Moldova a demarat un proiect PNUD în valoare de 575.000 \$ „Accelerarea transformării digitale în sectorul public din Republica Moldova”⁷, iar la 11 noiembrie 2021 a adoptat un

¹https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_ro (14.12.2021)

² <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/a-digital-future-for-europe/> (14.12.2021)

³ Christine Leșcu, *Pericolele digitalizării în rândul tinerilor*, 31.20.2018, https://www.rri.ro/ro_ro/pericolele_digitalizarii_in_randul_tinerilor-2588760 (14.12.2021)

⁴ Alex Ciutaru, *Sistemul de credit social din China conturează o utopie: Guvernul din Beijing testează un sistem prin care urmărește și notează fiecare cetățean*, 27.07.2019, <https://www.zf.ro/business-international/sistemul-de-credit-social-din-china-contureaza-o-utopie-guvernul-din-beijing-testeaza-un-sistem-prin-care-urmareste-si-noteaza-fiecare-cetatean-18250767> (14.12.2021)

⁵ *Certificatul digital european privind Covid, contestat la Tribunalul Uniunii Europene*, 09.09.2021, <https://www.hotnews.ro/stiri-international-25029463-certificatul-digital-european-privind-covid-contestat-tribunalul-uniunii-europene.htm> (14.12.2021)

⁶ *Program de Activitate al Guvernului „Moldova vremurilor bune”*, 03.08.2021, <https://unpaspentru.md/2021/08/03/program-de-activitate-al-guvernului-moldova-vremurilor-bune/> (14.12.2021)

⁷ <https://www.md.ndp.org/content/moldova/ro/home/projects/digital-moldova.html> (14.12.2021)

pachet legislativ pentru digitalizarea economiei vizând 29 de legi și acte normative¹. Aparent contextul este foarte clar și direcțiile de dezvoltare foarte bine punctate și chiar luminoase, însă situația particulară a Republicii Moldova în contextul diferendului transnistrean ridică o serie de întrebări legitime și interesante, cel puțin din perspectiva reglementării situației dintre cele două maluri ale Nistrului.

Astfel se naște întrebarea principală: cum poate și ce rol are, sau poate să aibă, digitalizarea în reglementarea transnistreană? Având în vedere importanța digitalizării pentru stat, acest proces va fi unul care va juca rolul unui pod, va fi o punte de legătură și dialog? sau dimpotrivă va deveni un obstacol care prin complexitatea implicațiilor sale politice și administrative va fi alăturat coșului trei de negocieri?

Evident că răspunsurile sunt complexe, sau încă imposibil de oferit într-o manieră cuprinzătoare și suficientă, fenomenul fiind în plină desfășurare, iar caracterul imprevizibil al dinamicii acestuia și a situației din regiune nu ne va permite prea curând analize și concluzii definitive validate istoric și științific. Cu toate acestea ne rămân o serie de instrumente analitice care pot oferi o minimă perspectivă asupra situației, cum ar fi analiza comparativă a abordărilor cu privire la digitalizare de la Chișinău și Tiraspol. Observarea și descrierea eforturilor de pe cele două maluri ale Nistrului fiind utilă în elaborarea unor posibile scenarii privind evoluțiile din regiune, evoluții care astăzi nu pot ignora dimensiunea digitală. Iar ca remarcă tehnică necesară trebuie avută în vedere diferența dintre digitalizare și digitizare care nu presupune automat digitalizarea.

Analiza comparativă

1) Chișinău

Procesul de transformare digitală a guvernării în Republica Moldova a fost lansat în august 2010, prin crearea *Centrului de Guvernare Electronică (E-Government)*, instituție publică aflată în subordinea Cancelariei de Stat². Denumirea instituției a fost modificată în mai 2018 în *Agenția de Guvernare Electronică*³ (AGE).

Misiunea AGE este de a implementa politicile de modernizare a serviciilor guvernamentale și de e-Transformare a guvernării în cadrul administrației publice centrale de specialitate, prin oferirea soluțiilor eficiente pentru creșterea calității serviciilor guvernamentale și a actului de guvernare. Domeniile de competență ale AGE sunt: modernizarea serviciilor guvernamentale; e-Transformarea guvernării; interoperabilitatea; auditul de securitate cibernetică; alte domenii atribuite în

¹ *Moldova adoptă un pachet legislativ pentru digitalizarea economiei*, 18.11.2021, <https://eufordigital.eu/ro/moldova-adopts-legislative-package-to-digitalise-the-economy/> (16.12.2021)

² <https://date.gov.md/ckan/organization/about/1163-centrul-de-guvernare-electronica> (16.12.2021)

³ Guvernul Republicii Moldova, *Hotărârea Nr. 414 din 08.05.2018 cu privire la măsurile de consolidare a centrelor de date în sectorul public și de raționalizare a administrării sistemelor informaționale de stat*, publicat la 18.05.2018 în Monitorul Oficial Nr. 157-166

competența AGE prin actele normative¹. Obiectivele strategice ale agenției sunt: modernizarea serviciilor publice prin digitizarea și re-ingineria lor; eficientizarea guvernării prin schimbul de date între autorități și instituțiile care prestează servicii publice; diversificarea canalelor de acces la serviciile publice; asigurarea securității informației².

Printre funcțiile agenției putem enumera: planificarea strategică a utilizării tehnologiilor informaționale și de comunicații în sectorul public; crearea și dezvoltarea continuă a arhitecturii guvernării electronice; promovarea inovațiilor și produselor de guvernare electronică în sectorul public și societate; elaborarea, implementarea și dezvoltarea continuă a platformelor tehnologice guvernamentale comune; efectuarea auditului de securitate cibernetică; efectuarea studiilor și cercetărilor în domeniul securității cibernetică; organizarea cursurilor de instruire; etc³.

Agenția de Guvernare Electronică este condusă de Consiliu și director. Organul executiv al AGE este directorul, care este numit în și eliberat din funcție de către secretarul general al Guvernului, în temeiul deciziei Consiliului. În același timp, acesta are statut similar cu cel de consilier al Prim-ministrului. Consiliul este organul colegial superior care conduce și supraveghează funcționarea instituției și adoptă decizii. Componența nominală și numărul membrilor Consiliului se stabilesc prin ordin al secretarului general al Guvernului, iar angajații agenției nu pot fi membri ai Consiliului⁴. Membrii actuali ai Consiliului sunt: viceprim-ministru pentru digitalizare, președinte al Consiliului (Iurie Țurcanu); secretar general adjunct al Guvernului (Adrian Ermurachi); ministru al economiei (Sergiu Gaibu); viceprim-ministru, ministru al infrastructurii și dezvoltării regionale (Andrei Spînu); ministru al finanțelor (Dumitru Budianschi)⁵.

Un alt organ care are drept scop coordonarea activităților pentru modernizarea serviciilor guvernamentale și e-Transformarea guvernării în cadrul administrației publice centrale de specialitate, de a evalua și de a monitoriza implementarea acestora, precum și de a propune intervenții justificate ale Guvernului este Consiliul coordonatorilor pentru modernizarea serviciilor guvernamentale și e-Transformarea guvernării. Acesta este un organ colegial fără statut de persoană juridică. Din oficiu, președintele Consiliului este secretarul general adjunct al Guvernului, iar vicepreședintele - directorul executiv al Agenției de Guvernare Electronică. Membrii Consiliului sunt secretarii generali ai ministerelor, conducători/adjuncți ai conducătorilor altor autorități administrative centrale, autorități publice la autogestiune

¹ Guvernul Republicii Moldova, *Hotărârea Nr. 760 din 18.08.2010 cu privire la Instituția publică „Agenția de Guvernare Electronică”*, publicat la 20.08.2010 în Monitorul Oficial Nr. 150-152, Anexa nr.1

² <https://egov.md/ro/despre> (13.12.2021)

³ Guvernul Republicii Moldova, *Hotărârea Nr. 760 din 18.08.2010 cu privire la Instituția publică „Agenția de Guvernare Electronică”*, publicat la 20.08.2010 în Monitorul Oficial Nr. 150-152, Anexa nr.1

⁴ *Ibidem*

⁵ <https://egov.md/ro/consiliul-institutiei> (13.12.2021)

subordonate Guvernului, directorul Agenției Servicii Publice și directorul Centrului de Implementare a Reformelor¹.

Reorganizarea și dizolvarea Agenției se efectuează prin hotărâre de Guvern, la propunerea Consiliului și după coordonare cu donatorii care finanțează proiectele în derulare².

Din momentul fondării și până în prezent, agenția a lansat un șir de proiecte care contribuie la transformarea digitală a proceselor guvernamentale, proiecte destinate atât instituțiilor publice, cât și cetățenilor și mediului de afaceri. Astfel, printre acestea putem menționa: platforma de consultări publice particip.gov.md³ (2012), serviciul guvernamental de autentificare și autorizare pentru acces la servicii electronice MPass⁴ (2012), tehnologia guvernamentală de „cloud computing” MCloud⁵ (2013), platforma guvernamentală de schimb de date dintre autorități MConnect⁶ (2015), serviciul de plăți electronice MPay⁷ (2013), serviciul electronic de aplicare pentru viză e-Visa⁸ (2014), platforma guvernamentală de instruire la distanță e-Learning⁹ (2020) etc.

Proiectele gestionate de AGE sunt implementate cu suportul Băncii Mondiale, iar printre partenerii instituției se numără Fundația Soros-Moldova, PNUD Moldova, Usaid Moldova și E-Governance Academy Moldova¹⁰.

Statisticile arată că popularitatea serviciilor publice prestate în regim online este în creștere constantă în Republica Moldova în ultimii ani. Astfel, în anul 2021 aproape 50% din totalul utilizatorilor de servicii publice le-au accesat în regim online, ceea ce reprezintă aproximativ 16% din populația totală¹¹.

Transformarea digitală reprezintă una dintre prioritățile consemnate în *Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022*. Astfel, în domeniul tehnologiilor informaționale, obiectivele-cheie ale guvernului de la Chișinău sunt: modernizarea serviciilor publice; digitalizarea sectorului public; dezvoltarea e-democrației și reducerea decalajului digital; consolidarea și dezvoltarea cadrului normativ privind sectorul tehnologiilor informaționale; stimularea digitalizării economiei; simplificarea procedurilor vamale la exportul on-line și stimularea serviciilor poștale și de curierat;

¹ *Regulamentul Consiliului coordonatorilor pentru modernizarea serviciilor guvernamentale și e-Transformarea guvernării*, aprobat prin Hotărârea de Guvern Nr. 255 din 27.03.2018 cu privire la modificarea și completarea unor hotărâri ale Guvernului, precum și la abrogarea unei dispoziții a Guvernului, publicat la 30.03.2018 în Monitorul Oficial Nr. 108-112

² *Ibidem*

³ <https://particip.gov.md/ro> (13.12.2021)

⁴ <https://mpass.gov.md/login> (13.12.2021)

⁵ <https://stisc.gov.md/ro/content/mcloud> (13.12.2021)

⁶ <https://mconnect.gov.md/> (13.12.2021)

⁷ <https://mpay.gov.md/> (13.12.2021)

⁸ <https://www.evisa.gov.md/Home/Index> (17.12.2021)

⁹ <https://elearning.gov.md/> (17.12.2021)

¹⁰ <https://egov.md/ro/despre> (18.12.2021)

¹¹ CBS-AXA-Center of Sociological Investigations and Marketing Research, *Percepția, asimilarea și susținerea de către populație a eGuvernării și Modernizării serviciilor guvernamentale*, Chișinău, 2021, p. 31

implementarea unui cadru eficient de securitate cibernetică după modelul statelor cu experiență în acest domeniu¹.

Importanța procesului de digitalizare pentru actualul executiv de la Chișinău este reflectat și în structura cabinetului de miniștri votat de Parlamentul Republicii Moldova la 6 august 2021. Astfel, unul dintre viceprim-miniștri are în gestiune portofoliul transformării digitale. Funcția de Viceprim-ministru, ministru pentru digitalizare este exercitată de către Iurie Țurcanu, care posedă o experiență de peste zece ani în guvernare digitală, cu expertiză în domeniul IT și ingineria software. Demnitarul a activat în cadrul AGE din 2011, iar în perioada 2019-2021 a deținut funcția de director al instituției. Dezvoltarea mai multor proiecte din cadrul agenției a fost realizată sub conducerea sa. De asemenea, în contextul experienței ministrului, poate fi menționată activitatea sa didactică în domeniul tehnologiilor informaționale precum și diverse activități de consultanță internațională².

2) *Tiraspol*

Tehnologiile informaționale au devenit subiect de reglementare legală în autoproclamata republică încă în 2010³, prima strategie de dezvoltare a societății informaționale fiind adoptată în 2013⁴. Totuși, cursul digitalizării în Transnistria a început mai târziu, în anul 2017, în 2018 fiind lansat portalul serviciilor guvernamentale⁵. În prezent, pe platformă sunt disponibile 450 de servicii, dintre care în jur de 80 sunt disponibile în format electronic. Din momentul lansării platformei, pe aceasta s-au înregistrat în jur de 13.000 de utilizatori, mai mult de jumătate dintre aceștia în anul 2021⁶. Același indicator raportat la populația totală⁷ a autoproclamatei republici indică un procentaj de aproximativ 3%.

La sfârșitul anului 2020 a fost creat Ministerul Dezvoltării Digitale, Comunicațiilor și Mass-Media, portofoliul digitalizării aflându-se în gestiunea sa⁸. Departamentul dezvoltării digitale din cadrul instituției este responsabil de domeniile: politica informațională în domeniul tehnologiei informației; protecția datelor cu caracter personal; dezvoltarea și întreținerea software-urilor; servicii de mentenanță. Cel de-al doilea departament din cadrul instituției - departamentul legal, are în gestiune aspectele legale ale procesului de digitalizare.

¹ Guvernul Republicii Moldova, *Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022*, aprobat prin Hotărârea de Guvern Nr. 235 din 13.10.2021 pp. 16-27

² <https://gov.md/ro/content/iurie-turcanu>

³ *Zakon Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki, Ob informatsii, informatsionnykh tekhnologiyakh i o zashchite informatsii*, adoptat la 24.03.2010

⁴ *Ukaz Prezidenta Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki, Ob utverzhdenii Strategii razvitiya informatsionnogo obshchestva v Pridnestrovskoy Moldavskoy Respublike na period 2013-2015 godov*, adoptat la 25.05.2013

⁵ <https://uslugi.gospmr.org/> (18.12.2021)

⁶ *Tsifrovizatsiya – odin iz klyuchevykh protsessov razvitiya Pridnestrov'ya*, 01.12.2021, <http://mincifra.gospmr.org/?p=1924> (18.12.2021)

⁷ Conform datelor de la recensământul realizat de autoproclamata republică în 2015

⁸ *Tsifrovizatsiya – odin iz klyuchevykh protsessov razvitiya Pridnestrov'ya*, 01.12.2021, <http://mincifra.gospmr.org/?p=1924> (18.12.2021)

În subordinea ministerului se află Întreprinderea Unitară de Stat *Centrul de Tehnologii Informaționale*, a cărei activitatea se concentrează pe crearea sistemelor informatice și analitice, precum și a sistemelor informaționale automatizate. Sarcinile principale ale întreprinderii sunt crearea, întreținerea și integrarea sistemelor informatice și analitice bazate pe realizările moderne ale tehnologiilor informației și telecomunicațiilor¹.

Printre activitățile desfășurate de Centrul de Tehnologii Informaționale se numără: activitatea economică externă; dezvoltarea de software precum și prestarea diverselor servicii legate de software; păstrarea datelor și asigurarea accesului la acestea; dezvoltarea site-urilor web; dezvoltarea și întreținerea software-ului de contabilitate; auditul sistemelor informatice; repararea și întreținerea echipamentelor; verificarea respectării termenilor contractuali aferent serviciilor IT; lucrări de instalare, etc.².

Printre serviciile oferite de întreprindere se numără: externalizarea infrastructurii IT (suportul oferit de specialiștii IT pentru infrastructura clienților); integrarea (integrarea aplicațiilor și a datelor clienților); suport tehnic; dezvoltarea diverselor sisteme informatice; colocarea (amplasarea serverelor fizice ale clienților în centrul de prelucrare a datelor al întreprinderii); VDS (virtual dedicated server); VPS-hosting (virtual private server pentru hosting-ul site-urilor web)³.

Conform strategiei de dezvoltare a autoproclamatei republici pentru perioada 2019-2026, introducerea tehnologiilor informației și comunicațiilor reprezintă una dintre prioritățile de investiții guvernamentale. Această prioritate urmărește atât scopul digitalizării serviciilor publice, cât și scopuri economice, pentru atragerea investițiilor străine în teritoriu⁴.

Actualul așa zis ministru al dezvoltării digitale, comunicațiilor și mass-media este Serghei Babenko, numit în funcție la 22 ianuarie 2021 de așa numitul președinte de la Tiraspol. Serghei Babenko are studii în domeniul sistemelor automate de procesare și control a informațiilor, activând în serviciul public de pe malul stâng începând cu anul 2001 în cadrul autorităților vamale. În 2016 obține funcția de șef al departamentului tehnologia informației, iar în 2020 devine vicepreședinte al comitetului vamal de stat al autoproclamatei republici pentru activități vamale⁵.

Concluzii

Preocuparea pentru digitalizare, din ce se poate constata este una ridicată pe ambele maluri ale Nistrului, dar care cel puțin din informațiile publice existente nu a fost abordată ca subiect de sine stătător în procesul de reglementare transnistreană. Singurele referiri recente la digitalizare, fiind în contextul cooperării în combaterea

¹ http://mincifra.gospmr.org/?page_id=170 (18.12.2021)

² <https://gupcit.com/about/> (18.12.2021)

³ *Ibidem*

⁴ *Strategiya razvitiya Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki na 2019 – 2026 gody*, 17.12.2018, disponibil la <https://novostipmr.com/ru/news/18-12-17/strategiya-razvitiya-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki-na-2019> (19.12.2021)

⁵ http://mincifra.gospmr.org/?page_id=202 (19.12.2021)

pandemiei de Covid-19 în domeniul sănătății. Zinaida Bezverhni, secretar de stat în Ministerul Sănătății al Republicii Moldova și coordonator al grupului de lucru (experți) pentru ocrotirea sănătății a menționat în cadrul unei dezbateri organizată de Laboratorul pentru Analiza Conflictului Transnistrean în cadrul Dialogurilor LACT, problemele care apar mai ales „în integrarea sistemului medical și în cazul accesului la datele personale ale locuitorilor din stânga Nistrului, care manifestă o reticență față de autoritățile de la Chișinău. Cu toate acestea, în urma colaborării părțile au ajuns la un numitor comun cu privire la certificatele de vaccinare”¹. Cu siguranță în cadrul întâlnirilor grupurilor de lucru pe telecomunicații au fost și subiecte legate de digitalizare, dar având în vedere importanța domeniului și transformarea lui în infrastructură critică poate că pe viitor va exista un subgrup de lucru dedicat digitalizării și modului de armonizare și cooperare dintre cele două maluri ale Nistrului.

Putem de asemenea constata cel puțin abordarea și accentul diferit asupra digitalizării. Chișinăul pune accent pe zona eficientizării guvernării și dezvoltarea unor platforme de interacțiune cu cetățenii în vederea creșterii transparenței actului de guvernare și practic merge pe zona administrativă-politică, în timp ce Tiraspolul merge mai degrabă pe zona economică și de business. Evident dinamica fenomenului va obliga cele două maluri ale Nistrului la un dialog pe această temă aplicat și în mod concret, însă direcția abordărilor va ține exclusiv de voința politică de la Chișinău și Tiraspol.

BIBLIOGRAPHY

Documents and Reports

1. CBS-AXA-Center of Sociological Investigations and Marketing Research, *Percepția, asimilarea și susținerea de către populație a eGuvernării și Modernizării serviciilor guvernamentale*, Chișinău, 2021
2. *Hotărârea Nr. 414 din 08.05.2018 cu privire la măsurile de consolidare a centrelor de date în sectorul public și de raționalizare a administrării sistemelor informaționale de stat*, Guvernul Republicii Moldova, publicat la 18.05.2018 în Monitorul Oficial Nr. 157-166
3. *Hotărârea Nr. 760 din 18.08.2010 cu privire la Instituția publică „Agenția de Guvernare Electronică”*, Guvernul Republicii Moldova, publicat la 20.08.2010 în Monitorul Oficial Nr. 150-152, Anexa nr.1
4. *Ob informatsii, informatsionnykh tekhnologiyakh i o zashchite informatsii*, Zakon Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki, adoptat la 24.03.2010
5. *Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022*, Guvernul Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea de Guvern Nr. 235 din 13.10.2021
6. *Regulamentul Consiliului coordonatorilor pentru modernizarea serviciilor guvernamentale și e-Transformarea guvernării*, aprobat prin Hotărârea de Guvern

¹ Mihai Melintei, *Dezbaterea „Cooperarea celor două maluri ale Nistrului în domeniul sanitar, pe perioada pandemiei COVID-19”*, 13.11.2021 <https://lact.ro/dezbaterea-cooperarea-celor-doua-maluri-ale-nistrului-in-domeniul-sanitar-pe-perioada-pandemiei-covid-19/> (18.12.2021)

- Nr. 255 din 27.03.2018 cu privire la modificarea și completarea unor hotărâri ale Guvernului, precum și la abrogarea unei dispoziții a Guvernului, publicat la 30.03.2018 în Monitorul Oficial Nr. 108-112
7. *Strategiya razvitiya Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki na 2019 – 2026 gody*, 17.12.2018, disponibil la <https://novostipmr.com/ru/news/18-12-17/strategiya-razvitiya-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki-na-2019>
 8. *Ukaz Prezidenta Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki*, Об утверждении Стратегии развития информационного общества в Приднестровской Молдавской Республике на период 2013-2015 годов, adoptat la 25.05.2013

Websites

1. <https://date.gov.md>
2. <https://ec.europa.eu>
3. <https://egov.md>
4. <https://epale.ec.europa.eu>
5. <https://elearning.gov.md>
6. <https://eufordigital.eu>
7. <https://gov.md>
8. <https://gupcit.com>
9. <https://mconnect.gov.md>
10. <https://mpay.gov.md>
11. <http://mincifra.gospmr.org>
12. <https://mpass.gov.md>
13. <https://particip.gov.md>
14. <https://stisc.gov.md>
15. <https://unpaspentru.md>
16. <https://uslugi.gospmr.org>
17. <https://www.consilium.europa.eu>
18. <https://www.hotnews.ro>
19. <https://www.evisa.gov.md>
20. <http://www.lact.ro/>
21. <https://www.md.undp.org>
22. <https://www.rri.ro>
23. <https://www.zf.ro>

Valeria CHELARU
Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca

**THE “TRUE” MOLDOVANS OF TRANSNISTRIA: A CASE STUDY OF
IDENTITY FABRICATION IN THE FIRST YEARS OF THE USSR
(1924-1940)**

Abstract:	<i>The frozen conflict in Transnistria ranks among a series of interethnic clashes which broke out at the periphery of the Soviet Union in light of its dismemberment. However, Transnistria’s case, compared to other frozen conflicts in the ex-Soviet space, stands out due to the absence of interethnic animosities prior to 1989. The systemic changes caused the eruption of the conflict, and the intergroup rivalry did not necessarily derive from ethnic belonging; it was the following war in March 1992 that yielded the idea of the “Transnistrian identity”. This article re-examines how identity was created and manipulated in the MASSR, Transnistria’s political ancestor. The creation of the MASSR in 1924, with the aim to regain Bessarabia from Romania, and to spread communism outside de Soviet borders, was accompanied by a series of policies that promoted a new, local identity. These policies had taken various forms and lasted until the Soviet Union reoccupied Bessarabia in 1940. Their reinvestigation serves as opportunity of reassessing the MASSR as the prototype for identity fabrication in Transnistria. In the context of the current frozen conflict, such approach on the MASSR as a historical precedent throws fresh light on the emergence of the new “Transnistrian identity”.</i>
Keywords:	Transnistria’s identity; frozen conflict; Moldovanization; korenizatsia; PMR
Contact details of the authors:	E-mail: valeria.a.chelaru @gmail.com
Institutional affiliation of the authors:	Babeş-Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania; Territorial Identities and Development Research Centre, Cluj-Napoca, Romania.
Institutions address:	Mihail Kogălniceanu n.1, 400084, Cluj-Napoca, Romania.

Introduction

The Transnistrian Moldovan Republic (PMR) is an unrecognized state¹ which seceded from its parent-state, the Republic of Moldova, in the context of the Soviet

¹ An unrecognized or a *de facto* state, represents a political entity which obtained independence from its parent-state, but has not been recognized universally by the international community.

Union's dismemberment. Its de facto sovereignty shaped up after Transnistria's population – with the help of the former 14th Soviet Army – fought an undeclared war with Moldova in 1992. Regardless of Russia's official non-involvement in the conflict, most military Russian personnel took sides with the left-bank camp, having turned a blind eye when PMR forces employed the 14th Army's materiel.¹ The military clashes were halted in the summer of 1992 due to Russia's military presence, however, the relationship with Chişinău, the status of Moldova's left bank, and Russia's military forces in the region, have persisted as intricate issues of the Transnistrian frozen conflict. As scholars have pointed out, the case of Transnistria is “one of the most complicated conflicts on the post-Soviet scene, both in terms of its pre-history, its political constellations and its possible future developments”.²

Ever since the bloody war in 1992 the collective memory of Transnistria's sufferings at the hands of Moldova played a tremendous role in developing a new Transnistrian identity based on apprehensions about Moldova and Romania. While Moldova was struggling to embrace a new identity in the context of the Soviet dissolution, PMR strived for the preservation of the *status-quo*. Tiraspol's efforts were focused on keeping the Soviet political structures and on counteracting Chişinău's latent Romanianization.³ In creating the Transnistrian state, the image of Moldova's disastrous role in the war stands out as the main symbolic underpinning;⁴ that is why, the stress on legitimization surpasses any objective understanding of the events.⁵

The strong legacy of the Soviet Union in Transnistria in conjunction with its frozen conflict provides the great opportunity to re-examine Transnistria's identity in light of the existing theoretical paradigms regarding the link between social identities and conflicts. With the collapse of the Soviet Union and the emergence of the new independent states, people had the challenge of choosing their new identity. Within this framework, the political culture theory suggests that individuals could choose their identity based on “fundamental normative orientations, including the historical foci of loyalty and identification that are shared by members of communities”; conversely, the instrumentalist approach points out that identity is chosen based on specific advantages that are evaluated economically or politically.⁶ Likewise, the connection between social identities and conflict has been debated in specialized literature with the

¹ Michael Bobick, *Profits of disorder: images of the Transnistrian Moldovan Republic*, “Global Crime”, Vol. 12, No. 4, p. 240.

² Pål Kolstø, Andrei Edemsky, Natalya Kalashnikova, *The Dniester Conflict: Between Irredentism and Separatism*, “Europe-Asia Studies”, Vol. 45, No. 6, 1993, p. 974

³ Valeria Chelaru, *Deconstructing the case of Transnistria's conflict: identities and representations*, “Moldavian Journal of International Law and International Relations”, Vol. 15, No. 2, 2020, p.85.

⁴ Elizabeth Cullen Dunn, Michael S. Bobick, *The Empire strikes back: war without war and occupation without occupation in the Russian sphere of influence*, “American Ethnologist”, Vol. 41, No. 3, 2014, p. 407.

⁵ Michael Bobick, *Op. cit.*, p. 244.

⁶ Stephen Withefield, *Culture, Experience, and State Identity: A Survey-Based Analysis of Russians, 1995-2003*, in Stephen Withefield, *Political Culture and Communism*, St. Antony's College and Palgrave Macmillan, Oxford, 2005, pp.125-126.

constructivists` attempt to emphasize the role of the social construction of identities in the emergence of the interethnic conflicts. In contrast to the primordialist view on social identities as being fixed and unchangeable analytical categories, – the views of the twentieth-century political figures such as Woodrow Wilson, Adolf Hitler, and Joseph Stalin, among others – the constructivists argue that identities are fluid, malleable, and not inherited like skin colour.¹ Stephen Withefield has pointed out that the distinction between cultural and instrumentalist accounts of individual decision making corresponds to the distinction which primordialists and constructivists stress in relation to nationalism and nation-building. Much in tone with the political culture perspective, the primordialists stress the role of pre-existing group identities and common group capacities, – such as language – in building and ensuring the following success of nation-building movements. Conversely, – and in the same way as the instrumentalist approach – constructionist account underlines the use of institutional, or other type of incentives by nation-building elites.²

In light of the Transnistrian frozen conflict the current article represents an attempt to reassess the Transnistrian identity in relation to its overall political profile as a consequence of its post-imperial legacy. More specifically, in this paper I will re-evaluate the nation-building process in the Moldavian Autonomous Soviet Socialist Republic (MASSR), – since its creation in 1924 and up until its union with Bessarabia in 1940 – as a case study of how identity can be exploited and instrumentalized for political purpose. Since all nation-building policies in the MASSR served as political tools rather than represented an inherited reality, this article is a contribution that relies on the instrumentalist/constructivist approach on the topic. Apart from this contribution to the field, the aim of the paper is to stress the link between identity fabrication during the nation-building process in the MASSR and the identity “produced” in Transnistria in the wake of its frozen conflict. Such analysis should help scholars better understand not only complex issues, such as overlapping identities of Transnistria or the hard conditions of post-Communism, but also the importance of the MASSR as a precedent for the current Transnistrian identity.

The article is structured in four parts. In the first one I will present the existing theoretical paradigms on social identities and my own approach on the issue. In the second section I will analyze the creation of the Moldovan identity on the territory of the MASSR as part of the Soviet programme of indigenization, known as *korenizatsia*. The new switch to Latinization, as part of the general trend in the USSR in the 1930s, is the subject of debate in the third part of the paper. Its effects will be re-evaluated against the backdrop of the Great Purge across the entire Soviet Union and also as part of a new nation-building campaign derived from the local realities. The issue of the current Transnistrian identity in its relation with the frozen conflict is tackled in the final section.

¹ For an extended debate on this topic see: David Laitin, *Identity in Formation: The Russian-Speaking Populations in the Near Abroad*, Cornell University Press, Ithaca, 1998; Linda Martin Alcoff, *Identities: Modern and Postmodern*, in Linda Martin Alcoff and Eduardo Mendieta, (eds.), *Identities. Race, Class, Gender, and Nationality*, Blackwell Publishing, Oxford, 2003.

² Stephen Withefield, *Op.cit.*, p126.

The war on identities between the two belligerent camps of the former Soviet Moldova stemmed from the Soviet historical heritage and the communist structures on which the Moldavian SSR (created in 1940) had been based. Before its union with Moldova proper, known as Bessarabia, Transnistria was a borderland of Greater Romania (formed in 1918) inside the Soviet Russia. Due to its geographical position and to the fact that ethnic Moldovans inhabited its territory in a significant number,¹ on 12 October 1924, a Moldavian Autonomous Soviet Socialist Republic (MASSR) was established on the approximate area of the present-day Transnistria. The new political unit was part of the Soviet Ukrainian Republic. It was created firstly to regain Bessarabia from Romania, and secondly, to spread communism across Romania and other countries of the Eastern Europe.² Moreover, the largest ethnic group in MASSR was the Ukrainian one (approximately 48%) and the Ukrainian national interests clashed with those of the Bessarabian (Grigori Kotovski) and Romanian (Ion Dicescu-Dic) communists. The Moldovan speaking population was concentrated in six *raions* along the River Dniester and represented the absolute majority only in Dubossarskiy (67, 02%) and Slobodzeiskiy (64, 20%) *raions*.³ Considering the ethnographic figures of the total population, Harkov (the capital of the Ukrainian SSR) took a reluctant stance towards the creation of the autonomous Moldavian republic. Moscow had to finally decide the issue that Stalin handed over to the Bessarabian-born Mihail Frunze, the highest-ranking Moldovan in the Soviet hierarchy. In 1924, Frunze commanded the headquarters of the Red Army and was elected as candidate member of the Politburo and the Organizational Bureau of the Central Committee of the RCP (b). As expected, he criticized the position of the Communist Party of Ukraine: “I have visited the Transnistrian region several times personally, and I state that there is a continuous strip with a predominant Moldovan population to the north of Tiraspol. The city of Tiraspol could become the administrative centre”, he wrote to Stalin.⁴ In September 1924, the

¹ According to the Soviet census carried out in 1926, ethnic Moldovans accounted for 572,000 people, see: O.S. Galuschchenko, *Dinamika chislenosti i areal rasseleniya moldavan v kontse XIX – nachale XXI vekov* [The Dynamics of the Number and Range of Resettlement of Moldavians in the Late XIX – Early XXI Centuries], “Revista de etnologie și culturologie”, No. 3, 2008, p. 143; in contrast, Igor Cașu claims that the Moldovans in the region numbered 160.000 of the inhabitants, see: Igor Cașu, *Moldova under the Soviet Communist Regime: History and Memory*, in: Vladimir Tismăneanu, Bogdan C. Iacob (eds.), *Remembrance, History and Justice: Coming to Terms with Traumatic Pasts in Democratic Societies*, CEU Press, Budapest-New York, 2015, p. 352, however, most sources agree that the share of the Moldovans in the total population of the future MASSR was only a third, see also Alexandr Voronovici, *Justifying Separatism: the Year 1924, the Establishment of the Moldovan ASSR and History Politics in the Transnistrian Moldovan Republic*, in: Diana Dumitru, Petru Negură (eds.), *Moldova: a Borderland's Fluid History*, Euxeinos, 15/16, 2014, p. 105.

² Valeria Chelaru, *Borders and Territorial Identity in Moldovan ASSR: Transnistria and the “Bessarabian Question” between 1918 and 1940*, “Territorial Identity and Development”, Vol. 5, No. 2, Autumn 2020, p.29.

³ O.S. Galuschchenko, *Op. cit.*, p. 151.

⁴ Igor Ivanenko, *Kak detishche Frunze i Kotovskogo pomoglo sokhranit'sya russkoyazychnomu Pridnestrov'yu*, [How the Brainchild of Frunze and Kotovsky helped Russian-speaking Transnistria survive], <https://ukraina.ru/history/20191012/1025301629.html>, (8.09.2021).

Politburo of the Central Committee of the CP (b) U officially approved the formation of the MASSR inside the Soviet Ukraine. An additional clause of the document stressed that the western border of the administrative unit was determined not by the Dniester (the actual border of the USSR with Romania until 1940), but by the Prut and Danube rivers, since the USSR considered Bessarabia to be part of the Soviet territory.

The creation of the MASSR secured the way to western socialist revolutions and kept the Bessarabian issue on the agenda of the international politics. However, as it has been stressed,¹ the efforts to build a distinct Moldovan identity did not derive from the Soviet Union's expansionistic goals only. The Moldovan nation-building in the MASSR was determined by the amalgamation of the central policy aims, the local identities, and the programmes of the local cultural and political leaders.² As part of the Soviet Union, the MASSR had to toe the line on the general trend of the political centre, however, the particularities of the nationality policy, on which the new Moldovan identity relied, were dependent on the existing local context.

Creating the Moldovan Identity during *Korenizatsia*

Considering its ethno-political configuration, the USSR was the first state in history to be founded on ethnic political units. Although deprived of political sovereignty, the Soviet nationalities were endowed with territorial identity, educational and cultural institutions in their native languages, so as with access of the local cadres to the apparatus of power. Bearing in mind that in the twentieth century nationalism was a global phenomenon, which did not spare the motley Russian empire either, its might in the Soviet Union represented an unusual historical manifestation; the Soviet nations came together in a unique political system purposely set on annihilating nationalism.³

Paradoxically, the policy of nativization, the so-called *korenizatsia*, bolstered nationality by promoting the native language, by bringing out a national intelligentsia and political elites, and by officially introducing ethnicity in the state apparatus.⁴ The logic behind the Soviet national project in relation with its numerous peoples can be basically explained as a last resort option with which the Soviet leaders came up when confronted with the boiling nationalism of the former empire. The confrontation over this issue took place at the Eight Party Congress, in March 1919, between the internationalists (headed by Georgii Piatakov and Nikolai Bukharin) and the nation-builders (led by Lenin and Stalin). While the former group supported the pre-eminence of the class over the nationality as the only important social identity in the pre-revolutionary era, the latter camp stressed the menace of the unsolved nationalities

¹ Charles King, *The Moldovans: Romania, Russia, and the Politics of Culture*, Hoover Institute Press, Stanford University, California, 2000, p.63; Alexandr Voronovici, *The Moldovan ASSR between the Bolshevik «Empire» and Greater Romania: Nation – and State – building in the Soviet Borderland (1917-1940)*, Central European University, Budapest, 2010.

² Charles King, *Op. cit.*

³ Ronald Grigor Suny, *The Revenge of the Past: Nationalism, Revolution, and the Collapse of the Soviet Union*, Stanford University Press, Stanford, 1993, pp.101-102.

⁴ *Ibidem*, p.102.

question. They presented nationalism as a historical issue imbued with distrust; only self-determination could overcome it. Class was about to become the chief social identity provided that national identity was treated with respect.¹ After the creation of the MASSR inside the Soviet Ukraine, the autonomous republic was coupled to the general political course of the Soviet Union. Notwithstanding the evidence to a different reality, the situation in the region had to be altered in order to fit into the general trend. Up until 1924 there were no Moldovan (Romanian) schools and publications in the region. The language of the church and administration was Russian or Ukrainian.² However, in line with *korenizatsia* and the geopolitical profile of the new administrative unit – a borderland of the capitalist Romania – in April 1925 the Communist International³ advised the communist parties of the world to support: “by all possible means the national aspirations of the Moldovans, – who think of themselves as being distinct from the Romanians – and recognize their own language as different from the Romanian“.⁴ The official aims of the campaign of Moldovanization were: to switch to the “Moldovan language” in administration, to increase the number of the Moldovans into the state and party apparatuses, to co-opt the Moldovans in the Bolshevik party, the Komsomol (youth communist organization) and trades unions; to create the necessary conditions for the Moldovan population to study in its mother tongue; to develop the “Moldovan language and culture“.⁵

Despite its purpose and characteristics, *korenizatsia* was odd and full of contradictions from its earliest stage. Etymologically⁶ and essentially, it opposed the effects that the policies carried out under its umbrella yielded. Since the creation of the MASSR and up until 1930 the cultural planners of the region struggled to build a distinct Moldovan identity. The fabrication of a local “genuine” tongue, in contrast to the language spoken in Romania, was the first step in that sense. Between 1920 and 1930 the local scholars, such as Pavel Chior, Gabriel Buciușcanu and Leonid Madan, had to find the specific traits of the true Moldovan language, unaltered by the “gratuitous” elements typical of modern Romanian. In an effort to standardize the literary language in the autonomous republic, Chior, the people’s commissar for

¹ Terry Martin, *An Affirmative Action Empire*, in Ronald Grigor Suni and Terry Martin (eds.), *A State of Nations: Empire and Nation-Making in the Age of Lenin and Stalin*, University Press, Oxford, 2001, p.68.

² Argentina Gribincea, Mihai Gribincea, Ion Șișcanu, *Politica de moldovenizare a R.A.S.S Moldovenească. Culegere de documente și materiale*, Civitas, Chișinău, 2004, p.3.

³ The Communist International, known also as Comintern, was founded in 1919 as an organisation for toppling the capitalist regimes, according to a plan envisaged by Lenin. Richard Pipes pointed out that the comintern represented “a declaration of war against all the existing governments”. See Anne Applebaum apud Richard Pipes, *Cortina de fier: Represiunea sovietică în Europa de Est, 1945-1956*, Litera, București, 2019, p. 112.

⁴ Argentina Gribincea, Mihai Gribincea, Ion Șișcanu, *Op.cit.*, p. 4.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Koren`* in Russian means root, so the *korenizatsia*, or nativization, stressed the promotion of the local language and culture, ethnic identities, and local leaders into the state apparatus. Its chief aim was to engage the nationalities of the former Russian Empire in building a socialist society.

enlightenment in the MASSR between 1928 and 1930, pointed out that literary Romanian, under the influence of the Romania's bourgeois leadership, became esoteric due to its Frenchification. Since it became inaccessible to the large stratum of the peasantry, Bessarabia's population often complained about it.¹ That is why the dialect spoken in the central Bessarabia was chosen to represent the standard Moldovan in the MASSR: it was the most suitable both ideologically and practically. Its Cyrillic script was the one which both the Bessarabians and the Transnistrians were familiar with, so it was expected to facilitate the national liberation of all Moldovans. Despite all efforts that the language experts had invested in demonstrating the distinctiveness of the genuine Moldovan tongue, the fact that the literary Romanian was basically the same language was conspicuous. Since the Cyrillic alphabet constituted the sole difference between Buciușcanu's grammar and the Romanian grammars published in the same period, the accuracy of the whole process, as well as its scientific base, were highly questionable. Moreover, eager to deliver the expected results concerning the local identity, a group of experts, headed by Leonid Madan, carried out anthropometric investigations. Much in tone with their counterparts in similar fields in the Soviet system, – such as Pavle Ingorovka and Trofim Lysenko² – the Transnistrian researchers “discovered” a Moldovan profile characterized by “oblong cranial structure” and “brown type with chestnut hair similar to the northern Russians”. As they stated, the Romanians differentiated based on their round heads and the dark type.³ Likewise, the historian Goian tried to demonstrate the “blood purity” of the genuine Moldovans by presenting a different genealogy of the Moldovans and the Romanians prior to our era.⁴ All these theories were outrageously made up in order to fulfil the party's requirements. In the MASSR they planted not only the territorial identity, but also the idea that the Moldovans of Transnistria were the “true” Moldovans; in the future frozen conflict, this belief would become the underpinning of debate.⁵

The Moldovanization was additionally regarded as a way of educating the local population in the spirit of the communist values. Consequently, the increase of loyalty to the Soviet regime was an important task of the nativization campaign. A significant aspect to support such political line was the stress on the liberty of the local peasant, compared to the Bessarabian peasant under the Romanian “yoke”. The war on illiteracy, particularly among women, and the promotion of education in the Moldovan language strived for integrating the peasantry into the party apparatus.

¹ Charles King, *Op.cit.* p. 64.

² Trofim Lysenko was a Soviet agronomist and biologist who rejected genetics and created his own pseudoscientific theories. Since Stalin's distrust for genetics stemmed from the believe that human character can be altered by propaganda and communist education, Lysenko falsified his scientific experiments in order to “demonstrate” Stalin's ideology. All Soviet scientists who refused to renounce genetics were dismissed from their posts and marginalized. Likewise, Pavle Ingorovka, a Georgian historian and philologist, “demonstrated” the Georgian origins of the Abkhaz people.

³ Charles King, *Op.cit.*, p.68.

⁴ Argentina Gribincea, Mihai Gribincea, Ion Șișcanu, *Op.cit.*, p.8.

⁵ Valeria Chelaru, *Borders and Territorial Identity*, pp.32-33.

The fact that the Moldovanization practically overlapped with Ukraine's own process of nativization was another contradictory aspect of the local *korenizatsia*. Given the large number of ethnic Ukrainians in the region, the resolution concerning the Moldovanization of the MASSR was named "On the Moldovanization and the Ukrainization of the Soviet Apparatus". However, the document stressed that by 1 January 1926 the institutions of the MASSR, with the exception of the areas where the Ukrainians were the majority, had to switch entirely to the Moldovan language. The Moldovan language courses were provided to all institutions and organizations and students were to be given certificates confirming their linguistic skills upon completion. To accomplish the campaign more effectively, the local authorities were assisted by the "Moldovanization brigades"; the teaming of the two was ensured by the inspectorate with the aim to check on the institutions unable to put in practice the new political programme. Owing to the lack of teaching personnel in Moldovan language and the pre-eminence of ethnic Ukrainians, the institutionalization of the Moldovan became impossible. The discrepancy between the official goals, for which the local leaders were responsible, and the lethargy of the workers was evident. When getting tired to put up with ill-prepared specialists, the local authorities chose better-qualified professionals, regardless of ethnicity. In many cases these professionals were Russians or Ukrainians and hiring them contradicted *korenizatsia*.

The decreasing number of ethnic Moldovans in the administration of *raions* or the administrative centres demonstrated the irrationality and failure of the Moldovanization. Promoting specialists to key-positions based only on their nationality was almost impossible to local cadres. Ten years after *korenizatsia* was introduced in the MASSR, the bankruptcy of its language policy was indubitable – the party secretaries in at least half of the autonomous republic, including the *raions* where the ethnic Moldovans formed a plurality, were not able to speak Moldovan.¹

The Latinization Campaign and the Volte-Face of the 1930s

The "cultural revolution" in the USSR, to which the nativization programme belonged, proved its erratic character in the 1930s, when a new ideological shift changed the existing campaign on national identity. Stalin's efforts were focused on creating a homogeneous society through the policies of convergence (*sblizhenie*) and fusion (*sliyanie*) of the Soviet nations. "The friendship of peoples" became the new ideology in which Russia acquired the role of a big brother over smaller Soviet peoples.

Perhaps the Caucasus is one of the most relevant areas where the volatility and irrationality that characterized the Soviet nationalities policies can be observed. A melange of nations and ethnic groups, almost all of them used the Arabic alphabet prior to 1918; only the Ossetian, the Kabardian, and the Abkhaz languages adopted the Cyrillic writing. Due to intricate phonetics of their languages, in the 1920s the Soviet leadership decided to write the Adygey, Circassian, Abaza, Karachay, Balkar and Nogay languages in the Latin script; literary languages were developed accordingly. The most confusing changes were imposed on the Ossetians, as a consequence of their

¹ Charles King, *Op.cit.*, p. 73.

division into northern and southern communities. In 1884 their language was written in the Russian script, with the Georgian version for the South Ossetia; in 1925 the Latin alphabet was adopted for all Ossetians to be replaced again in 1938 with the Cyrillic writing in the North Ossetia. The Georgian alphabet was employed in the South Ossetia. When the Russian alphabet was introduced in 1936-1938, most nationalities of the north-west Caucasus had to comply with the general imposition.¹

It is difficult to gauge the rationality of the Soviet nationalities policy, however, the new switch can be put down to Stalin`s wish for his state – and probably the army – to have a common language. It could also serve as a strategy to unify and consolidate the Soviet Union against its potential enemies.² Irrespective of all debates concerning the logic behind this policy, its implementation had different manifestations on different nations. First of all, the new ideological alteration was introduced while *korenizatsia* was still in effect as a nation-building programme. At local level, the overlap produced confusion and ineffectiveness. Only the peculiarities of each territorial unit could adjust to a certain degree the discrepancy between central demands and local realities. In the MASSR, as in other Russified regions, the policy was widely welcomed. A general fear and uneasiness concerning the Moldovenization was widespread long before the official political change. The fact that the cultural planners did not manage to engineer a proper Moldovan identity in the MASSR alarmed equally the local experts and authorities. Such anxieties were constantly fuelled by the strong criticism which the Moldovan Scientific Committee attracted. The fear intensified when the criticism of the local nationalism grew due to the new political line of the 1930s. Already in February 1930 a special resolution of the Ukrainian Central Committee underlined the need for the Moldovanization to give way to more important tasks. Additional criticism followed in September in “Plugarul roş” on the account of the Moldovan Committee`s social deviation. The local leaders were accused of neglecting the masses and the political side of their work, having concentrated on less practical aspects of the issue, such as language and ethnography. After the replacement of Pavel Chior with Ivan Ocinski in 1931, the purge of the Scientific Committee ended up with its complete subordination to the local government. Despite his freshly published grammar (1930), which “demonstrated” the theory of the “two languages, two nations”³, Madan was not only discredited, but also repressed as counter-revolutionary along with other members of the Scientific Committee.

The introduction of the Latin script in the MASSR in 1932 took place due to a series of circumstances, but the most important factor was the general trend of Latinization in the Soviet Union. The movement started off in Azerbaijan after the Revolution in 1917 and spread out over most of the country. Among the Soviet specialists the idea of the Russian language to adopt the Latin alphabet was common

¹ James Forsyth, *The Caucasus: A History*, Cambridge University Press, Cambridge, 2015, p. 477.

² Thomas de Waal, *The Caucasus: An Introduction*, Oxford University Press, Oxford, 2010, p.85.

³ Argentina Gribincea, Mihai Gribincea, Ion Şişcanu, *Op.cit.*, p.10.

too. Linguists such as N.F.Iakovlev and N.V.Iusmanov were among such advocates and even the Ministry of Education, Anatoly Lunacharski, was its supporter.¹

It was evident that the new political line in the MASSR promoted nothing but the introduction of the literary Romanian language, so fiercely condemned during *korenizatsia*. The Latinization campaign exceeded the aim suggested by its name; specialists were encouraged to enrich the Moldovan language with words accepted by all Romanians, and geographically speaking, that area corresponded to the region stretching from Dniester River westward to the Carpathian Mountains. Considering the geopolitical dimension of the MASSR, the introduction of Latinization cannot be analyzed only in the general context of the Soviet trend. Despite all conflicting debates concerning the switch to Latinization in the MASSR, the fact that this new programme was as bizarre as *korenizatsia* is indisputable. In addition, it was difficult to say whether the new line was a different face of the same strategy or it totally opposed it. A more accurate approach points out that the nationality policy in the Moldovan ASSR in 1932-1937 was neither a simple cultural and linguistic Latinization, nor a thorough Romanianization of the local population.² If evaluating it rapidly by its turn to the Romanian canons, the new period was indeed a radical split with *korenizatsia*. Compared to the latter, when the Moldovans were seen as a nationality without any literary legacy, during the Latinization campaign the Romanian literary norms were adopted as part of the educational programmes in the MASSR. In the same way as the Russian classics served as the base of the Soviet literature, the Romanian writings became the “cultural heritage” of the region. However, the new reorientation to the Romanian norms did not revolutionalize the symbolical divide between the Moldovans and Romanians. In the official discourse, the Bessarabians were still depicted as a distinct ethnic group of Romania. In that regard the new nation building campaign did not differ from *korenizatsia*. Even the official goals of Latinization were similar to the previous ones: the promotion of ethnic Moldovans in the party apparatus, the development of the Moldovan culture, and the increasing education among the Moldovans and other nationalities.³ Similar to *korenizatsia*, the Latinization was puzzling due to its overlapping policies. Furthermore, the aims of Latinization were unclear to local cultural-planners. Even if Grigorii Staryi, a moderate Romanianizer concerning the identity issue in the MASSR, was again in favour and his comeback hinted at a Romanian-oriented change of heart, the degree of such orientation remained ambiguous. The local experts set forth several competing approaches on nationality policies. Two books on grammar published in 1932 and 1933 in the Latin script presented two linguistic options. At the same time, these volumes reflected the confusion of the local leaders with regard to Latinization.⁴

Similar to *korenizatsia*, Latinization inflamed the public mood, particularly among the Russian population. Teachers at the pedagogical college in Tiraspol pointed out the artificial character of Latinization and the fact that even ethnic Moldovans were

¹ *Ibidem*, p. 15.

² Alexandr Voronovici, *Op. cit.*, p. 92.

³ *Ibidem*, p. 93.

⁴ *Ibidem*, p. 94.

unable to understand it. The Russians were not the only ethnic group to blame the new political line. Even members of the Moldovan Scientific Committee, headed by Ocinski, adopted a hostile stance. Ivan Ocinski tried to revoke the implementation of Latinization in the MASSR having put all efforts in organizing a new Linguistic Section of the Committee. His fierce arguments for combating the introduction of the Latin script in the autonomous republic stressed the fact that it promoted a common path for the Soviet Moldova (the MASSR) and the bourgeois Romania. The idea derived from previous events when members of the Bessarabian Sfatul Țării (the legislative body formed in Bessarabia in 1917), such as Ion Inuceț, Pantelimon Erhan, Vasile Stroescu, and Vladimir Herța, opted for the Latin alphabet.¹

It is important to bear in mind that the switch to the Cyrillic script in the MASSR took place against the backdrop of the Great Purge. However, as Evghenia Ginzburg had noted, “the year 1937 began, practically speaking, at the end of 1934 – more exactly, on first December”.² After the murder of Kirov³ in 1934, Stalin’s new political trend started to develop particularly in the borderland areas, where the suspicion of disloyalty to the Soviet fatherland was increasingly high.⁴ With that event, the resettlement of various ethnic groups and nationalities got more impetus on the territory of the Soviet Union⁵, and considering the geopolitical aspect of the MASSR, it would not be much of an exaggeration to presuppose that the Moldovans were targeted too. What is more, the overall situation in the autonomous republic was far from being idyllic. The collectivization campaign imposed on Ukraine and the

¹ Argentina Gribincea, Mihai Gribincea, Ion Șișcanu, *Op.cit.*, pp.16-17.

² Evghenia Ginzburg apud Robert Conquest, *Marea Teroare: o reevaluare*, [Great Terror: a Reassessment], Humanitas, București, 1998, pp. 70-71.

³ Sergey Kirov (Kostrikov) was a Bolshevik leader and a close friend of Stalin. His assassination is seen as a trigger for the Great Purge in 1937.

⁴At the end of the 1930s Stalin adopted a certain stance related to the “enemies” of the Soviet Union. His rethoric was imbued with terms such as “vermins”, which had to be “subjected to permanent cleansing”, see Anne Applebaum apud Amir Weiner, *Cortina de fier: Represiunea Sovietică în Europa de Est, 1945-1956*, Litera, București, 2019, p.187.

⁵ As part of Stalin’s new attempt to impose cultural uniformity and “to align backward people to the common flow of superior culture”, massive groups of Svans and Mingrelians (Georgian ethnic groups) were relocated to Abkhazia in the late 1930s; consequently, at the end of 1939, the Abkhaz population declined to 18%. See: Valeria Chelaru, *Political Identities in the Former Soviet Union: the Cases of Abkhazia and South Ossetia*”, *Journal of International Law and International Relations*”, 2019, Issue 2, Volume 14, pp. 58-78; Apart from its strategic aim of homogenizing and Sovietizing the region, the policy was carried out as a way of punishing the “unreliable” Abkhaz to the detriment of the Georgians. Pavel Polian brought forward the same theory of punishment or remuneration of various Soviet peoples in the context of their “reliability” during the Second World War. See: Pavel Polian, *Ne po svoei vole...Istoria i gheografia prinuditel’ nâh migrații v SSSR*, O.G.I – Memorial, Moskva, 2001. In other cases, as Peter Kenez pointed out in relation to ethnic Germans in the Volga region, forced migration had taken place “not as punishment, but as prophylactic measure “, see: Peter Kenez, *A History of the Soviet Union from the Beginning to the End*, Cambridge University Press, New York, 2006, p. 230.

MASSR in 1931-1932 gave way to mass hunger, which culminated in the cruelest chapter in Ukraine's history, the Holodomor.¹

The atmosphere was particularly bleak in the countryside. In the spring of 1932, 25,000 people were starving in the MASSR. The number doubled in summer. According to Igor Cașu, the hunger hit more than half of the republic's inhabitants.² In the autumn of 1931 the number of people escaping westward across the Dniester started to increase and in March 1932 the Romanian press claimed that 20,000 immigrants from the MASSR were looking for shelter in Romania.³ This issue became extremely sensitive for the local authorities in the MASSR. The growing suspicion of the Soviet borderland began to take its toll on the MASSR too.

Latinization in the MASSR became more complicated when the political repression in the Soviet Union escalated in 1937. Some historians point out that Latinization had the opposite effect of consolidating the Romanian consciousness in the autonomous republic. This rationale backed in 1937 the decision of the Soviet authorities to reintroduce the Cyrillic script in the region.⁴ Whatever its logic, was in the general context of the Soviet duress, which accompanied the Great Terror, Latinization in the MASSR represented a bountiful ground for chasing "the enemies of the people". The political significance of the new switch was captured in an article of "Moldova Socialistă": "*The transition to the Russian alphabet is a great strike against the Trotskyist-Bukharinist-bourgeois-nationalist-enemies-of-the-people-agents-of-fascism who wanted to tear the flourishing Soviet Moldova from the Soviet Union*".⁵

The reintroduction of the Cyrillic alphabet was in fact the Cyrillic version of the literary Romanian language and had nothing to do with the same script used by Chior and Madan during *korenizatsia*. As Charles King has put it, it was "a compromise between the radical culture-building of the 1920s and the equally radical pro-Romanian policy of 1932".⁶ Moreover, in August 1937, the "Romanian operation" started as a "local initiative" in Ukraine,⁷ although the purges in the party apparatus affected a significant number of the Romanian and Bessarabian émigrés. The show trials unleashed after Kirov's death against the so-called Trotskyists and the Right Opposition of the Communist Party of the Soviet Union turned into a horrific whirlwind which swept up the entire Soviet state. Old communists and friends of Lenin were tarred and sentenced to the highest punishment⁸ and that way of cleansing the nation from "subversive elements" reached arbitrarily all social and administrative layers.

¹ For a more detailed picture of these events, see Anne Applebaum, *Red Famine: Stalin's War on Ukraine*, Penguin Books, London, 2017.

² Igor Cașu, *Dușmanul de clasă: represiuni politice, violență și rezistență în R(A) SS Moldovenească, 1924-1956*, Cartier, Chișinău, 2015, p. 60.

³ O.S. Galuschchenko, *Op.cit.*, p. 143.

⁴ Argentina Gribincea, Mihai Gribincea, Ion Șișcanu, *Op.cit.*, pp. 18-19.

⁵ Charles King, *Op.cit.*, p. 85.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Alexandr Voronovici, *Op.cit.*, p. 97.

⁸ For further details on this topic, see Robert Conquest, *Marea Teroare: o reevaluare*, Humanitas, București, 1998.

The call for vigilance in the borderlands resulted in the arrest of an unknown number of “suspect people” in the MASSR. The great majority of them were suspected of espionage and collaboration with Romania, a condemnation to which many of them “confessed”. In 1932, the assault on the intellectuals in the autonomous republic began along with a similar process in Ukraine. A visit to the region, made by Mykola Scrypnyk, the Ukrainian commissar of enlightenment, served as reason for accusing him of nationalism; the same charge was used against Ivan Ocinski, blamed for not being able to counteract the local nationalism, aiming to pull Ukraine out of the Soviet Union.¹ A close path followed all the political and cultural elites of the MASSR. Among the most prominent representatives of those who “confessed” to being part of a nationalistic plot led by Grigorii Staryi were Ivan Krivorukov, (as member of the Bessarabian Sfatul Țării between 1917 and 1918, he opposed Bessarabia’s union with Romania) Dumitru Prestescu, (the head of the Pedagogical Institute in Tiraspol), and Pavel Chior (the former party secretary of Rybnitsa raion, as well as the former secretary of MASSR Komsomol). Out of the nine members of the Moldovan Obkom Politburo elected in May 1937, only one survived politically until September; the rest of seven were arrested as “enemies of the people”. That was the fate of almost all the heads of the Central Executive Committee and the former first secretaries of the local party organization, along with basically anyone who played a role in the major institutions of the cultural planning. Three volumes of Leonid Madan’s and his collaborators’ works were removed by the end of 1934 from the libraries of the MASSR.²

The Great Purge of 1937 left a deep imprint on the nationalities policy in the region, despite the fact that after 1938 the Moldovan language and high culture in the region were almost identical to the Romanian ones.³ In the remaining period until 1940, when the Soviet Union reannexed Bessarabia and founded the Moldavian Soviet Socialist Republic, the development of the Moldovan identity continued in the MASSR. Extreme policies, such as Moldovanization or Latinization were avoided though. The same recipe was followed when the MASSR and Bessarabia were united and became a single Soviet republic.⁴

The “Transnistrian Identity” and the Current Frozen Conflict

Having analyzed the roots of the frozen conflict in Transnistria, Gregor Engelmann identified three major factors: the menace to linguistic, ethnic and nationalist identity; the nationalist sentiments; and the fear of pan-Romanianization. Furthermore, he concludes that “the reshaping of borders and subsequent mass movements and de-nationalization attempts had a tremendous influence on the perception of group belonging and Moldovan self-concept as they threatened

¹ Charles King, *Op.cit.*, p.87.

² *Ibidem*, p.88.

³ *Ibidem*.

⁴ Alexandr Voronovici, *Op.cit.*, p. 98.

Moldovan linguistic and national identities”.¹ Researchers have pointed out the existence of a common identity of most Transnistrian population, on which the local resistance to Chişinău relies. They have stressed that such identity goes beyond the ethnic lines and can be explained through history and geography, rather than ideology.² The ethnic component of the region is not seen by the Moldovan leadership as a core issue of the conflict, although everybody agrees that Transnistria is much more Russified than Moldova; the politicization of the conflict for political leverage represents a more plausible reason for the authorities in Chişinău. However, Tiraspol could use the same incrimination in response. Anne Applebaum has stressed in a similar context that all postwar interethnic issues are intermittently exploited by the politicians, who use the past in order to manipulate the present.³

Moreover, the “Transnistrian identity” does not represent a clear-cut notion comprehensible to the entire population of the PMR (the Pridnestrovian Moldavian Republic). It is less accessible to the rural part of the breakaway region, where traditional ethnic identities still dominate.⁴ According to Nicolae Babilunga, Transnistria’s most important historian, only 44% of the local population can be certain about the meaning of the Transnistrian identity.⁵ The Transnistrian intellectual Andrei Safonov, remarked too that to many people their “Transnistrianness” had been a blurred and dormant identity until it shaped up as a result of the war between Tiraspol and Chişinău.⁶ This war has become a stance through which the Transnistrian authorities keep reminding the crimes against the collective political body of the PMR; the idea of having been wronged at the hands of the Moldovans has been turned into a mantra which the Transnistrian leaders constantly exploit.⁷ Michael Bobick remarked that: “the ideological success of the PMR is based around the productivity of these images. These narratives of victimization and aggression offer left-bank residents a means of making sense of experiences while also creating an inchoate community of belonging – *They did this to us*”.⁸

The war with Moldova has become more than a symbolic underpinning which reminds the Transnistrian population of their distinct identity and their tragic past. It lies at the heart of all chief events which PMR celebrates in order to stress Transnistria’s Soviet legacy and its common history with Russia. The Victory Day (9 May) remains one of the most important celebrations – a collective commemorative

¹ Gregor Engelmann, *The Influence of Language and Heritage on Identity Formation and Ethnic Mobilisation: A Case Study of Transnistria*, University of Portsmouth, 2013, p. 2.

² Pål Kolstø and Andrei Malgin, *The Transnistrian Republic: A Case of Politicized Regionalism*, “Nationalities Papers”, Vol. 26, No. 1, 1998, pp.103-104.

³ Anne Applebaum, *Cortina de Fier : Represiunea Sovietică în Europa de Est, 1945-1956*, Litera, Bucureşti, 2019, p. 271.

⁴ Pål Kolstø and Andrei Malgin, *Op.cit.*, p. 105.

⁵ Andrei Deveatkov, *Conflictul transnistrean: situația actuală și perspectivele de soluționare*, in: Petru Negură, Vitalie Sprinceană, Vasile Ernu (eds.), *Republica Moldova la 25 de ani*, Cartier, Chişinău, 2016, p.97.

⁶ Pål Kolstø and Andrei Malgin, *Op.cit.*, p. 105.

⁷ Michael Bobick, *Op.cit.*, p. 241.

⁸ *Ibidem*, pp.244-245.

occasion marked by military parades comprised by the PMR's armed forces and the Russian peacekeepers. On such occasion the Transnistrians take to the streets carrying portraits of their relatives, soldiers of the Red Army who had fought fascism. Victims of the war with Moldova could also be seen on these portraits. In a recent interview, Babilunga pointed out that the pictures reflect the aggression of Moldova in 1991-1992 as people on them had protected also "our Fatherland from Nazism".¹ A discourse with a strong accent on alterity was brought to the fore Transnistria's identity in sharp contrast to that of its neighbour, the Republic of Moldova. In a not-too-distant past the idea that the Moldovans of the MSSR were the "true" Moldovans represented a tool of propaganda in the same way as the PMR's officials are exploiting nowadays their identity. While "victory" and Russia are sacred for Tiraspol, on the other bank of Dniester people are perceived to have profaned not only the names of those who liberated Moldova from the Nazis, but of all Soviet Union's heroes born in the region. According to Babilunga, Moldova has renounced its past and adopted an alien history to educate the younger generations. Terms such as "Great Patriotic War" are no longer used in schools' textbooks, having been replaced with "World War II" and also accompanied by the emphasis that the Romanian armies "have released Moldova from bloody Bolshevik oppression". In the same spirit, the Transnistrian historian denounces the fact that "totalitarianism" and the history of the Gulag have gained ground to the detriment of the Great Patriotic War. Such perspective, according to Babilunga, obscures the key events of Moldova's history and falsifies various facts in order to fit the country's new history. There is little wonder that Moldova's identity stands out in deep contrast to Transnistria's identity. Babilunga argues that the Moldovan "authorities have so confused their national history that is no longer possible, not only for children, but also for the adults, to adequately perceive and understand it in a positive manner".²

Moreover, the absence of a clear representation of the "Moldovans" as a particular category appears to be an additional problem of the Moldovan society. The country is divided by its ethno-political contradictions. For instance, the Bulgarians and Gagauz in Taraclia display pro-Russian leanings, while philo-Romanian orientations are present in the borderland areas, among others. The authorities in Chişinău have been unable so far to create an identity that relies on common citizenship and not on ethnic lines. By contrast, the Transnistrian identity is praised for its multiculturalism and the ability to combine images of the past with the present; for its clear division between citizenship and nationality, and for its appeal to a common spiritual legacy and not to a "survival" strategy.³ According to the research carried out jointly in Moldova and Transnistria, the Orthodox church and the common Soviet past remain the only features that the Transnistrian and the Moldovan societies share.

¹ Vladimir Kuzmenkin's interview with Nikolai Babilunga, https://www.worldandwe.com/en/page/nikolai_babilunga_for_us_victory_is_a_sacred_concept.html, (3.XI.2021).

² *Ibidem*

³ D.V. Basova, *Mnogourovnevaya identichnost' Pridnestrov'ya kak model' postroyeniya gosudarstva dlya sovremennoy Moldavi*, "Comparative Politics Russia", Vol. 4. No. 21, p. 64.

The surveys have demonstrated that Transnistria and Moldova strikingly differ in terms of language, historical development, political and geopolitical orientations. Moreover, statistical analysis did not reveal significant discrepancies between the answers provided by the three main groups in Transnistria (Ukrainians, Russians and Moldovans). The views of a Transnistrian Moldovan concerning, for instance, his personal experiences in the war between Transnistria and Moldova in 1992 did not differ from a Transnistrian Russian. However, they had very little in common with the opinions of their Moldovan counterparts in Moldova proper.¹

Even prominent Russian experts on frozen conflicts in the former Soviet space agree that the “Transnistrian people” has an interethnic and anti-Romanian basis.² At the same time, they point out the central role of the national elites in managing the competing socio-political orientations that exist on the territories of the frozen conflicts.³ Since its formation as independent political community, PMR has not met any challenges to its stability, neither on the part of the opposition, nor on the ethnic groups.⁴ Despite the fact that the Transnistrians are a multinational people, according to Babilunga, – based on his evaluations, the PMR comprises Moldovans, Ukrainians and Russians in approximate shares, along with Bulgarians, Gagauz, Jews, Armenians, Poles, Germans, and other ethnic groups – there is no desire for re-evaluating the Great Patriotic War or the achievements of the Soviet people.⁵

Babilunga`s remark underlines the main pillars of Transnistria`s identity, and also the distinctiveness of this identity in contrast with Moldova. None of the main ethnic groups in Transnistria can pretend hegemony as they are almost equally represented: Russians 30%, Ukrainians 28%, and Moldovans 26%. Ethnic heterogeneity of the region prevented TMR (Transnistrian Moldovan Republic) from claiming independence based on people`s right to self-determination. That is why Transnistria`s authorities had to find legitimization strategies and to stress the state`s civic, and not ethnic identity. This also explains Tiraspol`s nostalgia for the Soviet ideology. Similarly, the latter constituted the underpinning of the Soviet political identity and an alternative to ethnic self-awareness. The creation or consolidation of Transnistria`s identity means rivalry with Moldova`s identity and the disputes over the common past, the resurgence of long-standing disagreements about the legitimacy of the boarder changes in the region.⁶

¹ John O`Loughlin & Vladimir Kolosov, *Building identities in post-Soviet “de facto states”:* cultural and political icons in Nagorno-Karabakh, South Ossetia, Transdniestria, and Abkhazia, “Eurasian Geography and Economics”, Vol. 58, No. 6, 2017, p.709.

² Aleksandr Grushchin, Sergey Markedonov, *Pridnestrov`ye: dilemmy mirnogo uregulirovaniya*, RSM, Moscow, 2016, p.3.

³ Sergey Markedonov, *Rossiya i zapad na postsovetskom prostranstve: chto budet?*, <https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/interview/rossiya-i-zapad-na-postsovetskom-prostranstve-chto-budet/>, (4.XI.2021).

⁴ Andrei Deveatkov, *Op.cit.*, p.96; Alexander Osipov and Hannah Vasilevich, *The phenomenon of Transnistria as a model of post-Soviet diversity policy*, ECMI Working paper, 2017, p.4.

⁵ Vladimir Kuzmenkin`s interview with Nikolai Babilunga...

⁶ Vladimir Kolosov, Dmitri Zaiats, *Moldova i Pridnestrov`e: natsional`noe stroitel`stvo, territorial`nye identichnosti, perspektivy razreshenia conflicta*,

Currently, the population of Moldova and Transnistria have a friendly relationship. Neither side perceives the idea of reunion as attractive, though. On the right bank, society is still divided between the pro-European (pro-Romanian) and the pro-Russian leanings. Transnistria would represent approximately one eighth of the total population in a reunified Moldova and that would mean a significant tilt towards Moscow. PMR's affinity with Russia is intrinsically linked with region's history and this is an important reminder particularly to pro-Romanian Moldovans. Despite the fact that the public discourse in Transnistria revolves around independence and close ties with the Russian Federation, researchers stress that there is more support for integration than is visible.¹ In recent years, tens of thousands of Transnistrians have got Moldovan passports and they can travel visa-free to the European Union. Emigration is an everyday reality in PMR and that adds to Transnistria's demographic decline. The fact that nearly one third of the region's population are pensioners calls into question not only Transnistria's identity, but also its future political orientations, and possibly the country's survival. As I have argued, Transnistria's identity constitutes a socio-political repositioning determined by the post-Soviet realities. The issue at stake is Transnistria's identity and the permanently changing economic and socio-political context. It is difficult to predict whether Tiraspol will be able to enliven or reinvent the identity of Transnistria. As history showed us with the MSSSR's example, identity is a malleable notion, highly prone to politicization.

BIBLIOGRAPHY

Books

1. Alcoff, Linda Martin, *Identities: Modern and Postmodern*, in Linda Martin Alcoff and Eduardo Mendieta, (eds.), *Identities. Race, Class, Gender, and Nationality*, Blackwell Publishing, Oxford, 2003
2. Applebaum, Anne, *Cortina de fier: Represiunea Sovietică în Europa de Est, 1945-1956*, Litera, București, 2019
3. Applebaum, Anne, *Red Famine: Stalin's War on Ukraine*, Penguin Books, London, 2017
4. Conquest, Robert, *Marea Teroare: o reevaluare*, [Great Terror: a Reassessment], Humanitas, București, 1998
5. Forsyth, James, *The Caucasus: A History*, Cambridge University Press, Cambridge, 2015.
6. Gribincea, Argentina, Gribincea, Mihai, Șișcanu, Ion, *Politica de Moldovenizare a R.A.S.S Moldovenească. Culegere de Documente și Materiale*, Civitas, Chișinău, 2004

<https://cyberleninka.ru/article/n/moldova-i-pridnestroviie-natsionalnoe-stroitelstvo-territorialno-identichnosti-perspektivy-razresheniya-konflikta/viewer>, p.89.

¹ Thomas de Waal, Nikolaus von Twickel, and Michael Emerson (eds.), *Beyond Frozen Conflict: Scenarios for the Separatist Disputes of Eastern Europe*, Rowman & Littlefield International Ltd., London, 2020, p.39.

7. Grushchin, Aleksandr, Markedonov, Sergey, *Pridnestrov'ye: dilemmy mirnogo uregulirovaniya* [Transnistria: Dilemmas of a Peaceful Settlement], RSMD, Moscow, 2016
8. Kenez, Peter, *A History of the Soviet Union from the Beginning to the End*, Cambridge University Press, New York, 2006
9. King, Charles, *The Moldovans: Romania, Russia, and the Politics of Culture*, Hoover Institute Press, Stanford University, California, 2000
10. Laitin, Laitin, *Identity in Formation: The Russian-Speaking Populations in the Near Abroad*, Cornell University Press, Ithaca, 1998
11. Voronovici, Alexandr, *The Moldovan ASSR between the Bolshevik «Empire» and Greater Romania: Nation – and State – building in the Soviet Borderland (1917-1940)*, Central European University, Budapest, 2010
12. Suny, Ronald Grigor, *The Revenge of the Past: Nationalism, Revolution, and the Collapse of the Soviet Union*, Stanford University Press, Stanford, 1993
13. Waal, Thomas de, *The Caucasus: An Introduction*, Oxford University Press, Oxford, 2010
14. Waal, Thomas de; Twickel, Nikolaus von (ed. Michael Emerson), *Beyond Frozen Conflict: Scenarios for the Separatist Disputes of Eastern Europe*, Rowman & Littlefield International Ltd., London, 2020

Articles and Studies

1. Basova, D.V., *Mnogourovnevaya identichnost' Pridnestrov'ya kak model' postroyeniya gosudarstva dlya sovremennoy Moldavi*, [Multilevel Identity in Transnistria as a Model of State- building for a Modern Moldova], “Comparative Politics Russia”, No. 21, 2015
2. Bobick, Michael, *Profits of disorder: images of the Transnistrian Moldovan Republic*, “Global Crime”, Vol. 12, No. 4
3. Cașu, Igor, *Moldova under the Soviet Communist Regime: History and Memory*, in: Vladimir Tismăneanu, Bogdan C. Iacob (eds.), *Remembrance, History and Justice: Coming to Terms with Traumatic Pasts in Democratic Societies*, CEU Press, Budapest-New York, 2015
4. Chelaru, Valeria, *Borders and Territorial Identity in Moldovan ASSR: Transnistria and the “Bessarabian Question” between 1918 and 1940*, “Territorial Identity and Development”, No. 2, Autumn 2020
5. Chelaru, Valeria, *Deconstructing the case of Transnistria`s conflict: identities and representations*, “Moldavian Journal of International Law and International Relations”, No. 2, 2020
6. Chelaru, Valeria, *Political Identities in the Former Soviet Union: the Cases of Abkhazia and South Ossetia*, “Moldavian Journal of International Law and International Relations”, No.2, 2019, pp. 58-78
7. Cullen Dunn, Elizabeth, Bobick, Michael S., *The Empire strikes back: war without war and occupation without occupation in the Russian sphere of influence*, “American Ethnologist”, No.3, 2014
8. Deveatkov, Andrei, *Conflictul transnistrean: situația actuală și perspectivele de soluționare*, [The Transnistrian conflict: current situation and prospects for

- resolution], in Petru Negură, Vitalie Sprinceană, Vasile Ernu, *Republica Moldova la 25 de ani*, Cartier, Chișinău, 2016
9. Engelmann, Gregor, *The Influence of Language and Heritage on Identity Formation and Ethnic Mobilisation: A Case Study of Transnistria*, University of Portsmouth, April 2013
 10. Galuschchenko, O.S., *Dinamika chislennosti i areal rasseleniya moldavan v kontse XIX – nachale XXI vekov* [The Dynamics of the Number and Range of Resettlement of Moldavians in the Late XIX – Early XXI Centuries], “Revista de etnologie și culturologie”, No.3, 2008
 11. Kolstø, Pål, Edemsky, Andrei, Kalashnikova, Natalya, *The Dniester Conflict: Between Irredentism and Separatism*, “Europe-Asia Studies”, No. 6, 1993
 12. Kolstø, Pål, Malgin, Andrei, *The Transnistrian Republic: A Case of Politicized Regionalism*, “Nationalities Papers”, No. 1, 1998
 13. Martin, Terry, *An Affirmative Action Empire*, in Ronald Grigor Suni and Terry Martin (eds.), *A State of Nations: Empire and Nation-Making in the Age of Lenin and Stalin*, Oxford University Press, Oxford, 2001
 14. O’Loughlin, John & Kolosov, Vladimir, *Building identities in post-Soviet “de facto states” : cultural and political icons in Nagorno-Karabakh, South Ossetia, Transdnistria, and Abkhazia*, “Eurasian Geography and Economics”, Vol. 58, No. 6, 2017
 15. Osipov, Alexander; Vasilevich, Hannah, *The phenomenon of Transnistria as a model of post-Soviet diversity policy*, ECMI Working paper, 2017
 16. Polian, Pavel, *Ne po svoei vole...Istoria i gheografia prinuditel`nâh migrații v SSSR*, [Against their will...The History and Geography of Forced Migration in the USSR], O.G.I. – Memorial, Moskva, 2001
 17. Voronovici, Alexandr, *Justifying Separatism: the Year 1924, the Establishment of the Moldovan ASSR and History Politics in the Transnistrian Moldovan Republic*, in: Diana Dumitru, Petru Negură (eds.), “Moldova: a Borderland’s Fluid History”, Euxeinos, 15/16 (2014)
 18. Withefield, Stephen, *Culture, Experience, and State Identity: A Survey-Based Analysis of Russians, 1995-2003*, in Stephen Withefield, *Political Culture and Communism*, St. Antony`s College and Palgrave Macmillan, Oxford, 2005

Websites

1. <https://cyberleninka.ru/>
2. <https://russiancouncil.ru/>
3. <https://www.worldandwe.com/>

**PRESIDENTIAL ELECTIONS IN TRANSNISTRIA:
FROM STABILITY TO PROBLEMS OF LEGITIMACY OF POWER**

Abstract:	<p><i>On December 12, 2021, elections for the post of the President of state were held in the Pridnestrovian Moldavian Republic. Since the founding of the republic in 1990, this has been the seventh election campaign.</i></p> <p><i>Despite the predictability of the results, the incumbent President Vadim Krasnoselsky was re-elected for a new term, the election results demonstrated a number of serious systemic problems that have accumulated in the political system of Transnistria.</i></p> <p><i>The purpose of the work is to analyze the main stages of the election campaign for the presidential elections in Transnistria, as well as the impact of the election results on the level of legitimacy of the political system</i></p>
Keywords:	The moldovan-transnistrian conflict; Elections; Legitimacy; Oligarchy; Transnistria
Contact details:	E-mail: dirunav@mail.ru
Institutional affiliation of the authors:	Tiraspol School of Political Studies
Institutions address:	Tiraspol, Republic of Moldova (Transnistria), ul. October 25, 104, +373 777 11831

Presidential elections: background

Transnistria is a republic with a presidential form of government. From the point of view of legitimacy, the presidential election is a major political event in which the winner «takes everything», including the vote of confidence from the voters, for the implementation of the proposed program.

The presidential election campaign is the final stage of a two-year electoral cycle in Transnistria. Starting with the elections to local city councils and parliament, which are held on a single voting day, and ending with the presidential elections on the second Sunday of December, when the five-year term of office of the President of State expires.

From 1991 to 2011, the first president of Transnistria, Igor Smirnov, was the favorite of all election campaigns. But even with the massive support that he possessed, each election of the head of state had its own characteristics and difficulties.

Suffice it to say that Igor Smirnov won his first election campaign in 1991 over Grigory Marakutsa, who gained 31% against 65.4% of the winner¹.

Attention is drawn to the fact that in the subsequent elections, none of the presidential candidates, who took second place, reached the level of 31% of citizens' support that G. Marakutsa in December 1991.

The defeat of Igor Smirnov in 2011, after 20 years of rule, drew a line under the «consolidated» model of the presidential elections in Transnistria. Its main characteristics were: dominance one candidate, support of the favorite by the majority of public organizations of the republic, as well as the lack of demand in society for an alternative to Igor Smirnov.

The victory of Yevgeny Shevchuk in the presidential elections in 2011, as well as the election of Vadim Krasnoselsky as head of state in 2016, demonstrated that a high demand for competitive policies and strategies between parties and candidates has formed in Transnistrian society.

At the same time, it should be noted that if in foreign policy the common task for each candidate for the presidency is to strengthen the statehood of the republic and the struggle for its international recognition, then in domestic policy the recipes for improving the economy were significantly different for each candidate.

Presidential elections in 2021: to new rules of the game

The victory of Vadim Krasnoselsky in 2016 consolidated the absolute political dominance of the «Obnovlenie» party, which is the political wing of the largest «Sheriff» holding in the republic.

Despite this superiority, the president's team did not come up with the best results for the start of the new election campaign in 2021.

So, according to TSPS, the rating of trusting to the head of state in May 2021 was 13%². If we compare this with the results of the 2016 elections, when Vadim Krasnoselsky received 59.16% of the vote, then the drop in his rating in five years was 46.16%.

One of the main factors behind the fall in the rating of the President of Transnistria was the support for the monopoly system of government, the main beneficiary of which is the Sheriff campaign.

It should be said that the presidential administration did not officially have the position of a political adviser, whose responsibility was the formation and implementation of domestic policy.

From our point of view, the entire center of political decision-making was concentrated in the office of the «Sheriff» and this was no coincidence. The fact is that by this time the «Sheriff» firm already had extensive experience in organizing

¹ *Presidential election in Transnistria: main results of election campaign*, <https://novostipmr.com/old/2006/ol41-12-06.html> (18.12.2021)

² V. Kolosov, A. Krivenko, *Impact of depopulation on political life and legitimacy of unrecognized states (on example of Transnistria)*, "Izvestia RAN. Series geographic", Vol. 85, No. 2, 2021, pp. 205-217

political processes in Transnistria. Since 2000, «Sheriff» has supported the political party «Obnovlenie», which since 2005 has had a majority in parliament.

It was the leadership of the «Sheriff» company that managed to plan and implement the winning strategy, as a result of which Vadim Krasnoselsky won the presidential election against Yevgeny Shevchuk in 2016.

Thus, if we talk about political decisions that led to a drop in the president's rating, then both the president's team and the firm's managers are responsible for these results.

In our opinion, there are four such management decisions.

First, the unwillingness to build relationships with the opposition.

The previous leaders of Transnistria, Igor Smirnov and Yevgeny Shevchuk, have always faced various forms of opposition within the republic. Despite the unrecognized status, within Transnistria there have always been different points of view on issues of domestic policy and economic development.

During the formation and development of the republic, yesterday's members of the OSTK, defenders of Transnistria, former members of Igor Smirnov's team became opposition figures. The authorities and opposition leaders knew each other well, therefore, despite all the authority of Igor Smirnov, the opposition won seats in parliament, published newspapers, and had its own political organizations.

It is worth noting that the «Obnovlenie» party itself was perceived by citizens as an opposition to Igor Smirnov in the 2011 elections and Yevgeny Shevchuk in 2016.

In this regard, at the beginning of 2017, society had expectations that Krasnoselsky's team would continue the tradition of relations with the opposition, or propose its own new format of work. This opinion was based on the results of the 2016 presidential elections. Despite Krasnoselsky's victory in 2016 (59.16%), his opponents Yevgeny Shevchuk (27.38%), Oleg Horzhan (3.17%), Vladimir Grigoriev (0.67), Irina Vasilaki (0.60%) and Alexander Delhi (0.55%) together won 32.37% of the vote¹.

This result testified that 32.37% of voters did not support Vadim Krasnoselsky, who represented the interests of the «Sheriff» company in the public and political life of the republic, and this opinion had to be taken into account.

However, during four years the political field of Transnistria was actually "cleaned out" of the opposition representatives. The leader of the Communist Party, Oleg Khorzhan, was sentenced to 4.5 years, the second President of Transnistria, Yevgeny Shevchuk, was also sentenced to 16 years, but managed to leave the territory of the republic. The leader of the movement, Gennady Kuzmichev, was kidnapped from the territory of Moldova and taken to Transnistria, where he was sentenced to 13 years.

At the same time, the «party in power» did not offer any new rules for the opposition, completely monopolizing the political process. Of course, for a republic

¹ CEC summed up the results of the PMR presidential elections, <https://novostipmr.com/ru/news/16-12-12/cik-podvyol-itogi-vyborov-prezidenta-pmr> (13.12.2021)

where freedom of choice has always been valued, such decisions of the authorities did not receive support from citizens. The President of state suffered the greatest damage to his reputation from such a policy.

Second, the abolition of the electoral turnout threshold

In 2015, the «Obnovlenie» party lowered the turnout threshold from 50% to 25% in the upcoming 2016 presidential elections. But already in 2018, the deputies canceled the turnout threshold altogether. The reason for this decision was the failed elections in certain constituencies in the PMR Supreme Council and local city councils, in which representatives of other parties and independent candidates were not allowed to vote, and voters were offered only candidates from the «Obnovlenie» party. Already in 2018, voters did not want to vote for uncontested candidates from the «party in power» and did not participate in such elections¹.

The turnout of 50% in the presidential elections, established back in 1991, was a criterion for the effectiveness of political institutions, evidence of citizens' trust in the authorities, as well as the involvement of society in the socio-political life of the republic.

However, against the backdrop of the defeat of the opposition and the lack of competition in domestic politics, it was already clear in 2018 that there would be problems with voter turnout in the upcoming elections in 2020-2021 in Transnistria. This, in turn, will negatively affect trust in the authorities as a whole.

The third, uncontested election campaign for the parliament of Transnistria

Parliamentary elections in Transnistria are held one year before the presidential election campaign. In fact, this is always a dress rehearsal before the presidential election.

The president's team, including the leadership of the «Obnovlenie» party and representatives of the «Sheriff» firm, decided to conduct an uncontested election campaign in November 2020. Thus, in 23 out of 33 constituencies, «non-alternative» elections were organized, in which the only candidates were representatives of the «party in power». Although at the elections in 2015, on average, 4 candidates applied for one deputy mandate.

In response, initiative groups of citizens carried out an information campaign on social networks with an appeal not to participate in such elections or to vote “against all”.

As a result, only 27.7% of voters took part in 2020, compared to 48% in 2015. The number of voters who came to the polls and voted “against all” was a record 20% against 6% in 2015.

¹ Anatoliy Dirun, *To the question of canceling the threshold of announcement in Transnistria: causes and consequences*, <http://edinstvopmr.ru/news/1026-k-voprosu-ob-otmene-poroga-yavkiv-pridnestrove-prichiny-i-posledstviya.htm> (18.12.2021)

Although the «Sheriff» firm established 100% control over the parliament of the republic, the representatives of the «Obnovlenie» party were supported by only 18.89% of the citizens from the general base of voters¹

Fourth, the abolition of the column "against all" from the ballot paper

20% of voters who voted “against all” candidates in the November 2020 elections to the Supreme Soviet forced Krasnoselsky's team to amend the Election Code. Since the repetition of such a scenario is already in the presidential elections, it testified to the growing distrust of citizens to the current team of Krasnoselsky. The essence of the changes was that the deputies removed the “against all” column from the ballot paper for the presidential elections, which had been there since 1996. It is significant that the MPs made such a decision in June 2021, two months before the start of the presidential elections.

Thus, by the time the election campaign began, the president's team had created the most comfortable conditions for the re-election of Vadim Krasnoselsky for a new term².

On the other hand, by September 2021, the lowest level of trust to President of state (13%) remained, which created certain risks for the «party in power».

Election campaign

On September 12, 2021, on the day of the official start of the election campaign, Oleg Horzhan, the leader of the Communist Party of Transnistria, Vadim Krasnoselsky, the current head of state, and Anatoly Dirun, head of the Tiraspol School of Political Studies, announced their participation in the elections.

Later this list was joined by Nikolai Malyshev, economist and public figure, Sergei Pynzar, businessman, deputy of the Grigoriopol Council of People's Deputies, as well as Anatoly Dechev, about whom there was no information at all on the official website of the CEC.

Taking into account that Oleg Khorzhan was in prison at the time of his statement, only 4 people were able to start collecting signatures in their support.

According to the electoral legislation of Transnistria, each applicant, in order to be officially a candidate for the presidency, must collect from 2% to 3% of signatures in his support from the total voter base (405,294 people).

In Transnistrian practice, the collection of signatures is considered one of the most convenient administrative barriers to refusal of registration by the Central Election Commission.

Along with this, collecting signatures is also the most difficult stage in the campaign, since there are many requirements for collecting signatures. The Central

¹ *Sheriff Moldavian Republic. How one holding closed all power in Transnistria to itself*, <https://www.kommersant.ru/doc/4593870> (18.12.2021)

² *One cannot be against it in Transnistria. How will Krasnoselsky be re-elected, and where did everyone else go?*, <https://newsmaker.md/rus/novosti/vpridnestrove-nelzya-byt-protiv-kak-pridnestrovtsy-budut-pereizbirat-krasnoselskogo/> (18.12.2021)

Election Commission always has the opportunity to doubt the authenticity of one or another signature.

From an organizational point of view, the collection of signatures is also a check of potential candidates for the cohesion of their teams, understanding to what extent citizens are ready to give them their signatures.

Of course, the current head of state, Vadim Krasnoselsky, was the favorite in this election campaign. Despite all the criticism addressed to itself, which in Transnistria, as a rule, is concentrated on social networks. The President possessed, first of all, high administrative resources.

Despite the low recognition, the teams of Anatoly Dirun and Nikolai Malyshev also carried out an active campaign to collect signatures in their support.

At the first stage of the elections, the candidacy of Sergei Pynzar raised the most questions. Since from the moment of his announcement about participation in the campaign, neither he nor his team members have ever made any statement about their goals and objectives.

This silence is explained simply from our point of view. Sergei Pynzar was a so-called "technical" candidate, managed by the headquarters of Vadim Krasnoselsky. The goal of such a candidate is to imitate the choice of the citizens of Transnistria.

However, even such a weak opponents in terms of resources, represented by A. Dirun and N. Malyshev, contained risks for the re-election of Vadim Krasnoselsky. The headquarters of the incumbent president really feared that the voting results would be unpredictable from their point of view. As it happened in 2011, when, unexpectedly for many, but not for specialists, Evgeny Shevchuk won.

Thus, the task of the authorities was to minimize such risks, namely to deny registration to Anatoly Dirun and Nikolai Malyshev.

Anatoly Dirun spoke about this development of events on October 24, 2021 in an interview to telegram - channel «Pridnestrovie. Economy. Politics». In particular, he said that «today the ruling party is considering as the main option not to give me the opportunity to get registered with the CEC»¹.

It should be added that Anatoly Dirun from 2005 to 2015 was the deputy chairman of the «Obnovlenie» party and was responsible for organizing and conducting election campaigns. In 2015, A. Dirun leaves the «Obnovlenie» as a result of disagreements with the party leadership. In other words, he knew well how the electoral process works and what decisions can be made if necessary.

As a result, on November 12, the CEC first refused to register Anatoly Dirun , and on November 19, Nikolai Malyshev was also denied registration.

At the same time, Sergei Pynzar managed to collect 11 thousand signatures and was officially registered to participate in the elections.

Anatoly Dechev, information about whom never appeared on the website of the Central Election Commission, withdrew his candidacy and dropped out of the fight.

Thus, two candidates remained in the election campaign: the incumbent President Vadim Krasnosolsky and his "technical" opponent Sergei Pynzar.

¹ *Interview of Dirun Anatoliy, Part I*, <https://telegra.ph/Nazvanie-10-24-4> (24.10.2021)

Sleepy choices

In the 31 years of Transnistria's existence, presidential elections have already been held six times. Despite the fact that each campaign was unique in its own way, each candidate tried to use the entire toolkit of political technologies to win voters over to his side. First of all, we are talking about forming your own team, organizing meetings with voters, presenting your program, producing and distributing campaign materials.

At the same time, the election campaign in 2021 amazed Pridnestrovians by the complete absence of election campaigning. It is difficult to imagine, but Vadim Krasnoselsky did not hold a single pre-election meeting with voters. He did not present as a candidate his program of action for the next five years. It is also surprising that publicly in support of Vadim Krasnoselsky there was only one confidant - Andrei Mezhsinsky, deputy of the PMR Supreme Council, director of the textile "Tirotex", which is part of the "Sheriff" holding. Although, according to the law, a presidential candidate has the right to have 50 confidants.

Formally, Vadim Krasnoselsky did not promise anything to the citizens of Transnistria, but on the other hand, he does not bear any responsibility to them.

Sergei Pynzar became the most silent presidential candidate in the entire 30-year history of elections. During the campaign, he never spoke in public or appeared in front of voters. From his own words, he was ill, all the elections and did not even go to vote.

The fact that the Transnistrian CEC refused to publish the text of the ballot did not add confidence to the electoral procedures. For the first time in the history of elections, the text of the ballot was classified. Why this was done is not clear. Since there were only two official candidates, there could be no other names in this document anymore.

Of course, all of this could be treated with humor, but the results of such a "sleepy" election campaign negatively influenced the desire of citizens to take part in such «elections without choice». This, in turn, called into question the ability of the authorities to ensure a turnout of 50%, as it was in previous election campaigns.

Despite the exclusion, the teams of Anatoly Dirun and Nikolai Malyshev, as well as representatives of other opposition groups, conducted an active information campaign among voters. It should be admitted that there was no common strategy among the opposition.

So, on November 15, 2021, the imprisoned communist leader Oleg Khorzhan, as well as Sergei Mirovich, who was sentenced to three years under the article «insulting the president», went on a hunger strike in order to «draw the attention of the participants in the «5 + 2» negotiations to their criminal cases and ask them not to recognize results of elections of the head of the Transnistrian region». Their comrades from the Communist Party of Transnistria, as well as the movement "Transnistria - Our Common Home" urged citizens to ignore and not participate in the presidential elections.

Anatoly Dirun and Nikolai Malyshev called on citizens to take part in the elections, but to delete two candidates. According to the Electoral Code of Transnistria, the presidential elections can be declared invalid if none of the two

candidates gains more than 50% of those who «took part in the voting». Thus, only spoiled ballots can affect the voting results.

Results of the elections

On December 13, the CEC announced the results of the election campaign at its meeting. So in the elections took part - 143,054 thousand or 35, 2% of the total base of voters. Vadim Krasnoselsky was elected the new leader of Transnistria, 113 620 thousand people or 79.4% of voters voted for him.

The second place was taken by Sergey Pynzar, who received 16,914 thousand (11.8%) votes. Note that from our point of view, the result of Sergei Pynzyar raises a number of questions that have yet to be answered. 12,520 (8.8%) ballots were declared invalid¹.

The fact is that 11% of Sergei Pynzar's votes are a very high result for a candidate who has never been a public policy in Transnistria before and has minimal recognition among voters. If we add to this that Sergei Pynzar did not hold a single pre-election action, then such high numbers can be interpreted as an element of protest voting or a new “phenomenon” in the public life of Transnistria.

Conclusions

In general, the results of the presidential elections in Transnistria allow us to draw the following conclusions.

First, the lowest turnout was recorded in the elections - 35.2%, in 2016 it was 59.2%. For the first time in the history of elections, it did not exceed 50%. Such a low participation of Transnistrian citizens in these elections reflects a split in Transnistrian society and demonstrates high distrust of the authorities on the part of citizens.

Second, the low turnout was the result of mistakes made by the leadership of the republic in domestic politics: pressure on the opposition, the abolition of the turnout threshold, and the cancellation of the “against all” column two months before the elections.

Third, the results of the elections showed that neither the administrative resource, nor the ability to mobilize employees of the «Sheriff» company can replace the mechanism of competition and freedom of choice for the citizens of Transnistria.

At the same time, the elections demonstrated that no high civic engagement in society is capable of producing positive results without political organization. Opposition groups in Transnistria need to move to the level of creating political parties and movements if they want to claim success in the future.

It is obvious that there is a demand for changes and changes in the Transnistrian society. The question of the political self-organization of the inhabitants of Transnistria remains open, without which any changes are impossible.

¹ *The President of Transnistria defeated the only rival in the elections,* <https://www.rbc.ru/politics/13/12/2021/61b5aff39a79475b8fd31733> (13.12. 2021)

BIBLIOGRAPHY

Books and Studies

1. Dirun, Anatolii, *Three challenges for the election campaign to the Supreme Council of Transnistria in 2020*, "ISPIRR Analytical Bulletin", Tiraspol, Vol. 4-5, No. 1-2, 2020, pp. 73-79.
2. Bradley, Lance, *Transnistrian Presidential Elections 2021: Democratic Legitimacy Strangled by the Oligarchy*, <https://defactostates.ut.ee/blog/transnistrian-presidential-elections-2021-democratic-legitimacy-strangled>

Websites

1. <http://cikpmr.com/>
2. <http://edinstvopmr.ru>
3. <https://www.kommersant.ru>
4. <https://newsmaker.md>
5. <https://novostipmr.com>
6. <https://www.rbc.ru>
7. <https://telegra.ph>

Cristina LESNIC
Academy of Economic Studies from Moldova /
Constantin Stere University of European Political and Economic Studies of
Chisinau

**TEORIA SCHIMBĂRII ÎN PROCESUL DE REALIZARE A COOPERĂRII
POLIȚIENEȘTI INTERNAȚIONALE**

Title:	THEORY OF CHANGE IN THE PROCESS OF ACHIEVING INTERNATIONAL POLICE COOPERATION
Abstract:	<i>Change-makers seeks strengthen the relationships, knowledge, capabilities and make reel deep change, improving efficiency and satisfaction. Our core space for global security is to bridge reality and necessity through responsive tools in an environment of trustable international police cooperation.</i> <i>Creative action planning, sustainable activism, strong international police cooperation is shaping the global security sector. In order to design powerful police cooperation on international level and to clarify how to measure the change and its impact, it is relevant to understand and to follow the evolutions in this sector.</i> <i>Due to the genesis and unresolved conflicts in the area of Eastern Europe, including the Transnistrian conflict, the constitutional authorities of the Republic of Moldova can not carry out strategic or operational cooperation in this territory, which is not effectively controlled.</i>
Keywords:	Global security; international police cooperation; law, organizations; European integration; Transnistrian case
Contact details:	E-mail: cristina.lesnic11@yahoo.com
Institutional affiliation of the authors:	Doctoral School in Law, Political and Administrative Sciences of the Consortium Academy of Economic Studies from Moldova and Constantin Stere University of European Political and Economic Studies of Chisinau
Institutions address:	Republic of Moldova, Chișinău, 200 Ștefan cel Mare și Sfânt street, E-mail: scoala.doctorat@gmail.com

Teoria schimbării transpune abordarea strategică în care o anumită structură sau activitate devine mai eficientă demonstrând modul în care poate fi atins rezultatul sau presgul pe termen scurt, mediu sau pe termen lung¹.

¹ Pentru context teoretic, vezi Piotr Sztompka, *The Sociology of Social Change*, Blackwell, Cambridge, 1993; Robert Lauer, *Perspectives on Social Change*, 2nd edition, Allyn and Bacon Inc., Southern Illinois University at Edwardsville, 1982; Pierre Collerette, & al., *Le changement organisationnel*, Press Universitaire Québec, Québec, 2000

Orice teorie a schimbării este însoțită de anumite aspecte care definesc această stratagemă, prin care ea trebuie să fie credibilă, realizabilă, să fie acceptată și sprijinită, dar și aplicabilă din punct de vedere practic.

Articularea necesităților ce reflectă realitățile securității globale joacă un rol important pentru adaptarea instrumentelor și formelor de cooperare polițienească internațională¹. Astfel, lupta eficientă împotriva criminalității este, fără îndoială, o obligație a întregii societăți².

Cooperarea polițienească pe plan extern se înfăptuiește doar de către instituțiile de stat abilitate cu prerogative în acest sens și doar în cadrul unor structuri instituționalizate. O premisă obiectivă în funcționarea poliției este statul de drept, iar în asigurarea cooperării polițienești internaționale este stabilirea raporturilor juridice internaționale.

Autoritățile de aplicare ale legii au, prin lege, o anumită competență materială, teritorială și funcțională care descriu drepturile, obligațiile și responsabilitățile ce ghidează activitatea angajaților poliției și formele de interacțiune. Acțiunile acestora nu pot fi haotice, abstracte, izolate. Această conexiune indisolubilă între structurile polițienești din diferite state reprezintă expresia unei voințe politice, unui angajament de parteneriat de cooperare și solidaritatea în vederea eradicării criminalității și realizării actului de justiție.

Dreptul polițienesc³ este un atribut ce aparține dreptului intern. Pentru a acționa legal și în interesele protecției drepturilor cetățenilor, inevitabil, este necesar de o reglementare juridică la nivel internațional, precum și mobilizarea voinței statului în direcția necesităților comunității.

Necesitatea de cooperare polițienească la nivel internațional

De mai bine de cinci decenii, paradigma globalizării reprezintă contextul fundamental de securitate, prin care se definesc amenințările, dar și instituțiile și politicile de combatere și prevenire a acestora⁴.

Amploarea pe care o cunoaște criminalitatea internațională și faptul că aceasta afectează toate statele lumii, le-a determinat pe acestea să dezvolte cooperarea polițienească în vederea prevenirii și combaterii acestui fenomen care, în prezent, constituie un flagel ce se manifestă în forme foarte variate - de la terorism, trafic de droguri, trafic de persoane, crimă organizată, spălarea banilor murdari și până la reglări de conturi între structurile criminale sau execuțiile de tip mafiot. Acest flagel creează o psihoză generală de insecuritate civică și de teroare⁵. Mediul de securitate este însă

¹ Eugen Străuțiu, *Interpol și rolul său în asigurarea securității umane*, în *Corelații între securitate și nevoia de protecție în domeniul militar și civil*, Editura Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2008, pp. 26-31

² C. Boeșteanu, V. Cușnir, V. Grati, I. Dogotari, *Drept polițienesc*, Chișinău, 2006, p.187

³ Pentru context teoretic: V. Balmuş, V. Muntean, *Elemente de drept polițienesc. Manual*, Tipografia ASM, Chișinău, 2006

⁴ Alin Diaconu, *Cooperarea polițienească internațională în România. Structurile Interpol și Europol*, „Studia Securitatis”, Vol. 5, Nr.1, 2010, p.86

⁵ Constantin Drăghici, Adrian Iacob, Ciprian Constantin, Cristina Voinic, *Drept polițienesc*, Sitech, Craiova, 2008, p. 245

fluctuant, iar tendințele se pot inversa¹. Toate aceste aspecte scot în evidență faptul că chiar și în măsura în care orice stat tinde să fie un furnizor de securitate viabil, trebuie să fim vigilenți pentru situațiile în care cooperarea internațională va fi mai importantă decât ceea ce ar putea demonstra sistemul național de drept și de securitate. Anume în astfel de circumstanțe sau situații de criză intervine teoria schimbării, care pune accent pe transformări de calitate și elemente de eficacitate.

Nevoia cooperării polițienești internaționale apare din complexitatea mecanismelor societăților moderne, extinderea arealului de interacțiune a infractorilor, utilizarea progresului tehnico-științific și digitalizarea unui spectru larg de servicii, mobilitatea în spațiul Uniunii Europene, consolidarea securității la frontiere, dezvoltarea schimburilor comerciale, inclusiv online sau diversificarea noilor forme de criminalitate în spațiul global de securitate cu elemente de criminalitate transfrontalieră.

Dintr-o perspectivă internațională, discursurile înalților oficiali recunosc că climatul securității internaționale capătă noi valențe. Astfel, în discursul său oficial, Președintele Interpol, Meng Hongwei, cu ocazia celei de-a 86-a aniversări a Adunării Generale menționa: „problemele și conflictele cresc: „lebedele negre" politice s-au năpustit; sentimentele antiglobaliste sunt în creștere; refugiații surprind Europa; terorismul bântuie globul”². La fel, a fost inspirată ideea potrivit căreia în era nouă trebuie să facem față viitorului.

Istoria luptei împotriva criminalității demonstrează că oricât de moderne ar fi mijloacele tehnice folosite de către polițiile din diferite țări, ele ar rămâne total ineficace fără o bună coordonare a activității serviciilor polițienești naționale și fără o strânsă colaborare a acestora la scară internațională³.

În astfel de mediu de criminalitate globală, poziția poliției devine din ce în ce mai delicată, de aceea obiectivul cel mai important al politicii poliției trebuie să-l reprezinte dezvoltarea unor structuri flexibile, puternic specializate, încadrate cu profesioniști capabili să asigure în Republica Moldova un mediu de securitate bazat pe o cooperare mai eficientă cu celelalte instituții de stat abilitate în administrarea justiției, constituirea unui parteneriat real cu societatea civilă și realizarea interoperabilității cu structurile de profil ale comunității europene sau ale polițiilor din state cu o democrație avansată⁴.

Volumul și motivele cooperării polițienești internaționale sunt variate.

¹ Alin Diaconu, *Op. cit.*, p.91

² Discursul Președintelui OIPC Interpol, Meng Hongwei, 26 septembrie 2017, Beijing, file:///C:/Users/User-1/Downloads/Speech%20by%20President%20Meng%20Hongwei%2086GA.pdf

³ Gheorghe Pele, Ioan Hurdubaie, *Interpolul și criminalitatea internațională*, Editura Ministerului de Interne, București, 1983, p. 5-7

⁴ *Poliția și societatea civilă*, Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului în Moldova, Chișinău, 2001, p.97

Teoria schimbării - o nouă abordare a cooperării polițienești internaționale

În „lato sensu”, societatea internațională reprezintă toate statele, relațiile cărora sunt guvernate de raporturi juridice internaționale în baza dreptului internațional.

Realitatea din teren de cele mai multe ori accelerează noi evoluții și transformări. Toate conduc progresiv către noi viziuni, strategii, politici și instrumente de intervenție. Elementul esențial care distinge natura schimbărilor este crearea sau preluarea unor modele instituționale eficiente, dezvoltate și adaptate necesităților proprii de siguranță, ordine de drept și justiție.

Cooperarea polițienească internațională se dezvoltă în afara limitelor teritoriale, jurisdicției naționale sau competențelor naționale ale statelor or a autorităților naționale cu competențe în domeniu. Aceste relații de cooperare sau parteneriate polițienești pot fi un interes comun pentru două state, o regiune anumită sau pentru toate statele lumii, inclusiv organizații internaționale specializate.

În procesul de cooperare dintre autoritățile de aplicare ale legii, părților le revin drepturi, obligații și responsabilități, care derivă și din normele dreptului internațional. Conținutul și volumul acestor norme juridice cu caracter internațional sunt expresia domeniilor și obiectivelor asumate în procesul de colaborare la nivel regional sau internațional. În funcție de modul și ritmul în care aceste domenii sau obiective se modifică, sincronizează, evoluează și dezvoltă cooperarea polițienească internațională, iar ca urmare sunt stabilite noi priorități.

Extinderea sau restrângerea nivelului de cooperare polițienească internațională, schimbarea priorităților, renunțarea la o parte din angajamentele juridice asumate aparține în exclusivitate voinței statului. Toate aceste elemente trebuie să fie precedate de o analiză și abordare holistică, care să permită o relație cost-beneficiu eficientă.

În societatea contemporană internațională cooperarea polițienească capătă noi dimensiuni, care se datorează apariției și manifestării unor noi evoluții și fenomene antisociale, ce pot avea impact negativ asupra securității internaționale și drepturilor omului. Necesitățile specifice și anticiparea consecințelor negative, amenințările hibride conturează și mai intens o nouă teorie a schimbării în acest domeniu.

Din perspectiva competiției strategice și dimensiunii operaționale, se pot evidenția două elemente critice la nivel global: puterea militară și puterea economică, iar domeniul digital devine tot mai vizibil¹.

Concurența viitoare a marilor puteri, precum și eforturile depuse anterior pentru a combate terorismul, se poate produce în cadrul statelor nesigure și poate prezenta alianțe cu actorii nestatali². În această ordine de idei, conflictele, sărăcia,

¹ *Security Insights, Strategic Competition: International Order and Transnational Organized Crime*, George C. Marshall, European Center for Security Studies, No. 69, 2021, p. 3, <https://www.marshallcenter.org/sites/default/files/files/2021-09/Security%20Insight%2069%20-%20Guerer%20Strategic%20Competition.pdf> (01.11.2021)

² Dominic Tierney, *The Future of Sino-U.S. Proxy War*, „Texas National Security Review”, Vol. 4, No. 2, 2021

eșecul gурvenării, tensiunile etnico-religioase, alte acțiuni ilicite și profitabile se pot regăsi printre factorii care pot inhiba democrația și statul de drept.

Contextul internațional în care au loc schimbări rapide și frecvente, precum și dinamica puterilor care balansează în mod diferit, crește presiunea procesului de globalizare, și drept urmare o competiție acerbă în gestionarea unor fenomene de amploare.

Tradițional, pentru a-și adapta instrumentele și de a le reglementa într-un câmp legal internațional, procesul devine unul complex și de durată, îndeosebi datorită unor proceduri birocratice.

Teoria schimbării este o abordare menită să asigure legătură într-o perioadă de tranziție de la un sistem învechit la unul mai nou, avînd la bază transformări fundamentale. Este o nouă etapă în dezvoltarea relațiilor internaționale, în dezvoltarea capacităților instituționale, în îmbunătățirea cadrului legal național și internațional, eficientizarea unor procese și consolidarea cooperării polițienești internaționale prin crearea unui mediu sigur pentru fiecare.

Asumarea și partajarea responsabilităților în cadrul coopeării polițienești internaționale este o condiție „sine qua non”.

În contextul unei cooperării internaționale, trei categorii de informații¹: strategice, operaționale și tactice, pot face obiectul interacțiunii dintre structurile specializate de aplicare ale legii. Astfel, în cadrul angajamentelor internaționale asumate orice stat trebuie să asigure, doar prin proceduri legale, schimbul de informații și orice tip de investigații, ori în caz contrar ele ar fi lovite de nulitate.

Cu toate diferențele existente, astăzi, în sistemul global de securitate, nu putem să ignorăm cele două principii²: a) principiul indivizibilității securității și b) principiul neprejudicierii securității (principiul egalității și securității egale).

În virtutea interdependenței statelor securitatea trebuie să fie una pentru toți și egală pentru toți: nu poate fi creată securitatea pentru unele state din contul altor state³, ceea ce reflectă esența principiului indivizibilității securității.

Pe de altă parte, securitatea egală în sens juridic presupune: toate statele posedă același drept de a-și asigura securitatea⁴ - idee ce conturează conținutul principiului neprejudicierii securității (principiul egalității și securității egale).

Ori, cooperarea polițienească internațională în procesul de combatere a criminalității constituie o activitate specifică a statelor și unor actori cheie ai

¹ Hans Born, Ian Leigh, Aidan Wills, *Making International Intelligence Cooperation accountable*, pp. 18-19, 2015, DCAF
https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/MIICA_book-FINAL.pdf
(01.11.2021)

² Alexandru Burian, Oleg Balan, Natalia Suceveanu, Diana Sîrcu, Nicolae Osmochescu, Olga Dorul, Victoria Arhiliuc, Vitalie Gamurari, *Drept internațional public*, ediția IV-a, Chișinău, 2012, pp. 577-578

³ YU.M. Kolosov, E.S. Krivchikova, *Mezhdunarodnoye pravo*, Izdatel'stvo „Mezhdunarodnyye otnosheniya”, Moskva, 2003, p. 363

⁴ Alexandru Burian, Oleg Balan, Natalia Suceveanu, Diana Sîrcu, Nicolae Osmochescu, Olga Dorul, Victoria Arhiliuc, Vitalie Gamurari, *Op. cit.*, p. 578

comunității internaționale în vederea prevenirii și combaterii criminalității și atragerii la răspundere pentru faptele comise.

Este cert faptul că nu toate categoriile de infracțiuni prezintă interes pentru cooperarea polițienească internațională. Din aceste considerente, volumul, prioritățile și formele de cooperare polițienească sunt identificate și stabilite potrivit particularităților și elementelor specifice ale fenomenului criminalității internaționale, pe de-o parte, și politicilor și procedurilor interne ale statului, pe de altă parte, în sfera luptei cu criminalitatea. La fel, printre factorii care influențează procesul de cooperare polițienească internațională se regăsește și nivelul de dezvoltare al cadrului normativ național și reflectarea acestor necesități de cooperare în cadrul normativ internațional.

Drept exemplu, pot servi constatările prin care Republica Moldova încă nu s-a distanțat în mod credibil de modelul post-sovietic caracterizat de un nivel înalt de violență și nesiguranță și să-și asigure o convergență credibilă măcar către media central- și est-europeană¹.

În context, urmează să fie implementate următoarele ținte strategice, în conformitate cu *Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă*²: a) reducerea continuă și dinamică a tuturor formelor de violență, în special a violenței în familie și a violenței sexuale, b) stoparea abuzului, neglijării, exploatării, traficului și a tuturor formelor de violență și torturii copiilor, c) combaterea tuturor formelor de crimă organizată și traficului de armament.

Un alt element elocvent pentru care o nouă teorie a schimbării este necesară este situația potrivit căreia nivelul de încredere în instituția „poliției” este plasată pe locul 7 în luna iunie 2021, iar cursul pe care trebuie să-l preia Republica Moldova fiind Uniunea Europeană, plasând această opțiune pe locul 1 în lista preferințelor cetățenilor potrivit *Barometrului Opiniei Publice*³. Prin comparație, nivelul de încredere în instituția „poliției” era plasată pe locul 5⁴ în februarie 2021, doar la o diferență de 6 luni.

În aceste condiții de oscilare frecventă în sectorul menținerii ordinii de drept și a securității, reconsiderarea viziunii și abordării strategice pe palierul intern și internațional este vital.

Rolul acestor transformări necesare este de a surmonta obstacolele cu care se confruntă cooperarea internațională din cauza structurilor polițienești diferite, sistemelor de legislație distincte, barierelor lingvistice și sistemelor de operare diferențiate.

În acest sens, se conturează două direcții principale ale cooperării polițienești internaționale, cea strategică și cea operațională, care sunt interdependente.

¹ *Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”,* p. 107, https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr40_12_0.pdf (01.11.2021)

² *Ibidem*, pp. 111-112

³ *Barometrul opiniei publice, iunie 2021*, Institutul Politici Publice, <https://ipp.md/wp-content/uploads/2021/07/1-Prezentarea-rezultatelor-BOP-2021-iunie-1.pdf> (01.11.2021)

⁴ *Barometrul opiniei publice, februarie 2021*, Institutul Politici Publice, realizat de CBS AXA, https://ipp.md/wp-content/uploads/2021/02/BOP_02.2021.pdf (01.11.2021)

Există o mare varietate de activități care pot fi încadrate în dimensiunea cooperării polițienești internaționale strategice. Semnificative în acest sens sunt corelarea priorităților naționale cu cele internaționale în materie de aplicare a legii și de securitate prin identificarea timpurie a tendințelor, amenințărilor și riscurilor; îmbunătățirea și extinderea cadrului normativ național și internațional prin semnarea tratatelor internaționale sau aderarea la anumite organizații regionale sau internaționale de profil; dezvoltarea și implementarea unor proiecte de cooperare internaționale pe sectoare-cheie de interes; dezvoltarea capacităților angajaților structurilor polițienești; accesarea fondurilor de dezvoltare; dezvoltarea rețelei de atașați de afaceri interne sau ofițeri de legătură în țările unde există export de criminalitate; transfer de experiență, expertiză și lecții învățate; elaborarea unui inventar al instrumentelor disponibile pentru cooperare; legături strategice cu instituțiile similare și organismele internaționale însărcinate cu probleme concrete; o mai bună coordonare între entitățile de interes public; proceduri operaționale standard pentru subiecte specifice; creșterea credibilității, integrității și eficienței în baza unei abordări integrate și orientate spre rezultat; pregătirea și desemnarea experților naționali în structuri internaționale cu putere de decizie; digitalizarea și protecția informației; sporirea resurselor bugetare pentru activitățile de cooperare polițienească internațională.

Lansarea pragmatică a acestor acțiuni pe cale juridică, diplomatică sau politică contribuie la o platformă solidă de interacțiune între serviciile de poliție dintre diferite state.

Scopul cooperării strategice este de a proiecta fundamentul legal și instituțional de cooperare.

Cooperarea polițienească internațională la nivel operațional cuprinde: schimbul reciproc de informații pe probleme de ordin juridic; participarea în soluționarea problemelor de extrădare; pregătirea materialelor și transmiterea în alte state pentru extrădarea persoanelor, care au comis infracțiuni; pregătirea materialelor și expedierea acestora pentru îndeplinirea acțiunilor procesuale pe teritoriul altor state; îndeplinirea acțiunilor procesuale pe teritoriul național la solicitările organelor de drept ale altor state; realizarea acțiunilor comune de investigare/urmărire cu participarea organelor de aplicare ale legii ale altor state; realizarea urmăririi penale¹.

Datele empirice privind co-raportul dintre necesitate și realitate, vizibilitate și caracterul secret, vizibil și invizibil, fac ca sistemul polițienesc să raporteze noi necesități și așteptări. Aceste observații ridică întrebări cu privire la rolul și importanța poliției într-un sistem democratic care trebuie să facă față nevoilor cetățenilor și comunității în ansamblu.

Plasarea cooperării polițienești internaționale într-un stat suveran, bazat pe valorile statului de drept și democrației trebuie să ia în considerație că orice polițist are rolul principal de a aplica legea. Ori, eforturile poliției sunt de a se concentra pe

¹R.S. Tamayev, *Mezhdunarodnoye sotrudnichestvo v sfere bor'by s prestupnost'yu (politicheskiye problemy zakonodatelnogo regulirovaniya pravovoy pomoshchi)*, Moskva, 2002, p. 52, YU.V. Samovich, M.K. Semenov, *Rol' mezhdunarodnoy organizatsii ugolovnoy politzii v ispolnenii sledstvennykh porucheniy*, „Politseyskaya Deyatel'nost'” Nr. 3, 2012, p. 65, https://nbpublish.com/library_get_pdf.php?id=18766 (01.11.2021)

prevenirea și identificarea faptelor ilicite, iar eficacitatea acestora trebuie să fie măsurată prin identificarea făptuitorilor și diferirea acestora justiției.

Deficiențele cooperării polițienești internaționale în perimetrul regiunii transnistrene

Datorită genezei și conflictelor nesoluționate în arealul Europei de Est, printre care și conflictul transnistrean¹, autoritățile constituționale ale Republicii Moldova nu pot înfăptui nici cooperarea strategică și nici cea operațională pe acest teritoriu, care nu este controlat efectiv.

Tensiunile, deteriorarea situației drepturilor omului în regiune² și împiedicarea liberei circulații pentru oficiali constituie impedimente reale pentru realizarea deplină a tratatelor internaționale și angajamentelor asumate în materie de cooperare polițienească internațională.

Acest focar de incertitudine și insecuritate diminuează din eficacitatea autorităților de aplicare ale legii ale Republicii Moldova de a opera în această zonă.

Intențiile de a menține cu forța proprie administrarea în regiune și caracterul ilegal de gestionare a treburilor interne de către structurile de facto de la Tiraspol, fac imposibil, în condițiile legii, de a interacționa sau a coopera cu așa numitele structuri milițienești de facto³.

În concluzie, conflictul transnistrean reprezintă un impediment în dezvoltarea și asigurarea cooperării polițienești internaționale.

Potrivit *Raportului privind situația drepturilor omului în Republica Moldova în cadrul celui de-al 3-lea ciclu de Evaluare Periodică Universală a ONU*⁴ s-a constatat că „nu există progrese semnificative cu privire la respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană după vizita expertului principal ONU privind drepturile omului, Thomas Hammarberg”, precum și faptul că „asistența pentru victimele încălcărilor drepturilor omului în regiunea transnistreană este cel mai frecvent oferită de ONG-uri”.

Probleme semnificative ale drepturilor omului în regiunea transnistreană sunt dispariția forțată, tortura, tratamentele sau pedepsele inumane și degradante din partea structurilor de facto din regiune (ce pun în pericol viața oamenilor), condițiile în carcerării, arestarea sau detenția arbitrară, deținuții politici, interferențele ilegale în viața privată, restricțiile grave privind libertatea de expresie, îngrădirea libertății mass-mediei, urmărirea ilegală, cenzura, blocarea site-urilor media, interferența în libertatea de întrunire pașnică și libertatea de asociere, îngrădirea libertății de

¹ Eugen Străuțiu, *The Transnistrian Conflict Files*, TechnoMedia, Sibiu, 2017

² *Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2020*, Avocatul Poporului, Chișinău, 2021, pp. 99-108, <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-FINAL-RED.pdf> (01.11.2021)

³ Date estimative la Eugen Străuțiu, *Forțele militare în regiunea transnistreană. Evaluări cantitative și calitative*, „Studia Securitatis”, Vol. 9, Nr. 2, 2014, pp. 142-150

⁴ *Raportul privind situația drepturilor omului în Republica Moldova în cadrul celui de-al 3-lea ciclu de Evaluare Periodică Universală*, 2021, <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/10/raportUPR2021.pdf> (01.11.2021)

circulație, corupția, infracțiunile care implică violența sau amenințarea cu violență¹, altele. Aceste amenințări și provocări în materie de securitate umană, națională și internațională devin mai complexe și mai importante pentru o abordare strategică comună.

Este de importanță vitală ca dimensiunea drepturilor omului să se regăsească în centrul eforturilor naționale și internaționale de rezolvare, în mod echilibrat, eficient și concret a problemelor cu care se confruntă cetățenii de rând. Din păcate, cooperarea polițienească internațională nu poate penetra eficient într-o regiune izolată precum regiunea transnistreană pentru a-și atinge misiunea legală.

Segmentul central al frontierei, care nu este controlat efectiv de către autoritățile constituționale ale Republicii Moldova, ridică motive de îngrijorare și cere acțiuni imediate pentru a replica controlul comun la frontiera moldo-ucraineană de-a lungul perimetrului frontierei de est, pentru a permite controlul persoanelor, bunurilor și mărfurilor, precum și a mijloacelor de transport. Sabotarea extinderii controlului comun la frontiera moldo-ucraineană de către structurile de facto din regiunea transnistreană este însoțită de propaganda mediatică.

Depozitul de muniții de la Cobasna, concentrat în regiunea transnistreană - la care nu au acces autoritățile constituționale ale Republicii Moldova, este un alt motiv pentru care cooperarea polițienească necesită să fie fortificată.

Fluxurile financiare ilegale din care se alimentează afaceri pe malul stâng al Nistrului pot fi depistate și închise prin proceduri de cooperare polițienească internațională².

Așadar, cazul transnistrean este un foarte bun exemplu despre terenul propice infracționalității pe care îl cultivă regimurile nerecunoscute, dar și despre urgența unor programe de cooperare polițienească ce pot să prevină și să combată fenomenul - măcar în afara teritoriului controlat de facto de către respectivele regimuri.

Concluzii

Construirea stabilității la nivel internațional depinde de nivelul și calitatea cooperării polițienești internaționale. Aceasta nu poate atinge vreun succes fără implicarea activă și deplină în prevenirea fenomenelor criminale.

Unele țări sau organizații internaționale au interese de securitate care depășesc vecinătatea apropiată, precum Interpol sau Europol.

Există o legătură cauzală importantă între securitate și cooperarea polițienească internațională. Această legătură este una bine definită prin faptul că o dezvoltare sustenabilă a sectorului de securitate nu poate exista în absența unei

¹*Raportul pe țară privind drepturile omului în Moldova pentru anul 2020*, Departamentul de Stat al SUA, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2021/10/MOLDOVA-2020-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf> (01.11.2021)

²*Industria de mining în Donbas și Transnistria: între finanțarea terorismului și spălare de bani*, https://anticoruptie.md/ro/investigatii/economic/industria-de-mining-in-donbas-si-transnistria-intre-finantarea-terorismului-si-spalare-de-bani-?fbclid=IwAR0_uBEEHragTwMyEOVe_P6PCefOJd9tU6-w5rSksXKKNnm3s4lgeZh3gVQ (01.11.2021)

cooperării polițienești internaționale eficiente și eradicării fenomenului criminalității. Succesul poate fi atins doar în baza unor parteneriate de interacțiune viabile și atunci când capacitatea de răspuns la provocările și amenințările la adresa securității sunt bine gestionate.

Avertizarea timpurie a acestor amenințări și riscuri trebuie să fie parte componentă a unor strategii globale și cuprinzătoare de lungă durată, care să poată combina capacitatea și experiența națională cu cea internațională.

Prioritățile-cheie rămân a fi statul de drept, inalienabilitatea frontierelor, drepturile omului și securitatea în ansamblu. „Tempora mutantur et nos mutamur in illis” („vremurile se schimbă și noi ne schimbăm odată cu ele”), iar pentru a face față acestor procese, anumite acțiuni sunt necesare:

- a) O guvernare mai eficientă în domeniul securității la nivel național și internațional;
- b) Comunitatea polițienească internațională trebuie să fie mai vocală la setarea priorităților globale în domeniul aplicării legii și securității;
- c) Îmbunătățirea capabilităților strategice, tehnice și umane a sistemelor polițienești și asigurarea unei sinergii și coeziuni profesionale adecvate;
- d) Autoritățile polițienești trebuie să beneficieze cu prioritate de noile invenții tehnologice și IT;
- e) Implicarea mai activă a statelor non-UE în demersurile regionale și internaționale menite să asigure lupta împotriva criminalității;
- f) Cartografierea riscurilor și amenințărilor în zonele unde există conflicte nesoluționate și care generează sursă de criminalitate;
- g) Elaborarea unor programe eficiente de susținere a statelor mai puțin dezvoltate în analiza riscurilor și amenințărilor și modului de gestionare prin planuri operaționale dedicate;
- h) Digitalizarea unor procese și servicii care ar exclude factorul uman și risurile de corupție sau scurgeri de informații;
- i) Suport pentru investigarea infracțiunilor noi, ce implică un grad înalt de complexitate și cercetare;
- j) Dezvoltarea sistemului criminalistic și criminologic;
- k) Eforturi comune ale țărilor din Parteneriatul Estic pentru prevenirea escaladării conflictelor;
- l) Urgentarea acțiunilor ce țin de extinderea controlului comun la frontiera moldo-ucraineană în perimetrul segmentului central;
- m) Consolidarea infrastructurii critice.

Planificarea creativă a acțiunilor menționate supra, activismul durabil, voința politică pot modela sectorul securității globale prin intermediul cooperării polițienești internaționale.

BIBLIOGRAPHY

Books

1. Balmuş, V.; Muntean, V., *Elemente de drept polițienesc. Manual*, Tipografia ASM, Chişinău, 2006
2. Boeşteanu, C.; Cuşnir, V.; Grati, V.; Dogotari, I., *Drept polițienesc*, Chişinău, 2006

3. Burian, Alexandru; Balan, Oleg; Suceveanu, Natalia; Sîrcu, Diana; Osmochescu, Nicolae; Dorul, Olga; Arhiliuc, Victoria; Gamurari, Vitalie, *Drept internațional public*, ediția IV-a, Chișinău, 2012
4. Colletette, Pierre & al., *Le changement organisationnel*, Press Universitaire Québec, Québec, 2000
5. Drăghici, Constantin; Iacob, Adrian; Constantin, Ciprian; Voinic, Cristina, *Drept polițienesc*, Sitech, Craiova, 2008
6. Kolosov, YU.M.; Krivchikova, E.S., *Mezhdunarodnoye pravo*, Izdatel'stvo „Mezhdunarodnyye otnosheniya”, Moskva, 2003
7. Lauer, Robert, *Perspectives on Social Change*, 2nd edition, Allyn and Bacon Inc., Southern Illinois University at Edwardsville, 1982
8. Pele, Gheorghe; Hurdubaie, Ioan, *Interpolul și criminalitatea internațională*, Editura Ministerului de Interne, București, 1983
9. *Poliția și societatea civilă*, Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului Străuțiu, Eugen, *The Transnistrian Conflict Files*, TechnoMedia, Sibiu, 2017
10. în Moldova, Chișinău, 2001
11. Sztompka, Piotr, *The Sociology of Social Change*, Blackwell, Cambridge, 1993
12. Tamayev, R.S.; *Mezhdunarodnoye sotrudnichestvo v sfere bor'by s prestupnost'yu (politicheskkiye problemy zakonodatel'nogo regulirovaniya pravovoy pomoshchi)*, Moskva, 2002

Articles

1. Diaconu, Alin, *Cooperarea polițienească internațională în România. Structurile Interpol și Europol*, „Studia Securitatis”, Vol. 5, Nr.1, 2010
2. Samovich, YU.V.; Semenov, M.K., *Rol' mezhdunarodnoy organizatsii ugovnoy politzii v ispolnenii sledstvennykh porucheniy*, „Politseyskaya Deyatel'nost'” Nr. 3, 2012, , https://nbpublish.com/library_get_pdf.php?id=18766
3. Străuțiu, Eugen, *Interpol și rolul său în asigurarea securității umane*, în *Corelații între securitate și nevoia de protecție în domeniul militar și civil*, Editura Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2008
4. Străuțiu, Eugen, *Forțele militare în regiunea transnistreană. Evaluări cantitative și calitative*, „Studia Securitatis”, Vol. 9, Nr. 2, 2014
5. Tierney, Dominic, *The Future of Sino-U.S. Proxy War*, „Texas National Security Review”, Vol. 4, No. 2, 2021

Studies and Reports

1. *Barometrul opiniei publice, iunie 2021*, Institutul Politici Publice, <https://ipp.md/wp-content/uploads/2021/07/1-Prezentarea-rezultatelor-BOP-2021-iunie-1.pdf>
2. *Barometrul opiniei publice, februarie 2021*, Institutul Politici Publice, realizat de CBS AXA, https://ipp.md/wp-content/uploads/2021/02/BOP_02.2021.pdf
3. Born, Hans; Leigh, Ian; Wills, Aidan, *Making International Intelligence Cooperation accountable*, 2015, DCAF

https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/MIICA_book-FINAL.pdf

4. *Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2020*, Avocatul Poporului, Chișinău, 2021, <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-FINAL-RED.pdf>
5. *Raportul privind situația drepturilor omului în Republica Moldova în cadrul celui de-al 3-lea ciclu de Evaluare Periodică Universală*, 2021, <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/10/raportUPR2021.pdf>
6. *Raportul pe țară privind drepturile omului în Moldova pentru anul 2020*, Departamentul de Stat al SUA, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2021/10/MOLDOVA-2020-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf>
7. *Security Insights, Strategic Competition: International Order and Transnational Organized Crime*, George C. Marshall, European Center for Security Studies, No. 69, 2021, <https://www.marshallcenter.org/sites/default/files/files/2021-09/Security%20Insight%2069%20-%20Guerer%20Strategic%20Competition.pdf>
8. *Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”*, https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr40_12_0.pdf

**COOPERAREA CELOR DOUĂ MALURI ALE NISTRULUI ÎN DOMENIUL
 SANITAR PE PERIOADA PANDEMIEI COVID-19**

Title:	THE COOPERATION BETWEEN THE TWO BANKS OF THE DNIESTER IN THE SANITARY DOMAIN DURING THE COVID-19 PANDEMIC
Abstract:	<p><i>COVID-19 has brought unprecedented global challenges and created additional risks to the Transdnestrian conflict negotiation process. The Transdnestrian region's limited contacts with the international community have not prevented the spread of the virus, and the lack of international cooperation and the often strained relations between Chisinau and Tiraspol have led to a dilemma over how to deal with the pandemic crisis.</i></p> <p><i>However, in some respects, the pandemic situation has created a unique opportunity to catalyze the parties' negotiations to jointly address pandemic issues.</i></p> <p><i>The parties managed to find modus vivendi in order to overcome and counteract a spectrum of problems. Refraining from political positions that risk undermining cooperative response efforts against the spread of coronavirus (COVID-19), officials on both banks of the Dniester have begun collaborating directly in the health field in areas such as: training medical staff; humanitarian medical assistance; distribution of vaccine lots; implementation of vaccination certificates. However, the issue of importing medicines into the Transdnestrian region remains open.</i></p>
Keywords:	Transnistrian issue; COVID-19; Pandemy; Chisinau; Tiraspol; OSCE; Health; Work groups; Negotiation process
Contact details of the authors:	E-mail: mihai.melintei@gmail.com mihai.melintei@lact.ro
Institutional affiliation of the authors:	Lucian Blaga University of Sibiu
Institutions address:	550324-Sibiu, Calea Dumbrăvii nr. 34, et. II, cam. 10 Tel: 0040/734306434, Fax: 0040/269/422169, E-mail: office@lact.ro

Începând cu anul 2020 pandemia de coronavirus cauzată de sindromul respirator acut sever SARS-CoV-2 (COVID-19) a lansat procese ireversibile în toate sferile comunității internaționale. COVID-19 a devenit un subiect cheie discutat de

experții internaționali prin prisma a mai multor tematici asociate virusului. Problema conflictelor internaționale nu a făcut o excepție.

COVID-19 a adus provocări fără precedent la nivel mondial și a creat riscuri suplimentare pentru procesul de negociere a conflictului transnistrean. Contactele limitate ale regiunii transnistrene cu comunitatea internațională nu au împiedicat răspândirea virusului, iar lipsa cooperării internaționale și relațiile adesea tensionate între Chișinău și Tiraspol au condus la o dilemă cu privire la modul de abordare a crizei pandemice.

Începând cu 17 martie 2020, cele două maluri ale Nistrului au declarat starea de urgență în legătură cu pandemia COVID-19.¹ La Tiraspol² starea de urgență a fost lansată cu toate caracteristicile și restricțiile în oglindă cu măsurile luate de Chișinău. Comunicatele vicepremierului pentru reintegrare, Cristina Lesnic, din perioada lunii martie 2020, demonstau deschiderea spre cooperare a părților, aceasta declarând „*că se află în contact permanent cu administrația de la Tiraspol pentru a soluționa eventualele dificultăți*”. Însă, pe parcursul evoluției pandemiei și a extinderii măsurilor de carantină și izolare, au apărut primele tensiuni ale părților pe modul de gestionare a pandemiei COVID-19.³

Pe de o parte, în anumite aspecte, situația pandemică a creat o oportunitate unică de a cataliza negocierile părților pentru a aborda în comun problemele specifice pandemiei. Pe de altă parte, procesul de negociere per ansamblu a cunoscut o perioadă de „suspendare”, critici reciproce și constrângeri ale părților în direcția anumitor probleme, în special problema liberii circulații peste râul Nistru.⁴

¹ Legis, *Hotărâre Nr. 55 din 17-03-2020 privind declararea stării de urgență*, Publicat : 17-03-2020 în Monitorul Oficial Nr. 86 art. 96, https://www.legis.md/cautare/get-Results?doc_id=120817&lang=ro (05.12.2021)

² Verkhovnyy Sovet Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki, *Postanovleniye Verkhovnogo Soveta Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki «Ob utverzhenii Ukaza Prezidenta Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki ot 16 marta 2020 goda № 98 «O vvedenii chrezvychaynogo polozheniya na territorii Pridnestrovskoy*, 18.03.2020, <http://www.vspmr.org/legislation/resolutions/6convocation/postanovlenie-verhovnogo-soveta-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki-ob-utverzhenii-ukaza-prezidenta-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki-ot-16-marta-2020-goda-98-o-vvedenii-chrezvichaynogo-polojeniya-na-territorii-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki-s-izmeneniyami-vnesennimi-ukazom-prezidenta-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki-ot-17-marta-2020-goda-100-.html> (05.12.2021)

³ Marius Șpechea, *Activitatea grupurilor sectoriale de lucru și evoluția procesului de reglementare transnistreană (anul 2020)*, în „Anuarul Laboratorului pentru Analiza Conflictului Transnistrean / The Yearbook of the Laboratory for the Transnistrian Conflict Analysis”, Vol. IV, No. 1, Sibiu, 2020, pp. 121-122

⁴ US Mission to the OSCE, *On illegal checkpoints in the Transnistrian region of Moldova during the COVID-19 pandemic outbreak*, 08.10.2021, <https://osce.usmission.gov/on-illegal-checkpoints-in-the-transnistrian-region-of-moldova-during-the-covid-19-pandemic-outbreak/> (05.12.2021)

Problema liberei circulații în Zona de Securitate pe timp de pandemie

În contextul prevenirii răspândirii virusului COVID-19, administrația de la Tiraspol a interzis accesul în regiune prin posturile vamale instituite în Zona de Securitate. Partea transnistreană a instalat posturi de control suplimentare în Zona de Securitate, fără a lua în calcul punctele normative din *Acordul cu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului armat din regiunea transnistreană a Republicii Moldova*.¹ În conformitate cu Raportul Promo-LEX din martie – iunie 2020, cu privire la situația respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană pe timp de pandemie COVID-19, în total, au fost documentate peste 37 de posturi și bariere instalate nelegitim în Zona de Securitate.² Partea transnistreană, referitor la problematica circulației, a menționat în comunicatele sale că posturile sunt instituite temporar pe parcursul pandemiei.³

Restrângerea libertății de circulație a dus la un întreg lanț de încălcări ale altor drepturi. În primul rând, dreptul la muncă, întrucât locuitorii de pe ambele maluri ale Nistrului au rămas fără muncă și mijloace de existență și dreptul la sănătate - oamenii au rămas fără acces la serviciile medicale vitale, care în mod special sunt situate pe malul drept al Nistrului. O problemă sensibilă în contextul pandemiei a fost accesul medicilor în cele 80 de localități situate în Zona de Securitate. În multe dintre aceste localități, activează câte un singur medic, iar unii locuiesc în stânga Nistrului și nu se pot deplasa la serviciu. În context, Chișinăul a cerut suportul Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) pentru asigurarea accesului al medicilor în toate localitățile din Zona de Securitate de pe ambele maluri ale Nistrului.⁴

Drept urmare, de la începutul pandemiei oficialii de la Chișinău au acuzat autoritățile de la Tiraspol că acestea re-tensionează situația în Zona de Securitate, că resping o colaborare oficială cu specialiștii din dreapta Nistrului, că recurg la manipularea opiniei publice și că au îngădit circulația cetățenilor, inclusiv a circa 100 de lucrători medicali din regiunea transnistreană, dar care activează în localitățile administrate de Chișinău.⁵ Tiraspolul, acuză Chișinăul că a politizat subiectul pandemiei, remarcând problema accesului la medicamentele pe cele două maluri ale Nistrului și procedurile de import, de autorizare și de plasare pe piață a medicamentelor introduse în regiunea transnistreană. Negociatorul șef al părții transnistrene, Vitaliy Iganitiev a remarcat că pandemia a evidențiat atitudinea reală a Chișinăului față de procesul de soluționare a conflictului transnistrean: *în locul unei*

¹ Eugen Străuțiu, *The Transnistrian Conflict Files*, Techno Media, Sibiu, 2017, pp. 242-243

² Promo-LEX, *Raport: situația respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană pe timp de pandemie COVID-19, 12 martie – 1 iunie 2020*, Chișinău, 2020, p. 10

³ Ministerstvo Inostrannykh Del PMR, *Chetyrehchasovaya vstrecha na vysshem urovne zavershena. Prezidenty podveli itogi*, 28.07.2021, <http://mfa-pmr.org/ru/node/8088> (05.12.2021)

⁴ Guvernul R. Moldova, *Viceprim-ministrul pentru reîntegrare, Cristina Lesnic, a cerut OSCE să se implice în asigurarea accesului medicilor în localitățile din Zona de Securitate*, 30.03.2020, <https://gov.md/ro/content/viceprim-ministrul-pentru-reintegrare-cristina-lesnic-cerut-osce-sa-se-implice-asigurarea> (05.12.2021)

⁵ Mihai Melintei, *Cronologia procesului de reglementare a conflictului transnistrean*, „LACT”, Aprilie 2020, pp. 2-4

consolidări civilizate a eforturilor în fața unei amenințări globale, Chișinăul a folosit pandemia pentru a intensifica măsurile de blocaj și restricție a Transnistriei.¹

Problema referitoare la posturile înființate de partea transnistreană în Zona de Securitate a fost abordată și de către Reprezentantul Special al OSCE pentru procesul de reglementare transnistreană, ambasadorul Thomas Mayr-Harting. Oficialul al OSCE a remarcat că interlocutorii din Tiraspol au accentuat că aceasta este o măsură temporară legată de pandemia și că aceste posturi vor fi înlăturate imediat ce situația COVID-19 va fi sub control.²

Colaborarea părților în domeniul sanitar pe timp de pandemie

Cu toate că, a existat o tensiune și ambiguitate cu privire la libera circulație în regiunea transnistreană, totuși în stadiul inițial al pandemiei COVID-19 s-a stabilit o cooperare între instituțiile de sănătate de pe cele două maluri ale Nistrului. Astfel, testele pentru COVID-19 erau trimise din Tiraspol la Chișinău pentru a fi verificate, iar specialiștii epidemiologi de la Chișinău și Tiraspol sunt în permanentă legătură, comunicând zilnic și raportând situația epidemiologică. Inclusiv, în contextul lansării activității laboratorului de testare pentru COVID-19 de la Tiraspol, testele prelevate din partea stângă a Nistrului sunt aduse la Chișinău, la fel se procedează și în situația când există pacienți în stare de gravitate severă.³

Pandemia a îngreunat unele probleme din procesul de negocieri, dar în același timp în anumite direcții părțile s-au apropiat. În contextul pandemiei COVID-19, Guvernul Republicii Moldova implementează pe deplin programul de ajutor umanitar în stânga Nistrului. A fost enunțată asistența constant oferită de către Chișinău, care conform unei practici stabilite din fiecare lot de donație venit cu titlu de ajutor umanitar în adresa Republicii Moldova sau achiziție publică efectuată din resurse bugetare (vaccinuri, echipamente și articole medicale) se redirecționează în mod proporțional în adresa beneficiarilor din stânga Nistrului și municipiul Bender, fiind date asigurări că un asemenea mecanism va avea un caracter permanent.⁴ Totodată, Republica Moldova a luat un împrumut de la CEC pentru procurarea echipamentelor

¹ Novosti Pridnestroviya, *Glava MID PMR: Pandemiya vysvetila real'noye otnosheniye Moldovy k uregulirovaniyu moldo-pridnestrovskogo konflikta*, 10.02.2021, <https://novostipmr.com/ru/news/21-02-10/glava-mid-pmr-pandemiya-vysvetila-realnoe-otnoshenie-rm-k> (05.12.2021)

² OSCE, *Reprezentantul Special al OSCE încurajează conducerea de la Chișinău și Tiraspol să se concentreze pe un dialog constructiv și de perspectivă*, 18.06.2020, <https://www.osce.org/ro/chairmanship/454990> (05.12.2021)

³ Radio Europa Liberă Moldova, *Noul laborator de testare de la Tiraspol este considerat neperformant și inutil la Chișinău*, 23.04.2020, <https://moldova.europalibera.org/a/noul-laborator-de-testare-de-la-tiraspol-este-considerat-neperformant-si-inutil-la-chisinau-30572658.html> (05.12.2021)

⁴ Guvernul R. Moldova, *A 5-a ședință din acest an a avut loc la nivelul experților din sfera ocrotirii sănătății*, 09.11.2021, <https://gov.md/ro/content/5-sedinta-din-acest-avut-loc-la-nivelul-expertilor-din-sfera-ocrotirii-sanatatii> (06.12.2021)

medicale necesare pentru contracararea pandemiei COVID-19. 10% din echipamente sunt prevăzute pentru malul stâng al Nistrului.¹

Părțile cooperează activ în instruirea medicilor de pe cele două maluri ale Nistrului în direcția contracarării răspândirii virusului COVID-19. Drept exemplu, în decembrie anul curent, la Chișinău a demarat un nou ciclu de instruiți pentru cadrele medicale de pe ambele maluri ale râului Nistru. Timp de o lună medicii de pe ambele maluri ale râului Nistru vor fi instruiți la Chișinău în cadrul unor cursuri de perfecționare profesională cu privire la fortificarea capacităților resurselor umane din instituțiile medicale. Inițiativă a fost precedată de discuțiile la nivel tehnic dintre specialiștii (experții) de profil de pe ambele maluri ale Nistrului privind necesitățile de suport informativ și educațional în răspunsul la pandemia COVID-19, inclusiv implementarea vaccinării anti-COVID-19.² În contextul pandemiei are loc o comunicare cu instituțiile medicale din partea stângă a Nistrului și un schimb de experiență continuu. Mai mult de atât, locuitorii din stânga Nistrului, deținători ai polițelor de asigurare au acces la sistemul medical din partea dreapta a Nistrului. Pe lângă această parte constructivă de dialog, totuși există și o serie de problemele din cadrul domeniului sanitar de pe cele două maluri ale Nistrului. Probleme se întâlnesc în integrarea sistemului medical și în cadrul accesului la datele personale ale locuitorilor din stânga Nistrului, care întâlnește o reticență față de autoritățile de la Chișinău. Cu toate acestea, în urma colaborării și dialogului continuu părțile au ajuns la un numitor comun cu privire la certificatele de vaccinare. Astfel, locuitorii din stânga Nistrului pot solicita confirmarea certificatului de vaccinare, eliberat de instituțiile medico-sanitare din regiunea transnistreană. Potrivit dispoziției nr. 542³ semnate de secretarul de stat al Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Tatiana Zatic, conducătorii instituțiilor medico-sanitare publice de asistență medicală primară din localitățile limitrofe frontierei administrative, la solicitarea persoanelor vaccinate în instituțiile medico – sanitare din raioanele de est ale Republicii Moldova (regiunea transnistreană), vor asigura confirmarea certificatelor de vaccinare, generate din Registrul electronic de vaccinare, prin înscrierea cuvântului „Confirmat”, aplicarea semnăturii persoanei responsabile și parafei instituției pentru certificate. În context, trebuie menționat că instituțiile medico-sanitare din stânga și dreapta Nistrului utilizează același Registru electronic de vaccinare.⁴

¹ Mihai Melintei, *Dezbaterea „Cooperarea celor două maluri ale Nistrului în domeniul sanitar, pe perioada pandemiei COVID-19”*, „LACT”, 13.11.2021, <https://lact.ro/dezbaterea-cooperarea-celor-doua-maluri-ale-nistrului-in-domeniul-sanitar-pe-perioada-pandemiei-covid-19/> (06.12.2021)

² Moldpres, *Comunicat de presă al Biroului politici de reintegrare*, 06.12.2021, <https://www.moldpres.md/news-/2021/12/06/21009372> (06.12.2021)

³ Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, *Dispoziție nr. 542 cu privire la confirmarea Certificatelor de vaccinare*, 15.07.2021, <https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2021/07/Dispoz.-nr.-542-d-din-15.07.2021-Confirmarea-Certificatelor-de-vaccinare.pdf> (06.12.2021)

⁴ Ministerul Sănătății al R. Moldova, *Persoanele vaccinate în stânga Nistrului pot solicita confirmarea certificatului de vaccinare*, 17.07.2021,

Un impact asupra colaborării celor două maluri ale Nistrului în problema COVID-19 o are Platforma pentru sănătate, parte a programului Uniunii Europene de „măsură pentru consolidarea încrederii între cele două maluri ale Nistrului”, implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. Scopul Platformei pentru sănătate este consolidarea eforturilor întregii societăți pentru formarea unui sistem de sănătate care să asigure accesibilitatea și eficiența ridicată a asistenței medicale pe ambele maluri ale Nistrului. După cum a fost remarcat, inițial la începutul pandemiei au fost multe blocaje în stânga Nistrului, care au încălcat drepturile omului. Cea mai gravă problema fiind libera circulație între cele două maluri ale Nistrului, în special problema circulației medicilor. Astfel, în timpul pandemiei Platforma pentru sănătate a sprijinit cu locuințe pe medicii care efectuau servicii medico-sanitare în partea stângă a Nistrului, dar care locuiau în partea dreapta a Nistrului.¹

De asemenea, Platforma pentru sănătate activează în domeniul digital al sectorul civil din regiunea transnistreană pentru a informa societatea în vederea contracarării pandemiei, cu toate că, sistemul medical și instituțiile medico-sanitare din regiunea transnistreană nu sunt digitalizate. Acest lucru complică rezolvarea operativă a problemelor medicale în contextul pandemiei COVID-19. În contextul dat putem remarca faptul că sistemele medicale de pe cele două maluri ale Nistrului sunt diferite. Tiraspolul folosește modelul „Semaško” – sistem de sănătate², în care serviciile medicale sunt furnizate de un sistem ierarhic de instituții guvernamentale, unite în ministerul sănătății și finanțate de la bugetul național (un sistem medical centralizat). Din acest punct de vedere, adesea are loc subfinanțarea sistemului medical din stânga Nistrului, care nu își poate permite digitalizarea anumitor procese medicale. De asemenea, din cauza volatilității puterilor politice de pe ambele maluri ale Nistrului, nu este posibilă o integrare a sistemelor de sănătate.

„Diplomația vaccinului” și reglementarea transnistreană

În direcția vaccinării împotriva COVID-19 pe cele două maluri ale Nistrului situația poate fi prezentată conform următoarelor date. Curent, Republica Moldova și regiunea transnistreană are administrate 1.656.471 doze de vaccin, constituind cca. 26% din acoperirea națională cu o doză și 25% acoperirea națională cu schemă completă (două doze). Lucrători medicali vaccinați cu o doză reprezintă 91,02%, iar cu schema completă 90%.³ Regiunii transnistrene îi revine un număr de 89.670 de

<https://msmps.gov.md/comunicare/comunicate/persoanele-vaccinate-in-stanga-nistrului-pot-solicita-confirmarea-certificatului-de-vaccinare/> (07.12.2021)

¹ Mihai Melinte, *Dezbaterea „Cooperarea celor două maluri ale Nistrului în domeniul sanitar, pe perioada pandemiei COVID-19”*, „LACT”, 13.11.2021, <https://lact.ro/dezbaterea-cooperarea-celor-doua-maluri-ale-nistrului-in-domeniul-sanitar-pe-perioada-pandemiei-covid-19/> (06.12.2021)

² *Novosti Pridnestroviya, Sergey Cheban: Pridnestrov'ye poka ne gotovo k obyazatel'nomu meditsinskomu strakhovaniyu*, 29.11.2019, <https://novostipmr.com/ru/news/19-11-29/sergey-cheban-pridnestrove-poka-ne-gotovo-k-obyazatelnomu> (06.12.2021)

³ Guvernul R. Moldova, *Vaccinarea împotriva COVID-19 în Republica Moldova*, 06.12.2021, <https://www.vaccinare.gov.md> (06.12.2021)

doze de vaccin administrate. Cota de vaccinare în regiunea transnistreană este de 24,2% din totalul populației din stânga Nistrului.¹

De la începutul pandemiei Chișinăul a transmis Tiraspolului mii de doze de vaccin împotriva COVID-19, iar cadrele medicale din regiunea transnistreană au fost instruite de specialiștii din Chișinău privind administrarea fiecărei categorii de vaccin. În total, conform datelor Biroului politicii de reintegrare, Chișinăul a distribuit în partea stângă a Nistrului 262.575 doze de vaccin împotriva COVID-19. Distribuția loturilor de vaccin se realizează conform practicii de asistare de pe ambele maluri ale Nistrului întru prevenirea, combaterea și eliminarea riscurilor generate de COVID-19. Autoritățile competente de la Chișinău asigură distribuția și livrarea constantă a loturilor de vaccin recepționate de Republica Moldova, cu titlu de ajutor umanitar sau procurate din resursele alocate din bugetul de stat. Repartizarea loturilor de vaccin se efectuează în temeiul dispozițiilor emise de Ministerul Sănătății și în corespundere cu numărul de populație arondat din regiunea transnistreană.²

În continuarea procesului de colaborare în domeniul contracarării pandemiei, autoritățile de profil de la Chișinău au dispus repartitia pentru utilizare în localitățile din stânga Nistrului a unui lot de asistență umanitară, care are menirea de a proteja cadrele medicale și de a le facilita activitatea acestora în combaterea și tratarea pacienților infectați de COVID-19. În conformitate cu dispoziția emisă de Ministerul Sănătății, pentru specialiștii din sfera medicală din regiunea transnistreană au fost distribuite următoarele articole, după cum urmează:

- 130 de mii de măști de protecție (dintre care 30 de mii sunt măști de protecție FFP2);
- 10 mii perechi de ochelari de protecție;
- 5 mii de șorțuri de protecție;
- 5 mii de costume de protecție;
- 6.900 perechi de mănuși de examinare;
- 30 de pulsoximetre cu consumabile.³

În activitatea comunității internaționale în contextul pandemiei COVID-19, „diplomația vaccinurilor” a devenit un nou instrument și factor de negociere. Ținând cont de caracteristicile socio-umane ale celor două maluri ale Nistrului, vaccinul Sputnik V este cel mai popular și mediatizat de societate. Reieșind din acest context, din totalul dozelor de vaccin împotriva COVID-19 distribuite în regiunea transnistreană, în prezent avem următoarele date statistice:

- Sputnik V – 82.000 doze;

¹ Radio Europa Liberă Moldova, *În regiunea transnistreană doar puțin peste 24 la sută din populație s-a imunizat anti-COVID*, 10.11.2021, <https://moldova.europalibera.org/a/in-regiunea-transnistreana-doar-puțin-pest-24-la-sută-din-populație-s-a-imunizat-anti-covid/31554867.html> (06.12.2021)

² Guvernul R. Moldova, *262 575 doze de vaccin împotriva COVID-19 au fost distribuite locuitorilor din regiunea transnistreană*, 10.11.2021, <https://gov.md/ro/content/262-575-doze-de-vaccin-impotriva-covid-19-au-fost-distribuite-locuitorilor-din-regiunea> (07.12.2021)

³ Guvernul R. Moldova, *Un nou lot de ajutor umanitar compus din articole de uz medical a fost livrat în regiunea transnistreană*, 07.12.2021, <https://gov.md/ro/content/un-nou-lot-de-ajutor-umanitar-compus-din-articole-de-uz-medical-fost-livrat-regiunea> (07.12.2021)

- Sinovac – 65.000 doze;
- Pfizer/BioNTech-Comirnaty – 42.564 doze;
- Johnson&Johnson/Janssen – 29.600 doze;
- Sinopharm – 25.001 doze;
- AstraZeneca – 18.410 doze.¹

Totodată în contextul activizării „diplomației vaccinurilor”² a luat amploare și dezinformarea societății despre pandemie. Pandemia a afectat rutina comunității în timp considerabil scurt, accelerând transformarea digitală și dependența mai mare a societății de serviciile digitale. În decursul pandemiei a fost remodelată dependența societății de tehnologiile informaționale și rețeaua globală Internet. Tehnologia s-a dovedit a fi un instrument util, oportun, însă utilizarea tehnologiilor digitale a schimbat profund definiția arhitecturii de securitate prin apariția unor riscuri și amenințări complexe în domeniul digital. Spațiul cibernetic a devenit un câmp de luptă separat, atacurile cibernetice devenind o opțiune de confruntare cu costuri reduse și efecte durabile.³

Secretarul de stat din Ministerul Sănătății al Republicii Moldova, doamna Zinaida Bezverhni, în cadrul dezbaterii LACT pe problema colaborării celor două maluri ale Nistrului în perioada pandemiei, a menționat că, majoritatea din atacurile cibernetice în direcția problemei COVID-19 sunt direcționate către atitudinea populației față de vaccinul Sputnik V și pandemie per ansamblu.⁴ În acest sens, Serviciul Informații și Securitate al Republicii Moldova (SIS) a constatat că situația alarmantă la nivel internațional și național privind infecția cu noul coronavirus a ajuns subiect al unor știri prin care sunt lansate campanii de dezinformare și manipulare cu scopul de a genera panică, tensiuni și conflicte sociale de către anumite site-uri informaționale anonime. Pentru a combate atacurile cibernetice și dezinformarea despre COVID-19, în conformitate cu Dispoziția nr.1 din 01.04.2021 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, SIS a blocat mai multe platforme online, care diseminau materiale false despre COVID-19.⁵

SIS a remarcat că epidemia a ajuns subiect al unor știri prin care sunt lansate campanii de alterare a conținutului informațiilor vehiculate în spațiul public (prin

¹ Guvernul R. Moldova, *262 575 doze de vaccin împotriva COVID-19 au fost distribuite locuitorilor din regiunea transnistreană*, 10.11.2021, <https://gov.md/ro/content/262-575-doze-de-vaccin-impotriva-covid-19-au-fost-distribuite-locuitorilor-din-regiunea> (07.12.2021)

² Roman Reinhardt, *Vaccine Diplomacy: Expectations vs Reality?*, „Valdai Discussion Club”, 30.11.2021, <https://valdaiclub.com/a/highlights/vaccine-diplomacy-expectations-vs-reality/> (07.12.2021)

³ Martin Libicki, *Cyberspace in Peace and War*, U. S. Naval Institute Press, Annapolis (MD), 2021, p. 21

⁴ Mihai Melintei, *Dezbaterea „Cooperarea celor două maluri ale Nistrului în domeniul sanitar, pe perioada pandemiei COVID-19”*, „LACT”, 13.11.2021, <https://lact.ro/dezbaterea-cooperarea-celor-doua-maluri-ale-nistrului-in-domeniul-sanitar-pe-perioada-pandemiei-covid-19/> (07.12.2021)

⁵ SIS, *Un alt site care publică informații false despre Covid-19 va fi blocat*, <https://www.sis.md/ro/content/un-alt-site-care-publica-informatii-false-despre-covid-19-va-fi-blocat?status=1> (07.12.2021)

manipulare, dezinformare, prin tănuirea sau falsificarea informației) cu scopul de a genera panică, tensiuni ori conflicte sociale, distribuite masiv în rețeaua globală Internet de către anumite site-uri informaționale anonime. Astfel, în perioada stării de urgență din Republica Moldova, SIS a publicat o listă formată din 52 de platforme online cărora le-a fost limitat accesul la rețeaua globală Internet pe timp de stare de urgență.¹

Problematica importului de medicamente în regiunea transnistreană

Un subiect complex, în special pe timp de pandemie, în cadrul procesului de reglementare a conflictului transnistrean este problema accesului la medicamente pe malul stâng al Nistrului și procedurile de import, de autorizare și de plasare pe piață a medicamentelor. În acest sens, Tiraspolul nu dorește o dependență în domeniul produselor farmaceutice față de Chișinău. La rândul său, Chișinăul reiterează poziția conform căreia operatorii licențiați în domeniul produselor farmaceutice, cu respectarea standardelor de calitate și de securitate corespunzătoare trebuie să aplice cerințe unice pe ambele maluri ale Nistrului. În ceea ce privește problematica importului de medicamente în regiunea transnistreană, trebuie remarcat faptul că aceasta a fost catalizată în iulie 2017, odată cu instituirea controlului vamal și de frontieră comun al Republicii Moldova și Ucrainei la punctul de control „Pervomaisk-Cuciurgan” de pe segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene.² Partea transnistreană a subliniat în repetate rânduri caracterul politizat al controlului vamal comun moldo-ucrainean, care amenință activitatea economică externă a regiunii transnistrene, libertatea de mișcare și securitatea. Mai mult de 70 % din volumul total al schimburilor comerciale din regiunea transnistreană se efectuează prin acest punct de trecere al frontierei.³ Totuși, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova Nr. 960 din 07.11.2017⁴ sunt prelungite la fiecare jumătate de an perioadele de scutire de drepturi de import sau export, fără aplicarea măsurilor de politică economică și a prohibițiilor în raport cu mărfurile vămuite de către agenții economici din regiunea transnistreană la punctul de trecere a frontierei „Pervomaisk-Cuciurgan”, cu condiția

¹ Agora, *Activitatea mass-media pe timp de pandemie: SIS-ul e cu ochii pe site-urile de fake-news, iar CA poate adopta decizii mai ușor*, 24.03.2020, <https://agora.md/stiri/68714/activitatea-massmedia-pe-timp-de-pandemie-sisul-e-cu-ochii-pe-site-urile-de-fakenews-iar-ca-poate-adopta-decizii-mai-usor> (07.12.2021)

² „Anuarul Laboratorului pentru Analiza Conflictului Transnistrean / The Yearbook of the Laboratory for the Transnistrian Conflict Analysis”, Vol. IV, No. 1, Sibiu, 2020, pp. 348-349

³ Poliția de Frontieră a Republicii Moldova, *Inaugurarea controlului comun în punctul de trecere a frontierei "Cuciurgan-Pervomaisc"*, <https://www.border.gov.md/index.php/ro/-inaugurarea-controlului-comun-in-punctul-de-trecere-a-frontierei-cuciurgan-pervomaisc> (08.12.2021)

⁴ Legis, *Hotărâre Nr. 960 din 07-11-2017 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 109 din 9 iunie 2017 privind unele măsuri de control la trecerea frontierei, de control vamal și privind asigurarea regimului fiscal în cadrul controlului comun la unele puncte de trecere a frontierei de stat moldo-ucrainene*, Publicat : 10-11-2017 în Monitorul Oficial Nr. 390-395 art. 1068, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119925&lang=ro (08.12.2021)

rămânerii mărfurilor respective pe teritoriul necontrolat de către organele constituționale.¹

Odată cu aplicarea de către Chișinău a măsurilor pandemice referitoare la circulația bunurilor și a mărfurilor, problematica importului de medicamente în partea stângă a Nistrului a evoluat considerabil. Conform Tiraspolului, după ce Ucraina a inițiat închiderea tuturor punctelor de control de pe segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene, Chișinăul a blocat importul de bunuri esențiale în regiunea transnistreană. În iunie 2020 cinci autovehicule cu medicamente pentru companiile farmaceutice transnistrene au fost blocate la punctele de control.² Tiraspolul notează că importatorilor transnistreni le-a fost transmisă o notificare oficială semnată de șeful Agenției Medicamentului și Dispozitivelor Medicale „cu obligația de a parcurge toate procedurile administrative și birocratice, inclusiv prezentarea obligatorie a medicamentelor importate în registrul Republicii Moldova”.³ Această cerință blochează în fapt livrarea către regiunea transnistreană a aproximativ 70% din întreaga gamă de medicamente produse de Federația Rusă, Ucraina, țările UEE (Uniunea Economică Eurasiatică) și alte state, remarcă partea transnistreană.

La Chișinău, acuzațiile Tiraspolului sunt privite drept nefondate. Potrivit Biroului pentru reintegrare al Republicii Moldova, în decursul lunilor ianuarie-aprilie 2020, regiunea transnistreană „a importat medicamente în valoare de 6,5 milioane de euro, ceea ce respinge acuzațiile privind blocarea importului”.⁴ De asemenea, cu privire la importul de medicamente în regiunea transnistreană, Chișinăul remarcă că reacționează operativ, cu derogare de la termenele legale de autorizare a importului de medicamente în Republica Moldova pentru agenții economici înregistrați la Agenția Servicii Publice cu sediul în regiunea transnistreană, pentru a nu pune în pericol sănătatea și viața cetățenilor săi ce locuiesc în regiunea transnistreană. Astfel, în luna martie anul 2020 au fost eliberate autorizațiile de medicamente pentru 2 agenți economici înregistrați la instituția publică Agenția Servicii Publice, pentru loturile marfare de medicamente care urmau să fie importate în regiunea transnistreană.⁵

Agenților economici înregistrați la Agenția Servicii Publice care asigură importul de medicamente în regiunea transnistreană li se oferă o procedură clară și

¹ Alin Gvidiani, *Exemple ale unor facilități de care beneficiază locuitorii din Zona de Securitate și din regiunea transnistreană și veteranii războiului de pe Nistru*, în „Anuarul Laboratorului pentru Analiza Conflictului Transnistrean”, Vol. III, No. 1, Sibiu, 2019 p. 216

² Mihai Melintei, *Cronologia procesului de reglementare a conflictului transnistrean*, „LACT”, Iunie 2020, p. 2

³ Ministerstvo Inostrannykh Del PMR, *Zayavleniye MID PMR v svyazi s ocherednymi faktami blokirovaniya Moldovoy importa lekarstv*, 01.06.2020, <http://mfa-pmr.org/ru/node/7965> (08.12.2021)

⁴ Infotag, *Dorința Chișinăului de a aborda problema liberei circulații în Transnistria a fost calificată drept „speculații”*, 25.05.2020, <http://www.infotag.md/rebellion-ro/285018/> (08.12.2021)

⁵ Guvernul R. Moldova, *Precizări cu privire la importul de medicamente în regiunea transnistreană de către agenții economici înregistrați la Agenția Servicii Publice*, 26.03.2020, <https://gov.md/ro/content/precizari-cu-privire-la-importul-de-medicamente-regiunea-transnistreana-de-catre-agentii> (08.12.2021)

accelerată privind importul medicamentelor cu destinația în regiunea transnistreană conform următoarelor puncte:

- Importul se efectuează prin punctele de trecere ale frontierei deschise și în punctele vamale autorizate ale Republicii Moldova;
- Pentru recepționarea autorizațiilor de la AMED (Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale), agenții economici interesați depun în prealabil documentele necesare și formularul, cu cel puțin 3 zile, înainte de intenția de a ajunge în punctul de trecere la frontieră;
- Comisia extraordinară de specialitate a AMED se convoacă în termen de 3-5 zile pentru examinare și eliberarea autorizațiilor;
- AMED va prezenta Serviciului Vamal autorizațiile în original, iar agenții economici urmează să recepționeze copiile autorizațiilor;
- Serviciul Vamal va asigura procedurile necesare pentru importul de medicamente.¹

Tiraspolul, însă, vede o problemă în faptul că Chișinăul dorește să integreze sistemul normativ medical din regiunea transnistreană în registrul de medicamente național. În același timp, diferența dintre documentele de pe cele două maluri ale Nistrului este uriașă. Partea transnistreană nu dorește să-și asume riscuri și dezavantaje cu privire la importul medicamentelor. Tiraspolul rămâne loial sistemului de import al medicamentelor din Ucraina, Rusia și alte state ale UEE, ocolind sistemul și nomenclatura medico-sanitară de la Chișinău. În acest context, trebuie menționat că multe medicamente care nu se găsesc pe malul drept al Nistrului, se regăsesc pe malul stâng, iar acest lucru creează o „zonă economică gri” pentru afacerile farmaceutice. De asemenea, în regiunea transnistreană agenții economici au o piață farmaceutică liberă, ceea ce creează un avantaj pentru companiile de afaceri din domeniul medical, dar creează un risc major pentru stat și sănătatea publică, deoarece multe medicamente nu sunt supuse controlului normativ.² Totuși, partea transnistreană remarcă faptul că sistemul de control asupra medicamentelor de import care funcționează în regiunea transnistreană asigură un nivel adecvat de siguranță a medicamentelor aflate în circulație, o calitate adecvată și o disponibilitate flexibilă pentru populația regiunii. Mai mult, partea transnistreană este în favoarea păstrării ordinii stabilite de import de medicamente. Acest ordin, potrivit Tiraspolului, ar trebui să se reflecte într-un Acord corespunzător, care va permite aprovizionarea neîntreruptă a populației regiunii transnistrene cu medicamentele necesare.³

Chișinăul, conform declarațiilor doamnei Zinaida Bezverhni secretar de stat în Ministerul Sănătății al Republicii Moldova și coordonator al grupului de lucru (experți) pentru ocrotirea sănătății din cadrul procesului de negociere, a remarcat că sunt propuse soluții cu privire la rezolvarea problemei importului de medicamente în

¹ *Ibidem*

² TDI, *Proshlo zasedaniye profil'nykh ekspertov po voprosu importa lekarstvennykh sredstv*, 09.06.2020, <https://tdinform.com/ru/news/20210609/26527.html> (08.12.2021)

³ *Novosti Pridnestroviya, Moldova ukhodit ot problemy importa medikamentov v Pridnestrov'ye*, 17.12.2019, <https://novostipmr.com/ru/news/19-12-17/moldova-uhodit-ot-problemy-importa-medikamentov-v-pridnestrove> (08.12.2021)

regiunea transnistreană, în special formarea unei Comisii pentru aprobarea rapidă a medicamentelor necesare, într-o perioadă utilă și favorabilă părților. Însă, în vederea aprobării acestor medicamente este necesar în primul rând să fie elaborată o listă a medicamentelor esențiale populației.¹

De asemenea, în timpul pandemiei COVID-19, Chișinăul afirmă că în concordanță cu Dispoziția nr. 4 din 24 martie 2020 a Comisiei privind situația excepțională² este menționat că la importul de mărfuri și accesul la produse farmaceutice (medicamente) în regiunea transnistreană nu există restricții, cu condiția rămânării mărfurilor în regiunea transnistreană.³ Remarci, cu privire la importul de medicamente în regiunea transnistreană pe timpul pandemiei COVID-19 au fost aduse în mai multe Dispoziții ale Comisiei privind situația excepțională.⁴

Concluzie și propuneri de reglementare a problemelor din domeniul sanitar de pe cele două maluri ale Nistrului

Confruntarea cu pandemia globală a adus provocări unice pentru regiunea transnistreană, care se confruntă cu o izolare internațională și o escaladare repetată a unor probleme emergente. În etapa inițială, pandemia COVID-19 a fost abordată printr-o recurgere la o strategie de izolare suplimentară a regiunii transnistrene prin închiderea accesului în regiune și instalarea unor posturi suplimentare de control în Zona de Securitate. Astfel, pandemia a evidențiat și mai mult abordările contrastante și confruntarea politică dintre cele două maluri ale Nistrului.

În ciuda legăturilor socio-economice între cele două maluri ale Nistrului, odată după declararea stării de urgență părțile au închis unilateral punctele de trecere și au deschis noi puncte de control în Zona de Securitate, creând o problemă suplimentară în direcția liberei circulației. Măsura a afectat mii de persoane care călătoresc, adesea zilnic, în zonele aflate sub controlul administrativ de la Chișinău. Printre acestea se numărau aproape 100 de specialiști medicali. În decurs, problema privind instalarea posturilor suplimentare de control din Zona de Securitate a fost reglementată, dar a fost păstrat nivelul tensionat între părți cu privire la problema circulației.⁵

Pe parcursul evoluției pandemiei COVID-19, părțile totuși au reușit să găsească un *modus vivendi* în vederea depășirii și contracarării unui spectru de

¹ Mihai Melintei, *Dezbaterea „Cooperarea celor două maluri ale Nistrului în domeniul sanitar, pe perioada pandemiei COVID-19”*, „LACT”, 13.11.2021, <https://lact.ro/dezbaterea-cooperarea-celor-doua-maluri-ale-nistrului-in-domeniul-sanitar-pe-perioada-pandemiei-covid-19/> (08.12.2021)

² Guvernul R. Moldova, *Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova Dispoziția nr. 4 din 24 martie 2020*, https://gov.md/sites/default/files/-dispozitia_4_din_24.03.2020_a_cse_a_rm_cu_modificari.pdf (08.12.2020)

³ Radio Europa Liberă Moldova, *Cristina Lesnic: „În circumstanțe extraordinare avem nevoie de soluții extraordinare”*, 31.03.2020, <https://moldova.europalibera.org/a/cristina-lesnic-in-circumstanțe-extraordinare-avem-nevoie-de-soluții-extraordinare-/30520713.html> (08.12.2021)

⁴ Guvernul R. Moldova, *Decizii CNESP*, 25.02.2020, <https://gov.md/ro/content/decizii-cnesp-0> (08.12.2021)

⁵ Mihai Melintei, *Cronologia procesului de reglementare a conflictului transnistrean*, „LACT”, Iulie 2020, pp. 4-6

probleme. Abținându-se de la poziții politice care riscă să submineze eforturile de răspuns cooperant împotriva răspândirii coronavirusului (COVID-19), oficialii de pe cele două maluri ale Nistrului au început să colaboreze direct în domeniul sanitar. În contextul pandemiei s-a lansat o comunicare cu instituțiile medicale directă de pe ambele maluri ale Nistrului și un schimb de experiență continuu. Inițial laboratoarele de la Chișinău au testat probele livrate din regiunea transnistreană pentru COVID-19. Din motivul că, capacitatea Chișinăului este insuficientă pentru a satisface nevoia totală de testare din regiunea transnistreană, drept soluție au fost instruiți șapte specialiști la Tiraspol. Mai mult, ministerul Sănătății al Republicii Moldova a cerut colegilor transnistreni să transfere pacienții grav bolnavi la unitățile medicale din partea dreapta a Nistrului. În continuu are loc instruirea cadrelor medicale de pe ambele maluri ale râului Nistru și repartitia pentru utilizare în localitățile din stânga Nistrului și orașul Bender a loturilor de asistență umanitară medicală și a vaccinurilor împotriva COVID-19. De asemenea, chiar dacă la începutul pandemiei reuniunile grupului de lucru (experți) pe probleme de sănătate au fost amânate¹, totuși în decursul evoluției evenimentelor din domeniul sanitar acesta și-a reactivizat ședințele, iar părțile au ajuns la un numitor comun cu privire la mai multe probleme: asistența umanitară medicală; certificatele de vaccinare; repartizarea loturilor de vaccin etc.²

Complexă și deschisă rămâne problema privind importul de medicamente în regiunea transnistreană. Situația cu importul de medicamente se rezumă la problemele de ordin normativ – registrul de medicamente național, asupra căruia insistă Chișinăul și pe care în refuză Tiraspolul. Pentru a asigura o coordonare eficientă în această direcție, rezonabil este văzută activitate în continuu a întrunirilor ale grupului de lucru (experți) pe probleme de sănătate întru reglementarea și găsirea unei soluții optime în vederea importului de medicamente în regiunea transnistreană.

Pandemia de COVID-19, cât și eforturile de a face față acesteia au evidențiat nevoia de a revitaliza formatele multilaterale de negociere existente între părțile aflate în conflict. Continuarea dialogului regulat și a transparenței, poate nu numai că preveni mai multe tensiuni, ci și pot salva vieți. Domeniul sanitar, în contextul pandemiei COVID-19 a apropiat unele subiecte importante din agenda procesului de negociere. Însă, pentru o dezvoltare reală și sustenabilă a reglementării transnistrene, este necesară voință politică și deschidere reciprocă a părților. Cultura politică și diplomatică a părților implicate în procesul de reglementare ar trebuie să devină principala garanție a succesului, inclusiv în depășirea problemelor generate de pandemia COVID-19.

¹ Mihai Melintei, *Cronologia procesului de reglementare a conflictului transnistrean*, „LACT”, Aprilie 2020, pp. 2-4

² Ministerul Sănătății Republicii Moldova, *Persoanele vaccinate în stânga Nistrului pot solicita confirmarea certificatului de vaccinare*, 16.07.2021, <https://msmps.gov.md/comunicare/comunicate/persoanele-vaccinate-in-stanga-nistrului-pot-solicita-confirmarea-certificatului-de-vaccinare/> (10.12.2021)

BIBLIOGRAPHY

Monographs

1. Libicki, Martin, *Cyberspace in Peace and War*, U. S. Naval Institute Press, Annapolis (MD), 2021
2. Străuțiu, Eugen, *The Transnistrian Conflict Files*, Techno Media, Sibiu, 2017

Articles

1. Gvidiani, Alin, *Exemple ale unor facilități de care beneficiază locuitorii din Zona de Securitate și din regiunea transnistreană și veteranii războiului de pe Nistru*, „Anuarul Laboratorului pentru Analiza Conflictului Transnistrean”, Vol. III, No. 1, Sibiu, 2019
2. Reinhardt, Roman, *Vaccine Diplomacy: Expectations vs Reality?*, „Valdai Discussion Club”, Moscow, 2021
3. Șpechea, Marius, *Activitatea grupurilor sectoriale de lucru și evoluția procesului de reglementare transnistreană (anul 2020)*, „Anuarul Laboratorului pentru Analiza Conflictului Transnistrean”, Vol. IV, No. 1, Sibiu, 2020

Documents

1. Guvernul R. Moldova, *Decizii CNESP*, 25.02.2020
2. Legis, *Hotărâre Nr. 960 din 07-11-2017 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 109 din 9 iunie 2017 privind unele măsuri de control la trecerea frontierei, de control vamal și privind asigurarea regimului fiscal în cadrul controlului comun la unele puncte de trecere a frontierei de stat moldo-ucrainene*, Publicat : 10-11-2017 în Monitorul Oficial Nr. 390-395 art. 1068
3. Legis, *Hotărâre Nr. 55 din 17-03-2020 privind declararea stării de urgență*, Publicat: 17-03-2020 în Monitorul Oficial Nr. 86 art. 96
4. Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, *Dispoziție nr. 542 cu privire la confirmarea Certificatelor de vaccinare*, 15.07.2021
5. Verkhovnyy Sovet Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki, *Postanovleniye Verkhovnogo Soveta Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki «Ob utverzhdenii Ukaza Prezidenta Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki ot 16 marta 2020 goda № 98 «O vvedenii chrezvychaynogo polozheniya na territorii Pridnestrovskoy*, 18.03.2020

Working Instruments

1. Guvernul R. Moldova, *Vaccinarea împotriva COVID-19 în Republica Moldova (date statistice)*, 06.12.2021
2. Melintei, Mihai, *Cronologia procesului de reglementare a conflictului transnistrean*, „LACT”, Aprilie, Sibiu, 2020
3. Melintei, Mihai, *Cronologia procesului de reglementare a conflictului transnistrean*, „LACT”, Iunie, Sibiu, 2020
4. Melintei, Mihai, *Cronologia procesului de reglementare a conflictului transnistrean*, „LACT”, Iulie, Sibiu, 2020

5. Promo-LEX, *Raport: situația respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană pe timp de pandemie COVID-19, 12 martie – 1 iunie 2020*, Chișinău, 2020

Web sources

1. www.agora.md
2. www.border.gov.md
3. www.gov.md
4. www.infotag.md
5. www.lact.ro
6. www.legis.md
7. www.mfa-pmr.org
8. www.moldpres.md
9. www.moldova.europalibera.org
10. www.msmps.gov.md
11. www.novostipmr.com
12. www.osce.org
13. www.osce.usmission.gov
14. www.sis.md
15. www.tdinform.com
16. www.vaccinare.gov.md
17. www.valdaiclub.com
18. www.vspmr.org

Nicoleta Annemarie MUNTEANU
Lucian Blaga University of Sibiu

**TEMATICA TRANSNISTREANĂ ÎN PRESA ONLINE DIN ROMÂNIA.
(IANUARIE 2020 – IULIE 2021)**

Title:	THE TRANSNISTRIAN TOPIC WITHIN THE ROMANIAN ONLINE PRESS (JANUARY 2020 – JULY 2021)
Abstract:	<i>Transnistrian conflict generated a number of topics that have been taken over, to some extent, by the online press in Romania. We will identify the main media actors that addressed this topic, the context in which reference is made to Transnistria, as well as certain quantitative elements about the appetite of the Romanian press for the Transnistrian issue. The analysis period falls between the beginning of 2020, until July 2021. Our research will briefly present the main features of the Transnistrian conflict, as well as the essential elements or the new media effects in the contemporary information space, in order to apply these elements in the context of Romanian media regarding the Transnistrian subject within the online papers and news agencies.</i>
Keywords:	Transnistria; online press; conflict; elections; newspapers; news agencies
Contact details of the authors:	E-mail: nicoleta.munteanu@ulbsibiu.ro
Institutional affiliation of the authors:	Lucian Blaga University of Sibiu
Institutions address:	550324-Sibiu, Calea Dumbrăvii no.34 Tel: 0040/269/422169; e-mail: office@lact.ro

Introducere

Conflictul transnistrean are o istorie de trei decenii, debutând printr-un război sângeros, care a fost urmat de un proces dificil și îndelungat de reglementare¹. În acești ani, între Chișinău și Tiraspol au fost semnate zeci de acorduri/înțelegeri, dar s-a produs o executare completă sau parțială a acestora².

Interesele politice și economice ale elitelor de pe cele două maluri ale Nistrului, care generează confruntarea sunt influențate de impedimente de ordin istoric, etnic, lingvistic etc.; la nivel internațional, această confruntare s-a transformat într-o concurență a actorilor cu pondere, unii autori fiind de părere că soluționarea definitivă

¹Eugen Străuțiu, *The Transnistrian Conflict Files*, Editura TechnoMedia, Sibiu, 2017, p. 187

²Mihai Melinte, *Cronologia conflictului transnistrean adnotată bibliografic*, Editura Armanis, Sibiu, 2018, p. 12

a conflictului este posibilă doar în contextul internaționalizării procesului de negociere, la care să se adauge încadrarea exactă a statutului juridic al raioanelor Republicii Moldova din stânga Nistrului¹.

Problematika reglementării conflictului transnistrean comportă o serie de valențe recente, care influențează procesul de negociere, unul dintre cele mai dezbătute fiind schimbarea formatului acestui proces, prin introducerea UE și SUA ca mediatori. „Formatul 5+2” (această platformă de negociere poartă denumirea oficială „Conferința Permanentă pe probleme politice în procesul de reglementare transnistreană”), creat la 19-20 februarie 2002, prin *Protocolului de la Bratislava*, cuprinde părțile (Chișinău și Tiraspol), împreună cu mediatorii în procesul de negociere (Federația Rusă, Ucraina și OSCE)².

Procesul de pacificare este gestionat de un mecanism tripartit de menținere a securității – Comisia Unificată de Control, formată din componentele rusă, moldovenească și transnistreană, având scopul identificării și remedierii riscurilor din zona de securitate³.

Din perspectiva contextului cercetării științifice pe marginea acestui subiect, pe parcursul anului 2020, se remarcă o vehemență a discursului politic în procesul de reglementare transnistreană. În acest context, experții și grupurile sectoriale lucrează mai puțin⁴.

Schimbările semnificative din ultimii ani în această regiune, care au adus cu sine importante modificări ale geopoliticii regionale, au fost des prezentate în presa internațională, cu precădere, dar și în cea națională, mai ales în contextul influenței globalizării asupra transmiterii informației în mediul online. Creșterea utilizatorilor de internet produce multe efecte în viața individului și în activitățile cotidiene⁵. Noutatea noilor media este unul dintre cele mai dezbătute subiecte, identificându-se o serie de diferențe specifice, precum: digitalitatea, interactivitatea, hipertextualitatea, dispersia și virtualitatea⁶. Este evidentă competiția dintre edițiile online ale ziarelor și presa tipărită, cu atât mai mult cu cât, edițiile online beneficiază de jurnalismul multimedia, care cuprinde elemente audio, video, text, grafică, imagini⁷. De asemenea, cititorului i se

¹ Igor Boțan, *Reglementarea transnistreană: o soluție europeană*, Editura Adept, Chișinău, 2009, p. 82-85

² Eugen Străuțiu, *Op. cit.*, p. 197

³ Eugen Străuțiu, *Security Policies and Institutions in Transnistrian Region*, în ”Studia Securitatis”, Vol. VIII, No. 1, 2014

⁴ Marius Șpechea, *Activitatea grupurilor sectoriale de lucru și evoluția procesului de reglementare transnistreană (anul 2020)*, în „Anuarul Laboratorului pentru Analiza Conflictului Transnistrean”, vol. IV, nr.1/2020, p. 127

⁵ Norman Nie, Lutz Erbring, *Internet and society: a preliminary report*, în „IT&Society”, vol. 1, 2002, p. 280

⁶ Teana Rotaru, *Comunicarea virtuală, Impactului noilor tehnologii informaționale și comunicaționale în spațiul educațional contemporan*, Editura Tritonic, București, p. 85

⁷ Mark Deuze, *Online journalism: Modelling the first Generation of News Media on the World Wide Web*, în „First Monday”, vol. 6, nr. 10, p. 140

oferă posibilitatea de a urmări atât prezentarea unei informații, cât și interpretarea unui subiect în mai multe ediții online¹, ceea ce reprezintă un atu al presei online.

În România, edițiile online ale ziarelor apar după anul 2000, constatându-se numărul în creștere al cititorilor, comparativ cu cel al edițiilor tipărite². Cu precădere din anul 2007, au fost observate schimbări evidente a impactului noilor media asupra spațiului public românesc, prin dezvoltarea mediului online și a serviciilor media, ceea ce a adus, după sine, o reconfigurare a rolului și a funcțiilor media. Între media tradiționale și new media s-a declanșat o concurență acerbă, care a fost în avantajul celei de a doua categorii³.

Din perspectiva cercetării noastre, este important să menționăm că spațiul virtual este interconectat cu cel geopolitic, iar tensiunile din spațiul real produc strategii, tactici de atac, război și securitate în mediul cibernetic⁴. Pliată pe caracteristicile arealului geografic analizat, comunicarea mediatică în situații de criză și/sau de conflict afectează modul în care masele gândesc și acționează, influențează comportamentul publicului, atât în mod pozitiv, cât și în mod negativ⁵, cu atât mai mult în mediul online.

Încă din anul 2017, în planul cercetării științifice din România, s-a constatat lipsa expertizei în problema transnistreană, materialele de presă existente fiind preluări sau prezentări succinte ale unor comentarii de pe site-urile agențiilor de știri de la Chișinău. Autorul consideră necesară o pregătirea tematică a unui grup de jurnaliști de la publicații naționale reprezentative, pe bază de training, focus-grupuri, vizite de informare: „opinia publică românească, modelată în primul rând de mass-media, este în mod superficial informată și formată pe problema transnistreană. Profesionalizarea jurnaliștilor poate rezolva acest aspect⁶. Acest aspect al profesionalizării jurnalistului, cu alte cuvinte al particularizării pe o anumită tematică: politică, economică, sanitară, educațională, etc., și acestea cu subdiviziunile lor care pot ajunge până la domenii de nișă: drepturile omului, încadrarea geografică a unor conflicte, aspecte de mediu etc., a fost dezbătut atât în presa din România, cât și în interiorul cercetării științifice. Profesionalizarea omului de presă este considerată o condiție esențială pentru existența unui act jurnalistic de calitate, însă puțini posedă o formație profesională specifică⁷. Deși referința noastră se face la un studiu din anul 1996, această caracteristică este încă prezentă în spațiul mediatic românesc. Pregătirea profesională, pliata pe un anumit

¹Neil Thurman, *Forums for citizen journalists? Adoption of user generated content initiatives by online news media*, în „New Media&Society”, vol. 10, nr. 1, 2008, p. 139

²Constantin Schifirneț, *Europenizarea în edițiile online ale ziarelor dintr-o societate a modernității tendențiale*, în „Europenizarea societății românești și mass-media”, Editura Comunicare.ro, București, 2011, p. 226

³Diana Maria Cismaru, *Managementul reputației în mediul online*, Editura Tritonic, București, 2015, p. 16

⁴Irina Stănciugelu, ș.a., *Teoria Comunicării*, Editura Tritonic, 2014, p. 327

⁵Nicoleta Annemarie Munteanu, *Componenta mediatică a conflictelor militare*, Editura TechnoMedia, Sibiu, 2018, p. 130

⁶Eugen, Străuțiu, *The Transnistrian Conflict Files*, Editura TechnoMedia, Sibiu, 2017, p. 13

⁷Mihai Coman, *Din culisele celei de-a patra puteri în stat. Introducere în sistemul mass-media*, Editura Carro, București, 1996, p. 56

domeniu, în cazul cercetării noastre – tematica transnistreană, întâmpină anumite obstacole, unul dintre cele mai evidente, care a fost și continuă să fie o caracteristică a presei românești, fiind migrația jurnaliștilor de la o instituție de presă la alta¹, la care se adaugă și schimbarea domeniului abordat.

Metodologie

În scopul cercetării noastre, am analizat site-urile celor mai prestigioase cotidiene online și agenții de presă, prin căutarea de cuvinte-cheie, în cazul nostru, „Transnistria”. Perioada propusă pentru acest studiu a fost 1 ianuarie 2020 – 2 august 2021. Rezultatele căutărilor au fost generate în ordine cronologică, la fiecare dintre site-uri precizând numărul total de articole online referitoare la Transnistria, precum și numărul de articole din perioada menționată mai sus.

Datele cantitative obținute ne-au permis identificarea principalelor abordări referitoare la situația din Transnistria și contextul în care s-a făcut trimitere la tematica transnistreană. De asemenea, am putut cataloga genul de produse jurnalistice folosite de autori: știri, reportaje, interviuri, analize, comentare, editoriale, precum și un inventar al autorilor care menționează în produsele lor jurnalistice anumite caracteristici ale regiunii separatiste. Pe baza acestor instrumente, vom emite concluzii care au în vedere modalitatea în care presa din România se raportează la anumite evenimente din Transnistria, evenimente de sine stătătoare, sau în conexiune cu alte subiecte.

Analiza cantitativă. Ziare online

Adevărul

Căutarea a generat un număr de 2182 rezultate, din 1 ianuarie 2012 până la 2 august 2021², dintre care 2125 articole de presă, 9 fotografii³ și 42 de materiale video⁴. Pliat pe perioada cercetării noastre, respectiv 1 ianuarie 2020-02 august 2021, există 203 rezultate⁵. Posibilitatea de sortare este pe criteriul cronologic, după popularitate, perioada de căutare putând fi delimitată din setările interfaței site-ului.

La data finalizării cercetării, 02.08.2021, cel mai recent articol postat era din 1.08.2021, cu referire la deschiderea a 27 de secții de votare în Transnistria, de către

¹ Nicoleta Annemarie Munteanu, *Exigențe ale libertății de exprimare în mass-media*, Editura Burg, 2009, p. 115-116

² Adevărul.ro, *Rezultatele căutării Transnistria*, <http://adevarul.ro/cauta/?terms=transnistria&fromDate=2012-1-1&toDate=2021-8-2&tab=mrarticle&page=1&sortBy=cronologic> (02.08.2021)

³ *Idem*

⁴ Adevărul.ro, *Rezultatele căutării video Transnistria*, <https://adevarul.ro/cauta/?terms=transnistria&fromDate=2012-1-1&toDate=2021-8-2&tab=mrvideo&page=1> (07.08.2021)

⁵ Adevărul.ro, *Rezultatele căutării pentru perioada 01.01.2020-02.08.2021*, <https://adevarul.ro/cauta/?terms=transnistria&fromDate=2020-1-1&toDate=2021-8-2> (07.08.2021)

Federația Rusă¹. Cel mai vechi articol pe tema Transnistria este din data de 3 ianuarie 2012, despre susținerea Transnistriei de către Rusia, în cadrul unor declarații ale lui Serghei Ivanov².

Jurnalul

Posibilitatea de căutare în pagina de start a arătat 1023 articole³. Nu se precizează perioada, nu există posibilitatea căutării în funcție de criteriul temporal. Cel mai recent articol postat este din data de 11 iulie 2021, cu referire la rezultatele preliminare ale alegerilor parlamentare din Republica Moldova, Transnistria fiind amintită în contextul programului electoral al președintelui Maia Sandu⁴.

Este posibilă aflarea celui mai vechi articol, în acest context, prin derularea pas cu pas, la ultima pagină din cele 52, unde se regăsește un articol din 11 februarie 2004, cu trimitere tangențială la Transnistria, fiind amintit proiectul de lege pentru ratificarea Tratatului privind relațiile prietenești și de cooperare dintre România și Federația Rusă⁵.

Cotidianul

Posibilitatea de căutare este posibilă doar prin bifarea categoriei „externe”. Deși se generează un număr de zero articole găsite, ca și total, prin derulare reiese că sunt 29 de pagini în căutări, fiecare pagină având aproximativ 30 de articole de presă⁶, rezultând un număr total de 870 de articole, de la existență ediției online. Pentru perioada ianuarie 2020 – iulie 2021 am identificat două articole.

La data cercetării, 02.08.2021, cel mai recent articol postat era din data de 20 iulie 2021, subiect legat de aprovizionarea cu gaze naturale a Transnistriei⁷. Cel mai vechi articol este din data de 12 februarie 2010 și face trimitere la o declarație la

¹Viorica Marin, *Putin mizează pe voturile din afara granițelor pentru legislativele din septembrie. Rusia va decide 27 de secții de votare în Transnistria*, https://adevarul.ro/international/rusia/putin-mizeaza-voturile-afara-granitelor-legislative-septembrie-rusia-deschide-27-sectii-votare-transnistria-1_610655bb5163ec4271a9d136/index.html (02.08.2021)

²Eugenia Pogor, *Evgheni Șevciuk în prima sa vizită la Moscova. Rusia va susține în continuare Transnistria*, https://adevarul.ro/moldova/politica/evgheni-Sevciuk-vizita-moscova-rusia-sustine-continuare-transnistria-1_50ad10867c42d5a6638e2482/index.html (02.08.2021)

³Jurnalul.ro, *Rezultatele căutării Transnistria*, <https://jurnalul.ro/search/transnistria.html> (02.08.2021)

⁴Șerban Mihăilă, *Maia Sandu îi învinge detașat pe prorușii lui Dodon și Voronin în Parlament și partidul ei poate forma singur guvernul*, <https://jurnalul.ro/stiri/externe/lupta-la-baioneta-intre-dreapta-si-stanga-pentru-parlamentul-de-la-chisinau-876984.html> (02.08.2021)

⁵Dana Piciu, *Programul, mai important decât Tratatul cu Rusia*, <https://jurnalul.ro/stiri/politica/programul-mai-important-decat-tratatul-cu-rusia-73095.html> (02.08.2021)

⁶Cotidianul.ro, *Rezultatele căutării Transnistria*, <https://www.cotidianul.ro/?s=transnistria>

⁷Cosmin Pam Matei, *Rușii ar putea lăsa Transnistria fără gaze. Primesc, însă, moldovenii*; <https://www.cotidianul.ro/rusii-ar-putea-lasa-transnistria-fara-gaze-primesc-insa-moldovenii/> (02.08.2021)

Vladimir Voronin, în contextul susținerii de către acesta a Armatei a 14-a în Transnistria¹.

Curierul național

Căutarea a generat un număr de șase articole², cel mai recent publicat la data de 16 noiembrie 2020 despre câștigarea celui de al doilea tur al alegerilor prezidențiale de Maia Sandu, în interiorul căruia referirea la Transnistria este pliată pe programul electoral, soluționarea chestiunii teritoriale privind Transnistria³. Cel mai vechi articol pe această temă este la data de 26 octombrie 2018, în contextul amintirii Transnistriei ca fiind un conflict înghețat, într-o declarație a fostului ministru Mihai Fifor⁴.

Evenimentul zilei

Au fost generate 96 de pagini în căutări, aproximativ 10 articole pe pagină⁵. Cel mai recent articol este datat 21 iulie 2021, cu referire la întâlnirea dintre președintele Consiliului European, Charles Michel și liderii din Georgia, Moldova și Ucraina⁶. Ultima pagină, 96 prezintă cel mai vechi articol, din data de 14 ianuarie 2007, amintind Transnistria în contextul posibilei integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană⁷.

Libertatea

Se generează 34 de rezultate pentru Transnistria, cel mai recent din data de 19 iulie 2021 despre intenția președintelui Republicii Moldova de a discuta cu Vladimir Putin despre retragerea trupelor rusești din din Transnistria⁸. Cel mai vechi articol este din data de 23 august 2020⁹, un editorial ocazionat de semnificația istorică a zilei de 23 august.

¹Dumitru Constantin *Scutul și sferile de influență*, <https://www.cotidianul.ro/scutul-si-sferele-de-influenta/> (02.08.2021)

²Curierulnațional.ro, *Rezultatele căutării Transnistria* <https://curierulnational.ro/?s=transnistria> (05.08.2021)

³Maria Capitaine, *Republica Moldova: pro-europeana Maia Sandu a câștigat cu brio turul al doilea al alegerilor prezidențiale*, <https://curierulnational.ro/republica-moldova-pro-europeana-maia-sandu-a-castigat-cu-brio-turul-al-doilea-al-alegerilor-prezidentiale/> (02.08.2021)

⁴Curierul Național, *Mihai Fifor: Marea Neagră are o centură de conflicte înghețate care ar trebui să îngrijoreze pe toată lumea*, <https://curierulnational.ro/mihai-fifor-marea-neagra-are-o-centura-de-conflicte-inghetate-care-ar-trebuie-sa-ingrijoreze-pe-toata-lumea/> (02.08.2021)

⁵<https://evz.ro/?s=transnistria>

⁶Alex Dumitrescu, *Un summit cheie între Uniunea Europeană, Moldova, Georgia și Ucraina*, <https://evz.ro/un-summit-cheie-intre-uniunea-europeana-moldova-georgia-si-ucraina.html> (02.08.2021)

⁷Adam Popescu, *Basarabia sse integrează în Europa, om cu om*, <https://evz.ro/basarabia-se-integreaza-in-europa-om-cu-om-426100.html> (02.08.2021)

⁸Sebastian Pricop, *maia Sandu vrea să discute cu Vladimir Putin retragerea trupelor rusești din Transnistria* (02.08.2021)

⁹Sorin Ioniță, *Atfel despre 23 august: România, Rusia, Moldova, propaganda istorică și demolarea de statui*, <https://www.libertatea.ro/opinii/altfel-despre-23-august-romania-rusia-moldova-propaganda-istorica-3101184> (02.08.2021)

România liberă

Căutarea a generat un număr de 27 de pagini, fiecare cu aproximativ 20 de articole¹. Cel mai recent articol este din data de 12 iulie 2021 referitor la derularea procesului electoral². Cel mai vechi articol este din data 20.09.2005 despre învățarea în limba română la Liceul „Alexandru cel Bun” din Tighina³.

Analiza cantitativă. Agenții de presă/site-uri de știri

Agerpres

Posibilitatea de căutare cuprinde mai multe criterii: căutare cuvânt/frază; perioada/data; categorie (interne și externe), secțiune (sănătate, cultură, culte, administrație, regionale, sport intern, mediu, viața parlamentară, documentare, declarația zilei, știrile zilei, revista presei, interviu, reportaj, cybersecurity, unic în Europa, România colorată, educație știință, politică externă, modorama, România în lume, life, știință și tehnică, planeta, zig zag, sport extern, economic extern, geopolitical futures); autor/editor; arhiva (din anul 2011).

Rezultatele căutării au generat un număr de 15 pagini, fiecare cu aproximativ 10 articole⁴. Cel mai recent articol face referire la politica externă a Republicii Moldova, Transnistria fiind amintită în contextul evacuării minuției și retragerea trupelor rusești⁵. Cel mai vechi articol este datat 16 ianuarie 2018, despre aplicațiile de luptă ale trupelor rusești în Transnistria⁶. Căutarea în funcție de autor un funcționează.

Din punctul de vedere al autorilor care abordează, în diferite contexte tema transnistreană, în perioada 01 ianuarie 2020 – 02 august 2021, se remarcă în mod constant, în proporție de aproximativ 90%, Lilia Traci, urmată de Adriana Matcovschi, Roberto Stan, Cristian Lupașcu, Mariana Nica, Mariana Ionescu, Violeta Gheorghe. În majoritatea cazurilor se folosesc preluări din surse externe, precum: deschide.md, Radio Chișinău, Ziarul Național din Chișinău, Ziarul de Gardă (Chișinău), știri.md, Radio Europa Liberă, Moldpres, EFE, Novostiprm.com, IPN.md, AFP, RIA Novosti, precum și paginile de facebook ale unor persoane publice sau organizații și comunicate

¹<https://romanalibera.ro/search?q=transnistria&page=1>

²Mihai Diac, *Aglomeratie la secțiile de vot din Transnistria, cu populație majoritar rusofonă*, <https://romanalibera.ro/international/aglomeratie-la-sectiile-de-vot-din-transnistria-cu-populatie-majoritar-rusofona-842785> (02.08.2021)

³România Liberă, *Micii eroi din Transnistria, la studii în România*, <https://romanalibera.ro/actualitate/proiecte-locale/micii-eroi-din-transnistria--la-studii-in-romania--52605> (02.08.2021)

⁴Agerpres, *Rezultatele căutării Transnistria*, https://www.agerpres.ro/categorie?is_search=1&searchtxt=transnistria&searchbtn=&tip_cautare=0&perioada=0&date_start_end_from=&date_start_end_to=&parinte=14§iune=182&author= (04.08.2021)

⁵Lilia Traci, *Republica Moldova avea o politică externă bazată pe interesele sale naționale, declară Maia Sandu pentru Kommersant*, <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2021/07/19/republica-moldova-va-avea-o-politica-externa-bazata-pe-interesale-sale-nationale-declara-maia-sandu-pentru-kommersant--750243> (02.08.2021)

⁶Lilia Traci, *Trupele ruse exersează distrugerea de tancuri la aplicații în Transnistria*, <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2018/01/16/republica-moldova-trupele-ruse-exerseaza-distrugerea-de-tancuri-la-aplicatii-in-transnistria--37458> (02.08.2021)

de presă. De amintit un reportaj/jurnal de călătorie realizat în data de 26 iunie 2021¹ de către Cristian Lupașcu. Materialul pune accent pe istoria regiunii și pe aspecte turistice, având vagi trimiteri la conflict: „La Bender și la Dubăsari, sunt evidente încă urmele conflictului transnistreano-moldovean de la începutul anilor 1990. Mai multe imobile ciuruite de gloanțe fac dovada intensității luptei dintre militarii transnistreni și ruși, pe de o parte, și cei moldoveni, pe de altă parte. În 1992, în timpul acestui război, au murit aproximativ 1.000 de persoane, iar alte circa 1.500 au fost rănite”².

Subiectele cele mai des prezentate se referă la retragerea trupelor, în contextul declarațiilor președintelui Republicii Moldova, Maia Sandu³; contrabanda cu țigarete⁴; alegerile din Republica Moldova din perspectiva secțiilor de votare din Transnistria⁵; declarații referitoare la controlul administrativ al regiunii⁶; Transnistria în contextul conflictului de la estul Ucrainei⁷.

Cu ocazia comemorării a 29 de ani de la declanșarea conflictului din Transnistria sunt punctate foarte sumar, la finalul articolului, anumite aspecte: „la 2 martie 1992 a izbucnit războiul din Transnistria, provocat de regimul separatist de la Tiraspol, susținut de Federația Rusă prin implicarea Armatei a 14-a care staționa în regiunea transnistreană. Luptele au durat câteva luni, iar la 21 iulie 1992, președinții de atunci ai Republicii Moldova și Rusiei, Mircea Snegur, respectiv Boris Elțin, au semnat un acord de încetare a focului Transnistria”⁸.

¹Cristian Lupașcu, *Reportaj de călătorie/Transnistria, un teritoriu al paradoxului*, <https://www.agerpres.ro/social/2021/06/26/reportaj-jurnal-de-calatorie-transnistria-un-teritoriu-al-paradoxului--737826> (04.08.2021)

² *Idem*

³Lilia Traci, *Președintele Republicii Moldova insistă asupra retragerii trupelor ruse din Transnistria*, <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2021/06/23/presedintele-republicii-moldova-insista-asupra-retragerii-trupelor-ruse-din-transnistria--736211> (04.08.2021)

⁴ Mariana Nica, *Contrabanda cu țigarete a depășit 10% în mai 2021, cel mai mare nivel de la debutul pandemiei*, <https://www.agerpres.ro/economic-intern/2021/06/23/contrabanda-cu-țigarete-a-depasit-10-in-mai-2021-cel-mai-mare-nivel-de-la-debutul-pandemiei-studiu--736163> (04.08.2021)

⁵Adriana Matovschi, *Alegeri în Republica Moldova: Comisia Electorală Centrală a revizuit numărul secțiilor de votare din Transnistria*, <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2021/06/15/alegeri-in-republica-moldova-comisia-electorală-centrală-a-revizuit-numarul-sectiilor-de-votare-din-transnistria--731830> (04.08.2021)

⁶Lilia Traci, *Problema Transnistriei, menționată marți la Chișinău și Moscova: Transnistria trebuie să se afle sub controlul administrativ al Chișinăului (ambasador american)*, <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2021/05/18/problema-transnistriei-mentionata-marti-la-chisinau-si-moscova-transnistria-trebuie-sa-se-afle-sub-controlul-administrativ-al-chisinaului-ambasador-american--715293> (04.08.2021)

⁷ Lilia Traci, *Tensiuni la frontierele Ucrainei: s-au pus în mișcare trupele rusești din Transnistria*, <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2021/04/13/tensiuni-la-frontierele-ucrainei-s-au-pus-in-miscare-si-trupele-rusesti-din-transnistria-mass-media--695842> (04.08.2021)

⁸ Lilia Traci, *Republica Moldova: Comemorarea a 29 de ani de la declanșarea conflictului din Transnistria*, <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2021/03/02/republica-moldova-comemorarea-a-29-de-ani-de-la-declanșarea-conflictului-in-transnistria--671110> (04.08.2021)

Alte articole se referă la soluțiile propuse de președintele Maia Sandu pentru soluționarea conflictului¹; poziția președintelului rus, Vladimir Putin²; precum și a unor oficiali ruși³; poziția NATO⁴; solicitarea Tiraspolului către Federația Rusă de a suplimenta forțele de pace din Transnistria⁵; luări de poziție în ceea ce privește implicarea OSCE⁶.

Mediafax

Posibilitatea de căutare pe pagina principală a generat un număr de 1161 de rezultate⁷, cumulând 50 de pagini. Pentru perioada 1 ianuarie 2020 – 2 august 2021, există 20 de articole care fac referire tangențială la Transnistria în contextul alegerilor prezidențiale din Republica Moldova, incidentul la intrarea în Transnistria al aurocarului AUR, crizei pandemice.

Cel mai recent articol, un editorial, este din 14 iulie 2021⁸. Cel mai vechi articol prezent pe site, la pagina 50, din data de 9 aprilie 2009, este despre nefuncționalitatea unor secții de votare din Transnistria⁹. Agenția folosește cu

¹Lilia Traci, *Republica Moldova: Maia Sandu reiterează că nu poate exista decât o soluție pașnică la diferendul din Transnistria*, <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2021/02/17/republica-moldova-maia-sandu-reitereaza-ca-nu-poate-exista-decat-o-solutie-pasnica-la-diferendul-din-transnistria--663431> (04.08.2021)

²Adriana Matvoschi, *Vladimir Putin: Rusia își va retrage trupele din Transnistria doar după ce va fi găsită o soluție pașnică la conflict*; <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2020/12/17/vladimir-putin-rusia-isi-va-retrage-trupele-din-transnistria-doar-dupa-ce-va-fi-gasita-o-solutie-pasnica-la-conflict--629909> (04.08.2021)

³Violeta Gheorghe, *Rusia: Moscova respinge apelurile iresponsabile de retragere a trupelor ruse din Transnistria*, <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2020/12/01/rusia-moscova-respinge-apelurile-iresponsabile-de-retragere-a-trupelor-ruse-din-republica-moldova--619294> (04.08.2021)

⁴Lilia Traci, *Rusia încalcă integritatea teritorială și suveranitatea Republicii Moldova, declară secretarul general al NATO*, <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2020/12/02/rusia-incalca-integritatea-teritoriala-si-suveranitatea-republicii-moldova-declara-secretarul-general-al-nato--619597> (04.08.2021)

⁵Lilia Traci, *Tiraspolul cere Rusiei să suplimenteze forța de pace din Transnistria cu 4000 de militari*, <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2020/02/14/tiraspolul-cere-rusiei-sa-suplimenteze-forța-de-pace-din-transnistria-cu-4-000-de-militari--449230> (02.08.2021)

⁶Lilia Traci, *Rusia se folosește de OSCE (expert moldovean)*, <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2020/01/22/transnistria-rusia-se-foloseste-de-osce-expert-moldovean--436465> (02.08.2021)

⁷Mediafax, *Rezultatele căutării Transnistria*, <https://www.mediafax.ro/cautare.html?q=transnistria> (02.08.2021)

⁸Ion Cristoiu, *Alegerile din Republica Moldova au îndeplinit ceea ce și-a dorit Rusia: înmormântarea ideii de unire cu România*, <https://www.mediafax.ro/editorialistii/ion-cristoiu-alegerile-din-republica-moldova-au-indeplinit- ceea-ce-si-a-dorit-rusia-inmormintarea-ideii-de-unire-cu-romania-20187431> (02.08.2021)

⁹Mediafax, *Observatorii AEP în R. Moldova: nefuncționarea a două secții. Motiv de anulare a alegerilor*, <https://www.mediafax.ro/politic/observatorii-aep-in-r-moldova-nefunctionarea-a-doua-sectii-motiv-de-anulare-a-alegerilor-4187128> (02.08.2021)

precădere analize și comentarii¹, sub forma editorialului de presă, interviuri cu diverși analiști politici, putând concluziona că, din punctul de vedere al preluării informației din alte surse, lucrurile stau diferit cu Agerpres. Sursele externe sunt: agora.md, zag.md, CNN, AlephNews. Subiectele de interes fac referire la alegerile prezidențiale din Republica Moldova²; criza din Transnistria din perspectivă internațională³; Transnistria ca stat nerecunoscut (articol preluat de la CNN)⁴. Autorii carea au amintit în articole sau în analizele lor aspecto referitoare la Transnistria, într-un mod minimalist și doar tangențial cu subiectul materialului de presă sunt: Gabriel Negreanu, Mara Răducan, Adina Petcu, Mihai Drăghici, Gabriela Antoniu, Petru Mazilu.

Dcnews

Căutarea în pagina principală generează un număr de 56 de articole⁵ pe o pagină, nefiind specificat numărul paginilor cu referire la Transnistria; se merge din aproape în aproape, ajungându-se la un număr de 8 pagini⁶, respectiv 448 de articole care includ referirea la Transnistria, în contexte diferite.

Pentru perioada 1 ianuarie 2020 – 2 august 2021, au fost găsite 56 de articole.

Cel mai recent articol, din data de 12 iulie 2021 este despre alegerile din Republica Moldova și despre rezultatele alegerilor în Transnistria⁷. Cel mai vechi articol cu referire la Transnistria este din 22 iunie 2020, în care cancelarul german

¹Bogdan Nicolae, *Excesul de B9 și deficiența de K*, <https://www.mediafax.ro/stirile-zilei/comentariu-bogdan-nicolae-excesul-de-b9-si-deficienta-de-k-20073335>, (04.08.2021)

Mara Răducan, *Ochii pe mine cu Vlad Craioveanu-invitați la Aleph News: Iulian Vhifu, analist de politică externă și jurnaliștii Aleph News, Ștefan Ionescu și Lucia Cujbă*, <https://www.mediafax.ro/stirile-zilei/ochii-pe-mine-cu-vlad-craioveanu-invitati-la-aleph-news-iulian-chifu-analist-de-politica-externa-si-jurnalistii-aleph-news-stefan-ionescu-si-lucia-cujba-19722224> (05.08.2021)

²Mediafax, *Alegeri Republica Moldova. Maia Sandu este noul președinte. Candidata pro-europeană câștigă detașat și scrie istorie*, <https://www.mediafax.ro/politic/alegeri-republica-moldova-maia-sandu-este-noul-presedinte-19745831> (05.09.2021)

Gabriel Negreanu, *Alegerile prezidențiale din Republica Moldova. Rezultate parțiale. Maia Sandu câștigă primul tur, după numărarea voturilor din diaspora* (05.08.2021)

³Mihai Drăghici, *Document: evaluarea SUA despre relația România-Republica Moldova. Transnistria este principala problemă a Republicii Moldova*, <https://www.mediafax.ro/politic/document-evaluarea-sua-despre-relatia-romania-r-moldova-transnistria-este-principala-problema-a-republicii-moldova-19661408> (05.08.2021)

⁴Adina Petcu, *Vizitând țările care un există. Harta neoficială a lumii, prin ochii unui călător avizat*, <https://www.mediafax.ro/life-inedit/foto-vizitand-tarile-care-nu-exista-harta-neoficiala-a-lumii-prin-ochii-unui-calator-avizat-19419163> (05.08.2021)

⁵ DcNews, *Rezultate căutare Transnistria*, <https://www.dcnews.ro/cauta?q=transnistria> (02.08.2021)

⁶ *Idem*

⁷Andrei Itu, *Alegeri în Republica Moldova. Victorie categorică pentru partidul Maiei Sandu la alegerile parlamentare anticipate*, https://www.dcnews.ro/alegeri-in-republica-moldova-victorie-categorica-pentru-partidul-maiei-sandu-la-alegerile-parlamentare-antecipate_828670.html (05.08.2021)

Angela Merkel afirma: „afară cu trupele rusești din Transnistria”. Articolul un poate fi deschis în link, conținutul fiind înlocuit cu informații de dată recentă¹.

Subiectele de interes sunt reprezentate de alegerile din republica Moldova², retragerea trupelor din Transnistria, poziția președintelui Maia Sandu³, poziția președintelui Vladimir Putin⁴ și a unor oficiali ruși⁵, în contextul conflictului din estul Ucrainei (interviu)⁶; poziția NATO⁷; poziția Consiliului Europei în privința respectării drepturilor omului în Transnistria⁸; poziția oficialilor moldoveni⁹. Autorii care abordează aspecte despre Transnistria sunt: Ioan Radu Gava, Doinița Manic, Tudor Curtifan, Andrei Itu, Andrei Ditcov, Anca Muroci, Darius Mureșan, Florin Rădvan.

Se preiau informații din următoarele surse: Agerpres, deschide.md, Ziarul Național de Chișinău, ZDG.md, IPN, TASS, AFP, ProTv.md, Reuters, Ziarul de Gardă Chișinău.

¹DcNews, *Rezultate căutare Transnistria*, <https://www.dcnews.ro/cauta?q=transnistria &p=8> (05.08.2021)

²Tudor Curtifan, *Alegeri cruciale în Republica Moldova: între Est și Occident. Rezultate și prezența la vot*, https://www.dcnews.ro/live-alegeri-cruciale-in-r-moldova-intre-est-si-occident-rezultate-prezenta-la-vot_828596.html (05.08.2021)

³Ioan Radu Gava, *Maia Sandu a solicitat retragerea trupelor ruse din Transnistria*, https://www.dcnews.ro/maia-sandu-a-solicitat-retragerea-trupelor-ruse-din-transnistria_825989.html (05.08.2021)

⁴Doinița Manic, *Vladimir Putin recunoaște că trupele ruse trebuie retrase de pe Nistru. Ce a spus Maia Sandu*, https://www.dcnews.ro/vladimir-putin-recunoaste-ca-trupele-ruse-trebuie-retrase-de-pe-nistru-ce-a-spus-despre-maia-sandu_791073.html (05.08.2021)

⁵Andrei Itu, *Oficial rus: amenințare la adresa Republicii Moldova condusă de Maia Sandu: vă veți scâlda într-o baie de sânge, dacă veți face asta* (05.08.2021)

Doinița Manic, *Maia Sandu cere retragerea trupelor rusești din Transnistria. Care este reacția Kremlinului*, https://www.dcnews.ro/maia-sandu-cere-retragerea-trupelor-rusesti-din-transnistria-care-este-reactia-kremlinului_787207.html (05.08.2021)

⁶Ioan Radu Gava, *România cu ochii pe conflictul din Ucraina. Andrei Vlăsceanu: trebuia să fim foarte atenți la Marea Neagră. O relație apropiată cu Turcia e necesară*, https://www.dcnews.ro/romania-cu-ochii-pe-conflictul-din-ucraina-andrei-vlasceanu-trebuie-sa-fim-foarte-atenti-la-marea-neagra-o-relatie-apropiata-cu-turcia-e-necesara_813879.html (05.08.2021)

⁷Ioan Radu Gava, *NATO pune lupa pe Federația Rusă: încălcați dreptul internațional*, https://www.dcnews.ro/nato-pune-lupa-pe-federatia-rusa-incalcati-dreptul-international_787538.html (05.08.2021)

⁸Ioan Radu Gava, *Consiliul Europei pune lupa de Transnistria: au fost constatate încălcări ale drepturilor fundamentale*, https://www.dcnews.ro/consiliul-europei-pune-lupa-pe-transnistria-au-fost-constatate-incalcari-ale-drepturilor-fundamentale_770338.html (05.08.2021)

⁹Doinița Manic, *Moldova poate exploda de 10 ori mai tare decât Libanul. Avertismentul șocant al vicepreședintelui Parlamentului de la Chișinău*, https://www.dcnews.ro/moldova-poate-exploda-de-10-ori-mai-tare-decat-libanul-avertismentul-socant-al-vicepresedintelui-parlamentului-de-la-chisinau_764423.html (05.08.2021)

g4Media

Referirea la Transnistria se face pe un număr de 4 pagini, fiecare pagină având 50 de articole, rezultând un număr de 200 de articole¹. Pentru perioada 1 ianuarie 2020 – 2 august 2021 există 34 de articole. Cel mai recent articol este din data de 2 august 2021, despre romii care au fost încărcăți în vagoane de vite și duși în Transnistria². Cel mai vechi articol este din data de 25 martie 2018, în interiorul căruia Transnistria este amintită în contextul problemei teritoriale³, fiind prezentat sub forma unei analize de presă.

Situația din Transnistria este abordată din mai multe perspective: poziția președintelui Maia Sandu vis a vis de retragerea trupelor din Transnistria⁴; poziția Federației Ruse în această chestiune⁵; situația secțiilor de votare din Transnistria⁶; poziția președintelui rus Vladimir Putin în chestiunea retragerii trupelor (analiză preluată de pe Agerpres)⁷; poziția NATO¹; poziția oficialilor ruși², aspecte legate de

¹g4Media, *Rezultatele căutării Transnistria*, <https://www.g4media.ro/?s=transnistria> (05.08.2021)

²Petru Clej, *Holocaustul romilor: am fost încărcăți în vagoane de vite și duși în Transnistria. La ordinul lui Ion Antonescu, 25.000 de romi au fost deportați în Transnistria, iar 11.000 un s-au mai întors*, <https://www.g4media.ro/holocaustul-romilor-am-fost-incarcati-in-vagoane-de-vite-si-dusi-in-transnistria-la-ordinul-lui-ion-antonescu-25-000-de-romi-au-fost-deportati-in-transnistria-iar-11-000-nu-s-au.html> (02.08.2021)

³Cristian Pantazi, *Febra unirii cu Moldova încinge politica românească. Riscurile și capcanele unei mișcări în patruleterul România-Moldova-Rusia-Ungaria*, <https://www.g4media.ro/febra-unirii-cu-moldova-incinge-politica-romaneasca-riscurile-si-capcanele-unei-miscari-in-patruleterul-romania-moldova-rusia-ungaria.html> (02.08.2021)

⁴Mădălin Necșuțu, *Maia Sandu un renunță la idea retragerii militare a Rusiei din Transnistria și spune că este dispusă la un dialog deschis pe această temă cu Moscova*, <https://www.g4media.ro/maia-sandu-nu-renunta-la-ideea-retragerii-militare-a-rusiei-din-transnistria-si-spune-ca-este-dispusa-la-un-dialog-deschis-pe-acesta-tema-cu-moscova.html> (05.08.2021)

g4media, *Maia Sandu, prima confruntare majoră cu Rusia în calitate de președinte al Republicii Moldova pe tema retragerii trupelor din Transnistria*, <https://www.g4media.ro/maia-sandu-prima-confruntare-majora-cu-rusia-in-calitate-de-presedinte-al-republicii-moldova-pe-tema-retragerii-trupelor-din-transnistria.html> (05.08.2021)

⁵Mădălin Necșuțu, *Rusia amenință Republica Moldova că va folosi Transnistria ca armă împotriva Chișinăului în cazul unei linii politice anti-rusești*, <https://www.g4media.ro/rusia-ameninta-republica-moldova-ca-va-folosi-transnistria-ca-arma-impotriva-chisinaului-in-cazul-unei-linii-politice-anti-rusesti.html> (05.08.2021)

⁶Mădălin Necșuțu, *Curtea de Apel Chișinău respinge o cerere de scădere a numărului de secții pentru locuitorii din Transnistria. Trei secții nici măcar nu vor fi controlate de autoritățile moldovene*, <https://www.g4media.ro/curtea-de-apel-chisinau-respinge-o-cerere-de-scadere-a-numarului-de-sectii-pentru-locuitorii-din-transnistria-trei-sectii-nici-macar-nu-vor-fi-controlate-de-autoritatile-moldovene.html> (05.08.2021)

⁷g4media, *Putin despre cererea de retragere a trupelor rusești din Transnistria: Maia Sandu este președinte al Republicii Moldova, dar este și cetățeană a României, nu a spus nimic nou*, <https://www.g4media.ro/putin-despre-cererea-de-retragere-a-trupelor-rusesti-din-transnistria-maia-sandu-este-presedinte-al-republicii-moldova-dar-este-si-cetateana-a-romaniei-nu-a-spus-nimic-nou.html> (05.08.2021)

valabilitatea reciprocă a unor documente (articol preluat de la Nezavisimaia Gazeta, Federația Rusă)³.

Un aspect care merită tratat separat, dat fiind și faptul că sunt foarte rare aceste situații în presa românească în ceea ce privește problematica transnistreană, este existența unui reportaj din iulie 2021⁴. Spre deosebire de reportajul amintit mai sus, publicat de Agerpres, care avea un pronunțat scop turistic, acesta reușește să surprindă aspecte de detaliu, interesante, pliate pe exemple concrete și discuții cu oamenii locului. De precizat că reportajul a fost realizat în perioada premergătoare alegerilor prezidențiale din Republica Moldova, autorul fiind, în același timp și jurnalist la Știrile TVR.

Alt aspect pe care l-am tratat separat, tot din cauzele prezentate mai sus, este o analiză din 2 octombrie 2020 despre efectele alegerii unei școli cu limbă de predare română și grafie latină, preluată de la Deutche Welle⁵. Materialul prezintă și o scurtă incursiune istorică a caracteristicilor sistemului educațional din Republica Moldova, după anul 1990 și momentul 1992 (declanșarea conflictului armat de la Nistru), care, comasate, analizează repercusiunile asupra sistemului educațional din Transnistria, oferind date statistice despre numărul copiilor care învață în grădinițe în limbile rusă, ucraineană și română, precum și referitoare la viața universitară. Se face trimitere la cele opt instituții de învățământ cu predare în limba română, grafie latină, aflate sub

¹g4media, *Secretarul general NATO despre trupele rusești din Transnistria: Rusia încalcă integritatea teritorială și suveranitatea Republicii Moldova*, <https://www.g4media.ro/secretarul-general-nato-despre-trupele-rusesti-din-transnistria-rusia-incalca-integritatea-teritoriala-si-suveranitatea-republicii-moldova.html> (05.08.2021)

²g4media, *Serghei Lavrov, ministrul rus de externe, despre declarațiile Maiei Sandu privind retragerea trupelor rusești din Transnistria: cereri destul de iresponsabile*, <https://www.g4media.ro/serghei-lavrov-ministrul-rus-de-externe-despre-declaratiile-maiei-sandu-privind-retragerea-trupelor-rusesti-din-transnistria-cereri-destul-de-iresponsabile.html> (05.08.2021)

Reacția Kremlinului la declarația Maiei Sandu despre retragerea forțelor de menținere a păcii în Transnistria: poate duce la o destabilizare gravă, <https://www.g4media.ro/reactia-kremlinului-la-declaratia-maiei-sandu-despre-retragerea-fortelor-de-mentinere-a-pacii-in-transnistria-poate-duce-la-o-destabilizare-grava.html> (05.08.2021)

³g4media, *Titlu alarmist în presa rusă: Republica Moldova rupe relațiile cu Transnistria. Posibilă revenire a conflictului de pe Nistru. Președintele autorității transnistrene susține că oficialii de la Chișinău ar fi anunțat anularea protocolului din 2001*, <https://www.g4media.ro/titlu-alarmist-in-presa-rusa-republica-moldova-rupe-relatiile-cu-transnistria-possibila-revenire-a-conflictului-de-pe-nistru-presedintele-autoritatii-transistrene-sustine-ca-oficialii-de-la-chisin.html> (05.09.2021)

⁴Alex Costache, *Reportaj din stânga Nistrului. Veteranii războiului separatist se organizează să combată turismul electoral din Transnistria la alegerile din 11 iulie*, <https://www.g4media.ro/reportaj-din-stanga-nistrului-veteranii-razboiului-separatist-se-organizeaza-sa-combata-turismul-electoral-din-transnistria-la-alegerile-din-11-iulie-localnic-si-cu-lupul-te-deprinzi-in-c.html> (09.08.2021)

⁵g4media, *Dramele din Transnistria: familii dezbinat, copii luați ostatici*, <https://www.g4media.ro/dramele-din-transnistria-familii-dezbinat-copii-luati-ostatici.html> (05.08.2021)

coordonara ministerului Educației de la Chișinău. Consecință a evoluției conflictului, mai multe plângeri au fost depuse la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Federația Rusă fiind condamnată ca unic responsabil de menținerea separatismului transnistrean¹.

De remarcat că această agenție are un traducător din limba rusă. În perioada 1 ianuarie – 2 august 2021 materialele de presă analizate de noi au autor, spre deosebire de perioada anterioară, anul 2020, când, în locul numelui autorului apare „redacția”. Autorii care au abordat, tangențial, aspecte legate de regiunea separatistă Transnistria, sunt: Mădălin Necșuțu (cu cele mai multe articole), Lia Reman, Pentru Clej, Alex Costache, Alexandru Mihăescu, Nicolae Bian, Andreea Pavel. Informațiile au fost preluate din surse precum: deschide.md, Interfax, IPN.md, Agerpres, Rador, Kommersant, AFP, Russia Today, RIA Novosti, Agora.md, Deutsche Welle, Nezavisimaia Gazeta, Radio Chișinău.

Hotnews

Rezultatul căutării pentru Transnistria a generat un număr de 1665 de rezultate². Pentru perioada 1 ianuarie 2020 – 2 august 2021 există 68 de articole. Cel mai recent articol este din data de 2 august 2021, referitor la romii deportați în Transnistria³. Cel mai vechi articol este din 4 iunie 2004, Transnistria fiind amintită în contextul implicării României în gestionarea acestei situații⁴.

Subiectele regăsite se referă la: alegerile parlamentare din Republica Moldova, referirea la Transnistria fiind făcută în legătură cu deschiderea secțiilor de votare și a conflictului juridic din jurul acestora⁵; poziția Republicii Moldova în contextul conflictului de la estul Ucrainei și a trupelor rusești de pe teritoriul Transnistriei⁶; poziția Federației Ruse⁷; răspunsul oficialilor ruși acuzațiilor NATO despre integritatea teritorială a Republicii Moldova¹; poziția NATO²

¹ *Idem*

² HotNews, *Rezultatele căutării Transnistria*, [https://www.hotnews.ro/cauta/transnistria/1\(02.08.2021\)](https://www.hotnews.ro/cauta/transnistria/1(02.08.2021))

³ HotNews, *Reprezentantul special al Guvernului pentru combaterea antisemitismului și xenofobiei anunță primele demersuri ale statului pentru înființarea unui Muzeu al Istoriei și Culturii Romilor*, <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-24954996-reprezentantul-special-guvernului-pentru-combaterea-antisemitismului-xenofobiei-anunta-primele-demersuri-ale-statului-pentru-infiintarea-unui-muzeu-istoriei-culturii-romilor.htm> (02.08.2021)

⁴ HotNews, *Corupții trebuie să plătească în justiție sau la alegeri*, <https://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1267274-coruptii-trebuie-plateasca-justitie-sau-alegeri.htm> (02.08.2021)

⁵ HotNews, *Alegeri parlamentare în Moldova 2021. Lenin îmbrăcat în pungi de plastic, față din sicriu și politicieni bătăuși – sau cum a fost campania electorală*, <https://www.hotnews.ro/stiri-international-24910957-alegeri-parlamentare-moldova-2021-lenin-imbracat-pungi-plastic-fata-din-sicriu-politicieni-batausi-sau-cum-fost-campania-electorala.htm>, (05.08.2021)

⁶ S.J., *Moldova afirmă că nu este îngrijorată de mișcările rusești în Transnistria*, <https://www.hotnews.ro/stiri-international-24721363-moldova-declara-neingrijorata-miscarile-trupe-rusesti-transnistria.htm> (09.08.2021)

⁷ I.H., *Rusia continuă atacurile împotriva Maiei Sandu. Jirinovski amenință Republica Moldova: dacă un singur soldat rus va fi ucis, vă veți scâlda într-o baie de sânge. Avem muniție pentru un întreg al treilea război mondial*, <https://www.hotnews.ro/stiri-international-24470700-rusia-continua-atacurile-impotriva-maiei-sandu-jirinovski-ameninta-republica-moldova-daca-singur->

Un articol despre conflictul din Transnistria este publicat în data de 2 martie 2021, la 29 de ani de la izbucnirea conflictului transnistrean³. Abordarea este una istorică, foarte rezumativă, care nu reușește să creeze cititorului nevizat un cadru de înțelegere a acestui fenomen. Articolul este preluat din arhivă, fiind prima dată publicat la data de 3 octombrie 2020⁴, într-un context mai larg, cumulativ, care prezintă subiectele zilei.

Hot.news preia bună parte din materiile postate de la autori care postează pe site-ul contributors.ro, remacându-se numele lui Cosmin Gabriel Păcuraru, Valentin Naumescu, Armand Grosu, în contextul specificului analizei noastre, făcând trimitere, cu link, pentru articolul complet. Numele autorilor nu există, fiind doar inițialele: S.J., V.M., L.P., I.H., G.S., I.B., D.G. Ca și caracteristică generală, materialele de presă, în majoritate covârșitoare, sunt încadrate în genul editorialului, fiind analize și comentarii, având titluri senzaționaliste, cu evidente conotații subiective, mult mai pregnante comparativ cu celelalte entități de presă prezentate. Sursele de informare sunt: contributors.ro., deschide.md, Agerpres, Interfax, Veridica.ro, TASS, Balkan Insight, Timpul.md, Unimedia.

Concluzii

Entitățile de presă analizate în cercetarea noastră abordează doar tangențial problematica transnistreană, mai degrabă în contextul viziunii celor două tabere principale implicate: Federația Rusă și Republica Moldova. Foarte sumar se amintește de formatul „5+2” și de rolul acestuia în gestionarea conflictului transnistrean.

Declarațiile venite din partea Republicii Moldova și din partea Rusiei sunt evident mai numeroase comparativ cu poziționarea regiunii separatiste transnistrene, care beneficiază de un spațiu extrem de limitat de expunere în presa din România analizată de noi. Reflectarea pozițiilor Organizației Atlanticului de Nord și a unor organisme europene, de asemenea, beneficiază de „spațiu de antenă”. Chiar și această abordare inechitabilă în ceea ce privește actorii implicați, nu reușește să surpindă relevanța realităților de pe ambele maluri ale Nistrului, cu precădere de pe partea stângă.

soldat-rus-ucis-veti-scalda-intr-baie-sange-avem-munitie-pentru-intreg-treilea-razboi-mondial-europa.htm (05.08.2021)

¹D.G., *Rusia răspunde cu tupeu acuzațiilor NATO privind integritatea teritorială a Republicii Moldova: trupele pacificatoare rusești se află în regiunea transnistreană în mod legal*, <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-24459762-rusia-raspunde-tupeu-acuzatiilor-nato-privind-integritatea-teritoriala-rep-moldova-trupele-pacificatoare-rusesti-afla-regiunea-transnistreana-mod-legal.htm> (05.08.2021)

²S.J., *Secretarul general al NATO acuză Rusia că încalcă integritatea teritorială și suveranitatea Republicii Moldova*, <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-24455434-stoltenberg-rusia-incalca-integritatea-suveranitatea-republicii-moldova.htm> (05.08.2021)

³I.B., *29 de ani de la izbucnirea conflictului din Transnistria*, <https://www.hotnews.ro/stiri-cultura-24639094-comemorare-24-ani-izbucnirea-conflictului-din-transnistria.htm> (05.08.2021)

⁴I.B., *Mai bine distribuie pubele, cu normă redusă, în Germania, decât să fie dascăli în România: câștigăm cât într-un an; Transnistria: familii dezbinat, copii luați ostatici*

Menționarea Transnistriei se face doar adițional cu alte subiecte, din perioada de timp analizată de noi, care se referă la alegerile din Republica Moldova (prezidențiale și parlamentare), în contextul poziționării Chișinăului vis a vis de chestiunea transnistreană. Subiectul cel mai des abordat este cel al retragerii trupelor rusești, care este cap de afiș al confrunării dintre Republica Moldova și Federația Rusă, la care contribuie, cel puțin din analiza noastră de presă, Organizația Atlanticului de Nord, care beneficiază de răspunsuri multiple din partea oficialilor ruși, reflectate în presa din România.

Informația este, mai degrabă, încadrată în categoria produsului jurnalistic - știre, fiind relativ puține abordări editorialiste strict pliate pe situația din Transnistria. De asemenea, interviurile sunt reduse cantitativ, iar atunci când există nu beneficiază de aportul unui expert în această problematică, ci mai degrabă de părerea jurnalistului de la entitățile de presă studiate. Produsul jurnalistic – reportajul este foarte puțin prezent, iar acestea nu tratează conflictul, ci subiecte adiacente, iar când aduce în prim plan anumite elemente importante, reportajul este preluat din surse externe României.

Nu am identificat în cercetarea noastră suficiente aspecte care să prezinte efectele conflictului transnistrean asupra populației, cu trimitere la dosarele propuse spre soluționare, sau abordări din partea societății civile de pe ambele părți ale Nistrului. Una dintre referiri este la un aspect, care se poate încadra în această logică, despre impedimentele sistemului educațional la școlile cu predare în limba română și cu grafie latină din regiunea transnistreană, iar a doua face trimitere la gestionarea unor documente de către Transnistria și Republica Moldova.

Sursele de informare abundă în site-uri din Republica Moldova, identificând doar o sursă de la Tiraspol și câteva din Rusia. Impedimentul este legat de traducere, doar una dintre agențiile de presă având un traducător oficial, așa cum era prezentat pe site. O analiză comparativă a caracteristicilor mass-media de pe cele două maluri ale Nistrului, ar putea să devină un punct de reper pentru cei care doresc abordarea acestui fenomen, cu toate că resursele bibliografice din spațiul de cercetare românesc este redus. Se identifică în acest sens o lucrare din anul 2015, care cuprinde un capitol referitor subiectul abordat de noi, în care se analizează principalele elemente constitutive ale presei de pe cele două maluri, atât din punct de vedere cantitativ, cât și din perspectivă comparativă¹. O altă lucrare numită „The Transnistrian Conflict Files”: prezintă jurnaliștii din România ca făcând parte din publicul țintă: „proiectul și-a propus să transfere expertiza Laboratorului pentru Analiza Conflictului Transnistrean către mediul jurnalistic românesc, în scopul de a crește cantitativ și calitativ abordarea conflictului în presa românească”². De asemenea, din perspectiva cercetării academice, remarcăm prezența în spațiul universitar românesc a Laboratorului pentru Analiza Conflictului Transnistrean, singura entitate de acest fel din România, care are scopul de inițiere, coordonare și valorificare a unor proiecte de cercetare științifică referitoare la cauzele, formele de exprimare, stadiul și perspectivele conflictului transnistrean³.

¹Eugen Străuțiu, Vasile Tabără, *A Comparative Analysis of the Development on the Two Banks of the Dniestr*, Editura TechnoMedia, Sibiu, 2015, p. 207-217

²Eugen Străuțiu, *The Transnistrian Conflict Files*, Editura TechnoMedia, Sibiu, 2017, p. 13

³<https://lact.ro/> (10.08.2021)

Cercetarea noastră a condus la concluzia că autorii articolelor nu au o constantă în abordarea acestui subiect, fiind specializați pe domeniile politic, extern, economic, iar atunci când realitatea cotidiană aduce în discuție o anumită problematică care vizează Transnistria, doar o menționează în cadrul subiectului principal. Cu o singură excepție, unde era evidentă preocupare a autorului pentru această tematică (dar și în acest caz, conexas la Republica Moldova), celelalte entități de presă nu au un jurnalist specializat.

În afara acestor aspecte, sunt întâmpinate și anumite probleme tehnice, direct relaționate cu posibilitatea căutării pe site. Deși există, la zierele online cu precădere, posibilitatea căutării în funcție de anumite criterii: autor, dată, cuvinte cheie, etc., acestea nu funcționează, făcând dificilă găsirea unor subiecte sau cunatificarea acestora.

Considerăm că anumiți factori au influențat cercetarea noastră, în perioada 1 ianuarie 2020-2 august 2021: specificul electoral din Republica Moldova care a necesitat trimitere către Transnistria și efectele pandemiei asupra spațiului informațional jurnalistic. Ambele aspecte au condus către anumite caracteristici cantitative ale volumului de informații despre situația din această regiune, dar și către accentuarea anumitor aspecte relaționate cu Transnistria.

BIBLIOGRAPHY

Books

1. Boțan, Igor, *Reglementarea transnistreană: o soluție europeană*, Editura Adept, Chișinău, 2009
2. Cismaru, Diana, Maria, *Managementul reputației în mediul online*, Editura Tritonic, București, 2015
3. Coman, Mihai, *Din culisele celei de-a patra puteri în stat. Introducere în sistemul mass-media*, Editura Carro, București, 1996
4. Hlihor, Constantin; Căpățână, Ecaterina, *Comunicare în conflictele și crizele internaționale (secolul al XX-lea și începutul secolului XXI)*, Editura SNSPA, București, 2007
5. Munteanu, Nicoleta, Annemarie, *Componenta mediatică a conflictelor militare*, Editura TechnoMedia, Sibiu, 2018
6. Munteanu, Nicoleta, Annemarie, *Exigențe ale libertății de exprimare în mass-media*, Editura Burg, 2009
7. Rotaru, Ileana, *Comunicarea virtuală, Impactul noilor tehnologii informaționale și comunicaționale în spațiul educațional contemporan*, Editura Tritonic, București
8. Runcan, Miruna, *Introducere în etica și legislația presei*, Editura All Educational, București, 1998
9. Stănciugelu, Irina, ș.a., *Teoria Comunicării*, Editura Tritonic, București, 2014
10. Străuțiu, Eugen *The Transnistrian Conflict Files*, Editura TechnoMedia, Sibiu, 2017
11. Străuțiu, Eugen; Tabără, Vasile, *A Comparative Analysis of the Development on the Two Banks of the Dniestr*, Editura TechnoMedia, Sibiu, 2015

12. Thompson, John, *Media și modernitatea. O teorie socială a mass-media*, Editura Antet, București, 2000

Articles and Studies

1. Deuze, Mark, *Online journalism: Modelling the first Generation of News Media on the World Wide Web*, în „First Monday”, vol. 6, nr. 10 1, 2002
2. Nie, Norman; Erbring, Lutz, *Internet and society: a preliminary report*, în „IT&Society”, vol.1, 2002
3. Schifirneț, Constantin, *Europeanizarea în edițiile online ale ziarelor dintr-o societate a modernității tendențiale*, în „Europeanizarea societății românești și mass-media”, Editura Comunicare.ro, București, 2011
4. Străuțiu, Eugen, *Security Policies and Institutions in Transnistrian Region*, în ”Studia Securitatis”, Vol. VIII, No. 1, 2014
5. Șpechea, Marius, *Activitatea grupurilor sectoriale de lucru și evoluția procesului de reglementare transnistreană (anul 2020)*, în „Anuarul Laboratorului pentru Analiza Conflictului Transnistrean”, vol. IV, nr.1/2020
6. Thurman, Neil, *Forums for citizen journalists? Adoption of user generated content initiatives by online news media*, în „New Media&Society”, vol.10, nr.1, 2008

Internet

1. <http://adevarul.ro/>
2. <https://curierulnational.ro/>
3. <https://evz.ro/>
4. <https://jurnalul.ro/>
5. <https://romanioliberal.ro/>
6. <https://www.agerpres.ro/>
7. <https://www.cotidianul.ro/>
8. <https://www.dcnews.ro/>
9. <https://www.g4media.ro/>
10. <https://www.hotnews.ro/>
11. <https://www.libertatea.ro/>
12. <https://www.mediafax.ro/>

Eugen STRĂUȚIU (1)
Lucian Blaga University of Sibiu
Mihai MELINTEI (2)
Lucian Blaga University of Sibiu

**GRUPUL OPERATIV AL TRUPELOR RUSE ȘI MISIUNEA DE PACIFICARE
TRANSNISTREANĂ**

Title:	RUSSIAN TROOPS OPERATIONAL GROUP AND THE TRANSNISTRIAN PACIFICATION MISSION
Abstract:	<i>In 1992, during the Dniester War, units of the 14th Russian Army intervened in the fight on behalf of the separatist forces, and remained there as a de facto support of the regime, with a component involved in the peacekeeping mission. Later to become the "Task Force of Russian Troops", acting under the command of the Western District of the Ministry of Defense of the Russian Federation, this component is difficult to follow in the details of its actions and endowments. The researcher has to choose between different estimates and comments of specialists in the field, in order to have the chance of conclusions and proposals as close as possible to real data.</i>
Keywords:	Transnistrian issue, Peace-making format, Security Zone, Task Force of Russian Troops
Contact details of the authors:	E-mail: (1) eugen.strautiu@ulbsibiu.ro (2) mihai.melintei@ulbsibiu.ro
Institutional affiliation of the authors:	Lucian Blaga University of Sibiu
Institutions address:	550324-Sibiu, CaleaDumbrăvii nr. 34, et. II, cam. 10 Tel: 0040/734306434, Fax: 0040/269/422169, E-mail: office@lact.ro

Remarci introductive

Procesul disoluției Uniunii Sovietice a cunoscut o importantă componentă militară, capacitățile situate pe teritoriile fostelor republici unionale care și-au proclamat independența fiind supuse unui proces complicat de partajare sau preluare de către noii actori de drept internațional. Republica Moldova, în noile ei granițe, devenea proprietarul de drept al structurilor și înzestrărilor Armatei a 14-a a Uniunii Sovietice. Procesul a fost complicat de conflictul de la Nistru, unde unitățile au intervenit în luptă de partea forțelor separatiste, și au rămas să funcționeze acolo și ca sprijin de facto al regimului, cu o componentă implicată în misiunea de pacificare.

Devenită ulterior „Grupul Operativ al Trupelor Ruse”, acționând sub comanda Districtului Vest al Ministerului Apărării al Federației Ruse, această componentă este

dificil de urmărit în detaliile acțiunilor și înzestrărilor de care dispune. Cercetătorul este nevoit să opteze între diferite estimări și comentarii ale specialiștilor în domeniu, pentru a avea șansa unor concluzii și propuneri cât mai aproape de date reale.

Primele negocieri

Problema retragerii trupelor ruse din raionale din stânga Nistrului (Armata a 14-a) și introducerea unei misiuni de menținere a păcii sub mandat internațional în zona de conflict a Transnistriei, a fost o chestiune examinată de Chișinău înainte de semnarea Acordului de la Moscova din 21 iulie 1992. La Ședința Consiliului Suprem de Securitate a Republicii Moldova, din 15 iulie 1992, a fost examinat și aprobat proiectul unei Convenții între Republica Moldova și Federația Rusă privind principiile de bază ale reglementării pașnice a conflictului armat din regiunea transnistreană. În context, trebuie evidențiat faptul că, la baza proiectului de Convenție au fost puse înțelegerile realizate la Istanbul între președinții statelor membre mecanismului cvadripartit. Proiectul prevedea crearea unui Grup Coordonator Unic, alcătuit din reprezentanții Ministerului Apărării al Republicii Moldova, Ministerului Apărării al Federației Ruse și reprezentanți ai comandamentului formațiunilor paramilitare din stânga Nistrului. Funcția acestuia era de consolidare a regimului de încetare a focului și garantarea retragerii de pe pozițiile convenite a tehnicii și armamentului militar. De asemenea, se prevedea ca membrii Comisiei mixte cvadripartite să participe în calitate de observatori în cadrul Grupului Coordonator Unic. Important de remarcat faptul că, în această Convenție se menționează pentru prima dată despre crearea unor forțe mixte de menținere a păcii în regiune, care se vor afla în zona de dezangajare a părților în conflict până la introducerea unor forțe internaționale de menținere a păcii. Convenția prevedea ca, Ministerul Apărării al Federației Ruse să asigure neutralitatea deplină a unităților și subunităților Armatei a 14-a în scopul demilitarizării zonei conflictului armat. Se propunea inițierea unor negocieri privind statutul Armatei a 14-a,¹ cu toate că, posturile Armatei a 14-a deja erau amplasate între părțile aflate în conflict, asumându-și un rol de pacificator².

Totuși, în Acordul încheiat din 21 iulie 1992, referitor la trupele ruse din zona nistreană (Armata a 14-a) formularea din articolul 4 al Acordului, îndepărtează de la retragerea trupelor, problema urmând să fie soluționată în cadrul tratativelor dintre Federația Rusă și Republica Moldova³.

În contextul actual al conjuncturii geopolitice din regiunea extinsă a Mării Negre, rămâne relevantă Declarația delegației transnistrene cu privire la semnarea *Acordului privind principiile reglementării pașnice a conflictului armat din zona nistreană a Republicii Moldova, din 21 iulie 1992*. Partea transnistreană și-a exprimat surprinderea cu privire la Ucraina, care nu a devenit parte semnatară a Acordului, cu

¹ Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, *Conflictul transnistrean, Culegere de documente și materiale (1989 – 2012)*, Vol.I., Lexon Prim, Chișinău, 2012, pp. 408-415

² A. V. Kozlov, V. N. Chernobrivyy, *Nepokorennoye Pridnestrov'ye, Uroki voyennogo konflikta*, IA Veche, Moskva, 2015, p. 11

³ Mihai Melintei, *Cronologia conflictului transnistrean. Adnotată bibliografic (cu versiune în limba rusă)*, Armanis, Sibiu, 2018, pp. 28-30

toate că s-a implicat activ în crearea condițiilor prealabile pentru semnarea actului juridic, și speranța, că în perspectiva de viitor Ucraina nu va slăbi sub nici o formă eforturile de menținere a păcii în Transnistria¹. În ultimii ani Ucraina reafirmă ideea „înlocuirii misiunii de menținere a păcii cu o misiune internațională multilaterală”² și insistă asupra retragerii trupelor ruse din Transnistria³.

Evoluția cantitativă a forțelor de menținere a păcii și a GOTR

În contextul punerii în aplicare a principiilor și dispozițiilor din *Acordul între Republica Moldova și Federația Rusă cu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului armat din zona nistreană din 21 iulie 1992*⁴, după cum se stipulează în Articolul 1, exact după 7 zile de la semnarea acestuia, la data de 28 iulie 1992 în orașul Bender/Tighina a avut loc ședința Comisiei Unificate de Control cu privire la crearea coordonatelor Zonei de Securitate și amplasarea contingentelor militare de pacificare. O zi mai târziu, la aerodromul din orașul Tiraspol au aterizat 53 de avioane militare ale Federației Ruse. Acestea includeau 12 batalioane de militari destinați pentru Misiunea de pacificare, din care 6 batalioane făceau parte din Districtul Militar operativ strategic Volga cu funcția de apărare. În iulie 1992, contingentul militar de pacificatori al Rusiei număra 3.200 de militari⁵. Rolul principal în formarea forțelor de pacificare din partea Rusiei l-au jucat militarii din Armata a 14-a, care din 26 iulie 1992 efectua deja un control comun cu poliția moldovenească în orașul Bender/Tighina privind respectarea armistițiului încheiat⁶.

Componenta inițială a contingentelor militare ale forțelor de menținere a păcii din zona de conflict a fost următoarea: Federația Rusă – șase batalioane de infanterie moto, o escadrilă de elicoptere (6 MI-8 și 4 MI-24) și un grup mobil de geniști cu un total de 3.100 de militari; Republica Moldova – trei batalioane de infanterie, cu un total de 1.200 de militari; Transnistria – trei batalioane de infanterie moto, însumând un număr de 1.200 de militari, plus un batalion în rezervă. Contingentul militar al tuturor celor trei părți era echipat cu arme de calibru automat. Totodată forțelor de pacificare iau fost transferate vehicule blindate cu arme corespunzătoare: 120 de unități

¹ Ministerstvo inostrannykh del Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki, *Aktual'nyye aspekty bezopasnosti: opyt mirotvorchestva na Dnestre. Topical Aspects of Security: Experience of Peacekeeping on the Dniester*, Tiraspol', 2017, pp. 108-109

² REGNUM, *Ukraina vystupila protiv mirotvorcheskoy missii Rossii na Dnestre*, 25.08.2015, <https://regnum.ru/news/polit/1956574.html> (23.10.2021)

³ Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrayiny, *Dmytro Kuleba zdiysnyv vizyt do Moldovy: osnovni pidsumky*, 10.12.2020, <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-zdiysniv-vizit-do-moldovi-osnovni-pidsumki> (23.10.2021)

⁴ Alin Gvidiani, *Documente și acte normative referitoare la procesul de reglementare transnistreană*, Techno Media, Sibiu, 2020, pp. 70-72

⁵ A. V. Kozlov, V. N. Chernobrivyy, *Nepokorennoye Pridnestrov'ye, Uroki voyennogo konflikta*, IA Veche, Moskva, 2015, p. 118

⁶ Sfatul Țării, *Retragerea Armatei a 14-a nu este prevăzută*, Nr. 131 (1171), 28 iulie 1992, p. 1

au fost transferate forțelor de pacificare ruse; 76 de unități - forțelor moldovenești și 25 de unități – forțelor transnistrene¹.

Pe parcursul evoluției procesului de negociere a conflictului transnistrean și al modificărilor geopolitice din zona regiunii extinse a Mării Negre, misiunea de pacificare de pe Nistru a cunoscut o transformare succesivă a numărului forțelor de menținere a păcii. De asemenea, o evoluție cantitativă a cunoscut și Grupul Operativ de Trupe Ruse din regiunea transnistreană (GOTR). Așadar, datele cu privire la evoluția cantitativă a forțelor de menținere a păcii și al GOTR arata după cum urmează.

Pentru anul 1995 avem următoarele date:

- Forțele de menținere a păcii din partea Federației Ruse au fost alcătuite din 6 batalioane de desant, din care 5 active și 1 în rezervă².
- Forțele de menținere a păcii din partea Republicii Moldova au fost formate din 3 batalioane de infanterie³.
- Din partea transnistreană au fost dislocate: 3 batalioane, (2 active și 1 în rezervă)⁴.
- GOTR era alcătuit din: Divizia Nr. 59 de Gardă (dislocată în Tiraspol); a 36-a escadrilă de elicoptere (dislocată în Tiraspol și dotată cu 8 Mi-8 (*cod NATO - Hip*), 1 Mi-6 (*cod NATO - Hook*), 2 Mi-24K (*cod NATO - Hind*) și 2 Mi-24P); Batalionul 115 de geniști din Parcani; Batalionul 758 de informații din Bender/Tighina; al 15-lea regiment de comunicare din Tiraspol – însumând un număr de aproximativ 9.200 militari⁵.

De asemenea, în perioada menționată în regiunea transnistreană a fost dislocat Regimentul 10 al Cazacilor de pe Don, alcătuit din aproximativ 1.000 de militari⁶.

Pentru anii 1999/2000 situația forțelor de menținere a păcii și al GOTR este următoarea:

- Forțele de menținere a păcii din partea Federației Ruse erau formate din 1 batalion de infanterie motorizată (469/500 de militari și 16 transporturi blindate)⁷.
- Forțele de menținere a păcii ale Republicii Moldova au fost formate din 3 batalioane de infanterie (493/500 militari și 17 transporturi blindate)⁸.

¹Ofitsial'nyy Sayt Delegatsiy predstaviteley v Ob'yedinennoy Kontrol'noy Komissii ot PMR, *Spravochno – Analiticheskaya Informatsiya «Ob osobennostyakh provedeniya mirotvorcheskoy operatsii v Pridnestrov'ye»*, <http://okk-pridnestrovie.org/spravka.htm> (21.10.2021)

² The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 1995-1996*, London, 1995, p. 92

³*Ibidem*, pp. 91-92

⁴ *Ibidem*, p. 92

⁵ A. G., Lenskiy, M. M., Tsybin, *Sovetskiye Sukhoputnyye Voyska v posledniy god Soyuzo SSR. Spravochnik*, IZ B&K, Sankt-Peterburg, 2001, pp. 166-167

⁶ The International Institute for Strategic Studies, *Loc.cit.*

⁷ The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2000-2001*, London, 2001, pp. 125-126

⁸ *Ibidem*, pp. 90-100

- Partea transnistreană a desfășurat 3 batalioane de infanterie active (452 militari și 20 transporturi blindate) și un batalion în rezervă la Vladimirovca¹.
- GOTR a fost format din: 1 Brigadă motorizată și 1 Regiment de rachete sol-aer (desfășurat la Tiraspol, Bender/Tighina și Dubăsari). Numărul total de militari a fost de 2.600, urmând ca în 2001 să scadă la 1.500 de militari².

De remarcat pentru perioada menționată este că, în conformitate cu Protocolul Nr. 316 al Ședinței CUC din 17 noiembrie 1998, se aprobă observatorii militari din partea Ucrainei (10 observatori și 4 vehicule)³.

Pentru anul 2007 datele arată în felul următor:

- Forțele de menținere a păcii ale Federației Ruse însumau 1 batalion de infanterie motorizată (365/400 militari)⁴.
- Republica Moldova a desfășurat 2 batalioane de infanterie și o companie de infanterie (400/500 militari)⁵.
- Partea transnistreană a dislocat 3 batalioane motorizate de infanterie cu până la 500 de militari (1 batalion se afla în afara Zonei de Securitate)⁶.
- GOTR era format din: 1 Regiment de rachete sol-aer; 1 Brigadă motorizată și o serie de unități și subunități însumând un număr de 1.400 de militari⁷.

Cu scopul de a întări încrederea și securitatea în contextul soluționării problemei transnistrene și acordarea asistenței sociale populației din stânga Nistrului, în octombrie 2007 Guvernul Republicii Moldova a adoptat *Hotărârea Nr. 1178 din 31.10.2007*⁸ prin care au fost instituite grupurile de lucru sectoriale, printre care și grupul de lucru pentru demilitarizare și întărirea securității. Acest grup de lucru implica experți de profil de pe ambele maluri ale Nistrului și avea drept scop identificarea și implementarea unei proceduri de retragere a forțelor militare rusești, precum și instituirea unui dialog între părți cu privire la regimul de securitate din regiune. Începând cu anul 2011 activitatea acestui grup de lucru a fost întreruptă.

Pentru perioada anilor 2017/2018 datele arată în felul următor:

- Forțele de menținere a păcii ale Federației Ruse erau formate din 1 batalion de infanterie motorizată (441/500 militari)⁹.

¹ Mihai Gribincea, *The Russian Policy on Military Bases: Georgia and Moldova*, Cogito, Oradea, 2001 p. 219

² The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2000-2001*, London, 2001, pp. 125-126

³ Eugen Străuțiu, *The Transnistrian Conflict Files*, Sibiu, Techno Media, 2017, pp. 240-241

⁴ The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2007*, London, 2007, p. 204

⁵ *Ibidem*, p. 170

⁶ SEESAC, *Obzor problemy LSO v Moldove*, Belgrade, 2007, pp. 129-131

⁷ The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2007*, London, 2007, p. 204

⁸ Guvernul R. Moldova, *Hotărâre Nr. 1178 din 31.10.2007*, Publicat în Monitorul Oficial Nr. 175-177, 09.11.2007, <http://lex.justice.md/md/325687/> (22.10.2021)

⁹ The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2018. The Annual Assessment of Global Military Capabilities and Defense Economics*, London, 2018, p. 206

- Forțe de menținere a păcii ale Republicii Moldova au fost alcătuite din 2 batalioane de infanterie și o companie de infanterie (400/500 militari)¹.
- Forțele de menținere a păcii ale părții transnistrene erau formate din 2 batalioane de infanterie motorizate (400/500 militari)².
- GOTR a fost format din: 2 Batalioane Motorizate (Batalionul 82 și 113 dislocate la Tiraspol) și o serie de unități și subunități. Numărul total de militari a fost de 1.500³.

În anii 2020/2021 situația forțelor de menținere a păcii și al GOTR este următoarea:

- Federația Rusă a desfășurat un contingent de pacificatori alcătuit din 1 batalion de infanterie motorizată (441 militari)⁴.
- Forțele de menținere a păcii ale Republicii Moldova au fost alcătuite din 2 batalioane de infanterie (355/400 militari)⁵.
- Forțele de menținere a păcii ale părții transnistrene au fost formate din 2 batalioane de infanterie motorizate (492 militari)⁶.
- GOTR are o componentă alcătuită din: 2 Batalioane de infanterie motorizate și o serie de unități și subunități însumând un număr de aproximativ 1.500 de militari⁷.

Rolul GOTR în misiunea de menținere a păcii de la Nistru

La data de 18 aprilie 1995 șeful Statului Major al Forțelor Armate ale Federației Ruse emite directiva Nr. 314/2/0296, conform căreia Armata a 14-a este redenumită în Grupul Operativ de Trupe Ruse din Transnistria (GOTR), iar la 26 octombrie 1995, este emisă directiva Nr. 312/1/314, care afirmă că, începând cu 8 iunie 1996, funcția de menținere a păcii din partea Federației Ruse în regiunea transnistreană este alocată Grupului Operativ de Trupe Ruse din Transnistria⁸.

Asupra GOTR și armamentul greu rămas de la Armata a 14-a, se aplică restricțiile prevăzute de Tratatul cu privire la Forțele Armate Convenționale în Europa (FACE). Procesul cu privire la reducerea forțelor armate și armamentelor Armatei a 14-a (din 1995 GOTR) a fost inițiat în decembrie 1992 la reuniunea Consiliului

¹*Ibidem*, p. 191

² Eugen Străuțiu, *Forțele militare în regiunea transnistreană. Evaluări cantitative și calitative*, „Studia Securitatis”, Nr. 2, Sibiu, 2014, pp. 142-150

³ The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2018. The Annual Assessment of Global Military Capabilities and Defense Economics*, London, 2018, p. 206

⁴ The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2021. The Annual Assessment of Global Military Capabilities and Defense Economics*, London, 2021, p. 205

⁵*Ibidem*, p. 190

⁶ RIA, *PMR predlozila obsudit' uvelicheniye chislenosti rossiyskikh mirotvortsev*, 13.02.2020, <https://ria.ru/20200213/1564677574.html> (21.10.2021)

⁷ The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2021. The Annual Assessment of Global Military Capabilities and Defense Economics*, London, 2021, p. 205

⁸ Ofitsial'nyy Sayt Delegatsiy predstaviteley v Ob'yedinennoy Kontrol'noy Komissii ot PMR, *Spravochno – Analiticheskaya Informatsiya «Ob osobennostyakh provedeniya mirotvorcheskoy operatsii v Pridnestrov'ye»*, <http://okk-pridnestrovie.org/spravka.htm> (23.10.2021)

miniștrilor afacerilor externe a CSCE de la Stockholm¹. Însă, în anul 2007 Rusia a declarat un *moratorium* cu privire la angajamentele din FACE², iar în martie 2015 oficial și-a anunțat retragerea din Tratat³. Potrivit Articolului 4 din Acordul din 1992, statutul Armatei a 14-a (reorganizată în GOTR) și termenele de retragere a acesteia pe etape, urma să fie soluționate în cadrul tratativilor dintre Federația Rusă și Republica Moldova. Astfel, la data de 21 octombrie 1994, la Moscova a fost semnat Acordul între Rusia și Republica Moldova cu privire la statutul juridic, modalitatea și termenii de retragere a formațiunilor militare ale Rusiei, temporar dislocate pe teritoriul Republicii Moldova⁴. Conform Articolului 2 din Acord partea rusă s-a angajat, ținând cont de capacitățile tehnice și de timpul necesar pentru dislocarea trupelor într-o nouă locație, să efectueze retragerea acestor formațiuni militare în termen de trei ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord. Totodată, este remarcat faptul că măsurile practice de retragere a formațiunilor militare ale Rusiei de pe teritoriul Republicii Moldova, în intervalul de timp specificat, vor fi sincronizate cu soluționarea politică a conflictului transnistrean și stabilirea statului special al regiunii transnistrean. Totuși, trebuie remarcat faptul că Duma de Stat a Federației Ruse nu a ratificat acest Acord⁵. Forțele de pacificare ale Rusiei se află pe teritoriul regiunii transnistrene în conformitate cu Articolul 2 al Acordului din 1992, dar nu și Armata a 14-a (GOTR), care conform Articolului 4 din Acord își păstrează neutralitatea⁶. Acordul din 21 octombrie 1994, în lipsa altor documente, este singurul act juridic încheiat între Federația Rusă și Republica Moldova, care atestă prezența formațiunilor militare rusești pe teritoriul Republicii Moldova.

În 1999 a avut loc Summit-ul OSCE la Istanbul, în urma căruia a fost adoptată o Declarație în care sunt specificate anumite referințe cu privire la formatul de menținere a păcii în conflictul transnistrean și retragerea trupelor și muniției ruse din regiunea transnistreană. În Articolul 18 al Declarației a fost constatat rolul pozitiv al forțelor comune de menținere a păcii în asigurarea stabilității în regiune. Însă, în Articolul 19 al Declarației cu trimitere la Deciziile întâlnirilor de la Budapesta și Lisabona, precum și Reuniunii miniștrilor de externe de la Oslo, se stipulează retragerea completă a trupelor ruse din Republica Moldova până la sfârșitul anului

¹ OSCE, *Final Document of the Third Meeting of the CSCE Council of Ministers, Stockholm, 14-15 December 1992*, <https://www.osce.org/mc/40342>, pp. 7-8. (23.10.2021)

² RIA Novosti, *Vstupil v silu moratoriy na deystviye DOVSE*, 12.12.2007, <https://ria.ru/society/20071212/91942707.html> (23.10.2021)

³ TASS, *MID RF: pryamoy svyazi vykhoda Rossii iz DOVSE s politikoy Zapada po otnosheniyu k RF net*, 11.03.2015, <https://tass.ru/politika/1820299> (23.10.2021)

⁴ Ministerstvo Inostrannykh Del Rossiyskoy Federatsii, *Soglasheniye mezhdru Rossiyskoy Federatsiyey i Respublikoy Moldova o pravovom statuse, poryadke i srokakh vyvoda voinskih formirovaniy Rossiyskoy Federatsii, vremenno nakhodyashchikhsya na territorii Respubliki Moldova*, 21.10.1994, http://www.mid.ru/foreign_policy/international_contracts/2_contract/-/storage-viewer/bilateral/page-312/48270 (23.10.2021)

⁵ *Ibidem*

⁶ Alin Gvidiani, *Documente și acte normative referitoare la procesul de reglementare transnistreană*, Techno Media, Sibiu, 2020, pp. 70-72

2002¹. În cererea adițională a Republicii Moldova din Actul Final al Conferinței Statelor participante la Tratatul cu privire la Forțele Armate Convenționale în Europa reunite la Istanbul, se menționează că, Republica Moldova refuză în dislocarea temporară pe teritoriul său a armamentului militar rusesc restricționat de Tratatul FACE. Astfel, pe parcursul anilor 2000 – 2001, Federația Rusă a retras pe calea ferată 141 de unități de artilerie și vehicule blindate, în regiunea a distrus 108 tancuri T-64 și 139 de unități de echipament militar restricționat de Tratatul FACE. În perioada anilor 2002 – 2003, trupele ruse au distrus 51 de vehicule blindate, asupra cărora nu se extindeau restricțiile Tratatului FACE. Misiunea OSCE a monitorizat și supravegheat retragerea a 11 vagoane cu echipament militar și 37 de vagoane cu peste 22.000 tone de muniții. Din martie 2004, procesul de retragere a armamentului militar rusesc din regiunea transnistreană a fost oprit. Potrivit surselor Misiunii OSCE, în regiunea transnistreană se află până în prezent 20.000 tone de muniții și o cantitate mare de armament militar (acestea fiind dislocate la depozitul din Cobasna)². Cu toate acestea, la sfârșitul lunii august 2019 Ministrul rus al Apărării, Sergey Shoigu, care a efectuat o vizită oficială la Chișinău și Tiraspol, a propus inițierea procesului de eliminare a muniției din depozitele de la Cobasna³. Însă, propunerea nu a fost înaintată și discutată înformatul „5+2”.

Misiunea de pacificare de la Nistru în politica externă a Rusiei

Președintele Federației Ruse B. Elțin, din toamna anului 1992 sublinia că Moscova va sprijini regiunea transnistreană și că cere Republicii Moldova să ofere un statut special Transnistriei⁴. În data de 20 iunie 1995, președintele Rusiei a emis o Dispoziție⁵ privind problema ratificării Acordului cu Republica Moldova. MAE al Federației Ruse ia fost încredințat, conform Art.9 al Legii Federației Ruse privind Tratatul internațional ale Rusiei, să prezinte un proiect de Acord internațional între Rusia și Transnistria, în care să fie formulate condițiile prezenței formațiunilor militare ale Federației Ruse în regiunea transnistreană cu scopul de a oferi siguranță intereselor economice, politice și militare de termen lung a Rusiei în zonă⁶. Tot în anul 1995, Duma de Stat a Adunării Federale a Federației Ruse a adoptat o Decizie cu privire la

¹ OSCE, *Istanbul Document*, 19.11.1999, <https://www.osce.org/mc/39569> (23.10.2021), pp. 52-53

² OSCE, *Factsheet of the OSCE Mission to Moldova*, 10.12.2015, <https://www.osce.org/moldova/85681> (23.10.2021)

³ RBC, *Shoygu predlozhit' Dodonu unichtozhit' arsenaly boyepripasov v Pridnestrov'ye*, 25.08.2019, <https://www.rbc.ru/politics/25/08/2019/5d61d1ce9a79472ef54416d1> (23.10.2021)

⁴ Martin Malek, *Der Konflikt im Dnjestr-Gebiet (Moldova)*, „Schriftenreihe der Landesverteidigungsakademie”, Nr.7, BMLV/LVAk, Wien, 2006, p. 23

⁵ Președintele Rusiei, *Rasporyazheniye Prezidenta Rossiyskoy Federatsii ot 20.06.1995 g. № 277-pp*, <http://www.kremlin.ru/acts/bank/7975> (24.10.2021)

⁶ V. V. Lysenko, *Pravovoy status i rol' obshchestvennykh ob'yedineniy v sisteme vnutrigosudarstvennykh i mezhdunarodnykh otnosheniy : opyt Rosii, Moldovy i Pridnestrov'ya*, Moscova, Prospekt, 2015, p. 159, (V. V. Lysenko, *Statutul juridic și rolul asociațiilor obștești în sistemul relațiilor interne și internaționale: experiența Rusiei, Moldovei și Transnistriei*, Moscova, Prospekt, 2015, p.159)

*situația din jurul Armatei a 14-a a Forțelor Armate ale Federației Rus*¹. Prin această Decizie este menționat rolul important al Armatei a 14-a în îndeplinirea funcției de stabilizare a situației și prevenirii conflictului. Punctul 1 din Decizie stabilește că retragerea contingentului de trupe ruse din regiunea transnistreană va conduce la escaladarea situației. Tot în 1995, la 24 mai, Duma de Stat a adoptat *Decizia Nr. 809-I GD cu privire la asigurarea depozitării în condiții de siguranță a armelor, echipamentelor și bunurilor Armatei a 14-a a Forțelor Armate ale Federației Ruse*. Se recomanda abținerea de la schimbările de personal în comandamentul Armatei a 14-a până când problema depozitelor militare din Transnistria nu va fi rezolvată pe deplin².

La data de 9 februarie 1996 Duma de Stat a adoptat o Decizie potrivit căreia trebuia determinat statutul Transnistriei la negocierile internaționale (punctul 2), iar Grupului Operativ de Trupe Ruse din regiunea transnistreană ia fost recunoscut rolul stabilizator, prin urmare Guvernului rus ia fost recomandat să finanțeze și să sprijine material GOTR și să mențină statutul acestuia (punctul 3)³. Decizia a fost adoptată cu votul a 301 de deputați, 66,9%⁴. O altă *Decizie a Dumei de Stat din 13 noiembrie 1996 privind unele aspecte de cooperare a Federației Ruse cu Transnistria*⁵, declară Transnistria drept o „zonă specială a intereselor strategice ale Federației Ruse” și prin urmare este luată în considerare problema dislocării permanente a unui contingent de forțe militare ale Federației Ruse pe teritoriul regiunii transnistrene. Acest aspect a fost propus spre examinare președintelui Rusiei și Consiliul Federației Adunării Federale a Federației Ruse (punctul 2 din Decizie). În urma semnării *Memorandumului privind bazele normalizării relațiilor dintre Republica Moldova și Transnistria, 8 mai 1997*, Duma de Stat a Federației Ruse, în octombrie 1997 a emis o *Decizie privind noua etapă de reglementare a situației din Transnistria*. În punctul 2 al Deciziei se propune crearea unui grup de lucru (experți) privind determinarea statutului regiunii transnistrene și realizarea soluționării problemei privind GOTR, ținând cont de interesele Transnistriei⁶.

În decursul anilor 2000, Duma de Stat a făcut apeluri către președintele Federației Ruse Vladimir Putin, cu privire la procesul de negocieri și misiunea de

¹ Sobraniye Zakonodatel'stva Rossiyskoy Federatsii, *Postanovleniye Gosudarstvennoy Dumy Federal'nogo Sobraniya Rossiyskoy Federatsii ot 26.04.1995 g. №744-I GD*, <http://www.szrf.ru/szrf/doc.phtml?nb=100&issid=1001995019000&docid=16> (24.10.2021)

² *Ibidem*

³ Seychas, *Postanovleniye Gosudarstvennoy Dumy Federal'nogo Sobraniya Rossiyskoy Federatsii ot 09.02.1996 № 62-II GD*, <https://www.lawmix.ru/expertlaw/243319> (24.10.2021)

⁴ Gosudarstvennaya Duma, *Zasedaniye № 7, 09.02.1996*, <http://api.duma.gov.ru/api/transcriptFull/1996-02-09> (24.10.2021)

⁵ Seychas, *Postanovleniye Gosudarstvennoy Dumy Federal'nogo Sobraniya Rossiyskoy Federatsii ot 13.11.1996 № 799-II GD*, <https://www.lawmix.ru/expertlaw/235331> (24.10.2021)

⁶ Pravo, *Postanovleniye Gosudarstvennoy Dumy Federal'nogo Sobraniya Rossiyskoy Federatsii Nr. 1812-II GD*, 17.10.2019, http://www.pravo.gov.ru/proxy/ips/?doc_itself=&nd=102049678&page=1&rdk=0&intelsearch=%CE+%E3%EE%F1%F3%E4%E0%F0%F1%F2%E2%E5%ED%ED%EE%E9+%E3%F0%E0%E6%E4%E0%ED%F1%EA%EE%E9+%F1%EB%F3%E6%E1%E5++&link_id=5#10 (24.10.2021)

pacificare de la Nistru¹. Ultimul document, cu privire la problematica transnistreană și misiunea de pacificare, este Declarația Dumei de Stat Nr. 1193565-7² din 15 iunie 2021. Conform Declarației, deputații Dumei de Stat percep solicitările de încălcare a formatului actual al operațiunii de menținere a păcii, ca o amenințare la adresa păcii și stabilității în regiune. *Duma de Stat consideră inacceptabile orice declarații și acțiuni distructive și iredresabile ale autorităților Republicii Moldova și Ucrainei menite să submineze formatul actual al operațiunii de menținere a păcii*³.

Acele juridice prezentate mai sus menționată poziția Moscovei privind problematica transnistreană și contingentul de trupe ruse din regiune. Aceste acte indică prezența anumitor interese strategice ale Federației Ruse în regiune. Însă, luând în considerare faptul că Federația Rusă este o republică prezidențială, cursul politicii externe a țării este stabilit de președinte, iar atribuțiile Dumei de Stat a Adunării Federale a Federației Ruse în această direcție sunt limitate. Astfel, putem face concluzia că anumite Decizii ale Dumei de Stat nu au fost *de jure* implementate. Rusia nu își publică direct interesele strategice și prioritățile față de regiunea transnistreană. Acest factor influențează formarea reperelor politicii externe a Rusiei în cadrul realităților contemporane.

Principala preocupare a Rusiei cu privire la misiunile de menținere a păcii, în speță menținerea actualului format de pacificare din regiunea transnistreană, este formulată în *Conceptul de Politică Externă al Federației Ruse* (Capitolul IV, Art. 58)⁴. Rusia vede două aspecte potențial problematice ale schimbării formatului operațiunii de menținere a păcii: 1) această operațiune poate fi utilizată unilateral pentru a obține beneficii geopolitice și economice; 2) astfel de operațiuni, concepute și realizate pentru atingerea obiectivelor geopolitice, pot conduce la un haos și instabilitate în regiune.

Astfel, viziunea modernă a Rusiei privind forma și obiectivele operațiunii de menținere a păcii din regiunea transnistreană ar trebui să fie luată în considerare în cadrul perspectivei strategice a Rusiei față de ordinea internațională. Moscova insistă asupra necesității unei coordonări între marile puteri prin mecanismul compromisurilor și balanței intereselor. Acest punct de vedere este prezentat în mod constant în documentele cheie ale politicii externe a Rusiei, inclusiv în *Conceptul de Politică Externă* (Capitolul II, Art. 4), care afirmă în mod clar: „*Lumea modernă trece printr-o perioadă de schimbări profunde, esența căreia constă în formarea unui sistem internațional policentric*”⁵.

¹ Sobraniye Zakonodatel'stva Rossiyskoy Federatsii, *Postanovleniye Gosudarstvennoy Dumi Federal'nogo Sobraniya Rossiyskoy Federatsii ot 22.02.2002 g. №2515-III GD*, http://www.szrf.ru/szrf/docslst.phtml?md=0&nb=100&year=&issid=1002002009000&div_id=2 (24.10.2021)

² Mihai Melinte, *Cronologia procesului de reglementare a conflictului transnistrean*, „LACT”, Iunie 2021, pp. 8-9

³ *Ibidem*, p. 8

⁴ Prezident Rossii, *Ukaz Prezidenta Rossiyskoy Federatsii ot 30.11.2016 g. № 640*, <http://kremlin.ru/acts/bank/41451/page/1> (24.10.2021)

⁵ Prezident Rossii, *Ukaz Prezidenta Rossiyskoy Federatsii ot 30.11.2016 g. № 640*, <http://kremlin.ru/acts/bank/41451/page/1> (24.10.2021)

Potrivit Moscovei, misiunea de menținere a păcii își păstrează până în prezent fundamentele-cheie și formatul de interacțiune. Înțelegerile de bază (Acordul din 21 iulie 1992, Statutul CUC, Regulamentul CUC), care definesc parametrii mecanismului de menținere a păcii, nu s-au schimbat semnificativ, ceea ce confirmă sustenabilitatea misiunii de menținere a păcii în regiunea transnistreană. Transformarea operațiunii de menținere a păcii într-o misiune civilă sub mandat internațional, în convingerea Rusiei, va conduce părțile la o confruntare directă. Consecințele acestui fapt ar trebui să fie recunoscute în mod clar de către persoanele care doresc să efectueze un astfel de plan. O astfel de abordare a acestei probleme foarte dificile și sensibile este pur și simplu o iresponsabilitate. Așadar, orice acțiuni menite să submineze actualul format de menținere a păcii vor fi privite de Moscova ca fiind inacceptabile, iar retragerea GOTR va fi efectuată doar odată cu reglementarea definitivă a conflictului.

Recente abordări politico-diplomatice

În această perioadă poziția Federației Ruse față de subiectul conflictului transnistrean poate fi privită prin prisma reglementărilor prevăzute de *Concepția politicii externe a Federației Ruse din 2016*. Punctul 3 „e” și 58 din concepție menționează că Federația Rusă va sprijini în mod activ reglementarea politică a conflictului transnistrean prin mecanismele de negociere multilaterale existente, bazate pe respectarea suveranității, integrității teritoriale și statutului neutru al Republicii Moldova, precum și determinarea unui statut special pentru Transnistria¹. Adică, Moscova continuă să insiste pe păstrarea actualului format de menținere a păcii. Totodată, în perioada menționată o atenție deosebită conflictului transnistrean a fost acordată de către SUA. În luna februarie 2018, Camera Reprezentanților a Congresului SUA a adoptat în sesiunea a 2-a, Rezoluția *H.RES.745 „cu privire la intensificarea relațiilor cu R. Moldova și susținerea integrității teritoriale a R. Moldova”*. În punctul 9 și 10 din decizia Congresului se remarcă problema retragerii trupelor ruse din Transnistria. De asemenea, SUA și-a asumat angajamentul de a activa procesul de negociere în formatul „5+2” (punctul 11)². O Rezoluție asemănătoare *S.RES. 629* a fost semnată și în septembrie 2018 (punctul 8 și 9)³. Atenția sporită a SUA asupra securității din regiune, demonstrează că Transnistria și formatul de menținere a păcii devine un element importanta *priori* în formula geopolitică din zona extinsă a Mării Negre.

¹ Ministerstvo Inostrannykh Del Rossiyskoy Federatsii, *Kontseptsiya vneshney politiki Rossiyskoy Federatsii (utverzhdena Prezidentom Rossiyskoy Federatsii V.V.Putinyam 30 noyabrya 2016 g.)*, 01.12.2016, http://www.mid.ru/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptlCk6BZ29/content/id/2542248 (22.10.2021)

² Congress, *H.Res.745 – Expressing the sense of the House of Representatives with respect to enhanced relations with the Republic of Moldova and support for Moldova's territorial integrity*, 20.02.2018, <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-resolution/745/text> (14.11.2018)

³ Congress, *S.Res 629 - A resolution expressing the sense of the Senate with respect to enhanced relations with the Republic of Moldova and support for Moldova's territorial integrity*, 17.09.2018, <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/senate-resolution/629/text> (14.11.2018)

În perioada menționată la Chișinău este relansată problema reformei misiunii de pacificare la Nistru. La sfârșitul lunii noiembrie 2020, președintele Republicii Moldova, M. Sandu, și-a reiterat poziția privind retragerea trupelor ruse din regiunea transnistreană, precum și transformarea misiunii de pacificare din stânga Nistrului într-o misiune civilă sub egida OSCE¹. În decursul lunii iunie 2021 președintele Republicii Moldova, Maia Sandu în urma discuțiilor cu privire la problematica transnistreană cu Adjunctul Asistentului Secretarului de Stat al SUA, George Kent, a menționat că este nevoie de o nouă abordare în cadrul formatului de negocieri „5+2” privind reglementarea conflictului transnistrean și a reiterat poziția sa privind retragerea trupelor ruse (GOTR), dar și de evacuare a armamentului din Cobasna. De asemenea, subiectul privind soluționarea conflictului transnistrean a fost discutat în cadrul reuniunii Consiliului Nord-Atlantic de la Bruxelles. În comunicatul final al reuniunii din luna iunie 2021, NATO și-a reiterat sprijinul pentru integritatea teritorială și suveranitatea Moldovei. Este solicitat Federației Ruse să se angajeze în mod constructiv în procesul de soluționare a conflictului transnistrean. La rândul său, Duma de Stat a Federației Ruse a adoptat o Declarație în legătură cu complicarea situației din stânga Nistrului și a măsurilor restrictive împotriva regiunii transnistrene². Cu privire la contingentul pacificatorilor ruși din regiunea transnistreană, președintele Federației Ruse în anul 2020 a menționat că „în general, Rusia este în favoarea retragerii pacificatorilor, de îndată ce va fi creată o conjunctură necesară și va fi stabilit un dialog normal între Transnistria și restul Moldovei”³.

Concluzii

Din punctul de vedere al dreptului internațional și al dreptului intern al Republicii Moldova, nu există bază legală pentru prezența trupelor ruse pe teritorii constituțional al Republicii Moldova, chiar dacă acestea asigură o componentă a formatului de pacificare. În schimb, autoritățile de-facto de la Tiraspol au formulat cadru legal pentru prezența și activitatea acestora, și colaborează sub aspectele militar și politic cu Grupul Operativ al Trupelor Ruse, mai ales în afara misiunilor presupuse de componenta sa implicată în misiunea de pacificare.

Actuala administrație centrală de la Chișinău, unitară din punct de vedere politic (președintele, guvernul și majoritatea parlamentară sunt expresia aceluiași partid politic) pare a avea un proiect consistent și pe termen lung din obținerea retragerii trupelor ruse din stânga Nistrului. Suntem în situația echivocă în care obiectivul a fost formulat prin declarații de politică externă, inclusiv în cele mai importante organizații internaționale, dar un proiect concret nu a fost făcut public.

„Retragerea trupelor ruse” se referă la totalitatea militarilor și dotărilor Grupului Operativ al Trupelor Ruse, sau doar la componenta care nu servește misiunii

¹ Mihai Melintei, *Cronologia procesului de reglementare a conflictului transnistrean*, „LACT”, Noiembrie 2020, pp. 2-5

² Mihai Melintei, *Cronologia procesului de reglementare a conflictului transnistrean*, „LACT”, Iunie 2021, pp. 2-3

³ TASS, *Putin zayavil, chto Rossiya v tselom za vyvod svoikh mirotvortsev iz Pridnestrov'ya*, 17.12.2020, <https://tass.ru/politika/10283245> (22.10.2021)

de pacificare? În prima variantă, care este scenariul acceptabil pentru Republica Moldova privind îndeplinirea rolului și misiunilor Federației Ruse în actuala misiune de pacificare? În oricare dintre variante, vom avea la pachet și o reformă a formatului de pacificare sau chiar înlocuirea acestuia cu unul civil sau polițienesc (sau mixt?).

În lipsa acestor opțiuni politice exprimate, misiunea cercetătorilor de a propune scenarii și modele pentru politici concrete este mult prea speculativă.

BIBLIOGRAPHY

Books and Articles

1. Gvidiani, Alin, *Documente și acte normative referitoare la procesul de reglementare transnistreană*, Techno Media, Sibiu, 2020
2. Gribincea, Mihai, *The Russian Policy on Military Bases: Georgia and Moldova*, Cogito, Oradea, 2001
3. Melintei, Mihai, *Cronologia conflictului transnistrean. Anotată bibliografic (cu versiune în limba rusă)*, Armanis, Sibiu, 2018
4. Kozlov, A. V.; Chernobrivyy, V. N., *Nepokorennoye Pridnestrov'ye, Uroki voyennogo konflikta*, IA Veche, Moskva, 2015
5. Lenskiy, A. G.; Tsybin, M. M., *Sovetskiye Sukhoputnyye Voyska v posledniy god Soyuzs SSR. Spravochnik*, IZ B&K, Sankt-Peterburg, 2001
6. Lysenko, V. V., *Pravovoy status i rol' obshchestvennykh ob'yedineniy v sisteme vnutrigosudarstvennykh i mezhdunarodnykh otnosheniy : opyt Rosii, Moldovy i Pridnestrov'ya*, Moskva, Prospekt, 2015
7. Malek, Martin, *Der Konflikt im Dnjestr-Gebiet (Moldova)*, „Schriftenreihe der Landesverteidigungsakademie”, Nr.7, BMLV/LVAk, Wien, 2006
8. Străuțiu, Eugen, *Forțele militare în regiunea transnistreană. Evaluări cantitative și calitative*, „Studia Securitatis”, Nr. 2, Sibiu, 2014
9. Străuțiu, Eugen, *The Transnistrian Conflict Files*, Sibiu, Techno Media, 2017
10. Țăranu, Anatol; Gribincea, Mihai, *Conflictul transnistrean, Culegere de documente și materiale (1989 – 2012)*, Vol.I., Lexon Prim, Chișinău, 2012

Documens and Reports

1. Congress, *H.Res.745 – Expressing the sense of the House of Representatives with respect to enhanced relations with the Republic of Moldova and support for Moldova's territorial integrity*, 20.02.2018, <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-resolution/745/text> (14.11.2018)
2. Congress, *S.Res 629 - A resolution expressing the sense of the Senate with respect to enhanced relations with the Republic of Moldova and support for Moldova's territorial integrity*, 17.09.2018, <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/senate-resolution/629/text>
3. Gosudarstvennaya Duma, *Zasedaniye № 7*, 09.02.1996, <http://api.duma.gov.ru/api/transcriptFull/1996-02-09>
4. Seychas, *Postanovleniye Gosudarstvennoy Dumy Federal'nogo Sobraniya Rossiyskoy Federatsii ot 13.11.1996 № 799-II GD*, <https://www.lawmix.ru/expertlaw/235331>

5. Guvernul R. Moldova, *Hotărîre Nr. 1178 din 31.10.2007*, Publicat în Monitorul Oficial Nr. 175-177, 09.11.2007, <http://lex.justice.md/md/325687/>
6. Ministerstvo inostrannykh del Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki, *Aktual'nyye aspekty bezopasnosti: opyt mirotvorchestva na Dnestre. Topical Aspects of Security: Experience of Peacekeeping on the Dniester*, Tiraspol', 2017
7. Ministerstvo Inostrannykh Del Rossiyskoy Federatsii, *Kontseptsiya vneshney politiki Rossiyskoy Federatsii (utverzhdena Prezidentom Rossiyskoy Federatsii V.V.Putinyam 30 noyabrya 2016 g.)*, 01.12.2016, http://www.mid.ru/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6BZ29/content/id/2542248
8. Ministerstvo Inostrannykh Del Rossiyskoy Federatsii, *Soglasheniye mezhdru Rossiyskoy Federatsiyey i Respublikoy Moldova o pravovom statuse, poryadke i srokakh vyvoda voinskikh formirovaniy Rossiyskoy Federatsii, vremenno nakhodyashchikhsya na territorii Respubliki Moldova*, 21.10.1994, http://www.mid.ru/foreign_policy/international_contracts/2_contract/-/storage-viewer/bilateral/page-312/48270
9. Ministerstvo zakonodnykh sprav Ukrayiny, *Dmytro Kuleba zdiysnyy vizyt do Moldovy: osnovni pidsumky*, 10.12.2020, <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-zdiysniv-vizit-do-moldovi-osnovni-pidsumki>
10. Ofitsial'nyy Sayt Delegatsiy predstaviteley v Ob'yedinennoy Kontrol'noy Komissii ot PMR, *Spravochno – Analiticheskaya Informatsiya «Ob osobennostyakh provedeniya mirotvorcheskoy operatsii v Pridnestrov'ye»*, <http://okk-pridnestrovie.org/spravka.htm>
11. OSCE, *Factsheet of the OSCE Mission to Moldova*, 10.12.2015, <https://www.osce.org/moldova/85681>
12. OSCE, *Final Document of the Third Meeting of the CSCE Council of Ministers, Stockholm, 14-15 December 1992*, <https://www.osce.org/mc/40342>
13. OSCE, *Istanbul Document*, 19.11.1999, <https://www.osce.org/mc/39569>
14. Pravo, *Postanovleniye Gosudarstvennoy Dumy Federal'nogo Sobraniya Rossiyskoy Federatsii Nr. 1812-II GD*, 17.10.2019, http://www.pravo.gov.ru/proxy/ips/?doc_itself=&nd=102049678&page=1&rdk=0&intelsearch=%CE+%E3%EE%F1%F3%E4%E0%F0%F1%F2%E2%E5%ED%ED%EE%E9+%E3%F0%E0%E6%E4%E0%ED%F1%EA%EE%E9+%F1%EB%F3%E6%E1%E5++&link_id=5#I0
15. Prezident Rossii, *Rasporyazheniye Prezidenta Rossiyskoy Federatsii ot 20.06.1995 g. № 277-rp*, <http://www.kremlin.ru/acts/bank/7975SEESAC>, *Obzor problemy LSO v Moldove*, Belgrade, 2007
16. Prezident Rossii, *Ukaz Prezidenta Rossiyskoy Federatsii ot 30.11.2016 g. № 640*, <http://kremlin.ru/acts/bank/41451/page/1>
17. Prezident Rossii, *Ukaz Prezidenta Rossiyskoy Federatsii ot 30.11.2016 g. № 640*, <http://kremlin.ru/acts/bank/41451/page/1>
18. Sobraniye Zakonodatel'stva Rossiyskoy Federatsii, *Postanovleniye Gosudarstvennoy Dumy Federal'nogo Sobraniya Rossiyskoy Federatsii ot 26.04.1995 g. №744-I GD*, <http://www.szrf.ru/szrf/doc.phtml?nb=100&issid=1001995019000&docid=16>

19. Sobraniye Zakonodatel'stva Rossiyskoy Federatsii, *Postanovleniye Gosudarstvennoy Dumy Federal'nogo Sobraniya Rossiyskoy Federatsii ot 22.02.2002* g. №2515-III GD, http://www.szrf.ru/szrf/docslist.phtml?md=0&nb=100&year=&issid=1002002009000&div_id=2
20. The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 1995-1996*, London, 1995
21. The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2000-2001*, London, 2001
22. The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2007*, London, 2007
23. The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2018. The Annual Assessment of Global Military Capabilities and Defense Economics*, London, 2018
24. The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2021. The Annual Assessment of Global Military Capabilities and Defense Economics*, London, 2021

Internet

1. Melintei, Mihai, *Cronologia procesului de reglementare a conflictului transnistrean*, „LACT”, Iunie 2021,
2. Melintei, Mihai, *Cronologia procesului de reglementare a conflictului transnistrean*, „LACT”, Noiembrie 2020
3. Melintei, Mihai, *Cronologia procesului de reglementare a conflictului transnistrean*, „LACT”, Iunie 2021
4. RBC, *Shoygu predlozhit' Dodonu unichtozhit' arsenaly boyepripasov v Pridnestrov'ye*, 25.08.2019, <https://www.rbc.ru/politics/25/08/2019/5d61d1ce9a79472ef54416d1>
5. REGNUM, *Ukraina vystupila protiv mirotvorcheskoy missii Rossii na Dnestre*, 25.08.2015, <https://regnum.ru/news/polit/1956574.html>
6. RIA, *PMR predlozhila obsudit' uvelicheniye chislennosti rossiyskikh mirotvortsev*, 13.02.2020, <https://ria.ru/20200213/1564677574.html>
7. Sfatul Țării, *Retragerea Armatei a 14-a nu este prevăzută*, Nr. 131 (1171), 28 iulie 1992
8. RIA Novosti, *Vstupil v silu moratoriy na deystviye DOVSE*, 12.12.2007, <https://ria.ru/society/20071212/91942707.html>
9. Seychas, *Postanovleniye Gosudarstvennoy Dumy Federal'nogo Sobraniya Rossiyskoy Federatsii ot 09.02.1996 № 62-II GD*, <https://www.lawmix.ru/expertlaw/243319>
10. TASS, *Putin zayavil, chto Rossiya v tselom za vyvod svoikh mirotvortsev iz Pridnestrov'ya*, 17.12.2020, <https://tass.ru/politika/10283245>
11. TASS, *MID RF: pryamoy svyazi vykhoda Rossii iz DOVSE s politikoy Zapada po otnosheniyu k RF net*, 11.03.2015, <https://tass.ru/politika/1820299>

Marius ȘPECHEA
Lucian Blaga University of Sibiu

**REGLEMENTAREA TRANSNISTREANĂ ȘI PROBLEMA ENERGIEI LA
NIVEL LOCAL ȘI REGIONAL**

Title:	TRANSNISTRIAN REGULATION AND THE ENERGY ISSUE AT THE LOCAL AND REGIONAL LEVEL
Abstract:	<i>The energy issue is certainly one of the overlapping issues / crises of the moment, not only for the Transnistrian region and the regulatory process in the region and for the whole of Europe. Thus, the usefulness of contextualizing this challenge in the dynamics of the region and the Transnistrian settlement process is particularly interesting and useful in gaining an integrated view on this issue, which is so serious and has so many implications. Aware of the limitations of this study, we will focus mainly on the description and decipherment of the impact that the form of energy supply contracts has in the region, especially in the realities and relations on the two banks of the Dniester. Are we talking about an exclusive reality, specific to the area? or does what is happening there influence Romania as well? Will the energy crisis boost Transnistrian regulation? All these are pertinent questions that arise in the face of such a subject and to which we will seek even limited answers.</i>
Keywords:	Energy issue; Gazprom; Moldova Gaz; Transnistrian conflict
Contact details of the authors:	E-mail: marius.spechea@ulbsibiu.ro
Institutional affiliation:	Lucian Blaga University of Sibiu
Institutions address:	Dumbrăvii Road, No.34, Sibiu, 550324, +40 269 422 169, fax +40 269 422 169, https://socioumane.ulbsibiu.ro/dep.rispss/contact.html , dep.rispss@ulbsibiu.ro

Introducere

Anul 2021 se încheie în plină criză energetică la nivel european, zilnic cotațiile pieței energetice cresc, iar incertitudinea costurilor din facturi generează neliniște în rândul populației europene în plină iarnă. Costurile par să depășească capacitățile de plată, iar colapsul economic, cel puțin la nivel de consumator casnic este iminent, ca și frigul iernii. De exemplu, conform ANRE în România, 1000m³ de gaz s-au achiziționat la 612 dolari în octombrie, cu 90% mai mult decât în luna precedentă¹, iar piața

¹Roxana Petrescu, *Explozie pe piața gazelor naturale în octombrie Gazprom a aruncat în aer preturile*, <https://www.mediafax.ro/economic/explozie-pe-piata-gazelor-naturale-in-octombrie-gazprom-a-aruncat-in-aer-preturile-20418371> (22.12.2021)

energiei continuă să rămână instabilă. În acest context privirile se îndreaptă spre est, de unde vine atât gazul, cât și problemele, dacă realizăm o analiză de context și privim problema energetică într-o perspectivă mai largă.

Dincolo de detalii tehnice cu privire la piața furnizării gazelor spre Europa, se pot observa manifestarea unor interese geopolitice și economice majore într-un context complicat și complex. Astfel, înțelegerea, sau cel puțin surprinderea dinamicii energetice din Republica Moldova în contextul reglementării transnistrene poate fi privită ca o cunoaștere particulară, dar relevantă în cunoașterea generală a dinamicii relațiilor cu Gazprom și Federația Rusă.

Context general și repere teoretice

Pentru a nu rămâne într-o descriere de tip jurnalistic a situației de securitate și a dinamicilor geopolitice din regiune este necesar să ridicăm o ipoteză de lucru, care să încerce cel puțin, chiar dacă subiectul nu poate fi epuizat, să ofere câteva răspunsuri cheie, dar mai ales să ridice noi întrebări, care în esență pot fi mai utile ca răspunsurile, având în vedere evoluțiile fenomenului. Practic provocarea constă în raportarea la complexitatea procesului de reglementare transnistrean care poate fi socotit, în contextul actualei crize energetice, un caz tipic de interdependență complexă.

Teoria interdependențelor complexe s-au născut în plin Război Rece și tot într-un context de criză energetică, dar de altă natură, mai exact o criză a petrolului în 1973. Acea criză a fost studiul de caz pentru dezvoltarea de către teoreticieni ai relațiilor internaționale și ai studiilor conflictelor a unor matrice de interpretare și gestionare a crizelor¹, precum și punctul de plecare a unor scenarii economice și de securitate apocaliptice, care nu s-au împlinit din fericire, cum ar fi creșterea prețului la barilul de petrol la 100 de dolari până în anul 2000².

Într-adevăr situația Republicii Moldova este particulară, dar este lămuritoare în deslușirea unor realități din regiune, în care gazul se dovedește a fi unul dintre instrumentele forte ale războiului hibrid.

Războiul hibrid pare a fi conceptul cheie în dinamica de securitate din Europa de Est în acest moment, profesorul Lawrence Freedman de la King s College din Londra, cunoscut analist în domeniul strategic și militar, consideră războiul hibrid „ca o formă mai slabă de război, ajunsă în centrul atenției din cauza problemelor întâmpinate de războiul obișnuit și ca o apreciere a posibilităților de rezistență populară”³. Dacă contextualizăm definiția oferită, în evoluția Federației Ruse post Război Rece, această încadrare se potrivește perfect ca formă de manifestare a intereselor pe plan extern în raport cu Europa și în mod special cu spațiul ex-sovietic.

Poziția de forță a Federației Ruse pe componenta energetică în raport cu statele din regiune și Uniunea Europeană, poate fi încadrată în viziunea lui Robert Kaplan ca o adevărată răzbunare a geografiei⁴, care valorizează/ exploatează propriile resurse

¹ Joseph S. Nye, *Descifrarea conflictelor internaționale- teorie și istorie*, Antet, 2005, pp.195-196

²*Ibidem*, p.196

³ Lawrence Freedman, *Viitorul războiului, o istorie*, Litera, București, 2019, p. 308

⁴Robert Kaplan, *Răzbuarea geografiei*, Litera, București 2020, p.327

naturale și nevoile critice pentru dezvoltare ale vestului. Jack Sharples, cercetător în cadrul Institutului Oxford pentru Studii Energetice afirmă în acest sens că, Europa este o „piață de ultimă instanță unde rușii vor găsi cel mai probabil întotdeauna un cumpărător”¹. Un alt expert Simone Tagliapietra, analist pe zona energetică a thinktank-ului Bruegel, afirmă clar „acum este destul de evident faptul că Rusia este implicată în criza energetică europeană. Rușii vor să demonstreze că gazul este important și că gazul rus este important pentru Europa”². Deci putem vorbi de un exercițiu venit din partea Rusiei în a demonstra dependența piețelor europene, însă această demonstrație vine într-un anumit context, ce are anumite premise care merită expuse.

Criza gazului din Republica Moldova, ca și criza gazului din Europa, poate fi analizată și din perspectiva acestor premise generale care conturează situația actuală particulară și anume:

- studiul Gazprom realizat în anul 2000 privind reconfigurarea conductelor de gaz și creșterea capacităților de transport, informație prezentată de domnul Dumitru Chisăliță, expert tehnic în domeniul furnizării gazelor și a energiei inteligente în cadrul Dezbaterii LACT „Reglementarea transnistreană și problema energiei la nivel local și regional”³, aspect ce se poate vedea și în raportul anual al Gazprom pe anul 2003⁴ unde sunt prezentate atât țintele de creștere a producției, cât și direcțiile de dezvoltare ale noilor conducte;

- politica de reafirmare a Rusiei pe plan internațional după criza de probă din 2008 din Georgia și criza din Ucraina 2014, precum și creșterea tensiunilor în regiune în 2021;

- abordarea la nivel înalt și în mod tot mai serios a problemelor generate de schimbările climatice și reorientarea UE, cel puțin declarativ și strategic spre energia verde⁵, orientarea pe pune presiune pe piața energetică și în mod special pe Rusia ca furnizor de gaze naturale;

- finalizarea lucrărilor la gazoductul Nord Stream II⁶ și opoziția SUA față de operaționalizarea acestei conducte⁷;

¹Care este rolul Rusiei în criza europeană a gazelor, <https://www.digi24.ro/stiri/externe/care-este-rolul-rusiei-in-criza-europeana-a-gazelor-1699221> (22.12.2021)

²*Ibidem*

³Marius Șpechea, *Dezbateri: „Reglementarea transnistreană și problema energiei la nivel local și regional”* <https://lact.ro/dezbateri-reglementarea-transnistreana-si-problema-energiei-la-nivel-local-si-regional/> (22.12.2021)

⁴*Annual Report 2003 Gazprom*, p.7, https://www.gazprom.com/f/posts/48/297688/11gazprom_eng.pdf (22.12.2021)

⁵Comisia Europeană, *Pactul verde european*, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_ro (22.12.2021)

⁶*Proiect Nord-Stream 2*, <https://www.gazprom.com/projects/nord-stream2/> (22.12.2021)

⁷*SUA impun noi sancțiuni împotriva controversatului gazoduct Nord Stream 2*, <https://www.g4media.ro/sua-impun-noi-sanctiuni-impotriva-controversatului-gazoduct-nord-stream-2-reactia-rusiei-sanctiunile-sunt-inacceptabile-si-incalca-legislatia-internationala.html> (22.12.2021)

- contextul pandemiei de Covid 19 a generat variații foarte mari și dezechilibre de consum pe piața gazelor¹;

Evident aceste cinci premise nu sunt singurele, dar par a fi cele mai importante în contextualizarea corectă a situației energetice actuale, care nu mai este doar o confruntare economică și concurențială vizând veniturile, deși acestea rămân fundamentale în ecuație, ci devine în modul cel mai concret o reconfigurare a unor interese mult mai largi de natură politică și ideologică.

Reperle relației energetice dintre cele două maluri ale Nistrului

Privind premisele expuse și ipoteza de lucru, corelându-le cu procesul de reglementare transnistreană și relațiile energetice dintre cele două maluri ale Nistrului se nasc firesc o serie de întrebări cât se poate de interesante, cum ar fi: care este natura acestuiconflikt încă nereglementat și permanent aflat pe agenda preocupărilor de securitate din regiune? Este vorba despre un conflict geopolitic așa cum se afirmă mereu, sau mai degrabă unul de interese? Această criză energetică cu mari costuri pentru populația din Republica Moldova și nu numai, putea fi evitată? Are România ceva de spus sau de făcut în această direcție, sau se află într-o situație similară? Dar poate cea mai importantă întrebare rămâne cea cu privire la impactul acestei crize asupra procesului de reglementare transnistrean.

În obținerea unor răspunsuri cât mai complete și obiective am recurs la expertiza și resursele științifice ale Laboratorului pentru Analiza Conflictului Transnistrean, valorificând analizele publicate și dezbaterile organizate pe subiect.

Corelând datele publicate putem constata niște situații destul de stranie în dinamica situației din regiune. Situația și înainte de actuala criză energetică arata ciudat între cele două maluri, deoarece și atunci ca și astăzi, deși aparent avem trei actori pe piața energetică și anume Gazprom, Moldovagaz și Tiraspoltransgaz, de facto putem vorbi de un monopol Gazprom. Deoarece, acesta deține 50% + 1 din pachetul de acțiuni a Moldovagaz, Guvernul R. Moldova, 35,33% , iar Comitetul de administrare a proprietății Transnistriei deține 13,44%², aceștia din urmă cedând acțiunile lor tot Gazpromului. Situația devine și mai ciudată la prima vedere dacă comparăm prețurile din 2018 de exemplu pentru furnizarea a gazului, care variau între 150-180 de dolari 1000m³ și prețurile de acum care au ajuns pentru Republica Moldova la 450 de dolari în noiembrie 2021 per 1000 m³³. Mai mult o bună parte din gazul furnizat Republicii Moldova merge spre regiunea transnistreană „din 3 miliarde m³ de gaz livrat în R. Moldova, aproximativ 2 miliarde sunt consumate de

¹Bogdan Cojocar, *Gazele naturale se îndreaptă spre cele mai mari preturi din ultimii 13 ani*, <https://www.mediafax.ro/economic/gazele-naturale-se-indreapta-spre-cele-mai-mari-preturi-din-ultimii-13-ani-20261632> (22.12.2021)

²Mihai Melintei, *Relația geo-energetică dintre Gazprom / Moldovagaz și Tiraspoltransgaz în perspectiva conflictului transnistrean*<https://lact.ro/mihai-melintei-relatia-geoenergetica-dintre-gazprom-moldovagaz-si-tiraspoltransgaz-in-perspectiva-conflictului-transnistrean/> (22.21.2021)

³Alexandr Petkov, *Marea corupție ca factor principal în războiul hibrid dus de Rusia în Moldova -studiu de caz*, *Dezbaterea „Reglementarea transnistreană și problema energiei la nivel local și regional”*, <https://lact.ro/dezbateri-reglementarea-transnistreana-si-problema-energiei-la-nivel-local-si-regional/> (22.12.2021)

întreprinderile industriale din Transnistria și producătorul de electricitate. Toate liniile de electricitate în R. Moldova pornesc din regiunea transnistreană”¹. Această situație fiind o manifestare concretă a interdependenței dintre cele două maluri ale Nistrului, dar factura în totalitate merge spre MoldovaGaz.

Alexandr Petkov, acționar minoritar la MoldovaGaz în evaluarea raportului de activitate pe 2019 al companiei a sesizat că „anual, conducerea SA ”Moldovagaz” se angajează să achite întregul volum de gaze contractat de la SAP ”Gazprom. La 31.12.2019, s-a semnat angajamentul pentru livrarea spre Moldova unui volum de 3 155 mln m.c. de gaze, din care 1 990 mln m.c. pentru Transnistria”² Toată această situație, dar mai ales procesul decizional din cadrul MoldovaGaz, în care Gazpromul este și furnizor și acționar majoritar, dar care conform legii nu are voie să participe la votul privind aprobarea contractelor, fiind în conflict de interese, paradoxal totuși toate deciziile se iau fără nici o opoziție în conformitate cu interesele Gazprom, deși ca pondere în proporție covârșitoare votul revine reprezentanților Guvernului, aceștia având puterea de decizie de 97%³ în momentul votului.

Aceste realități au determinat încadrarea situației din perspectiva domnului Petkov în zona mării corupții instrumentalizate ca element central în fenomenul războiului hibrid. Război hibrid purtat în Republica Moldova de Federația Rusă prin deturnarea deciziilor politice strategice, instrumentul fiind schemele de semnare a contractelor din energie și marea corupție. Când realizăm o minimă analiză cost - beneficiu, observăm clar favorizarea regiunii transnistrene prin aceste contracte și îndatorarea din ce în ce mai mare a Republicii Moldova în raport cu Gazpromul. De exemplu în momentul actual datoriile regiunii transnistrene pentru gaze consumate deja, constituie cca 8 mlrd. dolari, în timp ce volumul total al activelor SA “Moldovagaz” la 31.12.2020 este de- cca 650 mln dolari⁴.

Există și analize politice care vorbesc despre această criză ca despre o criză care putea fi evitată prin negocieri politice la cel mai înalt nivel și prin decizii politice de eliminare a schemelor de corupție existente și cunoscute oarecum. Situația energetică precară a Republicii Moldova și implicit a regiunii transnistrene, având în vedere interesele Rusiei în regiune, în viziunea fostului deputat Zurab Todua putea fi ameliorată. Asta, dacă Republica Moldova demara și se angaja în negocieri din timp, așa cum au făcut alte state din regiune pentru a semna contracte pe termen lung la un

¹Mihai Melinte, *Relația geo-energetică dintre Gazprom / Moldovagaz și Tiraspoltransgaz în perspectiva conflictului transnistrean* <https://lact.ro/mihai-melinte-relatia-geoenergetica-dintre-gazprom-moldovagaz-si-tiraspoltransgaz-in-perspectiva-conflictului-transnistrean/> (22.21.2021)

²Alexandr Petkov, *Marea corupție ca factor principal în războiul hibrid dus de Rusia în Moldova -studiu de caz, Dezbaterea „Reglementarea transnistreană și problema energiei la nivel local și regional”*, <https://lact.ro/dezbatere-reglementarea-transnistreana-si-problema-energiei-la-nivel-local-si-regional/> (22.12.2021)

³*Ibidem*

⁴*Ibidem*

preț mult mai bun, în momentul de față Republica Moldova plătind cel mai mult dintre țările din regiune, comparativ cu Serbia sau Ungaria și chiar România¹.

Evoluția lucrurilor și instabilitatea pieței energetice, mai ales în lipsa unor contracte pe termen lung, provoacă îngrijorare mai ales în Republica Moldova care poate risca un blocaj energetic și financiar.

Concluzii

Parcurgând pe scurt reperele relației energetice dintre cele două maluri ale Nistrului² și încadrând situația în contextul general, cel puțin parțial putem constata că între cele două maluri există o interdependență complexă, în care o serie de factori deosebit de dinamici pot contribui pozitiv sau negativ la evoluțiile din regiune. Interconectarea și interdependența energetică a celor două maluri, gaz versus energie electrică, poate fi atât o punte și un factor integrator, vorbind de interese reciproc avantajoase, dar pot fi și surse de conflictualitate mai ales în contextul unor contracte preferențiate care favorizează o parte în detrimentul alteia. Este evident că favorizarea unei părți, nu este benefică reglementării conflictului transnistrean, iar continuarea pe mecanismele decizionale existente la nivelul MoldovaGaz din prezent complică și mai mult natura conflictului transnistrean, dincolo de cel geopolitic care este de obicei clamat de opinia publică și de analiști, se adaugă și un conflict al intereselor economice obscure care excedă rațiunile politice clasice.

Astfel, putem afirma fără teamă de a greși prea mult că la nivel european precum și la nivel regional, pe cele două maluri ale Nistrului ne confruntăm cu o criză energetică majoră care îmbracă de multe ori forme și elemente specifice conflictelor hibride, situația transnistreană ar putea fi considerată o situație tipică pentru un asemenea mixt de factori de presiune. Evident că orice criză ar putea fi evitată dacă am putea anticipa cu exactitate evoluțiile din diferite domenii. Informațiile din spațiul public despre redesenarea hărților de furnizare a gazului au declanșat, în anumite cancelarii europene, încă de mulți ani, eforturi diplomatice și politice ca aceste redesenări, a liniilor de tranzit și furnizare, aproape la fel de importante ca și frontierele, să le fie favorabile. Din păcate pentru Republica Moldova, dar și pentru România factorii de decizie au sesizat prea târziu dinamica evenimentelor, iar acum probabil că vom fi principalii debitori ai situației. Cu atât mai mult având în vedere costurile energetice din regiunea transnistreană - cel puțin Chișinăul ar trebui să fie motivat și mai mult în soluționarea diferendului transnistrean, deci criza energetică ar putea accelera procesul de reglementare, dacă privim lucrurile într-o perspectivă optimistă.

¹Zurab Todua, *Criza care putea fi evitată*, Dezbateră „Reglementarea transnistreană și problema energiei la nivel local și regional”, <https://lact.ro/dezbateri-reglementarea-transnistreana-si-problema-energiei-la-nivel-local-si-regional/> (22.12.2021)

²Eugen Străuțiu, Vasile Tabără, *A comparative analysis of the development on the two banks of the Dniester*, TechoMedia, Sibiu, 2015, p. 229

BIBLIOGRAPHY

Books

1. Cojocaru, Bogdan, *Gazele naturale se îndreaptă spre cele mai mari preturi din ultimii 13 ani*, <https://www.mediafax.ro/economic/gazele-naturale-se-indreapta-spre-cele-mai-mari-preturi-din-ultimii-13-ani-20261632>
2. Freedman, Lawrence, *Viitorul Războiului, o istorie*, Litera, București 2019
3. Kaplan, Robert, *Răzbumarea geografiei*, Litera, București 2020
4. Nye, Joseph S., *Descifrarea conflictelor internaționale- teorie și istorie*, Antet, 2005
5. Străuțiu, Eugen; Tabără, Vasile, *A comparative analysis of the development on the two banks of the Dniester*, TechoMedia, Sibiu, 2015, p. 229

Articles

1. Melintei, Mihai, *Relația geo-energetică dintre Gazprom / Moldovagaz și Tiraspoltransgaz în perspectiva conflictului transnistrean* <https://lact.ro/mihai-melintei-relatia-geoenergetica-dintre-gazprom-moldovagaz-si-tiraspoltransgaz-in-perspectiva-conflictului-transnistrean/>
2. Petkov, Alexandr, *Marea corupție ca factor principal în războiul hibrid dus de Rusia în Moldova -studiu de caz*, Dezbateră „Reglementarea transnistreană și problema energiei la nivel local și regional”, <https://lact.ro/dezbatere-reglementarea-transnistreana-si-problema-energiei-la-nivel-local-si-regional/>
3. Petrescu, Roxana, *Explozie pe piața gazelor naturale în octombrie Gazprom a aruncat în aer preturile*, <https://www.mediafax.ro/economic/explozie-pe-piata-gazelor-naturale-in-octombrie-gazprom-a-aruncat-in-aer-preturile-20418371>
4. Todua, Zurab, *Criza care putea fi evitată?*, Dezbateră „Reglementarea transnistreană și problema energiei la nivel local și regional”, <https://lact.ro/dezbatere-reglementarea-transnistreana-si-problema-energiei-la-nivel-local-si-regional/>

Documents

1. *Annual Report 2003 Gazprom*, https://www.gazprom.com/f/posts/48/297688/11gazprom_eng.pdf
2. *Pactul verde european*, Comisia Europeană https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_ro
3. *Proiect Nord-Stream 2*, <https://www.gazprom.com/projects/nord-stream2>

Websites

1. <http://www.lact.ro/>
2. <https://ec.europa.eu>
3. <https://www.g4media.ro>
4. <https://www.gazprom.com>
5. <https://www.mediafax.ro>

**THE TRANSNISTRIAN ISSUE IN THE CONTEXT OF
 RUSSIA'S "NEAR ABROAD" POLICY**

Abstract:	<i>The fall of the Soviet Union witnessed the birth of a new kind of conflict in some of its former republics. Classified as frozen conflicts, these situations destabilize the region and prevent nation-state consolidation. This study aims to explore the complex nature and variation in Russian foreign policy in Near Abroad states from the collapse of the USSR in December 1991 and the accession of Boris Yeltsin to the end of Vladimir Putin's third term as President of the Russian Federation. The present paper aims explicitly the analysis of the Transnistrian conflict in Moldova, its implication for the emergence of Russia's Near Abroad policy and its far-reaching consequences over the relationships between Moldova and the Russian Federation.</i>
Keywords:	Transnistria, Russia; post-soviet space, foreign policy; "Near Abroad" policy, regional politics.
Contact details of the authors:	E-mail: vticu@ulim.md
Institutional affiliation of the authors:	Free International University of Moldova, Faculty of History and International Relations
Institutions address:	52 Vlaicu Parcalab street, Chisinau, MD-2012 Republic of Moldova Tel.: (+373 22) 220029; Tel/Fax.: (+373 22) 220028

Introduction

Over the course of 1992 a significant shift of opinion occurred within Russian governmental circles concerning Russia's relations to its new neighbors. As was pointed out at that moment among Russian leaders, as a result of miscalculations in assessing the role and place of the new Russia, there were drawn the strategically erroneous political conclusion that Russia should turn inward, within the borders of the Russian Federation, getting out of all the former USSR republics, thereby openly renouncing any special rights and interests in the post-Soviet space outside the Russian Federation.

The events that occurred in Russia and the republics during 1992 made some serious adjustments in the understanding of Russia's role and place in the post – Soviet space. It was in particular the events in the Transnistrian region of Moldova in 1992, when ethnic Russians for the first time were pulled into military action, which pushed Russians out of their inward-looking policy. During the conflict Boris Eltsin engaged

the powerful Fourteenth Army in the fray, sending the Moldovan army into quick retreat.

The Moldovan conflict that coincided with the Baltic citizenship restrictions and the conflict with Ukraine over the former Soviet armed forces but as well with massive out – migration of Russians from Central Asia and Transcaucasia, raised within Russian government circles the issue of Russia’s geopolitical interests in the Near Abroad.

In that context Russia moved to define its own “Monroe Doctrine” towards the post – Soviet republics and began to interfere more actively in their domestic affairs.

The present paper aims explicitly the analysis of the Transnistrian conflict in Moldova, its implication for the emergence of Russia’s Near Abroad policy and its far-reaching consequences over the relationships between Moldova and the Russian Federation.

The Transnistrian conflict: a perspective on implication in the emergence of the Near Abroad Policy of the Russian Federation.

The Transnistrian conflict is characterized by quite a few features which make it distinct from other post-soviet conflicts. The Transnistria conflict that arose in 1989/90 is one of the most unusual outcomes of the late- and post-Soviet transformation processes. Until 1988 “Transnistria” was neither a political unit nor a contemporary term in the Soviet Union. And the territory’s secession came not at the end of a longer escalation, but virtually overnight during the late-Soviet convulsions.

Transnistria is a region in Eastern Europe, a narrow strip of territory on the east side of the River Dniester. “Transnistria” was neither a political unit nor a contemporary term in the Soviet Union. Transnistria, officially the „Pridnestrovian Moldavian Republic”, is a primarily unrecognized state that split off from Republic of Moldova after the dissolution of the Soviet Union.

The Transnistrian conundrum laid heavily on the process of post-communist transition in R. of Moldova. The conflict has generally portrayed as ethnic by Russian Federation. Nevertheless, efforts to deal with the ethnic concerns of the separatists remain ineffective so long as the more fundamental sources of the conflicts are Russian imperial ambitions in the post-Soviet context. In the same time, the crisis has been the result less of legitimate ethnic grievances and more of a long-term contest between two different political elites, pro-Russian/Soviet and pro-Romanian, one of which replaced the other in Moldova’s transition from Soviet republic to independent state.¹ As Y. Seleznev stressed in 1993, Russian Federation started the war in Transnistrian region in order to stop the reunification of the R. of Moldova with Romania.

A complicating factor is that the Transnistrian republic established rudimentary state structures, that is, an elected president and parliament, military formations, a vast network of rayon and city councils left over from the Soviet period, and even introduced its own currency. As a result, since the Transnistrian leaders have

¹ Charles King, *Post-Soviet Moldova: a borderland in transition*, Center for Romanian Studies, Iași, 1997, p. 21.

profited from the lack of central Moldovan control over the region, they also unlikely to commit to political reforms which would diminish their position of leverage toward Chisinau.¹

The complexity of the territorial entity of the space between the Dniester and the Southern Bug is due to the fact that throughout history, it has had several names. Therefore, after the incorporation of the territory between the Dniester and Southern Bug rivers in 1792 into the Russian Empire, it was called Zadnestrovie (beyond ..., across the Dniester)².

The Kremlin leadership appreciated at fair value the geostrategic importance of this acquisition and built the port of Odessa not far from the Dniester estuary, which later became the largest port on the Black Sea. Later, Russia changed, again, the name of the governorate with its center in Tiraspol, calling it Podnestrovie (next to ..., near the Dniester). The proximity could be to the left, but also to the right of the Dniester. The land beyond the Dniester - Transnistria - bears this name in the late ninetieth-beginning on the twentieth century and represent the Romanian perspective on the region (which means beyond the Dniester River) as long as Russia imposed the new name: Pridnestrovie, around or on the Dniester.

In other narrative comes from the eastern part of Moldova, from Transnistria, where a majority group of Russians identify themselves as being part of the Russian political and cultural world. Pridnestrovie – *ruskaya zemlea* (Transnistria is Russian land) is their slogan although Moldovans, or Romanians, represent one third of the population and Ukrainians another third³. The emergence of the Pridnestrovian Moldavian Soviet Socialist Republic (PMR) on 2 September 1990, supported by the Soviet power and later the Russian Federation, divided the Republic of Moldova into two parts and led to a war that both parties have interpreted as one of independence, that of Chisinau from the Russian Federation and that of Tiraspol from the Republic of Moldova.

Transnistria, over which the Republic of Moldova has no longer any control, has developed a particular perspective on Moldovan statehood. It is argued that its beginnings go back to the creation of the Autonomous Republic of Moldova within the Ukrainian SSR in the 1924, since the area had never been part of the medieval Moldovan state.

The Transnistrian regime therefore has refused to acknowledge any historical connection with the Republic of Moldova and claims to subscribe to the condemnation of the 1812 Russian and 1940 Soviet occupations that forms part of the Moldovan Declaration of Independence of 1991, thereby legitimising the existence of a Transnistrian state which had not been occupied. The authorities of the PMR consider themselves to be the authentic heirs of the Moldovan SSR and the Moldovenism

¹ *Ibidem*, p. 24

² George F. Jewsbury, *Anexarea Basarabiei la Rusia 1774 -1828*, Polirom, Iași, 2003, p. 26

³ V. Kolossov, J. O'Loughlin, A. Tchepalyga, *National Construction. Territorial Separatism, and Post-Soviet Geopolitics in the Transnistrian Moldovan Republic* "Post-Soviet Geography and Economics", Vol. 39, No. 6, 1998, pp. 336-337

created in 1924¹. They have preserved the emblem and flag of the former Soviet Republic but also introduced symbolic elements that have no historical connection with the territory, such as the image of the Moldovan ruler Dmitrie Cantemir on the Transnistrian one-hundred-rubles bill².

The authorities of the PMR see no future for a united Moldovan state and have been promoting the idea of a distinct Transnistrian people (*Pridnestrovskii narod*)³, made up from a melting pot of Moldovans (more than one third of the population), Russians and Ukrainians (each almost one third). The Transnistrian border and identity construction shows many affinities with the Soviet pre-war conception of Moldova: Transnistrians are distinct from Moldovans as Moldovans were held to be distinct from Romanians.

Adherents of this narrative see the Republic of Moldova and Romania, as well as Ukraine since the 2005 Orange Revolution, as the main threats to the integrity and security of Transnistria, with the Russian Federation as the guarantor of its existence. Although Russia officially recognises the territorial integrity and independence of the Republic of Moldova, it has remained the main ally of the Tiraspol administration and given it political, economical, financial and military support. Indeed, despite allowing Transnistria to function as a pseudo-state, the Russian Federation has been unwilling to confirm its independence. Thus, when the Tiraspol authorities, during the Russian-Georgian war, asked the Russian Federation to recognise the PMR on similar grounds as those invoked for Abkhazia and South Ossetia, Moscow rejected their demand. Russian diplomacy rather seems to pursue the „Transnistriation” (or Federalisation) of the Republic of Moldova by promoting a federal state in which Chisinau and Tiraspol would have equal status. Such a solution would ensure Russia’s influence over political decisions made by Chisinau, the maintenance of its military base in Transnistria and the recognition of Russian as the official language of the new state⁴.

On the other hand, the geopolitical decryption of the space we have in mind, respectively the setting of the frameworks of a geopolitical analysis would allow understanding the evolutions and dynamics that marked this space and aroused the constant interest of Russian military strategists, being considered the strategic line separating two large geopolitical spaces, the Slavic space of the rest of the European world. The geopolitical interest of the Russian Empire for this space increased at the end of the seventeenth century, and especially with the crossing of the Dniester in 1792⁵.

The line of fortifications created by the medieval Moldovan state and the Turks was later used by the Russian Empire, the Soviet Union, but also by post-Soviet Russia as an area of great strategic value, in the desire to master the entrances to the

¹ Gheorghe E. Cojocaru, *Cominternul și originile moldovenismului*, Civitas, Chișinău, 2009, p.10.

² Gh. E. Cojocaru, *Separatismul în slujba Imperiului*, Civitas, Chișinău, 2000, p. 5.

³ Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, *Conflictul transnistrean. Culegere de documente și materiale*, vol. I (1989-1993) Lexicon-Prim, Chișinău, 2012, p. 7.

⁴ Octavian Țicu, *O istorie ilustrată a românilor de la est de Prut*, Litera, Chișinău, 2020, p. 574.

⁵ *Ibidem*, p. 54

great strategic hallways of yesteryear, especially Galicia, Bessarabia and the Danube Mouths. This strategic ring road represented by the space between the Prut and the Dniester ensured the strategic maneuver between three major hallways:

- Galicia, the north area of the Carpathian and Alpine mountain range, to Normandy;
- the strategic corridor of the Danube;
- strategic maritime corridor - Black Sea, Aegean Sea, Mediterranean Sea¹.

The current configuration of the region is the result of politico-territorial metamorphoses after the breakup of the Soviet Union and the independence of the Republic of Moldova on August 27, 1991, in a period of decisive transformations, accompanied by major risks of potential conflicts in the east and south.

In conclusion, we can say that Transnistria represents, from the perspective of its spatial meanings, as a relationship between potential, project and organization, an important strategic alignment for post-Soviet Russia in a context of evolving power. Taking into account all these conditions and developments, the Russian strategy for the development of Transnistria is combined with its interests and projects in the Black Sea, in a complicated international context.

The conflict between the new Moldovan authorities in Chișinău and the „Dnestr Moldavian Republic” (with the Russian acronym PMR) on the Dnestr left bank broke in late spring and summer 1992, and resulted in several hundred casualties. The conflict was soon eclipsed by other world events and disappeared from the news headlines. It remains, however, one of the most complicated conflicts on the post-Soviet scene, both in terms of its pre-history, its political constellations and its possible future developments². While an effective ceasefire was concluded on July 7, 1992, no solution has yet been found to the underlying contentious issue-the legal-territorial status of the Dnestr left bank of the Moldovan state.

Although the Russian mass media and officials have regularly referred to the war as an ethnic conflict³, however, it would be a gross oversimplification to present the conflict as a showdown between the ethnic Moldovan and the „Russian-speaking” part of the Moldovan population. Indeed, the Transnistrian region’s ethnic mix before the war was over 40 percent Moldovan, 28 percent Ukrainian, and only 25, 5 percent Russian⁴. Moreover, neither side involved in conflict agrees to this description and insist that it is essentially political in character.

¹ Gheorghe Văduva, *Pivot sau margine?*, ”GeoPolitica: Revistă de Geografie Politică, Geopolitică și Geostrategie”, Vol. III, No. 14 – 15, 2005, p. 50

² Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, *Op. cit.*, p. 8

³ The Russian newspapers titles on the epoch: “ethnic cleansing”, “apartheid”, and “genocide” – announced a new kind of martyrology, while in many cases reflecting reality, in other cases provided Russians with a certain psychological relief from feelings of historical shame or guilt, Mark R. Beissinger, *The Persisting Ambiguity of Empire*, ”Post-Soviet Affairs”, Vol. 11, 1995, p. 166.

⁴ *Yevropeizatsiya i razresheniye konfliktov: konkretnyye issledovaniya yevropeyskoy periferii* (Europeanizarea și soluționarea conflictelor: un studiu de caz al periferiei europene), Izdatel'stvo «Ves' Mir», Moskva, 2005, p. 159.

At the same time, the ethnic dimension cannot be denied altogether: in the Transnistrian region, and only there, the dominant sector of the population was the group, including Russified Moldovans and Ukrainians as well as Russians. Conversely, until after the war the post-communist Moldovan government in Chisinau was composed almost exclusively of ethnic Moldovans.

On the Moldovan side, the conflict began as a mass insurgency, but it became a case of popular chauvinism after Moldovan nationalists came to power in Moldova and pushed ahead the policy of hard Romanization and the unification to Romania. In this initial stage the violence was primarily the responsibility of the Moldovan Popular Front. Under the influence of the nationalists among the Popular Front leaders, the legislature introduced a series of extremely divisive measures, which heightened the growing anxiety of the Russian-speaking minorities. The process of anti-Soviet mobilization that preceded the dissolution of the USSR thus reinforced the ethnic cleavage that was already existent in Moldova¹.

On the side of the Russian speaking secessionists in the Transnistrian region, in contrast, the violence was a case of elite conspiracy, with support from Moscow playing a crucial role. Incumbent Russophone leaders in the Transnistria region used ethnic outbidding to exacerbate mass hostility and the security dilemma in order to preserve and increase their own power. The war in Moldova happened as it did because Moscow deterred mass-led violence on the Moldovan side, but later determined that its strategic interests were best served by supporting instead of preventing the Transnistrian elites' secessionism. Moscow therefore helped the Transnistrian elites to start the war, and then to win it.²

De facto the war started on 29 March, 1992 when the Moldovan president, Mircea Snegur, issued an ultimatum to the left bank leaders, demanding full compliance with Moldovan laws. When the PMR leaders remained unrepentant, martial law was declared on the entire territory of the republic. But in reality, it was in stage on September 2, 1990 when Tiraspol proclaimed the creation the Dnestr Moldavian Soviet Socialist Republic (later renamed The Dnestr Moldavian Republic) as independent from Moldova and as a constituent part of the USSR.³

From September 2, 1990, Tiraspol stopped taking orders from Chisinau and became de facto independent, as the Moldovan authorities were not in a position to enforce their decrees on the left bank.

The major battles in the Dnestr June war took place in the city of Bendery, which is located on the right hand (Bessarabian) side of the river, and which has a predominantly Slavic population. The losses in military personnel and civilian casualties of both warring sides were considerable. According to the Chisinau branch of the human rights centre Memorial, 203 persons from the Dnestr side lost their lives between 19 June and 3 July as a result of military actions. These figures include 34

¹ William Crowther, Iurie Josanu, *Political Institutionalization in post-Soviet Republic of Moldova*, "Pontes. Review of south east European studies", No.1, 2004, pp. 143-144.

² Stuart J. Kaufman, *Spiraling to Ethnic War: Elites, Masses, and Moscow in Moldova's Civil War* "International Security", Vol. 21, No. 2, 1996

³ William Crowther, Iurie Josanu, *Op. cit.*, p. 144,

civilians plus unidentified bodies. In addition, according to the Bendery city council, around 200 local inhabitants were missed. The same source reports that more than 300 civilians have been treated for serious injuries. Moldovan government sources report that 77 persons from the Moldovan side lost their lives during the June hostilities, including 37 civilians. Some 532 persons were injured, of whom 348 had taken part in the military confrontations.¹

As in most modern wars, both parties accused their adversary of having perpetrated terror and massacre of civilians. The word “genocide” was tossed around lightly. There is, however, reason to believe that most of the atrocity stories were greatly inflated. The annual report on human rights observation around the world, issued by the US State Department in February 1993, remarked that in the Transnistrian conflict, „*while some abuses occurred, press reports on both sides exaggerated their actual extent*”.²

Besides the two warring parties, three states - Russia, Ukraine and Romania - were directly or indirectly involved in the conflict. Ethnic Russians make up some 25% of the population of PMR, and the Russian Federation has been engaged both through the presence of its 14th Army in the area and as a party to the political negotiations concerning the conflict. Ukraine is not only an adjacent state, but also feels a special responsibility for the 170 000 Ukrainians living in the Dnestr republic (28% of the total population). Finally, Moldovans are ethnic Romanians (according to some; according to others, their very close relatives), and active groups in both Romania and Moldova are lobbying for the unification of the entire present-day Moldovan state, including the Dnestr area, with Romania³. This makes the Transnistrian conflict the only post-Soviet ethno-territorial controversy which is not only a matter of territorial (re)distribution among the former Soviet nationalities, but also a question of an irredenta of another European state.⁴

The negotiation process on Transnistrian conflict started on July 3, 1992 in Moscow and a bilateral agreement was signed on July 21, 1992. The PMR was allowed to participate as an observer, but not as a negotiating partner. It is very important to stress here that the peace agreement was signed between the Republic of Moldova and the Russian Federation and this fact once again confirmed the direct involvement of Russia in the Transnistrian conflict. Or, in the interview for *Nezavisimaya Gazeta*, Boris Eltsin said that “...*it was not an intervention of Russia but some officers' willing to defend the local population against the Moldovan army*”.⁵

¹ Pal Kolsto, Andrei Edemsky, Natalya Kalashnikova, *The Dniester Conflict: Between Irredentism and Separatism*, “Europe-Asia Studies”, Vol. 45, No. 6, 1993, p. 975.

² *Country Reports on Human Rights Practices for 1992*, p. 849, <https://archive.org/details/countryreportson1992uni> (12.11.2021)

³ Charles King, *The Moldovans: Romania, Russia, and the Politics of Culture*, Hoover Institution Press, Stanford, 2000, p. 181.

⁴ Pal Kolsto, Andrei Edemsky, Natalya Kalashnikova, *Op. cit.*, p. 976

⁵ *Yel'tsin i Snegur vstretilis' v Kremle. Tiraspol' ne zhelayet govorit' s Kishinevom* („Elfin și Snegur s-au întâlnit în Kremlin. Tiraspolul nu vrea să vorbească cu Chișinăul”), “*Nezavisimaya Gazeta*”, 3 iyulya 1992 r. <http://www.yeltsincenter.ru/digest/release/den-za-dnem-3-iyulya-1992-goda> (12.11.2021)

One of its most important points of agreement, the composition of a multilateral peace-keeping force was agreed. It was to consist of units from Russia, Moldova and the PMR. Bulgaria, Belarus and Romania had been asked to contribute peace-keeping units as well but declined the invitation, despite Moldovan pledges to cover all expenses. It was further agreed that the 14th army should be gradually withdrawn from the area, and a number of economic issues of mutual concern were addressed. In the lengthy communiqué the sovereignty, independence and territorial integrity of the Republic of Moldova were underlined. Significantly, should the status of Moldova as a state be changed at any time in the future, the population of the left bank was guaranteed a right to secede. The details of a „special status” (osobyi status) for the left bank were to be worked out later. In a subsequent round of negotiations, in September 1992, the Moldovan side offered the city of Bendery a status as a free economic zone¹.

The outbreak of major military confrontations in the Dnestr area put Boris Eltsin in an unenviable position. It was extremely difficult to find the point of balance between support for the Moldovan alliance partner in the Commonwealth of Independent States and the need to stop the wave of allegations that he was betraying the interests of fellow Russians in the PMR. In addition to this, the position of Russia was complicated by a number of other concerns:

a) The territorial integrity of not only Moldova, but also of Russia was at stake. If Russia should decide to recognize PMR and the Gagauz republic, Moldova and Romania would most certainly retaliate by recognizing the breakaway Russian territories, Tatarstan and Chechenia. Other states could then be expected to follow suit; b) Eltsin had not forgotten that Mircea Snegur was one of the few Soviet republican leaders who explicitly supported him in the struggle against the putschists in August 1991 - while the PMR leaders did not; c) If strong anti-Russian sentiments should prevail in Moldovan politics, this state could possibly, together with Ukraine and the Baltic states, end up as a kind of anti-Russian „*cordon sanitaire*”. That would greatly complicate the attempts of the Eltsin regime to integrate Russia into the Western world; d) The Eltsin regime was very sensitive to allegations of Russian neo-imperialism. Despite the fact that it contributed to the dismantling of the Soviet Union, it is regularly being accused of harboring imperialist schemes, and it tries to avoid any action that could substantiate such accusations. Eltsin’s government divided and indecisive attitude toward the Transnistrian conflict lead to ambiguities in the official Russian policy regarding this issue².

In the end, the efforts of the patriotic opposition to bring about a more active Russian policy in the Transnistrian conflict met with sympathy and support among certain members of the Eltsin entourage. Significantly, Vice President Aleksandr Rutskoi was a leading champion of the Dnestr cause in Russian politics. Rutskoi has on a number of occasions directly and indirectly attacked the position of the Minister

¹ *Yevropeizatsiya i razresheniye konfliktov: konkretnyye issledovaniya yevropeyskoy periferii* (Europenizarea și soluționarea conflictelor: un studiu de caz al periferiei europene), Izdatel'stvo «Ves' Mir», Moskva, 2005, pp. 163-164

² Octavian Țicu, *Op. cit.*, p. 575

of Foreign Affairs, Andrei Kozyrev, who was generally considered a soft-liner on this and on most other issues. In a situation almost unprecedented in democratic states, the vice president of the Russian Federation expressed the attitudes of the parliamentary opposition just as much as the attitudes of his government. The contrast between the two voices of the Russian executive was made abundantly clear in early April 1992 when both Rutskoi and Kozyrev visited Chisinau and Tiraspol within two days. Rutskoi proclaimed that the Dnestr republic „has existed, exists and will continue to exist”, while Kozyrev talked in Chisinau about Moldova’s sovereignty and integrity.¹

In a heated debate at the 6th Congress of People’s Deputies of the Russian Federation shortly afterwards Rutskoi advocated official recognition of the PMR. The cautious faction in the parliament prevailed, however. At the very same time, on 6 April 1992, diplomatic relations were established between Russia and Moldova. The escalation of the conflict after the Snegur ultimatum in March 1992 threatened to compromise the neutrality of the 14th Army in Moldova, which Russia took under its control by a presidential decree of 1 April, 1992².

General Lebed’, who replaced Yurii Netkachev as commander of the 14th Army in June 1992, on a number of occasions voiced strong support of the PMR regime. He has declared the right bank city of Bendery an inalienable part of PMR and PMR itself “a small part of Russia” and the Transnistria region is „the key to the Balkans”³. When Bendery was captured by Moldovan forces on 19 June, tanks from the 14th Army crossed the bridge over the Dnestr. This event appears to have been the turning point of the battle⁴.

The June 1992 war created a new situation for Russian policy makers: the 14th Army was involved in the recapture of Bendery and the statement by Aleksandr Rutskoi regarding Transnistria indicated a change in Russian policy towards the Transnistrian conflict but also related to the Near Abroad generally. So, what happened meanwhile in the Russian Foreign policy that changed the situation and pulled Moscow out of the inward looking policy?

Out of the Inward-Looking Policy: What is the „Near Abroad”? it is generally accepted that the post-soviet honeymoon of the Russian Federation in relations with the West, especially the United States, came to an end in the mid-1990’s. In this sense was arguing that as a result of marginalization in the West, Russia increasingly turned its attention to the former Soviet republics – the “Near Abroad” (the very term implying a special relationship).⁵ A wide range of factors were mentioned in explanation of this shift: the necessity to strength the economic ties with Community

¹ ”Moldova Suverană”, April 14, 1992

² Decree nr. 320 of the Russian President Boris Eltsin from April 1, 1992 was illegal since it was extended over a territory which was not part of Russian Federation and over the individuals who were not the citizen of Russian Federation, ”Rossiiskaya Gazeta”, April 3, 1992

³ Oazu Nantoi, *Transnistrian Conflict – Status Quo and Prospects*, Institute for Public Policy, Chişinău, 2005, p.8

⁴ Pal Kolsto, Andrei Edemsky, Natalya Kalashnikova, *Op. cit.*, p. 388.

⁵ Pierre Verluise, *După douăzeci de ani de la căderea zidului: Europa reconfigurată*, Cartier, Chişinău, 2009, p. 39

of Independent States; strong interest in the fate of ethnic Russians, 25 millions of whom found themselves outside the Russian Federation and imploring protection; border issues like Crimea and in low key north Kazakhstan; and the peril of the Islamic fundamentalism.¹

Nevertheless, there is evidence that a shift toward the former Soviet republics occurred early. And out of all the arguments pointed out above, the most important in our case is how the interests of Russia in defending the ethnic Russians interfered with the pursuing of the Russians state/empire building in the Near Abroad.

Usually in presenting the emergence of the Near Abroad policy is cited Andrannik Migranyan, Eltsin's adviser for security, who said in early 1992 that: „As a result of miscalculations in assessing the role and place of Russia and the deep-seated nature of relations between Russia and the countries of the near abroad, officials of the Russian Foreign Ministry and other political leaders in the country drew the strategically erroneous conclusion that Russia should turn inward, within the borders of the Russian federation, get out of all the former USSR republics, and not interfere in interethnic and regional conflicts in the former Union...”,² thereby openly and publicly renouncing any special rights and interests in the post-Soviet space outside the Russian Federation. However, the events that occurred in Russia and in the republics during 1992 made serious adjustments in the understanding of Russia's role and place in the post-Soviet space...A significant portion of the political establishment...*began to realize more and more clearly that a special role in the post-soviet space belonged to Russia*”.³ It was in particular the events in Moldova in 1992, when ethnic Russians for the first time were pulled into military action that pushed Russians out of their inward looking policy⁴. Beside there were the problems generated by the Baltic citizenship restrictions, the conflict with Ukraine over the Crimea, the former Soviet Fleet and policy of “Ukrainization”, massive out-migration of Russians from Central Asia and Transcaucasia and the widespread perception of Russia's artificial borders that stimulated the shift from inward looking policy of the Russian Federation toward the Near Abroad. The so-called neo-authoritarian representatives of the Russian foreign policy stressed that the problems cited above as well as the guaranties for security imposed for Russia the necessity to become the center for reintegration of the former Soviet Republics.

In the Russian political language the notion “Near Abroad” implies, therefore, two aspects: the official one, invoked for the external uses, means the natural desire to protect the interests of the Russian or Russian speaking community in the former Soviet republics; the second aspect, accepted unofficially, is the using of the first

¹B. Porter, K. Seyvits, *Imperiya bylaya i budushchaya: Rossiya i „blizhneye zarubezh'ye*, (Porter B., Seyvits K., *Imperiul de odinioară și viitor: Rusia și ”vecinătatea apropiată*), ” *Mirovaya Ekonomika i Mezhdunarodnyye Otnosheniya*”, No. 7, Moskva, 1995, p. 85

²A. Bykov, *Postsovetskoye prostranstvo. Strategii integratsii i novyye vyzovy globalizatsii*. (Bykov A. *Post-Soviet space. Integration strategy and the new challenges of globalization*), Izdatel'stvo Aletyya, Sankt-Peterburg, 2009, p. 16

³ Didier Chaudet, Florent Permentier, Benoit Pelopidas, *Imperiul în oglindă*, Cartier, Chișinău, 2008, p. 181

⁴” *Nezavisimaya Gazeta*” (*Nezavisimaya Gazeta*), 12 ianuarie 1994.

aspect as well as of the various economic and military mechanisms for the restoration of the viable integrated structure in the former Soviet space having Moscow as a decisional center.¹

Already in spring 1992, in the context of the Transnistria conflict a debate was raising within government circles over the issue of Russia's geopolitical interests in the "Near Abroad". Russia had moved to define its own "Monroe Doctrine" towards the post-Soviet republics and began to interfere more actively in their domestic affairs.²

Even though the basic contours of the Russia's policy towards the "Near Abroad" were already in place well before the December 1993 elections, it was explicitly the strong showing of nationalists and neo-communists during the elections that stressed the Russian geopolitical interests throughout the region.

In January 1994, in his opening speech to the new Federation Council, Eltsin stressed Russia's destiny as "a great power" and as "first among equals" among the former Soviet republics³. In the same time Russian officials drawn a distinction between a "great power" and an "imperial power": the first was about the legitimate pursuit of state interests towards its neighbours within the norms and expectations of the state system, the second was a policy of domination standing outside those norms. Within the post-Soviet context, however, the distinction between the legitimate pursuit of state interests and empire-building is entirely nebulous and is likely to remain so for long time. Very suggesting in this sense was Alexander Rutskoi, Vice-President of the Russia Federation, when he said in 1994 that "...*the peoples of the former Soviet Union are destined by the Lord God himself to live as one family, one nation, one state – a great power*".⁴

Some circles within the Russian government have viewed issues of citizenship and human rights as proxies for other goals of expanding Russian influence. As Gennady Mozhayev said in March 1994, the strategic task of Russia was to keep all Eurasian territory of the former Soviet Union if not under control, the under strong influence. From this point of view, he said, it is an advantage for us to have a big number of Russian in the Near Abroad.

The Russian special mediator in the Transnistrian conflict said at the first round of negotiations that Russia has geostrategic interests in Moldova and also to defend the Russian speaking population clearly linking geopolitical and human rights concerns.⁵

¹*The Emergence of Russian Foreign Policy*, "The Library of the Congress", <http://countrystudies.us/russia/77.htm>

² Mihai Grecu, Anatol Țăranu, *Trupele ruse în Republica Moldova. Documente și materiale*, Litera, Chișinău, 2004, p. 13

³ V. Pantin, *Politicheskoye samoopredeleniye Rossii v sovremennom mire: osnovnyye faktory, tendentsii, perspektivy* (V. Pantin, *Auto-determinarea politică a Rusiei în lumea modernă: factorii-cheie, tendințele și perspectivele*), "Polis. Politicheskiye Issledovaniya", No. 5, 2007, p. 110

⁴S. Potseluyev, *Dialog istoricheskikh vremen v konstruktakh grazhdanskoy natsii*, (S. Poțeluev, *Dialogul istoric în formarea națiunii civice*), "Politicheskaya Kontseptologiya", No. 1, 2010, p. 15

⁵ Stuart Kaufman, *Op. cit.*, pp. 127-128

More explicitly on this point was the seminar held on December 17, 1993 in Moscow and focused on the perspective for solving of the Transnistrian conflict. At the seminar were presented officials from the Russian Ministry of Foreign Affairs, the State Duma, Military Head Quarter, academics from Academy of Diplomacy and Russian Academy of Science, but also N. Medvedev, who was Boris Eltsin's adviser for the solution of the Transnistrian conflict. During the seminar was pointed out that the interests of the Russian Federation in Transnistria were determined by the following considerations: a) to maintain the strategic positions of the Russian Federation in South-Eastern Europe; b) to defend in Moldova the interests of Russian population and other nationalities that consider Russia as their historical motherland; c) to maintain the strategic links with the economic enterprises of Transnistria, many of them being unique within the military-industrial complex; d) to solve the conflict in the interest of Russia's own stability and the consolidation of Russia's relationships with the states from near abroad having a Russian minority; e) to establish stable and predictable relations with Romania and to not admit the growing of its nationalist influence on Moldova.¹ Beside the Transnistrian conflict, the Russian Federation used very successfully both the control over the energetic resources and the problem of Russian minority in order to involve decisively Moldova within the new geopolitical space called Community of Independent States in official use and the Near Abroad in that familiar².

What is certain is that, at the current stage, the geostrategy of the Russian Federation is based on a mixture of missionary work anchored in defending ethnic Russians and neo-imperial intentions vital for maintaining the influence of the Russian state in the Dniester region. The Russian strategy is in fact marked by two contradictory tendencies; on the one hand it encourages the development of an atmosphere of trust by engaging organizations, regional cooperation schemes, in joint actions to preserve security against so-called „new risks” and on the other hand it uses military force in frozen conflicts or only with a discouraging role when Moscow finds that the orientation of some riparian states tends to take a „dangerous” turn, of integration in the Euro-Atlantic structures. Statements such as „the Black Sea and the Sea of Azov basin are in the Russian zone of strategic interest” or „the Black Sea gives Russia direct access to the most important global transport routes” only emphasize that Russia does not want to abandon its positions held in the immediate vicinity.

Conclusion

In the course of the first three years after the fall of the Soviet Union, Russia's official policy toward its neighbors evolved from isolation to active engagement and to reintegration at the same time that Russia discovered a new language of self-determination in reference to its compatriot communities in the “Near Abroad”. In this

¹ ”Bezopasnosti, Informatsionnyi sbornik Fonda Natsional'noi i Mezhdunarodnoi Bezopasnosti”, No. 1-2, 1994, pp. 52-54

² Emil' Pain, *Sovremennyy russkiy natsionalizm: dinamika politicheskoy roli i sodержaniya*, (Emil Pain, Contemporary Russian nationalism: dynamics of political role and content), ” Vestnik Obshchestvennogo Mneniya”, Vol. 122, No. 1–2, 2016, p. 128

sense, Russian state-building and Russian empire-building interfered, maintaining ambiguity, and remain opaque and elusive, difficult to define.

The events that occurred in Russia and the republics during 1992 made some serious adjustments in the understanding of Russia's role and place in the post – Soviet space. It was in particular the events in the Transnistrian region of Moldova in 1992, when ethnic Russians for the first time were pulled into military action, which pushed Russians out of their inward-looking policy and drove them toward involvement in the territories of the Near Abroad.

Over the past three decades, Moscow created the appearance of being a constructive player in the settlement process while actually being satisfied with the status quo. On a regional level Moscow uses Transnistria to create a security issue in the Western part of the post-Soviet space that prevents NATO and the EU from penetrating the “near abroad”. Moscow would thus oppose a settlement or even a reunification of Moldova if its geo-political interests are not met. Gaining Moscow's consent would at least require credible guarantees that Moldova keeps its neutral status, meaning integration neither with NATO nor with the EU. The conflict over Transnistria is characterised by elite interests on a local level and a geopolitical power struggle on a regional level. On both levels Russia holds a great many of critical cards and follows.

In spring and summer 2014, Moscow's annexation of Crimea and the war in Donbas supplied the international community with a sudden reminder of the unresolved conflicts festering in the EU's eastern neighbourhood. In this context the Transnistrian Moldovan Republic (TMR) finds itself in an existential dilemma between its uncompromising political orientation on Russia and its economic connectedness with Moldova, Ukraine and the EU.

BIBLIOGRAPHY

Books

1. Bykov, A. , *Postsovetskoye prostranstvo. Strategii integratsii i novyye vyzovy globalizatsii.* (Bykov A. Post-Soviet space. Integration strategy and the new challenges of globalization), Izdatel'stvo Aleteyya, Sankt-Peterburg, 2009
2. Chaudet, Didier; Permentier, Florent; Pelopidas, Benoit, *Imperiul în oglindă*, Cartier, Chişinău, 2008
3. Cojocaru, Gh. E., *Separatismul în slujba Imperiului*, Civitas, Chişinău, 2000
4. Cojocaru, Gheorghe E., *Cominternul și originile moldovenismului*, Civitas, Chişinău, 2009
5. Grecu, Mihai; Țăranu, Anatol, *Trupele ruse în Republica Moldova. Documente și materiale*, Litera, Chişinău, 2004
6. King, Charles, *The Moldovans: Romania, Russia, and the Politics of Culture*, Hoover Institution Press, Stanford, 2000
7. King, Charles, *Post-Soviet Moldova: a borderland in transition*, Center for Romanian Studies, Iași, 1997
8. Țăranu, Anatol; Gribincea, Mihai, *Conflictul transnistrean. Culegere de documente si materiale*, vol. I (1989-1993) Lexicon-Prim, Chişinău, 2012

9. Țicu, Octavian, *O istorie ilustrată a românilor de la est de Prut*, Litera, Chișinău, 2020
10. Verluise, Pierre, *După douăzeci de ani de la căderea zidului: Europa reconfigurată*, Cartier, Chișinău, 2009
11. *Yevropeizatsiya i razresheniye konfliktov: konkretnyye issledovaniya yevropeyskoy periferii* (Europenizarea și soluționarea conflictelor: un studiu de caz al periferiei europene), Izdatel'stvo «Ves' Mir», Moskva, 2005

Articles and Studies

1. Beissinger, Mark R., *The Persisting Ambiguity of Empire*, "Post-Soviet Affairs", Vol. 11, 1995
2. Crowther, William; Josanu, Iurie, *Political Institutionalization in post-Soviet Republic of Moldova*, "Pontes. Review of south east European studies", No.1, 2004
3. *Country Reports on Human Rights Practices for 1992*, p. 849, <https://archive.org/details/countryreports1992uni>
4. Jewsbury, George F., *Anexarea Basarabiei la Rusia 1774 -1828*, Polirom, Iași, 2003, p. 26
5. Kaufman, Stuart J., *Spiraling to Ethnic War: Elites, Masses, and Moscow in Moldova's Civil War* "International Security", Vol. 21, No. 2, 1996
6. Kolossov, V.; O'Loughlin, J.; Tchepalyga, A., *National Construction. Territorial Separatism, and Post-Soviet Geopolitics in the Transnistria Moldovan Republic* "Post- Kolsto, Pal; Edemsky, Andrei; Kalashnikova, Natalya, *The Dniester Conflict: Between Irredentism and Separatism*, "Europe-Asia Studies", Vol. 45, No. 6, 1993
7. *Soviet Geography and Economics*", Vol. 39, No. 6, 1998
8. Nantoi, Oazu, *Transnistrian Conflict – Status Quo and Prospects*, Institute for Public Policy, Chișinău, 2005
9. Pain, Emil', *Sovremennyy russkiy natsionalizm: dinamika politicheskoy roli i sodержaniya*, (Emil Pain, Contemporary Russian nationalism: dynamics of political role and content), "Vestnik Obshchestvennogo Mneniya", Vol. 122, No. 1–2, 2016
10. Pantin, V., *Politicheskoye samoopredeleniye Rossii v sovremennom mire: osnovnyye faktory, tendentsii, perspektivy* (V. Pantin, *Auto-determinarea politică a Rusiei în lumea modernă: factorii-cheie, tendințele și perspectivele*), "Polis. Politicheskoye Issledovaniya", No. 5, 2007
11. Porter, B.; Seyvits, K., *Imperiya bylaya i budushchaya: Rossiya i „blizhneye zarubezh'ye*, (Porter B., Seyvits K., Imperiul de odinioară și viitor: Rusia și "vecinătatea apropiată), " Mirovaya Ekonomika i Mezhdunarodnyye Otnosheniya", No. 7, Moskva, 1995
12. Potseluyev, S., *Dialog istoricheskikh vremen v konstruktakh grazhdanskoy natsii*, (S. Poțeluev, Dialogul istoric în formarea națiunii civice), "Politicheskaya Kontseptologiya", No. 1, 2010
13. *The Emergence of Russian Foreign Policy*, "The Library of the Congress", <http://countrystudies.us/russia/77.htm>

14. Văduva, Gheorghe, *Pivot sau margine?*, "GeoPolitica: Revistă de Geografie Politică, Geopolitică și Geostrategie", Vol. III, No. 14 – 15, 2005

Newspapers

1. "Bezopasnosti, Informatsionnyi sbornik Fonda Natsional'noi i Mezhdunarodnoi Bezopasnosti", No. 1-2, 1994
2. "Moldova Suverană", April 14, 1992
3. "Nezavisimaya Gazeta", July 3, 1992
4. "Nezavisimaya Gazeta", January 12, 1994
5. "Rossiiskaya Gazeta", April 3, 1992

Ivan ȚURCAN
Babeș-Bolyai University of Cluj Napoca

**LIPSA POLITICILOR INFORMAȚIONALE ÎN RAPORT CU REGIUNEA
TRANSNISTREANĂ – FACTOR DE RISC ASUPRA SECURITĂȚII
INFORMAȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA**

Title:	LACK OF INFORMATION POLICIES IN RELATION TO THE TRANSNISTREAN REGION - RISK FACTOR ON INFORMATION SECURITY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA
Abstract:	<p><i>The subject in field of public information policies in the context of the unresolved conflict in the Republic of Moldova is important not only locally, regionally, as well as for the entire Moldovan information space, perhaps even regionally, for example, in the context of conflicts in Ukraine. The importance of this topic is greater as the spectrum of hybrid challenges in the 21st century has increased significantly, and the mass media is becoming a valuable topic in these confrontations.</i></p> <p><i>Thus, in the light of those described, the article highlights the de facto situation in the Transnistrian region on the mass media component, the vulnerabilities present in this regard for the rest of the Republic of Moldova and the legal perspectives for intervention in the field. The article can be useful in developing sectoral public policies, improving the legal framework for expanding a single informational space, as well as those interested in the Transnistrian subject.</i></p>
Keywords:	Moldovan-Russian war; transnistrian conflict; russification; informational war; information policies; hybrid threats
Contact details of the authors:	E-mail: ivan.tsurcan92@gmail.com
Institutional affiliation of the authors:	Babeș-Bolyai University of Cluj Napoca
Institutions address:	Strada Mihail Kogălniceanu 1, Cluj-Napoca 400000

Introducere

În era digitalizării când fluxurile informaționale deja nu mai recunosc granițele clasice ale statelor, iar abordările „westfalice” se confruntă cu probleme majore în ceea ce privește controlul circuitelor informaționale, răspândirea spre exemplu a „fake news” dă o nouă amploare propagandei și în speciale ale acelei negre.

Cu atât mai mult, începând cu secolul XX tot mai des se constată modificarea paradigmei felului de a fi dus un război, având loc odată cu dezvoltarea tehnologică și tranziția de la războiul clasic la cel hibrid¹, astfel, necesitatea asigurării unei securități informaționale devine a fi o temă tot mai omniprezentă și de importanță stringentă în state emergente, asemenea căruia este Republica Moldova.

Cu toate acestea, deși tehnologic există posibilități de control din partea statului asupra fenomenelor informaționale nocive, printre acestea enumerându-se organe precum cele de elaborare a politicilor publice, de monitorizare, control și intervenție, totuși, Republica Moldova nu are un grad sporit de reziliență la riscurile de expunere la propagandă, prin urmare fiind vulnerabilă în acest sens.

Problema enunțată se complică semnificativ atunci când abordarea în complexitatea ei, vizează și regiunea transnistreană a Republicii Moldova, unde populația din raioanele de est, la modul cel mai direct trăiește într-o lume pe cât se poate de paralelă din punct de vedere informațional față de restul țării².

Continuând consecvent și absolut logic pe marginea subiectului de discuție și anume cum ar trebui să fie construită această reziliență pe de o parte, iar pe de altă parte, ar trebui aceasta la etapa premergătoare construită întâi pe malul drept, ori depune eforturi pentru a îmbunătăți situația pe malul stâng al râului Nistru, totuși indispensabil rămâne a fi faptul că lipsa unor politici informaționale ale Chișinăului orientate spre regiunea transnistreană îngreunează procesul de reintegrare și articolul va face referință la necesitatea de politici publice orientate către malul stâng al râului Nistru inclusiv prin clarificarea problemelor esențiale în acest sens.

În aceeași ordine de idei, făcând doar o scurtă paranteză și fără a pune accent pe incursiuni aprofundate în această tematică, unul din subiectele zilei în ultimele campanii electorale, a fost anume aceea de a lipsi sub varii modalități locuitorii regiunii transnistrene de dreptul de a participa la scrutinele electorale pe motivul lipsei de acces la informații veridice și influențării lor „necorespunzătoare” asupra rezultatelor alegerilor.

Ajunzând aici, deja se poate cu o doză de siguranță mai mare afirma, că actualitatea acestei teme este nu doar de a contribui la sporirea securității informaționale a Republicii Moldova, dar și la procesul de reintegrare a regiunii transnistrene, întru extinderea spațiilor unice informaționale.

Articolul în cauză va deschide paranteze pe subiectele de sensibilitate sporită menite să aducă plus valoare proceselor de fortificare a democrației în Republica Moldova, or, precum putem concluziona din cele enunțate mai sus, există o relație causală direct proporțională dintre lipsa politicilor informaționale pentru regiunea transnistreană și insecuritatea informațională și nu doar informațională generată de către aceasta.

¹ George Simileanu, *Războiul hibrid: abordare conceptuală*, „Relații internaționale. Plus”, Nr. 1, 2018, pp. 32-43

² Serghei Zveaghintev, *Mass-media din Transnistria în vremuri ale schimbărilor*, „Media Forward”, Nr. 5, 2018; Victor Ursu, *Peisajul mediatic și narativele presei transnistrene. Tablou incomplet*, IDIS „Viitorul”, Nr. 1, 2017; Nicoleta Annemarie Munteanu, *Considerations on mass-media in Transnistria*, „Studia Securitatis”, Nr. 2, 2017

Concepte

Pentru a aduce claritatea corespunzătoare pe marginea celor mai importanți termeni utilizați în text, indispensabil se impune a aduce unele lămuriri de context ale conceptelor cheie, și anume:

1. *Politici informaționale* – Este admisibil și de recunoscut faptul că sfera informațională presupune în sine o gamă de domenii extrem de largă, altfel zis, informațional poate presupune absolut totul ce poate fi recepționat de către un om prin toate căile și modalitățile posibile (vizual, tactil, olfactiv, auditiv, gustativ), însă în prezentul articol prin politici informaționale se înțeleg politici orientate la spațiul informațional producător de „efecte la nivel de conștiință individuală și/sau socială, de infrastructură informațională și de informație”¹. Cu alte cuvinte, raportând la necesitatea unor politici informaționale față de regiunea transnistreană, se înțelege gama întreagă de acțiuni necesare la extinderea spațiului informațional într-o producere a efectelor similare pe malul stâng asemenea celor pe malul drept al râului Nistru.
2. *Reziliență informațională* – Prin reziliență informațională se înțelege capacitatea de rezistență la informațiile nocive externe ori interne menite să aducă daune politicilor informaționale setate.
3. *Propagandă și propaganda neagră* – Conform Călin Hentea, „confruntările moderne se poartă, într-o măsură din ce în ce mai mare, pe tărâmul inteligenței și al psihicului omenesc”². În aceeași lucrare, autorul aduce în exemplu mai multe tipologii de categorizare a propagandei. În prima tipologie distingem propaganda: albă, gri și neagră. Propaganda albă recunoaște și își asumă sursa. Propaganda gri, se lansează mesaje fără a specifica sursa. Propaganda neagră, lansează mesaje prin care se afirmă surse false. Prezentul articol nu implică necesitatea de aduce clarificări suplimentare cu privire la alte tipologii de propagandă, în articol urmând a fi utilizate doar aceste categorii.

Prezentarea problemei

Începând cu anii 1990, autoritățile separatiste din regiunea transnistreană au început dezvoltarea propriei infrastructuri informaționale distincte de cea de pe malul drept³, propriile posturi autonome de televiziune, radio, presă scrisă, telefonie și alte canale de transmitere a informației. În același timp utilizează pe scară largă spațiul informațional rusesc, iar pe cel moldovenesc limitând ori chiar excluzând la maxim posibil oportunitatea Chișinăului de a fi prezent în regiune⁴.

¹ *Strategia națională de apărare și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2018–2022*, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110013&lang=ro (24.10.2021)

² Călin Hentea, *Propagandă fără frontiere*, Nemira, București, 2002

³ Eugen Străuțiu, *The Transnistrian Conflict Files*, TechnoMedia, Sibiu, 2017, pp. 341-343

⁴ Eugen Străuțiu, Vasile Tabără, *A comparative analysis of the development on the two banks of the Dniester*, TechnoMedia, Sibiu, 2015, pp. 53-62

În același timp, datele unor studii arată¹ că 74.1% din respondenți privesc zilnic televizorul, 67.9% utilizează internetul, 37.5% radioul, 19% cărți, 10.8% ziare. Persoanele din categoria de vârstă 45-59 privesc zilnic TV 92.7%, 65+ privesc zilnic 95.1%. Utilizarea internetului arată următoarele date, tinerii cuprinși între 18-29 ani 94.4% zilnic accesează internetul, 30-44 ani 86.8%, 45-59 ani 57.8%². În ceea ce privește ziarul, este mai puțin popular, astfel doar 10.8% îl citesc zilnic, 19% de câteva ori pe săptămână, dintre care 59.5% sunt cuprinși în vârstele 45+. Pe de altă parte, este important să ne uităm și la nivelul de cea mai mare încredere față de sursele de informare, ale locuitorilor regiunii. În acest sens, în TV nivelul de încredere este cel mai mare și este 37.7%, internet 32.9%, familia 8%, radio 7%, prietenii și vecinii 3.8%, presa scrisă 1.6%.

Totodată, autorii constată, că despre evenimentele locale și internaționale, majoritatea respondenților apelează la televiziunea și radioul din Federația Rusă, urmată imediat de sursele locale, însă pe de altă parte, la ceea ce privește utilizarea internetului pentru informarea despre evenimentele locale și internaționale, respondenții preferă sursele web din Republica Moldova, 23.6%, apoi din regiunea transnistreană 10.2%.

Principala sursă TV este Rossia 1³ 62.9%, apoi Pervii Pridenstrovskii⁴ (PP) 59.3%, Pervii Canal⁵ 55.3%, TSV⁶ 50.7%. Cea mai mare încredere ocupă TV-ul rus, 27.9% foarte multă încredere, 53.7% multă încredere, din Transnistria 19.2% foarte multă încredere, 52.1% multă încredere, iar față de cele din Republica Moldova 18%. Totodată, susțin autorii, că jumătate din respondenți nu au putut evalua mass-media din România, SUA și Europa, fapt ce conform lor înseamnă o distribuție slabă în regiune.

Totodată, este important de menționat că în regiunea transnistreană sunt 111.5 mii abonați la internet, ceea ce constituie aproximativ 1/3 din populația regiunii, iar numărul abonaților la serviciile de televiziune prin cablu este de 138.9 mii.

La PP 98% din totalul emisiei este în limba rusă, la TSV 100% în limba rusă. La fel, trebuie de evidențiat aspectul, că la postul de televiziune PP aproximativ 13% din materialul este din perioada URSS, iar 39% este din Federația Rusă.

În același timp, în componența serviciilor de televiziune prin cablu⁷, în oferte disponibile nu există nici un post de televiziune de pe malul drept.

Făcând referință la prezența informațiilor de pe malul drept în regiune, există o serie de aspecte cu caracter critic și mai exact:

a. Conform condițiilor de tip licență pentru prestatorii de semnal radio și TV înregistrați la Chișinău, trebuie să acopere informațional tot teritoriul țării, în esență

¹ Ivan Țurcan, *Raport cu privire la mass-media transnistreană*, 2019, https://www.academia.edu/44553159/Raport_cu_privire_la_mass_media_transnistrean%C4%83 (24.10.2021)

² *Percepții, atitudini și valori ale populației din stânga Nistrului*, <http://fumn.eu/en/perceptii-atitudini-si-valori-ale-populatiei-din-stanga-nistrului/> (24.10.2021)

³ Post de televiziune federal rusesc

⁴ Post de televiziune transnistreană

⁵ Post de televiziune federal rusesc

⁶ Post de televiziune transnistreană

⁷ *Ταριφές IPTV*, http://vhosts.idc.md/tv/iptv/tariffs_new.php (28.10.2021)

TV Moldova1 acoperă 99%, iar restul sub 40%, în ceea ce privește radioul situația este puțin mai bună, Radio Moldova 98.6%, Vocea Basarabiei 74.26%, Radio Europa Liberă 70.64%, iar altele fiind în descreștere. În acest sens, regiunea transnistreană coabitează cu spațiul informațional rusesc și cel local din regiune ostile autorităților constituționale, prin urmare locuitorii regiunii existând într-un vid informațional despre realitățile veridice asupra a ceea ce se întâmplă pe malul drept.

b. Nu există mecanisme ori tentative reale și eficiente de întreprindere a spațiului informațional transnistrean de către malul drept, subiectul dreptului la informare fiind unul absent de pe agenda procesului de negocieri¹, or, nu există nici un comunicat de presă oficial unde să fie enunțată abordarea acestei probleme. Pe de altă parte, jurnaliștii din regiune neacreditați la Chișinău, au acces liber pe malul drept, lucru care nu se întâmplă și în direcție inversă. Mai mult ca atât, accesul pe malul drept au și posturile de TV și radio din regiune, astfel, zonele limitrofe regiunii, mai exact din Zona de Securitate, fiind vulnerabilă la propaganda transnistreană și rusească.

Prin urmare, datele de mai sus arată un tablou sumbru cu privire la capacitatea autorităților constituționale de a fi prezente și a impune câmpul informațional legal în regiunea transnistreană, fapt ce poartă în sine vulnerabilități sporite și reziliență scăzută mai cu seamă pentru locuitorii din Zona de Securitate.

Or, în condițiile actuale, mai mult ca atât, se impune imperativ necesitatea de a încadra tot spațiul informațional transnistrean în câmp legal moldovenesc, pe motiv că politicile promovate de către Tiraspol sunt a priori anticonstituționale.

Aceasta cu atât mai mult că însăși *Constituția Republicii Moldova*, articolul 34, prevede dreptul la orice informație de interes public și aceasta nu poate fi îngrădit, inclusiv autoritățile au obligația să asigure informarea corectă a cetățenilor și acest drept nu trebuie să prejudicieze protecția cetățenilor sau siguranța națională, lucru care în regiunea transnistreană să întâmplă exact contrariul².

În același timp, deși *Constituția* prevede lucrurile enumerate supra, ultima *Strategie de acoperire a teritoriului național cu servicii de programe audiovizuale pentru anii 2016-2018*³, disponibilă pe site-ul Consiliului Audiovizualului⁴, nu prevede asigurarea accesului la informație și pentru cetățenii Republicii Moldova din regiunea transnistreană⁵.

¹ *Lista coordonatorilor grupurilor de lucru din partea Chișinăului*, <https://gov.md/ro/content/lista-coordonatorilor-grupurilor-de-lucru-din-partea-chisinaului> (28.10.2021)

² *Constituția Republicii Moldova*, art. 34, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111918&lang=ro (28.10.2021)

³ *Strategia națională de apărare și Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2018-2022*, Chișinău 2018, <http://www.audiovizual.md/files/Strategia%202016-2018.pdf> (28.10.2021)

⁴ <http://www.audiovizual.md/reports/6> (28.10.2021)

⁵ *Comentariu cu privire la unele declarații ale liderului transnistrean Vadim Krasnoselski*, <https://gov.md/ro/content/comentariu-cu-privire-la-unele-declaratii-ale-liderului-transnistrean-vadim-krasnoselski> (28.10.2021). Conform datelor oficiale din 1 octombrie 2019, în regiunea transnistreană sunt documentați 332.861 persoane, ceea ce constituie aproximativ 71%-95% din populația regiunii

Mai mult ca atât, subiectul accesului la informație și libertății de exprimare, nu se regăsește pe agenda grupurilor de lucru dintre Chișinău și Tiraspol.

Adițional, la contextul cadrului legislativ ilegal al mass-mediei din regiunea transnistreană și întrepătrunderii nesemnificative în regiune a spațiului informațional de pe malul drept, fapt ce creează expunere puternică la propagandă și mesaje nocive orânduirii constituționale, organizația Freedom House pentru anul 2021, califică regiunea cu 20 de puncte din 100, astfel ea fiind „not free”¹, pe când Republica Moldova în sine are scorul de 61, „partially free”².

Concluzii

Dreptul la libera exprimare și informare sunt unele dintre valorile primordiale ale democrației, fiind stipulate expres chiar și în Constituție, însă, se constată probleme grave în ceea ce privește respectarea acestora în regiunea transnistreană unde cetățenii Republicii Moldova sunt supuși ilegal unui flux de informații anticonstituționale.

Pe de altă parte, subiectul dreptului la libera informare și încadrarea câmpului informațional transnistrean în cel moldovenesc, este unul lipsit de atenție pe platformele procesului de negocieri pentru reglementarea transnistreană, el nefiind abordat în cadrul platformelor de dialog existente dintre Chișinău și Tiraspol. Mai mult ca atât, această problemă nici nu se regăsește în politicile sectoriale ale instituțiilor de competență de la Chișinău.

În același timp, deși marea majoritate a locuitorilor din regiune au acces la serviciile de internet, Chișinăul are obligația pozitivă de a asigura procesul de informare a locuitorilor din regiune, or, pe de altă parte, nu există nici o statistică oficială care să elucideze asupra gradului de transmitere a mesajelor oficiale ale Chișinăului către populația de pe malul stâng.

Pe de altă parte, în lipsa accesului în regiune a jurnaliștilor și mass-mediei de pe malul drept, acei jurnaliști ce-și desfășoară activitatea contrar legislației Republicii Moldova, adică cei din regiune, se simt liberi atât în accesul nestingherit pe malul drept, cât și să acopere informațional malul drept, îndeosebi populația din Zona de Securitate.

Astfel, în condițiile unui vid informațional din partea Chișinăului pentru populația de pe malul stâng, putem constata că reziliența conștiinței populației din regiunea transnistreană și Zona de Securitate este una scăzută, fiind o expunere puternică la mesajele separatiste, prin urmare neconstituționale.

BIBLIOGRAPHY

Books

1. Hentea, Călin, *Propagandă fără frontiere*, Nemira, București, 2002
2. Străuțiu, Eugen, *The Transnistrian Conflict Files*, TechnoMedia, Sibiu, 2017
3. Străuțiu, Eugen; Tabără, Vasile, *A comparative analysis of the development on the two banks of the Dniester*, TechnoMedia, Sibiu, 2015

¹ <https://freedomhouse.org/country/transnistria/freedom-world/2021> (28.10.2021)

² <https://freedomhouse.org/country/moldova/freedom-world/2021> (28.10.2021)

Articles and Studies

1. Munteanu, Nicoleta Annemarie, *Considerations on mass-media in Transnistria*, „Studia Securitatis”, Nr. 2, 2017
2. *Percepții, atitudini și valori ale populației din stânga Nistrului, 2019*, Fundația Universității Mării Negre, <https://fumn.eu/perceptii-atitudini-si-valori-ale-populației-din-stanga-nistrului/>
3. Simileanu, George, *Războiul hibrid: abordare conceptuală*, „Relații internaționale. Plus”, Nr. 1, 2018
4. Țurcan, Ivan, *Raport cu privire la mass-media transnistreană*, 2019, https://www.academia.edu/44553159/Raport_cu_privire_la_mass_media_transnistrean%C4%83
5. Ursu, Victor, *Peisajul mediatic și narativele presei transnistrene. Tablou incomplet*, IDIS „Viitorul”, Nr. 1, 2017
6. Zveaghințev, Serghei, *Mass-media din Transnistria în vremuri ale schimbărilor*, „Media Forward”, Nr. 5, 2018

Documents

1. *Constituția Republicii Moldova*, 29 iulie 1994, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111918&lang=ro
2. *Strategia de acoperire a teritoriului național cu servicii de programe audiovizuale (2016 – 2018)*, Chișinău 2016, <http://www.audiovizual.md/files/Strategia%202016-2018.pdf>
3. *Strategia națională de apărare și Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2018–2022*, Chișinău 2018, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110013&lang=ro

Web Sources

9. <http://audiovizual.md>
10. <http://academia.edu>
11. <http://freedomhouse.org>
12. <http://idc.md>
13. <http://fumn.eu>
14. <http://gov.md>
15. <http://www.legis.md>
16. <http://vhosts.idc.md>

INSTRUMENTE DE LUCRU / WORKING INSTRUMENTS

ANALIZE – ANALYSIS

ALIN GVIDIANI: ACTIVITĂȚILE REALIZATE DE CĂTRE BIROUL POLITICI DE REINTEGRARE ÎN ANUL 2020¹

1. Dinamica în platformele de dialog privind reglementarea transnistreană și cu partenerii externi relevanți.

Comparativ cu anul precedent, în anul 2020, dialogul și interacțiunea s-au intensificat în cadrul grupurilor de lucru sectoriale, acestea fiind convocate în 26 ședințe de lucru (21 în 2019), cele mai frecvente întruniri au avut loc între experții din domeniile transport auto (4), educație (3), ocrotirea sănătății (3), telecomunicații (2), drepturile omului (2), economie (2), probleme vamale (2), transport feroviar (2) etc.

În aceeași dinamică a fost menținut dialogul la nivelul reprezentanților politici în procesul de negocieri privind reglementarea transnistreană, adică, la fel ca și în 2019 în 2020 s-au desfășurat 3 întrevederi de lucru (14 ianuarie, 04 martie, 30 iulie), precum și au avut loc 2 întrevederi cu liderul de la Tiraspol (28 iulie, 12 noiembrie).

Cu regret, nu s-a reușit convocarea nici a unei runde oficiale de negocieri în formatul „5+2”, deși inițiative multiple în acest sens au fost din partea delegației moldovenești în perioada aprilie-iunie 2020, ulterior au fost mai multe amânări în diferite perioade din semestrul II 2020, fiind în cele din urmă transferată organizarea în cursul semestrului I 2021.

În perioada de referință, Viceprim-ministrul pentru reintegrare a avut 54 de întrevederi cu reprezentanții mediatorilor și observatorilor în cadrul formatului de negocieri „5+2”, inclusiv 3 întrevederi cu Reprezentantul Special al Președinției în exercițiu al OSCE pentru reglementarea transnistreană, precum și 34 de întrevederi cu ambasadorii altor state și cu reprezentanții organizațiilor internaționale, fiind efectuat un schimb de informații și de idei pe marginea celor mai actuale subiecte în procesul de negocieri, prioritățile pentru anii 2020-2021 pe dimensiunea transnistreană, noile inițiative de proiecte privind consolidarea măsurilor de încredere și sprijinirea obiectivului de reintegrare a țării.

De asemenea, s-a păstrat o comunicare permanentă pe aspecte referitoare la evoluția situației pe segmentul central (transnistrean) al frontierei de stat moldo-ucrainene și alte elemente conexe dosarului transnistrean cu Misiunea EUBAM, având loc o întvedere între Vicepremierul pentru reintegrare și șeful Misiunii (23 iunie), fiind asigurată reprezentarea instituțională la cea de-a 34-a reuniune a Consiliului Consultativ al EUBAM din 16 septembrie 2020, dat aviz pozitiv pentru acordul de prelungire până la 30 noiembrie 2023 a mandatului Misiunii, evaluate rezultatele activității organizației internaționale pe ultimii 3 ani, oferită consilierea Biroului pe un șir de inițiative și opinii tehnice generate de către experții Misiunii pe diverse subiecte relevante (interacțiunea în managementul situațiilor de criză, operațiuni de import-export efectuate de agenții

¹[https://lact.ro/alın-gvidiani-activitatile-realizate-de-catre-biroul-politici-de-reintegrare-in-anul-2020/publicatîn data de 08/01/2021 \(15.12.2021\)](https://lact.ro/alın-gvidiani-activitatile-realizate-de-catre-biroul-politici-de-reintegrare-in-anul-2020/publicatîn data de 08/01/2021 (15.12.2021))

economici din regiunea transnistreană, controlul în comun (moldo-ucrainean) la frontiera de est a Republicii Moldova, cerințe de conformitate vamală și veterinar-fitosanitară ș.a.).

În perioada 03-04 decembrie 2020, în cadrul celei de-a 27-a reuniuni a Consiliului Ministerial al OSCE, sub egida Președinției albaneze a OSCE a fost aprobată o nouă Declarație cu privire la procesul de negocieri în formatul „5+2” privind reglementarea transnistreană, care reafirmă poziția fermă a statelor participante la OSCE de a identifica o soluție cuprinzătoare, pașnică și durabilă a conflictului transnistrean, bazată pe suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova, în frontierele sale recunoscute la nivel internațional, cu determinarea unui statut special pentru regiunea transnistreană, încurajează sporirea interacțiunii și a coordonării în gestionarea provocărilor legate de pandemia COVID-19, intensificarea eforturilor pentru a asigura protecția drepturilor omului, asigurarea implementării tuturor înțelegerilor ce figurează în „Pachetul Berlin+”, dar și mișcarea paralelă și atingerea progreselor tangibile pe toate cele trei coșuri ale agendei de negocieri (probleme social-economice; aspecte generale de drept, umanitare și drepturile omului; reglementarea comprehensivă a conflictului, inclusiv aspectele instituționale, politice și de Securitate).

În contextual consolidării dialogului cu Ucraina, Viceprim-ministrul pentru reintegrare a avut o întrevedere cu Reprezentantul Special al Ucrainei în procesul de negocieri pentru reglementarea transnistreană, 5 întrevederi cu însărcinatul cu afaceri și cu Ambasadorul Ucrainei în Republica Moldova, 1 întrevedere cu Viceprim-ministrul ucrainean pentru reintegrarea teritoriilor temporar ocupate, fiind discutate aspecte ce țin de procesul de negocieri și agenda bilaterală, susținerea reciprocă a pozițiilor în platformele de dialog internațional, aprofundarea cooperării în soluționarea problemelor de interes comun.

2. Comisia Unificată de Control.

În decursul anului 2020 au fost convocate 42 ședințe ale Comisiei Unificate de Control (CUC), 56 ședințe ale Comandamentului Militar Întrunit (CMÎ) și 19 întruniri de lucru ale copreședinților CUC, reprezentanților Ucrainei și Misiunii OSCE în Moldova.

Membrii CUC au participat la 5 seminare de instruire pentru observatorii militari, au fost elaborate 23 de rapoarte ale componentei moldovenești în CMÎ, 47 adresări, 17 interviuri, 5 publicații și 47 comunicate de presă.

Au fost fixate 83 de incidente (33 nedocumentate de observatorii militari din cauza blocării din partea componentei militare transnistrene) dintre care 24 țin de instalarea „posturilor mobile grănicerești”, 19 încălcări ale regimului Zonei de Securitate, dintre care 7 se referă la deplasarea tehnicii militare.

Delegația Republicii Moldova în CUC a întreprins acțiuni constante menite să soluționeze problema liberei circulații și cea a evacuării infrastructurii adăugătoare a posturilor neautorizate de control transnistrene (37 în martie 2020, reduse până la 13 în noiembrie 2020), instalate de către Tiraspol sub pretinsul pretext de a preveni și de a combate răspândirea pandemiei Covid-19 cu restricționarea deplasării persoanelor, elucidării cazurilor de reținere ilegală a unor cetățeni de către exponenții structurilor de securitate din regiune, reflectării obiective în rapoarte a incidentelor petrecute în perimetrul de responsabilitate al forțelor de pacificare, asigurării ordinii publice în localitățile amplasate în Zona de Securitate, inclusiv, în datele de 01 și de 15 noiembrie 2020 când au fost desfășurate ambele tururi pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova.

3. Dosarele din așa-numitul pachet Berlin plus.

Ca și în perioadele precedente au fost depuse eforturi în vederea implementării angajamentelor convenite prin acest pachet, în special a celor 6 decizii protocolare semnate în perioada anilor 2017-2018.

3.1. *Podul de la Gura Bâcului*: Evaluarea stării tehnice a podului de peste r. Nistru dintre satele Gura Bâcului și Bâcioc a fost finalizată cu sprijinul UE, PNUD și OSCE în în semestrul IV 2019, însă, pentru demararea lucrărilor de reparație și de restabilire a infrastructurii acestuia este obligatorie retragerea posturilor de control de lângă s.Bâcioc, prezente cu încălcarea regimului Zonei de Securitate și cu limitarea abuzivă a liberei circulații a persoanelor, mijloacelor de transport și a mărfurilor, or, excluderea acestor bariere de comun cu aprobarea unei decizii a Comisiei Unificate de Control cu privire la menținerea ordinii publice pe acest obiectiv doar de către pacificatori și colaboratorii de poliție-miliție, precum și asigurarea circulației nestingherite servesc precondiții exprese din partea partenerilor internaționali, care sunt disponibili să suporte toate cheltuielile de repunere în exploatare a podului respectiv.

3.2. *Funcționarea școlilor aflate în subordinea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării*: Privitor la cele 8 licee și gimnazii cu predare în grafie latină din stânga Nistrului și mun.Bender, în anul 2020 așa și nu au fost atinse progrese în soluționarea problemei-cheie ce ține de dotarea tuturor instituțiilor de învățământ cu sedii potrivite procesului educațional și cu terenuri aferente proprii, iar pe libera circulație a elevilor și a personalului au fost marcate restricții în perioada 16 martie-01 septembrie 2020 urmare a stării de carantină impuse de către structurile de la Tiraspol și abia începând cu reluarea noului an de studii s-a relansat mecanismul de deplasare a acestora în baza carnetelor de elev și a legitimațiilor de serviciu, până atunci de fiecare dată Biroul se implica într-o soluționare a problemei ridicării salariilor de la ATM-urile amplasate pe malul drept al Nistrului, asigurării accesului directorilor și a cadrelor strict necesare la sediile instituțiilor, precum și a facilitării deplasării materialelor de uz educațional.

3.3. *Terenurile agricole din raionul Dubăsari*: Urmare a restricțiilor impuse de către Tiraspol pe perioada pandemică accesul proprietarilor și a deținătorilor de terenuri arabile de după traseul Râbnița-Tiraspol a fost asigurat doar cu aplicarea procedurilor de notificări scrise prealabile și de liste coordonate, inclusiv în cazul proprietarilor de animale care se deplasau spre terenurile de pășunat, ca și în anul 2019 doar 90 % din fermieri au fost documentați conform „Mecanismului din anul 2006”, din suprafața totală a terenurilor 97,58% au fost prelucrate, însă cantitatea de roada (floarea soarelui – 36,97%, grâu – 33,61%, porumb – 18,96% ș.a.), însă cantitatea de culturi recoltate a fost de 2-3 ori mai mică comparativ cu anul precedent, o problemă notificată constant este cea referitoare la controalele efectuate și taxele de trecere aplicate la punctele de control transnistrene în cazul trecerilor multiple și în cantități mai mari a fructelor, legumelor și a culturilor transportate pe malul drept al Nistrului pentru scopuri comerciale.

3.4. *Asigurarea liberei circulații*:

Libera circulație a fost restrânsă esențial de către reprezentanții de la Tiraspol începând cu data de 16 martie 2020 motivându-se pretinse raționamente de gestionare a pandemiei Covid-19, cu fortificarea și multiplicarea posturilor de control a fluxurilor de persoane, mărfuri și de mijloace de transport, fiind îngreunată deplasarea mai multor categorii de persoane fizice și juridice (cu excepția corpului diplomatic, oficialilor organizațiilor internaționale și a personalului lor însoțitor), condiționată obligativitatea obținerii așa-numitelor permise de trecere de la centrele de criză regionale, impusă limita nedepășirii de 12 ore maxim a intrării în regiune în vederea neaplicării regimului de

autoizolare în decurs de 14 zile, obligate mai multe persoane ce au atins vârsta majoratului să prezinte confirmări ale testării pentru Covid-19, suportate pe cont propriu.

În rezultatul acestor acțiuni unilaterale, zeci de mii de cetățeni au rămas blocați în regiune sau au rămas în imposibilitatea deplasării la domiciliu, familii și rudele apropiate aflate în stânga Nistrului și mun.Bender, în mod special a fost interzisă trecere medicilor cu loc de trai în regiune și cu loc de muncă pe malul drept al Nistrului (95 cadre medicale), iar asigurarea liberei circulații a fost relansată urmare a insistențelor părții moldovenești pe o serie de cazuri individuale, pentru fermieri, cadre didactice, colaboratori de poliție, din penitenciare și angajați ai serviciilor de electricitate/gaz din Zona de Securitate, s-a pus în aplicare un mecanism de compensare a cheltuielilor suportate în proximitatea serviciului pentru personalul medical cu domiciliu în regiune, s-a mărit capacitatea de transportare a persoanelor și a autovehiculelor cu feribotul care face legătura între localitățile Molovata – Molovata Nouă și Cocieri, s-a simplificat deplasarea locuitorilor din unele sate din raionul Dubăsari și s.Varnița din raionul Anenii Noi.

În pofida acestui fapt, s-a constatat o lipsă de sustenabilitate a angajamentelor convenite în perioada 2017-2019 în privința fermierilor din raionul Dubăsari, elevilor și cadrelor didactice din școlile moldovenești și a demnitarilor de stat/ funcționarilor publici ce efectuează vizite private în regiune, în privința cărora Tiraspolul a restabilit mecanismele de procesare a datelor la fiecare trecere prin posturile transnistrene și de coordonare preventivă a deplasării cu prezentări de liste nominale și de date despre mijloacele de transport.

3.5. Apostilarea diplomelor de model neutru: Mecanismul apostilării diplomelor de model neutru a funcționat plenar, în corespundere cu cele agreate în Decizia protocolară din 25.11.2017 și prevederile cadrului normativ în vigoare, în perioada 28.03.2018-04.01.2021 au fost apostilate 400 de acte de studii de acest gen (Italia – 89, SUA – 53, Bulgaria – 48, Israel – 33, Polonia – 32, Franța – 28, Spania – 16, Marea Britanie – 15, Austria – 13, Olanda – 13, Slovenia – 10, Turcia – 10 etc), iar cerințele înaintate pentru supralegalizarea acestor diplome sunt o consecință a rezervelor declarate de unele state care sunt în drept să le formuleze prin prisma legislației în vigoare naționale, neratificării Convenției de la Haga din 05 octombrie 1961 sau a situației specifice din partea R.F.Germania care a declarat rezerve față de toate diplomele emise pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

3.6. Înmatricularea autovehiculelor cu plăci neutre: La fel a fost menținută activitatea punctelor de înmatriculare a mijloacelor de transport din or.Tiraspol și or.Râbnîța întru asigurarea aplicabilității Deciziei protocolare din 24.04.2018, în perioada 17 martie-02 iunie și 01 septembrie-01 octombrie 2020 a fost sistat programul de lucru al acestora din considerente sanitar-epidemiologice și de evaluare a eficienței, iar dat fiind expirarea la 01.09.2020 a termenului de acțiune al Legii nr.170/2018, mecanismul acesteia s-a prelungit până la 01.09.2022, prin modificările operate prin Legea nr.180/2020. Până în data de 05 noiembrie 2020 au fost înmatriculate cu plăci de model neutru 4139 autovehicule (Tiraspol-3095, Râbnîța-1044), însă această cifră este nesemnificativă ținând cont că mecanismul vizează 115 mii de autovehicule din regiune (3,60% înregistrate cu plăci de model neutru), în timp ce peste 35 mii de locuitori din regiune au obținut prin procedura de preschimbare permise de conducere ale Republicii Moldova.

3.7. Organizarea interacțiunii în sfera telecomunicațiilor: Aspectele ce țin de implementarea Deciziei protocolare „Cu privire la organizarea interacțiunii în domeniul telecomunicațiilor” din 25.11.2017 au fost discutate în cadrul unei ședințe cu operatorii de

telefonie de pe malul drept al Nistrului, 2 ședințe ale grupurilor de lucru pentru telecomunicații și servicii poștale (04 februarie, 21 iulie) și în detalii la înțelegerea din 30 iulie 2020 a reprezentanților politici cu participarea coordonatorilor GL sectoriale, partea moldovenească a sugerat opțiunile posibile de obținere și de utilizare de către operatorul de pe malul stâng a blocurilor în diferite benzi de frecvențe, cu explicarea cerințelor necesare de respectat în cazul licențierii activității în lumina exigențelor legislației naționale în vigoare și cu respectarea condițiilor de concurență loială pe piață, însă, deocamdată, partea transnistreană manifestă incapacitatea atingerii unui consens constructiv, durabil și prin prisma rigorilor enunțate supra.

3.8. *Cauzele procesuale*: Pe chestiunea dosarelor penale de fiecare dată a fost reiterată poziția părții moldovenești precum că aceasta ține de activitatea organelor de urmărire penală și de înfăptuire a justiției, de întrunirea circumstanțelor stabilite de legislația procesuală și de măsurile de intervenție obligatorii ale organelor de drept în vederea protejării/ restabilirii drepturilor fundamentale ale omului, iar orice amestec din partea persoanelor neîmpunabile este inadmisibil și presupune survenirea răspunderii juridice corespunzătoare, la rândul lor persoanele interesate se pot adresa nemijlocit în instituțiile competente pentru a obține acces la informații/ documente relevante, a concretiza rolul procesual și evoluția cauzei concrete, a utiliza drepturile și posibilitățile oferite de cadrul normativ în vigoare.

4. **Situația drepturilor omului în regiunea transnistreană.**

Situația drepturilor omului s-a agravat pe durata pandemică în regiunea transnistreană, în contextul autoizolării regiunii sub acoperământul luptei cu riscurile Covid-19, restricționării circulației neîngrădite pentru mai multe categorii de cetățeni cu impunerea unor bariere excesive în rezultatul cărora a fost limitat injust dreptul la libera circulație pe întreg teritoriul țării, proprietate, educație, muncă, ocrotirea sănătății, libera exprimare, la un proces echitabil și în fața unor instanțe împunabile prin lege.

A sporit numărul de posturi de control transnistrene în perimetrul liniei administrative cu atribuirea acestora a misiunilor specifice „regimului de frontieră”, cu încălcarea integrității teritoriale a țării, statutului Zonei de Securitate și a angajamentelor anterior convenite, iar apelurile neîncetate ale Chișinăului de a evacua această infrastructură ilegală și de a debloca deplasarea liberă nu au primit reacția adecvată din partea Tiraspolului.

În rezultatul acestor măsuri abuzive, dar și a refuzurilor emise constant de către așa-numitele centre de criză regionale pe durata ultimelor 9 luni, zeci de mii de cetățeni au rămas fără acces la domiciliu, familie și rude apropiate, la centre medicale și la farmacii pentru a beneficia de servicii medicale calificate și a procura medicamente compensate, la subdiviziunile teritoriale de documentare a populației ș.a.m.d.

Urmare a urgențelor create pe teren s-a instituit o comunicare constantă cu autoritățile administrației publice locale, autoritățile publice centrale relevante, Oficiul Avocatului Poporului, organizațiile mediului asociativ, Comisia Unificată de Control, fiind documentate dificultățile constatate și întreprinse acțiuni de sprijin, manifestate prin facilitarea circulației unor persoane și mijloace de transport, intensificarea circulației transportului fluvial (feriboturi), asistență în ridicarea salariilor și a pensiilor, transmițeri de donații ale partenerilor interni și externi către beneficiarii din regiune.

O îngrijorare sporită a ridicat situația din locurile privative de libertate și de tratare medicală forțată, fiind solicitat accesul Avocatului Poporului și al apărătorilor drepturilor

omului la persoanele aflate în acele spații pentru a le evalua starea de sănătate, condițiile de detenție și a aprecia necesarul de asistență, toate cererile de acest gen au fost refuzate la Tiraspol.

Excese intolerabile din partea exponenților structurilor de la Tiraspol s-au urmărit printr-o serie de abuzuri incompatibile cu standardele dreptului național și internațional (reținerea și sancționarea persoanelor pentru pretinse treceri ilegale peste linia administrativă, răpirea persoanelor pentru așa-zise trădări de patrie, declararea persona non-grata a cetățenilor domiciliați în regiune, condamnări excesive pentru presupuse acte de extremism, cenzurarea liberei exprimări și persecuții ale autorilor diferitor publicații, spot-uri video și comentarii critice), fapt ce a impus notificarea organelor de drept, partenerilor externi și abordarea acestor derapaje grave în sfera drepturilor omului în cadrul mai multor reuniuni ale Consiliului permanent al OSCE.

În permanență a fost sensibilizat reprezentantul politic de la Tiraspol și actorii formatului „5+2”, cu apelul de a contribui la protecția și la restabilirea drepturilor fundamentale ale omului, a fost solicitat concursul partenerilor internaționali la îmbunătățirea situației pe această dimensiune, implicarea activă a Misiunii OSCE în Moldova și a Reprezentantului Special al Președinției în exercițiu a OSCE întru exercitarea mandatului încredințat.

În contextul agravării situației pe ambele dimensiuni pe perioada pandemică, cu instituirea în regiune a multiplelor interdicții, restricții și limitări a drepturilor inalienabile, reprezentantul politic de la Chișinău și Biroul au intervenit către negociatorul principal de la Tiraspol, actorii formatului de negocieri „5+2” și Misiunea OSCE în Moldova cu solicitări de asistență pe fiecare caz sesizat, de evacuare imediată a barierelor ilegale, de restabilire a drepturilor lezate, dar și cu cererea convocării unor reuniuni extraordinare ale formatului „5+2” și a grupurilor de lucru pentru drepturile omului, reușindu-se doar întrunirea în 2 reuniuni a experților din sfera drepturilor omului și din păcate nici a unei reuniuni a Conferinței permanente pe probleme politice în procesul de reglementare transnistreană.

În perioada de referință au fost perfectate 548 de demersuri pe tematica drepturilor omului, 26 de rapoarte tematice de uz intern, acordată asistență la circa 1500 de solicitanți, deblocat accesul la locul de muncă și la terenurile agricole în privința a circa 8000 persoane, 44 de medici de pe malul stâng au fost temporar acomodați pe malul drept.

De asemenea, a fost prezentată opinia instituțională, informațiile și recomandările de resort pe marginea a 19 solicitări venite din partea MAEIE și a Agentului Guvernamental în care erau vizate cauzele CEDO împotriva Republicii Moldova, urmare a cererilor depuse de reclamanți ai căror drepturi au fost încălcate în regiunea transnistreană și prin care se solicita probarea acțiunilor întreprinse de către autoritățile Republicii Moldova întru onorarea obligațiilor pozitive în raport cu cetățenii săi.

Situația din Zona de Securitate a fost în vizorul delegației Republicii Moldova în Comisia Unificată de Control, iar evenimentele din sfera militară și de securitate au fost monitorizate de către autoritățile naționale de profil care au dispus întreprinderea măsurilor ce se impun.

Protecția drepturilor fundamentale ale omului și eliminarea obstacolelor artificiale în calea liberei circulații a persoanelor, autovehiculelor, mărfurilor și serviciilor în direcția localităților din regiunea transnistreană reprezintă priorități constante pentru partea moldovenească care le menține pe agenda tuturor formatelor de dialog privind

reglementarea transnistreană („5+2”, „1+1”, grupuri de lucru sectoriale), inclusiv în Comisia Unificată de Control.

O abordare proactivă pe aceste dimensiuni va fi asigurată și pe durata anului 2021, cu accent pe soluționarea cazurilor individuale și pe identificarea unui mecanism durabil de monitorizare a situației drepturilor omului și de reacționare promptă în lumina exigențelor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

5. Promovarea proiectelor de dezvoltare.

În mod tradițional, ca și în anii precedenți au fost prevăzute alocații bugetare în valoare de 15 milioane de lei pentru a asigura implementarea Programului activităților de reintegrare a țării pentru anul 2020, în perioada 01.01-10.02.2020 a fost organizat concursul de proiecte în ce urmau a fi selectate pentru Programul respective, iar pe 13 martie și pe 13 aprilie 2020 au avut loc ședințele Comisiei de selectare a proiectelor, care a evaluat conform procedurilor stabilite de Hotărârea Guvernului nr.131/2014 lista proiectelor eligibile ce urmau a fi finanțate prin intermediul Programului, din totalul a 120 de proiecte fiind selectate 42 cele mai competitive și cu impact social-economic major, lista cărora a fost publicată în Hotărârea Guvernului nr.256 din 29.04.2020 și asigurată implementarea în volum de 100% a Programului până la 31 decembrie 2020.

Prin intermediul Programului PNUD-UE „Măsurile de Promovare a Încrederii (CBMV)”, în perioada ianuarie 2019-septembrie 2020 au fost sau sunt în proces de implementare 64 de proiecte cu un buget total de 3031529 euro, ce implică actori de pe ambele maluri ale Nistrului, dintre care: 10 pe componenta dezvoltării afacerilor (377137 euro), 11 de dezvoltare comunitară (844522 euro), 17 de dezvoltare a capacităților (515983 euro), 10 de suport pentru patrimoniul cultural și istoric (761831 euro) și 16 de suport a sectorului media (532056 euro).

De asemenea, cu sprijinul Programului CBMV, în perioada 15 aprilie 2020-15 ianuarie 2021 au fost acoperite costurile unui mecanism provizoriu de acomodare în proximitatea locului de muncă a 44 de cadre medicale domiciliante în regiunea transnistreană, dar a căror circulație a fost limitată de către structurile de la Tiraspol, iar prin Platforma de Sănătate a Programului CBMV și prin intermediul parteneriatelor cu actorii externi au fost donate loturi de echipamente de protecție și consumabile pentru centrele de sănătate de pe ambele maluri ale Nistrului, destinate pentru contracararea COVID-19, în valoare totală de sute de mii de dolari SUA

În perioada 2019-2020, în procesul punerii în aplicare a celei de-a 3-a faze a proiectului cu genericul „Acțiunea comună pentru a fortifica respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova 2019-2022”, finanțat de către Ambasada Suediei în Republica Moldova și implementat de PNUD, au fost implementate inițiative în valoare totală de 299883 dolari SUA, direcționate pentru susținerea ONG-urilor de profil și a formatorilor în domeniul drepturilor omului, acordarea asistenței persoanelor cu dizabilități și a celor din păturile social-vulnerabile, victimelor violenței domestice, reprezentanților comunității rome, pacienților infectați cu HIV-SIDA.

În contextul definitivării și aprobării noului Plan de Acțiuni al Consiliului European pentru Republica Moldova pentru perioada 2021-2024, pe dimensiunea promovării măsurilor de consolidare a încrederii, Biroul a exprimat disponibilitatea asigurării continuității în implementarea proiectelor anterior inițiate (seminare pentru profesorii de limbă franceză și pentru cadrele medicale pe filiera tratării dependenței de consumul de

droguri, Youth PeaceCamp 2020), cu respectarea formulei de coordonare cu autoritățile competente ale Republicii Moldova și cu Vicepremierul pentru reintegrare.

În data de 30 octombrie 2020, Vicepremierul pentru reintegrare în comun cu ministrul sănătății, muncii și protecției sociale în calitate de parteneri au semnat cu managerul de țară al Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), Acordul de implementare pentru proiectele de cooperare tehnică, axat pe aprofundarea cooperării și consolidarea încrederii în sectorul sănătății în regiunea transnistreană, prin efectuarea schimburilor de experiențe între ambele maluri ale Nistrului în domeniul îngrijirii pe termen lung la domiciliu (crearea unui Centru de zi pentru persoanele cu nevoi de îngrijire pe termen lung, elaborarea unui curriculum standardizat și a unui ghid de specialitate, acoperirea costurilor pentru formatorii informali ș.a.), în valoare totală de 250000 euro și cu termen-limită de implementare până în trimestrul IV 2022.

6. Coordonarea activității autorităților administrației publice și asigurarea activității Comisiei guvernamentale pentru reintegrarea țării.

Biroul a inițiat și a organizat 46 de ședințe de lucru interinstituționale în cadrul cărora au fost puse în discuție și identificate soluții pragmatice la un șir de probleme generate de nereglementarea dosarului transnistrean, provocările situației pandemice și acțiunile unilaterale ale factorilor din stânga Nistrului, precum și au fost convocate 17 ședințe preparatorii pentru a sincroniza pozițiile și pașii următori înainte de convocarea grupurilor de lucru sectoriale.

În data de 31 ianuarie 2020 a avut loc cea de-a 4-a reuniune a Mecanismului de coordonare pe problematica transnistreană (Parlament, Președinție, Guvern, reprezentanți din cadrul MAEIE, Biroul politici de reintegrare, alte autorități relevante), fiind purtate consultări pe problema încălcării drepturilor omului în regiunea transnistreană și a acțiunilor ulterioare ce pot fi întreprinse din partea autorităților Republicii Moldova în vederea onorării obligațiilor pozitive față de cetățenii săi și intervenirii întru asigurarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale acestora.

În data de 22 iulie 2020, s-a desfășurat o ședință sub egida Viceprim-ministrului pentru reintegrare, cu participarea coordonatorilor grupurilor de lucru din partea Chișinăului, care au primit instrucțiuni referitor la tactica, prioritățile, liniile de activitate și pozițiile-cheie ce urmează a fi abordate în negocieri, modalități de promovare a subiectelor de interes pentru partea moldovenească și necesități de eficientizare a prestației experților la ședințele de lucru comune.

La inițiativa Biroului, pe 19 august 2020 a fost convocată o nouă reuniune a Comisiei guvernamentale pentru reintegrarea țării, fiind trecută în revistă situația curentă în procesul de negocieri privind reglementarea transnistreană, starea lucrurilor pe perioada pandemică în regiune, nivelul de realizare a înțelegerilor din așa-numitul pachet Berlin+, situația din perimetrul Zonei de Securitate, precum și au fost tratate un șir de măsuri prioritare ce urmează a fi întreprinse în perioada următoare, printre acestea figurând eficientizarea prestației Chișinăului în cadrul grupurilor de lucru sectoriale, fluidizarea fluxului de pasageri și mărfuri transportate cu Bacul Molovata, gestionarea promptă a incidentelor din Zona de Securitate, asigurarea bunei funcționalități a celor 8 instituții de învățământ cu predare în grafie latină, abordarea problemei drepturilor omului în platformele de dialog regionale, europene și internaționale.

Vicepremierul și reprezentanții Biroului au efectuat 27 de vizite în teritoriu, inclusiv în localitățile din Zona de Securitate și în raionul Dubăsari, unde s-au documentat

cu problemele întâmpinate de către exponenții administrației publice locale, agenții economici, locuitori și au inițiat acțiunile necesare în vederea identificării soluțiilor viabile.

Întru soluționarea operativă a problemelor apărute în Zona de Securitate și în raioanele din stânga Nistrului, pe perioada stării de urgență și pandemice, a fost instituit un mecanism de comunicare zilnică dintre echipa Biroului și reprezentanții autorităților publice locale, iar pe marginea problemelor identificate au fost întreprinse toate măsurile posibile de rezolvare a acestora.

7. Promovarea actelor normative și semnarea documentelor în procesul de negocieri.

În perioada de referință, au fost formulate avizele Biroului pe marginea a 34 de proiecte de acte normative și 9 proiecte de acorduri internaționale, s-au coordonat 20 de procese-verbale ale ședințelor grupurilor de lucru sectoriale, precum și au fost elaborate și consultate 8 proiecte de documente pentru procesul de negocieri, 3 dintre care au fost semnate.

Biroul a inițiat și a facilitat promovarea mai multor acte normative, cum ar fi:

- Hotărârea Guvernului nr.5 din 03 ianuarie 2020, prin care prevederile HG nr.770/2012 și nr.1047/1999 au fost aduse în conformitate cu prevederile Legii nr.170/2018 cu privire la înmatricularea unor mijloace de transport și modificarea unor acte legislative, inclusiv prin adăugarea localităților Gâsca, Chițcani, Zahorna, Merenești și Cremenciug din raionul Căușeni ca beneficiari ale mecanismului de înmatriculare cu plăci de model neutru;
- Hotărârea Guvernului nr.162 din 11 martie 2020, care a fost modificat Regulamentul cu privire la permisul de conducere (aprobat prin HG nr.1452/2007), prin simplificarea procedurii de obținere a permisului de conducere național de către cetățenii Republicii Moldova și persoanele documentate cu acte de identitate din sistemul național de pașapoarte, domiciliante și aflate în regiunea transnistreană, ele fiind scutite de susținerea examenului la preschimbarea acestora;
- Hotărârea Guvernului nr.256 din 29.04.2020, prin care s-au aprobat 42 de proiecte de dezvoltare în valoare totală de 15 mln. lei, finanțate prin Programul activităților de reintegrare a țării pentru anul 2020;
- Hotărârea Guvernului nr.427 din 24 iunie 2020 și nr.919 din 16 decembrie 2020, prin care a fost prelungit până la 31 decembrie 2020, și respectiv, 30 iunie 2021, termenul de vâmuire la postul vamal „Bender 2” a produselor petroliere introduse prin punctul de trecere a frontierei „Novosavițcaia–Cuciurgan”;
- Hotărârea Guvernului nr.578 din 31 iulie 2020, prin care au fost prelungite până la 01 februarie 2020 scutirile la perceperea drepturilor de import/ export, la aplicare măsurilor de politică economică și a prohibițiilor pentru agenții economici și instituțiile din raioanele de est ale țării ce efectuează vâmuirea mărfurilor conform procedurilor stabilite de Serviciul Vamal, cu condiția rămânerii mărfurilor pe teritoriul necontrolat de către organele constituționale;
- Hotărârea Guvernului nr.879 din 09 decembrie 2020, prin care a fost aprobată noua componență nominală a delegației Republicii Moldova în Comisia Unificată de Control, anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului nr.515 din 22 iunie 2020.

Totodată, prin promovarea Legii nr.180/2020 s-a prelungit până la 01 septembrie 2022 mecanismul de documentare cu plăci de model neutru a autovehiculelor din regiunea transnistreană, instituit prin Legea nr.170/2018.

În procesul de negocieri au fost semnate 4 documente:

- Procesul-verbal al ședinței experților din domeniul ecologiei, 09 iulie 2020;

- Protocolul adițional cu privire la modificarea și completarea anexei nr.1 la Decizia protocolară „Cu privire la participarea în traficul rutier internațional a autovehiculelor din regiunea transnistreană care nu desfășoară activități comerciale”, prin care se extinde și asupra remorcilor auto mecanismul de documentare cu plăci de model neutru, 30 septembrie 2020;
- 2 protocoale adiționale la Decizia protocolară cu privire la principiile reluării plene a circulației trenurilor marfare prin regiunea transnistreană din 30 martie 2012, prin care a fost prolongat termenul de acțiune al acestora până la 31 decembrie 2020, apoi, până la 30 iunie 2021, semnate pe 26 iunie 2020, și respectiv, pe 21 decembrie 2020.

8. Mediatizarea activității Biroului.

Pe parcursul anului 2020 au fost elaborate și difuzate pe pagina web a Biroului și pe rețeaua de socializare Facebook 255 comunicate de presă, dintre care 37 reflectau activitatea grupurilor de lucru sectoriale și 32 a delegației Republicii Moldova în Comisia Unificată de Control.

Vicepremierul pentru reintegrare a acordat 7 interviuri la emisiuni TV și radio, a participat în calitate de interlocutor la 4 forumuri și dezbateri publice, iar conducerea Biroului a oferit 18 comentarii la solicitările agențiilor media.

Bilanțul activității Biroului pentru anul 2020 a fost reflectat în briefing-ul Viceprim-ministrului pentru reintegrare, difuzat în data de 28 decembrie 2020.

Pagina web oficială a Biroului a fost actualizată în permanență și reflectă informații de interes pentru publicul larg despre activitatea Biroului, Vicepremierului pentru reintegrare, delegației RM în CUC, grupurilor de lucru sectoriale, Programul activităților de reintegrare a țării, comunicatele de presă difuzate, numerele telefoanelor și e-mail-urilor de contact.

Arhiva actelor semnate în procesul de negocieri, legislația națională pe dimensiunea transnistreană, studiile și analizele relevante, precum și rubrica declarațiilor Consiliului Ministerial al OSCE cu privire la negocierile în procesul de reglementare transnistreană în formatul „5+2” a fost ajustată la situația din luna ianuarie 2021.

Monitorizarea reacțiilor și a comentariilor din spațiul politic, media, asociativ și academic pe diverse subiecte referitoare la problematica transnistreană, declarațiilor oficialilor naționali și internaționali, analizelor și opiniilor tematice ale experților de profil, comunicatelor de presă relevante și a expunerilor publice ale actorilor formatului de negocieri „5+2” a fost asigurată în mod continuu, cu reflectarea acestora în 281 de reviste ale presei și 26 de note informative, remise prin poșta electronică Viceprim-ministrului pentru reintegrare și funcționarilor din cadrul Biroului.

Evenimentele majore și de relevanță pe tematica transnistreană sau care au avut o anumită tangență sau pot viza procesul de negocieri privind reglementarea transnistreană au fost aduse la cunoștința conducerii prin intermediul rețelelor de comunicare disponibile.

Notă: Acest articol transpune gradul de realizare al Planului de acțiuni al Biroului politicii de reintegrare pentru anul 2020, iar aceste informații au fost sistematizate și expuse și în raportul de activitate al instituției, care va fi publicat pe pagina web a Biroului.

TETIANA TOMA: REACȚIA PRESEI DIN FEDERAȚIA RUSĂ LA DECLARAȚIILE MAIEI SANDU PRIVIND RETRAGEREA FORȚELOR MILITARE RUSE DIN TRANSNISTRIA¹

„Pacificatorii vor rămâne: MAE rus condamnă poziția Maiei Sandu privind Transnistria”, „Pasiunea pentru forțele de menținere a păcii: ce vrea să obțină președintele ales al Republicii Moldova”, „S-a pus capăt conflictului din Karabah, iar conflictul transnistrean ar putea reizbucni”, „Maia Sandu subminează soluționarea conflictului transnistrean” – acestea sunt câteva titluri de articole de presă apărute pe paginile online ale principalelor resurse mass media din Federația Rusă, publicate la scurt timp după declarațiile președintei Republicii Moldova, Maia Sandu, referitoare retragerea trupelor ruse staționate în stânga Nistrului.

Declarațiile Maiei Sandu referitoare la acest subiect au fost făcute imediat după alegerea sa în funcție după al doilea tur de scrutin prezidențial[1], în cadrul unui interviu pentru publicația ucraineană „Evropeiska Pravda”[2], și au fost reiterate la prima conferință de presă, organizată pentru presa din Republica Moldova și internațională pe 30 noiembrie 2020.

Maia Sandu n-a spus nimic nou, doar a repetat poziția oficială, bine cunoscută, a Moldovei pe dosarul transnistrean, în care Chișinăul a solicitat evacuarea depozitelor de muniție și retragerea Grupului Operativ al Trupelor Ruse, conform prevederilor summitului OSCE de la Istanbul din 1999 și a reuniunii ministeriale de la Porto[3], și transformarea misiunii de menținere a păcii din zona transnistreană într-o misiune civilă internațională sub egida OSCE.

Moscova a ripostat prin diverși experți, parlamentari, miniștri, purtătorul de cuvânt al Kremlinului, DmitriiPeskov, și chiar și președintele Vladimir Putin, care au transmis același mesaj: Maia Sandu pune în pericol pacea și stabilitatea regională.

„Pacificatorii vor rămâne: MAE rus condamnă poziția Maiei Sandu privind Transnistria” a titrat publicația „Gazeta”[4], potrivit căreia această poziție a Republicii Moldova a fost considerată drept o tentativă de a submina soluționarea pașnică a conflictului de la Nistru. Purtătoare de cuvânt al Ministerului de Afaceri Externe al Rusiei, Maria Zaharova, citată în articol, a declarat că trupele ruse vor staționa în Transnistria până la identificarea unei soluții politice, pe care o consideră că „este departe”. „Datorită prezenței pacificatorilor în Transnistria de 25 de ani este menținută stabilitatea și nu sunt vărsări de sânge”, a accentuat Maria Zaharova, citată de „Gazeta”.

Ministrul de externe rus, Serghei Lavrov, a calificat drept „iresponsabil” apelul lansat de Maia Sandu[5]. „Este dificil să judecăm ce anume a avut în vedere doamna Sandu atunci când a anunțat necesitatea retragerii forțelor ruse de menținere a păcii, dar faptul că acest lucru va ajuta cu greu la soluționare și că vom putea cu greu să acceptăm o astfel de cerere este destul de iresponsabil, sincer vorbind, este o certitudine”, a spus ministrul Lavrov la o conferință de presă la Moscova.

Ministrul rus de externe a făcut această declarație după ce poziția Maiei Sandu a fost susținută de Secretarul general al NATO, Jens Stoltenberg, care a accentuat sprijinul pentru integritatea teritorială a Republicii Moldova. „Vedem cum Rusia a desfășurat trupe

¹<https://lact.ro/tetiana-toma-reactia-presei-din-federatia-rusa-la-declaratiile-maiei-sandu-privind-retragerea-fortelor-militare-ruse-din-transnistria/publicat-in-data-de-20/01/2021>
(15.12.2021)

cu încălcarea dorințelor diferitelor guverne din vecinătatea noastră apropiată, cum Rusia a anexat ilegal Crimeea, cum continuă să destabilizeze estul Ucrainei, cum există trupe rusești în regiuni din Georgia și, de asemenea, cum există trupe în Moldova, în Transnistria. Și aceasta este o încălcarea integrității teritoriale a Moldovei și este încă un exemplu al modului în care Rusia nu prea respectă dreptul internațional și integritatea teritorială a țărilor, inclusiv a Moldovei”, a menționat secretarul general al NATO în cadrul unei conferințe de presă[6].

Ziarul „Nezavisimaia gazeta” a publicat articolul intitulat „*S-a pus capăt conflictului din Karabah, iar conflictul transnistrean ar putea reizbucni*”[7], semnat de Svetlana Gamova, responsabilă de rubrica țărilor din vecinătatea apropiată a Rusiei. Jurnalista susține că declarațiile Maiei Sandu referitoare la trupele rusești a provocat apariția îngrijorărilor atât în societatea moldovenească, cât și în Rusia privind posibilitatea dezghețării conflictului transnistrean. „Anterior, Chișinăul era conștient la ce pot duce criticile zeloase la adresa forțelor de menținere a păcii care au intrat în Transnistria în 1992 în baza acordului semnat de președinții Moldovei și Rusiei. Pentru a evacua contingentul rus de menținere a păcii, Maia Sandu va trebui să retragă semnătura președintelui Republicii Moldova din acordul de pace, care apoi va fi considerat reziliat (...) Chișinăul a vorbit de multe ori despre necesitatea înlocuirii misiunii militare de menținere a păcii cu una civilă, dar nu s-au retras din acord. Sandu se pare că este pregătită să facă acest pas, iar în acest caz dialogul cu Moscova, despre care spune că este inevitabil, este puțin probabil să reușească”, subliniază autoarea articolului din „Nezavisimaia gazeta”.

Portalul online „Eurasia Daily” care are un conținut generos referitor la situația politică din fostele republici sovietice a publicat analiza intitulată „*Președintele Moldovei se pregătește pentru un război cu Transnistria – expert*”[8], în care politologul rus Nikolai Starikov estimează că victoria Maiei Sandu presupune schimbări politice radicale în Republica Moldova, inclusiv la capitolul politicii de reintegrare a Transnistriei, pe care, potrivit expertului, Chișinăul va încerca să o forțeze să revină sub jurisdicția sa. „Cu ce am putea să îi felicităm pe moldoveni? În prima zi, când Comisia electorală centrală a declarat oficial că Maia Sandu a învins, în aceeași zi a acordat un interviu ziarului ucrainean [*Maia Sandu – n. aut.*], în care a declarat că „abordarea soft” în soluționarea conflictului transnistrean nu a oferit niciun rezultat și trebuie acționat mult mai dur. Avem în față un pas făcut în direcția războiului”, a declarat Nikolai Starikov pentru „Eurasia Daily” din Rusia. „Cuvântul „pacificatori” în limba rusă are un sens foarte concret. Dacă doriți retragerea pacificatorilor, acest lucru înseamnă că se dorește încetarea procesului de pace. Pentru că niciun alt consens dintre Tiraspol și Chișinău nu a fost găsit, chiar și în perioada președinției lui Igor Dodon (...) odată cu retragerea pacificatorilor acolo va începe războiul”, mai subliniază expertul rus în materialul citat. Articolul conține și opinia liderului de la Tiraspol Vadim Krasnoselski: „Tiraspolul nu va admite retragerea trupelor rusești de pe teritoriul său, deoarece transnistrenii se simt protejați atunci când alături de ei sunt soldații ruși”[9].

Pericolul reizbucnirii conflictului de la Nistru este evidențiat și de săptămânalul „Kommersant” în articolul „*Conflictul înghețat riscă să se dezghețe*”[10], semnat de analistul politic Dmitrii Drize. Acesta îi dă dreptate lui Dmitrii Peskov, purtătorului de cuvânt al președintelui rus Vladimir Putin, care a avertizat că o modificare a status quo-ului forțelor ruse de menținere a păcii în Transnistria ar putea duce la o destabilizare în regiune, dar totodată apreciază curajul Maiei Sandu de a face ordine în reglementare. În viziunea analistului rus, succesul Maiei Sandu este condiționat de relația cu Federația Rusă. „Se va

descurca (Maia Sandu – n.n.) dacă va avea o abordare corectă față de partener, dacă va arăta respect față de conducerea rusă, nu va anexa Transnistria la România, nu va adera imediat la NATO și dacă va promite o nouă integrare cu Estul, nu cu Occidentul”, subliniază autorul articolului. „În cazul în care colaborarea amiabilă nu va fi posibilă, confruntarea va fi inevitabilă. Și acest lucru este foarte periculos, având în vedere prezența trupelor rusești în RMN („*Republica Moldovenească Nistreană*” – trad. n.), atitudinea negativă a SUA și a UE față de Moscova și faptul că republica nu se învecinează cu Rusia, iar calea către aceasta duce prin Ucraina ostilă. Un conflict înghețat riscă să se dezghețe. Există destule puncte fierbinți chiar și fără Moldova – Belarus, Nagorno-Karabakh, Kârgâzsta (...) Politica externă și de apărare a Rusiei ar putea avea o nouă provocare în viitor”, scrie autorul.

În analiza „*Pasiunea pentru forțele de menținere a păcii: ce vrea să obțină președintele ales al Republicii Moldova*”[11], semnată de Valerii Demidețkii, corespondentul agenției de știri TASS de la Chișinău, este subliniat din nou pericolul escaladării conflictului. „Principala întrebare care a alarmat un șir de experți este dacă scenariul tragic al războiului din Nagorno-Karabakh, unde conflictul armat a fost considerat înghețat de aproape trei decenii, nu se va repeta pe malurile Nistrului. Sandu a turnat gaz pe foc în interviul acordat pentru presa ucraineană, în care și-a exprimat regretul că „abordarea ușoară” a Chișinăului în negocierile cu Tiraspol nu a dat rezultate. Și a sfătuit Kievul să ia în considerare această experiență în acțiunile sale din Donbas”, scrie corespondentul în primele rânduri ale analizei.

Expertul rus Gevorg Mirzayan subliniază în articolul său „La Moscova prin Tiraspol: cine și de ce încearcă să explodeze Transnistria?”[12], publicat în „Gazeta” că după evenimentele din Nagorno-Karabakh și alte republici ex-sovietice cu probleme teritoriale ar putea recurge la folosirea forței. „Ocuparea majorității teritoriului din Nagorno-Karabakh de către Azerbaidjan și (conform opiniei liderului azer Ilham Aliyev) soluționarea finală a problemei Karabakh a inspirat elitele republicilor post-sovietice, care au propriile lor „regiuni separatiste”. Și dacă Georgia și Ucraina încă se gândesc, atunci în Moldova au trecut la vociferarea ideilor. Aceste declarații s-ar putea revărsa în acțiune și ar putea crea probleme serioase Moscovei, care, cu sprijinul moral și material al viitoarei administrații Biden”, notează autorul articolului.

Alte surse mass-media au plasat declarația Maiei Sandu în susținerea „retoricii anti-rusești a Occidentului”, citându-l pe liderul de la Tiraspol Vadim Krasnoselski, dar și pe fostul președinte al Republicii Moldova, Igor Dodon.

În timpul vizitei sale la Moscova din decembrie 2020, după încetarea mandatului, Igor Dodon a declarat într-un interviu acordat agenției de știri TASS că Maia Sandu ar putea acționa în direcția blocării Transnistriei, cu ajutorul statului vecin Ucraina, care ar susține un astfel de demers. În același interviu Dodon admite că Maia Sandu nu va recurge la acțiuni radicale referitoare la Transnistria până la posibilele alegeri parlamentare anticipate, care ar putea avea loc în luna mai 2021, deoarece până atunci nu va dispune de o susținere politică în acest sens. „*Noul președinte nu are puterea de a influența asupra politicii interne și să blocheze Transnistria în vreun fel. Va face numeroase declarații, deoarece acestea îi vor fi dictate de cei care o coordonează din Occident. Este clar că ei au nevoie de o confruntare aici (în Republica Moldova – n. n.). Vom face tot posibilul pentru a preveni această destabilizare*”[13], a declarat fostul președinte de la Chișinău.

În cadrul aceluiași interviu Igor Dodon a fost întrebat dacă ar exista vreo șansă de retragere a pacificatorilor ruși. „*Eu cred că nu este real. Cei care fac aceste afirmații peste*

tot – și în Occident, și nu doar acolo – nu înțeleg că acestea sunt doar niște declarații politice (...) Pacificatorii ruși au asigurat pacea și liniștea de peste douăzeci de ani. În prezent situația nu este chiar atât de liniștită, pentru a renunța la acest instrument de descurajare. Prin urmare, nimeni nu o va face. Acest lucru poate fi discutat în cadrul agendei politice de soluționare a crizei transnistrene, dar nu imediat”.[14]

Un alt articol publicat de „Nezavisimaia Gazeta”, intitulat „SUA își sporesc influența asupra Transnistriei”[15], notează intensificarea interesului SUA față de problema transnistreană, deși are doar poziția de observator în formatul „5+2”. „Anterior, tot ce se referea la Transnistria, oficialii moldoveni discutau în primul rând cu ambasadorul Federației Ruse în Republica Moldova. Dar tradițiile se schimbă odată cu președinții”, subliniază autorul, referindu-se la întâlnirea vicepremierului pentru reintegrare de la Chișinău, Olga Cebotari, cu ambasadorul SUA din Republica Moldova, Derek J. Hogan, în ajunul reuniunii Consiliului de Miniștri ai OSCE de la Tirana din luna decembrie.

O abordare dintr-o altă perspectivă a avut-o ziarul de opoziție din Rusia „Novaya gazeta” în articolul „Militarii pot fi retrași, dar ce facem cu „Sheriff-ul”?[16]. Autorul materialului, IrekMurtazin, face o trecere în revistă a istoricului apelurilor politicianilor din Republica Moldova privind retragerea trupelor militare ruse, inclusiv despre rezoluția Adunării Generale a ONU din 22 iunie 2018. „Câți ani au trecut, dar situația nu s-a schimbat. Depozitele din satul Colbasna a raionului Râbnîța din Transnistria continuă să stocheze aproximativ 20 de mii de tone de proiectile, bombe aeriene, mine, grenade, cartușe. Două treimi din muniție a expirat deja, acestea nu pot fi nici utilizate, nici transportate (...) Trebuie spus că problema eliminării muniției din depozitele din Transnistria a fost abordată mai devreme. Dar dincolo de acorduri nu s-a întâmplat nimic. Aparent, pentru că la Moscova, la Chișinău și la Tiraspol, toți au înțeles demult că singura explicație rezonabilă pentru prezența armatei ruse în Transnistria constă în paza acestor depozite”, scrie jurnalistul de la „Novaya gazeta”. Autorul articolului vede în această situație un cerc vicios. „Pentru a transfera GOTR (Grupul operativ de trupe ruse – trad. n.) în Rusia este necesar să fie eliminate 20 de mii de tone de muniție și pentru a începe eliminarea la scară largă a arsenalului, autoritățile din Moldova, Rusia și Transnistria trebuie să negocieze și să cadă de acord asupra tuturor aspectelor. Iar procesul de negociere se confruntă în mod regulat cu capcane, principala fiind forțele influente la Tiraspol, Chișinău și Moscova, care sunt mulțumite atât de statutul actual al Transnistriei, cât și de prezența armatei ruse în regiune”, mai subliniază jurnalistul rus, făcând trimitere directă la principalul beneficiar – holdingul „Sheriff”. Compania amintită reunește zeci de companii, care controlează economia regiunii și partidele politice de la Tiraspol. „Nu întâmplător Maia Sandu a ținut prima conferință de presă a doua zi după rezultatele alegerilor din Transnistria[17]. Și, abordând problema retragerii armatei ruse, de fapt, președintele ales al Moldovei a propus Moscovei să rezolve problema „Sheriff-lui. Pentru că, atât timp cât Transnistria este condusă de „Sheriff”, orice negocieri se vor bloca de reticenta „Sheriff-ului” față de orice schimbare. „Sheriff-ul” este mulțumit de toate”, concluzionează jurnalistul de la „Novaya gazeta”.

Concluzii

Din relatările prezentate mai sus putem reține că în anul 2021 Federația Rusă va fi atentă în continuare la acțiunile și declarațiile conducerii Republicii Moldova, în special în contextul desfășurării alegerilor anticipate, pentru a vedea dacă Maia Sandu va reuși să treacă la acțiuni concrete privind Transnistria. Deocamdată, Moscova prevede aceste

acțiuni sub forma unei alianțe dintre Republica Moldova și Ucraina împotriva autorităților autoproclamate de la Tiraspol, cu susținerea Occidentului. Crizele din Belarus, Ucraina și Moldova se regăsesc în scenariile și perspectivele politicii externe ruse pentru anul 2021, creionate de diverși experți ruși.

NOTE BIBLIOGRAFICE

[1] Maia Sandu a fost aleasă președinte al Republicii Moldova pe data de 15 noiembrie 2020

[2] „Російські війська мають піти з Придністров'я, а Крим – це Україна”: інтерв'ю Маї Санду / „Trupele ruse trebuie să plece din Transnistria, iar Crimeea este parte a Ucrainei”: interviul Maiei Sandu

<https://www.eurointegration.com.ua/interview/2020/11/20/7116719/> (20.11.2020)

[3] Prezența militară rusă în Republica Moldova – subiect sensibil pentru viitorul relațiilor dintre Chișinău și Moscova, Buletin IDIS „Viitorul”, 8 decembrie 2020

<http://viitorul.org/files/library/IDIS%20Bulletin%20Power%20Politics%20Policy%20Nr8%20RO.pdf>

[4] „Миротворцы останутся: в МИД РФ осудили позицию Санду по Приднестровью” / „Pacificatorii vor rămâne: MAE al Rusiei a condamnat poziția Sandu privind Transnistria”

<https://www.gazeta.ru/army/2020/11/27/13377571.shtml?updated> (29.11.2020)

[5] „Лавров назвал безответственным заявление Санду о Приднестровье” / „Lavrov a declarat iresponsabilă declarația lui Sandu privind Transnistria”

<https://www.interfax.ru/world/739469> (02.12.2020)

[6] Conferința de presă a Secretarului general NATO, Jens Stoltenberg, susținută pe 1 decembrie 2020

https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_179794.htm (01.12.2020)

[7] „В карабахском конфликте поставлена точка, приднестровский может разгореться опять” / „S-a pus capăt conflictului din Karabah, iar conflictul transnistrean ar putea reizbucni”

https://www.ng.ru/week/2020-11-22/7_8020_week1.html (25.11.2020)

[8] „Президент Молдавии готовится к войне с Приднестровьем — эксперт” / „Președintele Moldovei se pregătește de război cu Transnistria – expert”

<https://eadaaily.com/ru/news/2020/11/26/prezident-moldavii-gotovitsya-k-voyne-s-bridnestrovem-ekspert> (26.11.2020)

[9] Ibidem

[10] „Замороженный конфликт рискует разморозиться” / „Conflictul înghețat riscă să se dezghețe”

<https://www.kommersant.ru/doc/4593788> (30.11.2020)

[11] „Страсти по миротворцам: чего добивается избранный молдавский президент” / „Pasiunea pentru forțele de menținere a păcii: ce vrea să obțină președintele ales al Republicii Moldova”

<https://tass.ru/opinions/10164727> (04.12.2020)

[12] „В Москву через Тирасполь: кто и зачем пытается взорвать Приднестровье?” / „La Moscova prin Tiraspol: cine și de ce încearcă să explodeze Transnistria?”

<https://www.gazeta.ru/comments/column/mirzayan/13390513.shtml> (08.12.2020)

[13], „Игорь Додон: подбегом у России пытаются зажечь еще один фитиль” / „Igor Dodon: În coasta Rusiei se încearcă aprinderea a încă unui fitil”

<https://tass.ru/interviews/10363539> (28.12.2020)

[14] Ibidem

[15], „США усиливают влияние на Приднестровье” / „SUA își sporesc influența asupra Transnistriei”

https://www.ng.ru/cis/2020-11-25/5_8023_transnistria.html (25.11.2020)

[16], „Военных вывести можно, но как быть с «Шерифом»?” / „Militarii pot fi retrași, dar ce facem cu „Șerif-ul”?”

<https://novayagazeta.ru/articles/2020/12/02/88209-voennyh-vyvesti-mozhno-no-kak-byt-s-sherifom> (02.12.2020)

[17] Pe 29 noiembrie în regiunea transnistreană au avut loc alegeri parlamentare pentru Sovietul Suprem de la Tiraspol

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

Documente

Prezența militară rusă în Republica Moldova – subiect sensibil pentru viitorul relațiilor dintre Chișinău și Moscova, Buletin IDIS „Viitorul”, 8 decembrie 2020

<http://viitorul.org/files/library/IDIS%20Bulletin%20Power%20Politics%20Policy%20Nr8%20RO.pdf>

Websites

„В карабахском конфликте поставлена точка, приднестровский может разгореться яопять” / „S-a pus capăt conflictului din Karabah, iar conflictul transnistrean ar putea reizbucni”

https://www.ng.ru/week/2020-11-22/7_8020_week1.html

2. „В Москву через Тирасполь: кто и зачем пытается взорвать Приднестровье?” / „La Moscova prin Tiraspol: cine și de ce încearcă să explodeze Transnistria?”

<https://www.gazeta.ru/comments/column/mirzayan/13390513.shtml>

3. „Замороженный конфликт рискует разморозиться” / „Conflictul înghețat riscă să se dezghețe”

<https://www.kommersant.ru/doc/4593788>

4. „Лавров назвал безответственным заявление Санду о Приднестровье” / „Lavrov a declarat iresponsabilă declarația lui Sandu privind Transnistria”

<https://www.interfax.ru/world/739469>

5. „Миротворцы останутся: в МИД РФ осудили позицию Санду по Приднестровью” / „Pacificatorii vor rămâne: MAE al Rusiei a condamnat poziția Sandu privind Transnistria”

<https://www.gazeta.ru/army/2020/11/27/13377571.shtml?updated>

6. Президент Молдавии готовится к войне с Приднестровьем — эксперт / Președintele Moldovei se pregătește pentru un război cu Transnistria – expert

<https://eadaily.com/ru/news/2020/11/26/prezident-moldavii-gotovitsya-k-voyne-s-pridnestrovem-ekspert>

7. „Санду вновь выступила за вывод российских войск из Приднестровья” / „Sandu solicită din nou retragerea trupelor rusești din Transnistria”

<https://interaffairs.ru/news/show/28285>

8. „Страсти по миротворцам: чего добивается избранный молдавский президент” / „Pasiunea pentru forțele de menținere a păcii: ce vrea să obțină președintele ales al Republicii Moldova”
<https://tass.ru/opinions/10164727>
9. „США усиливают влияние на Приднестровье” / „SUA își sporesc influența asupra Transnistriei”
https://www.ng.ru/cis/2020-11-25/5_8023_transnistria.html

MIHAI MELINTEI: CONFLICTUL ARMAT DE PE NISTRU ÎN PERIOADA MARTIE-IULIE 1992. DATE ȘI FAPTE¹

De la începutul anilor 1990, conflictele regionale din spațiul post-sovietic au devenit o problemă centrală a conducerii de la Moscova. Numărul conflictelor și situațiilor de criză au crescut considerabil, iar circumstanțele în care se desfășurau conflictele se diferențiau semnificativ. Drept urmare, integritatea teritorială în anumite state ale spațiului post-sovietic a intrat într-o perioadă de criză, deoarece voința politică a rămas învinsă în fața unor conflicte greu de rezolvat. În perioada anilor 1988 – 1991, peste 150 de conflicte etno-politice au avut loc în fostele republici sovietice, 20 dintre acestea au avut ca rezultat victime umane. În plus, de la sfârșitul anilor 80’ ai secolului XX, în 6 conflicte armate regionale au fost implicate trupele regulate și au fost utilizate arme grele: Karabah (1988 – 1994); Osetia de Sud (1991 – 1992); Transnistria (1991 – 1992); Abhazia (1992 – 1994); Tadjikistan (1992 – 1996); Chechenya (1994 – 1996 și 1999 – 2001), precum și aproximativ 20 de confruntări armate de scurtă durată, cel mai semnificativ fiind conflictul osetino – inguș din 1992.[1]

25 decembrie 1991 – data în care URSS a încetat să mai existe ca subiect al dreptului internațional, iar în locul steagului sovietic deasupra Kremlinului a fost ridicat tricolorul rusesc[2], este simultan și data de la care începe cronologia unei noi realități geopolitice a spațiului post-sovietic. Conflictele regionale ce au urmat în urma destrămării URSS sunt un efect geopolitic al acestei noi realități cu care se confruntă țările spațiului post-sovietic.[3] Conflictul transnistrean, care a debutat în 1989 pe fundalul problemei lingvistice din cadrul Republicii Sovietice Socialiste Moldova, pe parcursul evoluției evenimentelor din interiorul URSS și RSSM a escaladat într-o confruntare politică între Chișinău și Tiraspol cu confruntări armate, iar în primăvara – iulie anului 1992 a evoluat într-un conflict armat de anvergură cu participarea unităților militare ale Armatei a 14-a. Luând în considerare importanța evenimentelor istorice care au influențat direct sau indirect escaladarea conflictului transnistrean, utilizând metode de analiză și sinteză cronologică, vom reitiera din perspectiva istorică câteva momente importante ale conflictului armat de pe Nistru din perioada primăvara – iulie 1992.

În literatura consacrată subiectului conflictului transnistrean, data de 2 martie 1992 marchează începutul conflictului armat de amploare de pe Nistru. Acest lucru se datorează faptului că în noaptea de 1 spre 2 martie 1992 au escaladat confruntările armate din orașul Dubăsari. Au avut loc ciocniri armate între ofițerii secției de poliție raională și miliția orașenească. După miezul nopții, gardiștii și cazacii dislocați în stânga Nistrului au

¹<https://lact.ro/mihai-melintei-conflictul-armat-de-pe-nistru-in-perioada-martie-iulie-1992-date-si-fapte/> publicat în data de 02/03/2021(15.12.2021)

înconjurat secția raională a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova și au blocat deplasarea către aceasta cu vehiculele blindate. Dimineța, secția a fost ocupată, iar podurile de peste Nistru și drumurile care duc către Dubăsari au fost blocate cu tehnică grea. Garda transnistreană și cazacii au început să patruleze drumurile din raionul Dubăsari.[4] Drept urmare, secția raională de poliție din Dubăsari a fost re-dislocată în satul Cocieri, unde și-a continuat activitatea în volum deplin. În data de 3 martie 1992, cazacii și un grup de militanți din partea stângă a Nistrului înarmați cu mitraliere au atacat secția de poliție din Cocieri. Potrivit centrului de presă de la Tiraspol, pe 3 martie 1992, aproximativ 300 de polițiști ai detașamentului special de poliție au traversat Nistrul în apropierea satului Cocieri. Tiraspolul a început să vehiculeze posibilitatea începerii operațiunilor militare pe scară largă în regiune dintre malurile stâng și drept al Nistrului.[5] Considerând că nu vor fi sprijiniți de către Guvern și Parlament, populația din raionul Dubăsari a început să se apere de sine stătător. Astfel, în perioada 2-3 martie, un grup de localnici din satul Cocieri, cu scopul de a se înarma și a se apăra de cazaci, au atacat unitatea militară dislocată în vecinătatea satului. Prin ordinul generalului Y. M. Netkachev, comandantul Armatei a 14-a, unitatea militară a fost evacuată,[6] cu toate că, generalul primea instrucțiuni de a menține neutralitatea și de a evita capturarea depozitelor cu armament și a unităților militare. Oficial Armata a 14-a avea ordinul de a-și menține neutralitatea, iar neoficial unii ofițeri și chiar unități militare ajutau populația din stânga Nistrului. Acest fapt a fost recunoscut și de președintele Federației Ruse, Boris Elțin: În ceea ce privește situația din Republica Moldova, cu siguranță, există printre ofițerii Armatei a 14-a susținători ai Transnistriei și aceștia încep să treacă, uneori cu muniție și armament, de partea Transnistriei... Însă, aceasta nu este o intervenție a Rusiei, aceasta este o apărare a populației ce locuiește în regiune la inițiativa personală a ofițerilor ce locuiesc în zonă.[7] Au fost înregistrate și fapte deschise și organizate ale trecerii unităților Armatei a 14-a de partea Tiraspolului. De exemplu, la data de 18 mai 1992, batalionul 66 separat de geniști (unitatea militară nr. 48414), dislocat în satul Parcani, raionul Slobozia, a trecut de partea Tiraspolului.[8]

La 4 martie 1992, după evenimentele din raionul Dubăsari au avut loc negocierile dintre Chișinău și Tiraspol în cadrul Comisiei de Conciliere. Părțile au decis să oprească ciocnirile armate din Dubăsari începând cu ora 22:00, 4 martie 1992. S-a stabilit rezolvarea pe calea diplomatică și politică a problemelor controversate și a situațiilor de conflict, iar pentru a preveni escaladarea unui conflict armat pe scară largă a fost stabilită o comunicare telefonică continuă între persoanele înzestrate cu puterile corespunzătoare.[9]

Cu toate acestea, în noaptea de 13 spre 14 martie 1992 în satul Coșnița, raionul Dubăsari au avut loc ciocniri armate între poliție și garda transnistreană. MAI al Republicii Moldova a emis un comunicat prin care a informat că în urma schimbului de focuri au fost deteriorate două poduri peste râul Nistru. Este menționat riscul că garda transnistreană poate exploda Centrala hidroelectrică de la Dubăsari. Partea transnistreană a insistat asupra faptului că confruntarea este o provocare din partea Chișinăului. Începând cu 16 martie, ora 06:00 în regiunea transnistreană a fost declarată starea de urgență.[10] În aceeași zi, Guvernul României a emis o Declarație în legătură cu situația din raioanele din stânga Nistrului ale Republicii Moldova. Guvernul României s-a arătat profund îngrijorat de cursul evenimentelor din raioanele din stânga Nistrului ale Republicii Moldova, care au provocat o neliniște și în rândul opiniei publice românești.[11]

La data de 17 martie 1992, a avut loc o nouă rundă de negocieri în cadrul Comisiei de Conciliere. În urma discuțiilor s-a ajuns la un Acord comun al părților de

încetare a confruntării. În aceeași zi, la Chișinău, într-o vizită de lucru s-a aflat un grup de deputați ai Sovietului Suprem al Federației Ruse condus de Pavel Lysov. Poziția deputaților ruși consta în încetarea imediată a focului în zona de conflict.[12] O zi mai târziu, Parlamentul Republicii Moldovei a luat măsuri pentru normalizarea relațiilor cu Tiraspolul, adoptând o Decizie bazată pe propunerea guvernului de a crea un raion/județ separat pe malul stâng al Nistrului, cu centrul la Dubăsari și de a oferi regiunii un statut de zonă economică liberă, iar comisia parlamentară pentru drepturile omului și minoritățile naționale a fost instruită să pregătească modificările pentru legea cu privire la limba de stat.[13] În data de 20 martie 1992, Sovietul Suprem al Federației Ruse a adoptat o Declarație către părțile aflate în conflict, prin care cheamă ca acestea să găsească un factor permanent de stabilizare a situației. De asemenea, Sovietul Suprem menționează că „statutul de zonă economică liberă, pe care Parlamentul Moldovei este gata să îl acorde Transnistriei, ar trebui completat cu un statut politic adecvat care va garanta poporului din Transnistria dreptul la autodeterminare în cazul modificării statului Republicii Moldova (Punctul 3).”[14]

În ziua de 23 martie 1992, miniștrii de externe ai Republicii Moldova, Federației Ruse, României și Ucrainei, sau întrunit la Helsinki, unde și-au exprimat printr-o Declarație îngrijorarea față de evoluția periculoasă a situației în raioanele din stânga Nistrului ale Republicii Moldova. Potrivit miniștrilor, elementele de bază ale reglementării politice a conflictului din stânga Nistrului sunt determinate în Declarația șefilor statelor membre ale Comunității Statelor Independente, adoptată la Kiev în ziua de 20 martie 1992. Miniștrii au accentuat de asemenea importanța Declarației Guvernului României din 16 martie 1992.[15]

La data de 30 martie 1992, Președintele Federației Ruse, B. Elțin emite Decretul cu privire la trecerea sub jurisdicția Federației Ruse a Armatei a 14-a și alte conexiuni, unități și instituții militare ale Forțelor Armate ale fostei URSS, situate pe teritoriul Republicii Moldova.[16] Două zile mai târziu, la data de 1 aprilie 1992, președintele Federației Ruse emite alt Decret (Nr. 320) cu privire la trecerea sub jurisdicția Federației Ruse a unităților militare ale Forțelor Armate ale fostei URSS situate pe teritoriul Republicii Moldova. În textul Decretului în preambul apare mențiunea de neadmiterea implicării trupelor în conflicte.[17] În acest context, în data de 1-2 aprilie 1992, Armata a 14-a dislocată în regiunea transnistreană a prezentat ambelor părți aflate în conflict un Ultimatum, prin care solicita încetarea imediată a focului și lansarea negocierilor politice. Ofițerii și-au prezentat disponerea de participare la monitorizarea punerii în aplicare a acordurilor, dacă acestea vor fi atinse de către părți. Totodată, ofițerii a două unități militare ale Armatei a 14-a, situate în Bender/Tighina, au transmis un Apel către președintele Moldovei, Rusiei, Ucrainei și a Comandantului Armatei a 14-a. În Apel se afirmă că Armata a 14-a trebuie să preia rolul de mediator între părțile aflate în conflict și să creeze o zonă de tampon.[18] Ultimatumul și Apelul ofițerilor Armatei a 14-a, a devenit punctul de plecare al încălcării neutralității armatei în nodurile de conflict ale Uniunii destrămate.

La începutul lunii aprilie 1992, președintele Republicii Moldova, Mircea Snegur a primit o Telegramă din partea mareșalului de aviație a Federației Ruse, E. Șapoșnikov, în care acesta își exprimă îngrijorarea față de escaladarea conflictului din partea stângă a Nistrului și speră că se vor întreprinde măsuri comune în vederea preîntâmpinării implicării efectivului Armatei a 14-a. În aceeași zi, SUA și-a exprimat poziția față de conflictul din stânga Nistrului a Republicii Moldova printr-o Declarație a Departamentului de Stat. Prin

această Declarație, SUA s-a opus intervenției militare ruse în Republica Moldova, apreciind că Chișinăul a dat dovadă de reținere în conflict.[19]

În data de 5 aprilie 1992, vicepreședintele Rusiei, A. Rutskoi a vizitat Tiraspolul. Într-un Apel acestea a menționat că este inadmisibilă continuarea confruntărilor armate. În opinia sa, Armata a 14-a poate și trebuie să joace un rol special, aceasta trebuie să ocupe o linie de divizare a părților aflate în conflict.

În același timp, Comandantul-șef al Forțelor Armate Unite ale CSI, E. Șapoșnikov a propus suspendarea stării de urgență și dislocarea în regiunea de conflict a observatorilor și forțele de separare din contingentele Armatei a 14-a.[20] În esență, determinarea statutului Armatei a 14-a și atragerea acesteia în conflict. O zi mai târziu, 6 aprilie 1992, a avut loc cel de-al VI-lea Congres al Deputaților Poporului din Federația Rusă. În cadrul celei de-a doua ședințe, de la orele 16:00, A. Rutskoi, și-a anunțat despre vizita sa de la Tiraspol și a înaintat o Hotărâre cu privire la situația din regiunea transnistreană. În timpul ședinței Congresului la adresa deputaților poporului a fost transmisă o Telegramă urgentă prin care se menționează, că la Chișinău au început negocierile între miniștrii de externe a Republicii Moldova, Federației Ruse, României și Ucrainei privind reglementarea situației din regiunea transnistreană. În Telegramă se afirmă că sunt înregistrate tendințele pentru încheierea unui Acord comun.[21] Tot în data de 6 aprilie 1992, consilierul președintelui Federației Ruse pentru problemele relațiilor interetnice, G. Starovoitova, transmite președintelui Rusiei, B. Elțin, o Notă Informativă despre situația din regiunea transnistreană și posibilele consecințe ale escaladării conflictului. În Notă, este menționat că Rusia este interesată de soluționarea acestui conflict prin mijloace pașnice și politice și, că este posibil să se ajungă la un acord între părțile opuse doar dacă se păstrează integritatea Republicii Moldova.[22] În data de 7 aprilie 1992, ministrul de externe al Federației Ruse, Andrei Kozyrev, a înfăptuit o vizită de lucru Tiraspol pentru a face cunoștință cu starea de fapt din zona de conflict. Ministrul s-a întâlnit cu ofițerii Armatei a 14-a, informând despre măsurile luate în cadrul reuniunii miniștrilor de la Chișinău și Acordul Comun.[23] Susținerea față de Acordul Comun a fost arătată și de SUA. La data de 9 aprilie 1992, Departamentul de Stat al SUA a emis o Declarație cu privire la situația din Republica Moldova, prin care afirmă că: SUA susține cu tărie Acordul de încetare a focului și îndeamnă toate părțile să îl respecte.[24]

Drept urmare, pentru implementarea Acordului comun semnat la reuniunea de la Chișinău din 6 aprilie 1992, la data de 14 aprilie 1992, la Bender/Tighina a avut loc întrunirea între reprezentanții politici de la Chișinău și Tiraspol. Părțile au discutat și au semnat un Protocol privind retragerea trupelor din oraș. Înainte de întrunirea părților, Ambasadorul cu misiuni speciale ale Ministerului rus de externe, Viktor Komplektov, a făcut o vizită de lucru la Tiraspol. Reprezentantul Rusiei s-a întâlnit cu conducerea de la Tiraspol și cu ofițerii Armatei a 14-a, a vizitat Dubăsari, Rîbnița, alte așezări din regiune și pozițiile din zona de confruntare armată.[25] La data de 15 aprilie, ora 16:00, a expirat Protocolul semnat de părți în data 14 aprilie 1992. După cum era și de așteptat, Protocolul a rămas doar o altă declarație pe hârtie. Astfel, în data de 17 aprilie 1992, miniștrii de externe ai Federației Ruse, României și Ucrainei au ajuns în Republica Moldova pentru a continua negocierile patrulete privind soluționarea conflictului din stânga Nistrului.[26] Ministrul de externe al României, Adrian Năstase a subliniat că „declarația semnată de cei patru miniștri oferă șanse pentru continuitatea încrederii reciproce”. În același timp, a adăugat el, „soluția problemei transnistrene depinde în mare măsură de evoluția situației de la Moscova”.[27]

După încheierea întâlnirii de la Chișinău a miniștrilor de externe ai Rusiei, României, Moldovei și Ucrainei, acordul de încetare a focului a fost încălcat la Bender/Tighina și în raionul Dubăsari. Numai după ce Comisia de Conciliere a ajuns la Bender/Tighina, s-a făcut un pas practic pentru stabilizarea situației, iar părțile au făcut schimbul de grupuri de deputați.[28] În zilele de 21-22 aprilie 1992, în orașul Bender/Tighina, a început implementarea concretă a acordului miniștrilor de externe celor patru state. Formațiunile armate ale ambelor părți au început să se retragă din oraș. Legătura informațională dintre Bender/Tighina și Chișinău a fost întreținută de către Armata a 14-a.[29]

Deși, au fost luate măsuri concrete pentru rezolvarea conflictului, în mai 1992 conflictul a cunoscut o nouă etapă. Situația din raionul Dubăsari s-a înrăutățit, iar unitatea militară a Armatei a 14-a a fost inclusă în zona de foc a părților beligerante.[30] Potrivit biroului de presă al Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, în perioada 24-25 mai satele Cocieri, Corjova, Roghi, precum și unele așezări de pe malul drept al Nistrului au fost supuse focului de artilerie.[31] În luna iunie 1992, pe fundalul unor măsuri de încetare a conflictului au avut loc confruntări armate grele în raioanele Râbnița, Dubăsari și orașul Bender/Tighina.[32] La 25 iunie 1992, la Istanbul șefii de stat ai Republicii Moldova, Federației Ruse, României și Ucrainei au avut o întrevvedere de lucru cu privire la situația din regiunea transnistreană. Părțile au afirmat într-un comunicat că se angajează să înceteze focul imediat și necondiționat de-a lungul întregii linii de confruntare. Câteva zile mai târziu, la data de 3 iulie are loc întâlnirea președinților Republicii Moldova și Federației Ruse la Moscova. Au fost luate decizii privind încetarea confruntării militare în raioanele din stânga Nistrului a Republicii Moldova. Mircea Snegur a subliniat, la momentul respectiv, că: rolul Rusiei în conflictul transnistrean ar trebui împărțit în două direcții: ideologic și militar.[33] Luând în considerare logica deciziilor și acordurilor încheiate anterior cu privire la reglementarea conflictului, care nu au fost respectate, iar conflictul armat a escaladat cu o forță și mai mare, acordurile la care sau ajuns în discuțiile din 3 iulie la Moscova asupra conflictului transnistrean au fost negociate diferit de cele anterioare. Pentru prima dată, este prevăzut un mecanism de respectare a acordurilor și crearea unei linii de separare „coridor de securitate” sub controlul forțelor neutre de menținere a păcii. De asemenea, a fost negociată formarea și desfășurarea forțelor neutre pe linia de încetare a focului, precum și rezolvarea problemei Armatei a 14-a, cu a cărei retragere a fost de acord, în principiu, șefii de stat.[34] Astfel, ca urmare a negocierilor de la Moscova, în data de 7 iulie în comuna Limansk din Ucraina la aerodromul militar a avut loc întâlnirea între Chișinău și Tiraspol cu medierea Moscovei. Părțile au luat decizia de încetare imediată a focului și retragerea forțelor. În cadrul întrunirii au participat reprezentanții Armatei a 14-a și cazacilor. Ordinul de încetare a focului de-a lungul întregii linii de confruntare a intrat în vigoare la ora 00:00, 8 iulie 1992.[35] Astfel, s-a făcut posibilă realizarea unei încetări a focului de-a lungul întregii linii de confruntare.

Punctul culminant al încheierii conflictului armat de pe Nistru îl constituie Acordul semnat la data de 21 iulie 1992. La Moscova, președintele Republicii Moldova, Mircea Snegur și președintele Federației Ruse, Boris Elțin, au semnat Acordul cu privire la principiile de reglementare pașnică a conflictului armat din regiunea transnistreană a Republicii Moldova.[36] Acest document prevede încetarea conflictului, introducerea în regiune a unei forțe trilaterale de menținere a păcii și crearea Zonei de Securitate. În comunicatul final al întrunirii, se menționează că președinții au fost de acord cu respectarea

principii de bază de către toate părțile interesate.[37] Semnarea acestui Acord a lansat un mecanism final de menținere a păcii și securității în relațiile dintre Chișinău și Tiraspol care se derulează până în prezent. Însă, în ultima perioadă se consemnează că mecanismul de menținere a păcii lansat în iulie 1992 și-a pierdut actualitatea și că acesta are nevoie de transformări și modificări. Chișinăul insistă asupra reformatării mecanismului de pacificare, pe când Tiraspolul se pronunță pentru păstrarea mecanismului de menținere a păcii conform Acordului din iulie 1992. Analizând evenimentele din primăvara – iulie 1992 se poate de menționat că orice modificare a status quo-ului actualului mecanism de menținere a păcii fără realizarea unui consensus omnium, ar putea crea un caz pentru escaladarea conflictului. Prin urmare, lecțiile trecutului și evenimentele anterioare ar trebui învățate și corelate cu prezentul pentru a crea noi mecanisme și instrumente diplomatice menite să soluționeze problema transnistreană.

Note

- [1] Mikhail Y. Zelenkov, *Mezhnatsional'nyye konflikty: problemy i puti ikh resheniya, pravovoy aspekt* (Voronezh: Voronezhskiy Gosudarstvennyy Universitet, 2006), 114.
- [2] Vladimir Daynes, *Istoriya Rossii i mirovogo soobshchestva, khronika sobytii* (Moskva: Olma-Press, 2004), 35.
- [3] Ronnie D. Lipshutzand Beverly Crawford, *The Myth of „Etnic Conflict”: Politics, Economicsand „Cultural” Violence* (California: University of California at Berkeley, 1998), 54-55.
- [4] „Dubossary: politsiya srazhayetsya s militsiyey”, *Izvestiya*, 2 Martie, 1992.
- [5] „Novyye stolknoveniya v Dubossarakh”, *Nezavisimaya Gazeta*, 4 Martie, 1992.
- [6] Colecția anuală a ziarului „Curierul de Nord” anul 1992, Fond Nr. 266, f. 29, Serviciul de arhivă al primăriei municipiului Bălți, Republica Moldova.
- [7] V. A. Kolosov, „Roli 14-oy Armii v aktivnoy faze pridnestrovskogo konflikta”, *Izvestiya vuzov. Severo-Kavkazskiy region. Seriya: Obshchestvennyye nauki*, Nr. 3, (2007), 40-41.
- [8] Kolosov, „Roli 14-oy Armii v aktivnoy faze pridnestrovskogo konflikta”, 41.
- [9] „Pridnestroviye”, *Nezavisimaya Gazeta*, 6 Martie, 1992.
- [10] „V Pridnestrov'ye vvedeno osoboye polozheniye”, *Izvestiya*, 16 Martie, 1992.
- [11] Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, *Conflictul transnistrean. Culegere de documente și materiale, 1989 – 2012, Vol. I. 1989 – 1993* (Chișinău: Lexon Prim, 2012), 293-295.
- [12] „Shatkiy mir v Pridnestroviye”, *Nezavisimaya Gazeta*, 19 Martie, 1992.
- [13] „Pridnestrov'ye predlagayet status svobodnoy ekonomicheskoy zony”, *Izvestiya*, 20 Martie, 1992.
- [14] „Rossiya prizyvayet Moldovy k miru”, *Izvestiya*, 21 Martie, 1992.
- [15] „Konflikt mozhno reshit' mirnym putem”, *Izvestiya*, 25 Martie, 1992.
- [16] Ukaz Prezidentaot 1 aprelya 1992 goda № 320 «O perekhode pod yurisdiktsiyu Rossiyskoy Federatsii voinskikh chastey Vooruzhennykh Sil byvshego SSSR, nakhodyashchikhsya na territorii Respubliki Moldova», f. 207-208, Dokumenty lichnogo fonda B.N. Yeltsina iz Arkhiva Prezidenta Rossiyskoy Federatsii.
- [17] Eugen Străuțiu, *The Transnistrian Conflict Files* (Sibiu: Techno Media, 2017), 246.
- [18] „14 Armiya pod yurisdiktsiyu Rossii vydvinula ul'timatum Kishinevu i Tiraspolyu”, *Izvestiya*, 2 Aprilie, 1992.

- [19] Colecția anuală a ziarului „Curierul de Nord” anul 1992, Fond Nr. 266, f. 55, Serviciul de arhivă al primăriei municipiului Bălți, Republica Moldova.
- [20] „Vizit A. Rutskiego v Pridnestroviye”, Izvestiya, 6 Aprilie, 1992.
- [21] „VI Siyezd Narodnykh deputatov Rossiyskoy Federatsii”, Rossiyskaya Gazeta, 8 Aprilie, 1992.
- [22] Administratsiya Prezidenta RF (G. Starovoytova). Zapiska s informatsiyey o situatsii v Pridnestrov’ye i vozmozhnykh posledstviyakh eskalatsii konflikta mezhdu Moldovoy i PMR, Fond Nr. 6, f. 65-67, Dokumenty lichnogo fonda B.N. Yeltsina iz Arkhiva Prezidenta Rossiyskoy Federatsii.
- [23] „VI S’yezd Narodnykh deputatov Rossiyskoy Federatsii”, Rossiyskaya Gazeta, 8 Aprilie, 1992.
- [24] „Ostraya reaktsiya Moldovy na resheniye Rossiyskogo S’yezda”, Izvestiya, 9 Aprilie, 1992.
- [25] „Poisk kompromissa”, Rossiyskaya Gazeta, 14 Aprilie, 1992.
- [26] „V Moldove strel’ba ne stikhayet”, Izvestiya, 17 Aprilie, 1992.
- [27] „Pridnestrov’ye: Vzglyad iz Bukharesta”, Moskovskiy Novosti, 19 Aprilie, 1992.
- [28] „Voyennyye prisyagayut Moldove”, Izvestiya, 20 Aprilie, 1992.
- [29] „V Pridnestrov’ye dobrovol’tsy sdayut oruzhiye”, Izvestiya, 22 Aprilie, 1992.
- [30] Ion Coștaș, Transnistria 1989 – 1992, Cronica unui război „nedeclara” (București: RAO, 2012), 559.
- [31] „Ni dnya bez vystrela”, Rossiyskaya Gazeta, 25 Mai, 1992.
- [32] Mihai Melintei, Cronologia conflictului transnistrean adnotată bibliografic, cu versiune în limba rusă, (Sibiu: Armanis, 2018), 25-28.
- [33] Melintei, Cronologia conflictului transnistrean adnotată bibliografic, cu versiune în limba rusă, 29.
- [34] „Peregovory po Pridnestrov’yu: Yeshche ne mir, no yest’ nadezhda”, Izvestiya, 6 Iulie, 1992.
- [35] A. V. Kozlov., V. N. Chernobrivyy, Nepokorennoye Pridnestrov’ye, Uroki voyennogo konflikta (Moskva: Veche, 2015), 118.
- [36] Eugen Străușiu, The Transnistrian Conflict Files (Sibiu: Techno Media, 2017), 212.
- [37] Alin Gvidiani, Documente și acte normative referitoare la procesul de reglementare transnistreană (Sibiu: Techno Media, 2020), 9.

**EDUARD BUMBAC: ROLUL ȘI MISIUNEA OPERAȚIUNII DE PACIFICARE
DIN REPUBLICA MOLDOVA, ÎN CONTEXTUL ACORDULUI DE ÎNCETARE A
FOCULUI DIN 21.07.1992 ÎNCHEIAT ÎNTRE REPUBLICA MOLDOVA ȘI
FEDERAȚIA RUSĂ ȘI ACORDULUI PRIVIND MĂSURILE DE CONSOLIDARE
A ÎNCREDERII ȘI DEZVOLTAREA CONTACTELOR DINTRE REPUBLICA
MOLDOVA ȘI TRANSNISTRIA DIN 20.03.1998¹**

În prezent, principalele documente care reglementează procedura de desfășurare a unei operațiuni de menținere a păcii în Republica Moldova sunt „Acordul privind principiile soluționării pașnice a conflictului armat din regiunea transnistreană a Republicii

¹<https://lact.ro/eduard-bumbac-rolul-si-misiunea-operatiunii-de-pacificare-din-republica-moldova-in-contextul-acordului-de-inctetare-a-focului-din-21-07-1992-incheiat-intre-republica-moldova-si-federatia-rusa-si-acor/> publicat în data de 01/04/2021 (15.12.2021)

Moldova” din 21 iulie 1992, semnat de către președinții Republicii Moldova și Federației Ruse; „Acordul privind măsurile de consolidare a încrederii și dezvoltarea contactelor dintre Republica Moldova și Transnistria” din 20.03.1998, precum și Decizia Comisiei Unificate de Control (CUC), care funcționează ca un mecanism întru implementarea Acordului din 21.07.1992.

Acordul din 21 iulie 1992 urmărește următoarele obiective:

- Încetarea focului și ostilităților militare între părțile aflate în conflict;
- Retragerea unităților forțelor armate și a altor formațiuni, a echipamentelor și armelor militare;
- Crearea unei Zone de Securitate (ZS) între părțile la conflict;
- În acest scop, a fost creată Comisia Unificată de Control (CUC) ca un mecanism pentru implementarea acestor decizii, format din reprezentanți ai Republicii Moldova, ai regiunii transnistrene (RT) și ai Federației Ruse. Au fost create, de asemenea, Forțele Mixte de Pacificare (FMP) și grupul de observatori militari. FMP sunt constituite din contingentele celor trei părți: RM, RT și FR. Deciziile CUC sunt luate prin consens.
- Renunțarea la orice sancțiuni și blocate, precum și eliminarea oricăror obstacole în calea circulației mărfurilor, serviciilor și persoanelor.
- Întoarcerea refugiaților la locurile de reședință permanentă și eliminarea consecințelor conflictului armat.

Acordul din 21 iulie 1992 nu conține termenul valabilității sale și este reziliat prin acordul părților sau în cazul retragerii uneia dintre părțile contractante.

Acordul din 20.03.1998 prevede următoarele:

- Reducerea MFP la 500 de persoane pe fiecare parte;
- Reducerea numărului de puncte de control staționare și posturi ale Forțelor Mixte de Pacificare și înlocuirea acestora cu patrulare mobilă;
- Trimiterea a 10 observatori militari din Ucraina către ZS;
- Reducerea numărului așa-numitelor „posturi de grăniceri” între unitățile administrative ale Republicii Moldova și RT;
- Dezvoltarea unui program cuprinzător de combatere a traficului de droguri și arme, a criminalității organizate;
- Dezvoltarea de programe comune pentru sprijinirea proiectelor de investiții, reabilitarea întreprinderilor industriale și asigurarea siguranței ecologice;
- Obligația părților de a respecta și proteja direct drepturile și libertățile omului în conformitate cu principiile și normele dreptului internațional.

Pe baza celor expuse mai sus, ar fi necesar să se tragă următoarele concluzii:

1. Sarcinile și obiectivele stipulate în Acordul din 21.07.1992 pot fi considerate în general îndeplinite. Federația Rusă, în calitate de garant, a contribuit suficient la punerea în aplicare a următoarelor dispoziții ale prezentului Acord:
 - încetarea focului;
 - introducerea forțelor de menținere a păcii;
 - absența ciocnirilor armate;
 - într-o anumită măsură problema refugiaților a fost rezolvată.
2. În același timp, trebuie remarcat faptul că mecanismele prevăzute în Acordul din 21 iulie 1992 nu permit implementarea integrală a tuturor dispozițiilor respectivului Acord, în special pentru a asigura demilitarizarea ZS.

3. De asemenea, este imposibil să se pună în aplicare art. 3 și art. 5 ale Acordului din 21.07.1992 – asigurarea liberei circulații a mărfurilor, serviciilor și persoanelor și asigurarea legii și ordinii în or. Bender, care este raion cu un regim de sporit de securitate.
4. Pentru a pune în aplicare aceste măsuri și a crea condiții reale pentru soluționarea definitivă a problemei transnistrene, este necesar să se elaboreze un nou mecanism de menținere a păcii și stabilității, care ar trebui să se bazeze pe mandatul OSCE de a desfășura o operațiune de pace și stabilitate. Operațiunea poate fi efectuată de Forța pentru Menținerea Păcii și Stabilității (FMPS), constând dintr-un contingent limitat de formațiuni militare și o instituție de observatori militari și civili.

FMPS ar consta din:

- contingentul militar al Uniunii Europene și Federației Ruse, cu un număr total de cel mult 600 de persoane, care ar funcționa pentru perioada de demilitarizare a ZS (până la 1,5 ani);
- institutul de observatori militari și civili, format din reprezentanți ai statelor participante la OSCE, cu un număr total de 80-100 de persoane, care ar acționa pentru o perioadă de 2-3 ani. Sarcina acestui mecanism este de a efectua demilitarizarea RM, inclusiv RT.

Această operațiune ar trebui să prevadă dezvoltarea unui program special, care, în paralel cu procesul de demilitarizare, ar trebui să ofere garanții sociale și ar coordona procesul de socializare și integrare în societate a personalului militar din formațiunile militare ale Republicii Moldova, inclusiv RT – luând în considerare sprijinul financiar acordat acestui program de către comunitatea internațională, guvernul Republicii Moldova și RT.

Comanda operațiunii ar urma să fie efectuată de către Comitetul Mixt al Forțelor pentru Menținerea Păcii și Stabilității (CMFMPS), format din reprezentanți ai OSCE (SUA), ai UE și ai FR. CMFMPS va monitoriza implementarea operațiunii și implementează programul de demilitarizare.

Sarcina operațiunii va fi de a garanta respectarea drepturilor și libertăților omului, de a contribui la democratizarea regiunii și de a asigura libera circulație a mărfurilor, serviciilor și persoanelor.

În scopul menținerii ordinii de drept și combaterii criminalității, în cadrul CMFMPS se va crea Centrul Comun de Coordonare a organelor de drept din Republica Moldova și RT.

FMPS vor fi dislocate în or. Bender și or. Dubăsari pe poduri și la intrarea în Bender, unde vor fi instalate posturi de control staționare. În celelalte sectoare ale ZS, vor funcționa grupuri de patrulare mobile.

Desfășurarea acestei operațiuni de menținere a păcii și stabilității urmează să fie reglementată de următoarele documente:

- Acordul-cadru al RM – UE – FR privind implementarea operațiunii de menținere a păcii și stabilității;
- Regulamentul pentru activitatea CMFMPS;
- Regulamentul pentru activitatea observatorilor militari și civili;
- Prevederile privind Centrul Comun de Coordonare pentru instituțiile de aplicare a legii din Republica Moldova și RT;

- Regulamentele pentru activitățile CMFMPS și Regulamentele pentru activitățile instituției observatorilor militari și civili, ca anexe la Acordul-cadru care intră în vigoare simultan cu Acordul.
- Prevederile privind Centrul Comun de Coordonare al organelor de aplicare a legii din Republica Moldova și RT vor fi elaborate de părți și aprobate de CMFMPS.

Specificare: Conform multiplelor declarații ale unor oficiali din cadrul structurilor de stat ale Federației Ruse, prezenta operațiune este una din cele mai eficiente operațiuni de menținere a păcii, desfășurată la sfârșitul sec. XX – începutul sec. XXI.

Anume „exclusivitatea și eficiența” sa au transformat această operațiune într-un paravan (scut) de securitate ce asigură protecția existenței și dezvoltării regimului de la Tiraspol.

Este de menționat că pretinsa operațiune de pacificare, practic totalmente, este o „posesiune exclusivă” a Ministerului Apărării și nicidecum a MAE al Federației Ruse. Desori în cadrul ședințelor CUC au fost și sunt vizibile discrepanțe vădite dintre Comandamentul militar al contingentului de pacificatori a FR cu co-președintele și reprezentanții Delegației ruse din cadrul Comisiei, care tradițional sunt diplomați de carieră.

Timp de aproximativ 10 ani, colonelul rus Anatolie Zverev – Șeful Militar Superior al FMP a FR, a deținut această funcție și prin cumul a fost și membru al Delegației FR în CUC, caz unic în operațiunea de pacificare. Acest lucru se datorează faptului că Anatolie Zverev era cumnat cu general-colonelul Valerii Evnevici, fost comandant al GOTR între anii 1995-2002, care ulterior a deținut funcții importante în cadrul Ministerului Apărării al FR. Anatolie Zverev era persoana de bază care asigura totalmente eșichierul de conducere din cadrul Ministerului Apărării al FR cu coniacul produs la Tiraspol, prin el fiind organizată livrarea vagoanelor de la KVINT către Moscova.

Pentru militarii ruși care erau desemnați în operațiunea de pacificare în Transnistria, în realitate misiunea dată era odihnă și sanatoriu, deoarece situația din regiune nu putea fi comparată cu evenimentele din Caucaz sau alte regiuni fierbinți – care difereau totalmente.

La majoritatea militarilor, familiile veneau la odihnă pe timpul verii, unde profitau de toate beneficiile climaterice și abundența fructelor și legumelor care se cultivau și erau la prețuri mici. Vechimea de serviciu a militarilor era 1 an la 3, unde se mai achitau suplimente de plată și alte înlesniri, etc.

În final putem concluziona că poziția rusă față de soluționarea problemei transnistrene rămâne contradictorie și ambiguă. Caracterul contradictoriu este dat de tendințele dezvoltărilor din prezent în relația dintre Rusia și Ucraina – relațiile sunt ostile și practic cele două state se află în stare de război.

Este evident faptul că având astfel de interese geopolitice, Rusia nu dorește reglementarea conflictului transnistrean, pentru că o lipsește de argumentele menținerii prezenței militare în această regiune.

DOCUMENTE – DOCUMENTS

JOINT STATEMENT BY THE MEDIATORS AND THE OBSERVERS IN THE PERMANENT CONFERENCE ON POLITICAL ISSUES IN THE FRAMEWORK OF THE NEGOTIATION PROCESS ON THE TRANSNISTRIAN SETTLEMENT IN THE 5+2 FORMAT FOLLOWING THEIR 3-4 JUNE 2021 VISIT TO CHISINAU AND TIRASPOL¹

The mediators and observers in the Permanent Conference on Political Issues in the Framework of the Negotiation Process on the Transdnistrian Settlement in the 5+2 format visited Chisinau and Tiraspol on 3-4 June 2021 for talks with the Moldovan and Transdnistrian leaderships.

During their visit, the mediators and observers met in Chisinau with Moldovan President, Maia Sandu, Acting Prime Minister, Aureliu Ciocoi, as well as Acting Deputy Prime Minister for Reintegration and Chief Negotiator, Olga Cebotari. In Tiraspol, they met with Transdnistrian leader, Vadim Krasnoselsky, and Chief Negotiator, Vitaly Ignatiev.

The mediators and observers welcomed the dialogue between both Sides on the level of political representatives and joint expert working groups; the enhanced co-ordination and interaction of the Sides in addressing the challenges of the COVID-19 pandemic, in particular the distribution of vaccines; as well as the recent steps taken towards the restoration of freedom of movement between both banks.

At the same time, they underlined the need for a continued, intensive and constructive dialogue aimed at further strengthening the dynamic in the settlement process. In this respect, they encouraged the Sides to address, as a matter of priority, outstanding technical and practical issues with respect to the joint registration of vehicles from Transdnistria.

The mediators and observers urged the Sides to work towards the full and continuous implementation of the “Berlin-plus” package and encouraged them to develop, based on the progress made in this respect, joint proposals on further confidence-building measures as well as to intensify their dialogue on and efforts with regard to the protection of human rights.

The mediators and observers welcomed in this respect the readiness of both Sides to work towards holding a result-oriented meeting in the 5+2 format in Stockholm this autumn. The mediators and observers further welcomed the readiness of both Sides to address selected priority issues from the joint expert working groups in a retreat in Bavaria, Germany to be organized by the OSCE Mission to Moldova by the end of this year.

Talks in the 5+2 format include representatives of the Sides: Moldova and Transdnistria, the mediators from the OSCE, the Russian Federation and Ukraine, as well as the observers from the European Union and the United States of America.

Chişinău, 04.06.2021

¹ OSCE, *Joint Statement by the mediators and the observers in the Permanent Conference on Political Issues in the Framework of the Negotiation Process on the Transdnistrian Settlement in the 5+2 format following their 3-4 June 2021 visit to Chisinau and Tiraspol*, 04.06.2021, <https://www.osce.org/chairmanship/488530> (11.12.2021)

NATO BRUSSELS SUMMIT COMMUNIQUÉ¹

(Extras)

...

14. We reiterate our support for the territorial integrity and sovereignty of Ukraine, Georgia, and the Republic of Moldova within their internationally recognised borders. In accordance with its international commitments, we call on Russia to withdraw the forces it has stationed in all three countries without their consent. We strongly condemn and will not recognise Russia's illegal and illegitimate annexation of Crimea, and denounce its temporary occupation. The human rights abuses and violations against the Crimean Tatars and members of other local communities must end. Russia's recent massive military build-up and destabilising activities in and around Ukraine have further escalated tensions and undermined security. We call on Russia to reverse its military build-up and stop restricting navigation in parts of the Black Sea. We also call on Russia to stop impeding access to the Sea of Azov and Ukrainian ports. We commend Ukraine's posture of restraint and diplomatic approach in this context. We seek to contribute to de-escalation. We are also stepping up our support to Ukraine. We call for the full implementation of the Minsk Agreements by all sides, and support the efforts of the Normandy format and the Trilateral Contact Group. Russia, as a signatory of the Minsk Agreements, bears significant responsibility in this regard. We call on Russia to stop fuelling the conflict by providing financial and military support to the armed formations it backs in eastern Ukraine. We reiterate our full support to the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) Special Monitoring Mission to Ukraine. We stress the importance of ensuring its safety and full and unhindered access throughout the entire territory of Ukraine, including Crimea and the Russia-Ukraine border, in accordance with its mandate. We further call on Russia to reverse its recognition of the Abkhazia and South Ossetia regions of Georgia as independent states; to implement the EU-mediated 2008 ceasefire agreement; to end its militarisation of these regions and attempts to forcibly separate them from the rest of Georgia through the continued construction of border-like obstacles; and to cease the human rights violations, arbitrary detentions, and harassments of Georgian citizens. We reiterate our firm support to the Geneva International Discussions. We also call on Russia to engage constructively in the Transnistria Settlement Process. We are committed to supporting the Republic of Moldova's democratic reforms and providing assistance through our Defence and Related Security Capacity Building Initiative.

...

Bruxelles, 14.06.2021

**ГОСУДАРСТВЕННАЯ ДУМА
ФЕДЕРАЛЬНОГО СОБРАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
СЕДЬМОГО СОЗЫВА СОВЕТ ПРЕЗИДИУМА ФРАКЦИИ
ВСЕРОССИЙСКОЙ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ
«ЕДИНАЯ РОССИЯ» РЕШЕНИЕ¹**

¹ NATO, *Brussels Summit Communiqué*, 14.06.2021,
https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm (11.12.2021)

О внесении в Государственную Думу проекта постановления Государственной Думы «О заявлении Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации «О планах и действиях Молдовы и Украины, ведущих к срыву урегулирования приднестровского конфликта, и мерах поддержки граждан Российской Федерации и российских соотечественников в Приднестровье»

Принято решение:

1. Внести в Государственную Думу проект постановления Государственной Думы «О заявлении Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации «О планах и действиях Молдовы и Украины, ведущих к срыву урегулирования приднестровского конфликта, и мерах поддержки граждан Российской Федерации и российских соотечественников в Приднестровье»;
2. Поручить выступить с докладом от фракции на заседании Государственной Думы первому заместителю председателя Комитета Государственной Думы по делам Содружества Независимых Государств, евразийской интеграции и связям с соотечественниками Константину Федоровичу Затулину.

**ПОСТАНОВЛЕНИЕ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ ДУМЫ**

**О заявлении Государственной Думы
Федерального Собрания Российской Федерации «О планах и действиях
Республики Молдова и Украины, ведущих к
срыву урегулирования приднестровского конфликта, и мерах
поддержки граждан Российской Федерации и российских соотечественников в
Приднестровье»**

Государственная Дума Федерального Собрания Российской Федерации постановляет:

1. Принять заявление Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации «О планах и действиях Республики Молдова и Украины, ведущих к срыву урегулирования приднестровского конфликта, и мерах поддержки граждан Российской Федерации и российских соотечественников в Приднестровье».
2. Направить настоящее Постановление и указанное Заявление Президенту Российской Федерации В.В. Путину, в Правительство Российской Федерации, Центральный банк Российской Федерации, Пенсионный фонд Российской Федерации, Межпарламентскую Ассамблею государств - участников Содружества Независимых Государств, Парламентскую ассамблею Организации по безопасности

¹ Sistema obespecheniya zakonodatel'noy deyatel'nosti, *Proyekt postanovleniya № 1193565-7 O zayavlenii Gosudarstvennoy Dumy Federal'nogo Sobraniya Rossiyskoy Federatsii "O planakh i deystviyakh Respubliki Moldova i Ukrainy, vedushchikh k sryvu uregulirovaniya pridnestrovskogo konflikta, i merakh podderzhki grazhdan Rossiyskoy Federatsii i rossiyskikh sootchestvennikov v Pridnestrov'ye"*, 15.06.2021, <https://sozd.duma.gov.ru/bill/1193565-7> (11.12.2021)

и сотрудничеству в Европе, Парламент Республики Молдова, Верховный Совет Приднестровской Молдавской Республики и Верховную Раду Украины.

3. Направить настоящее Постановление и указанное Заявление в «Парламентскую газету» для официального опубликования.

4. Настоящее Постановление вступает в силу со дня его принятия.

ЗАЯВЛЕНИЕ

ГОСУДАРСТВЕННОЙ ДУМЫ

О планах и действиях Республики Молдова и Украины, ведущих к срыву урегулирования приднестровского конфликта, и мерах поддержки граждан Российской Федерации и российских соотечественников в Приднестровье

Государственная Дума Федерального Собрания Российской Федерации выражает глубокую обеспокоенность в связи с осложнением ситуации вокруг Приднестровья, которая напрямую затрагивает права и интересы проживающих там граждан Российской Федерации и российских соотечественников и создает угрозу их безопасности и благосостоянию.

Возникший в ходе президентских выборов в Республике Молдова в 2020 году внутривнутриполитический кризис, сопровождаемый неприкрытым вмешательством Румынии, США и других западных стран, не разрешен и усугубляется по мере приближения досрочных парламентских выборов 11 июля 2021 года. Поддерживающие президента Молдовы М.Санду политические силы используют любые возможности для усиления блокады Приднестровья и переговорного процесса, разрушения оправдавшего себя механизма миротворческой операции в регионе.

Неблаговидную роль в обострении конфликта и удушении Приднестровья играют власти Украины. Координации действий Киева и Кишинева был посвящен первый официальный визит избранного президента Молдовы на Украину 12 января 2021 года. Особенную тревогу вызывает перспектива прекращения транспортного сообщения и снабжения населения Приднестровья, к которой, несмотря на принятые международные обязательства, совместно идут Молдова и Украина. С 1 сентября 2021 года они намерены заблокировать пересечение границ в регионе для автомобилей с приднестровскими номерными знаками, что лишит возможности передвижения свыше 100 тысяч автовладельцев в Приднестровье. Еще ранее, с 11 июля 2021 года Молдова по договоренности с Украиной планирует ввести полномасштабный совместный таможенно-пограничный контроль на единственном с украинской стороны контрольно-пропускном пункте для Приднестровья «Кучурган». Это угрожает резким ограничением внешнеэкономической деятельности Приднестровья, включая поставку лекарств и медицинских изделий, продуктов питания и прочего. Несмотря на пандемию коронавирусной инфекции и под предлогом борьбы с ней, меры по долгосрочному закрытию пограничных пропускных пунктов с Приднестровьем уже предпринимались весной 2021 года.

Острой для Приднестровья проблемой остается блокирование банковских и корреспондентских счетов приднестровских предприятий в коммерческих банках Республики Молдова. Затруднения испытывают также многочисленные пенсионеры

- граждане Российской Федерации, не имеющие возможности воспользоваться личными счетами и банковскими картами на территории Приднестровья.

Депутаты Государственной Думы воспринимают совместные планы молдавских и украинских властей, призывы к слову действующего формата миротворческой операции как угрозу миру и стабильности, интересам граждан Российской Федерации и российских соотечественников в регионе.

В Государственной Думе убеждены, что обострение конфликта никак не отвечает ни заявленным целям мирного урегулирования, ни перспективам Республики Молдова как самостоятельного и независимого государства. Всем должно быть ясно, что Российская Федерация как гарант урегулирования приднестровского конфликта, мира и спокойствия на берегах Днестра не даст поставить своих граждан и соотечественников на колени.

Государственная Дума считает неприемлемыми любые деструктивные и безответственные заявления и действия властей Республики Молдова и Украины, направленные на подрыв действующего формата миротворческой операции, осуждает применение против Приднестровья блокадно-ограничительных мер и заявляет о необходимости скорейшего разблокирования переговорного процесса по урегулированию молдово-приднестровского конфликта на всех уровнях и особенно на Постоянном совещании по политическим вопросам в рамках переговорного процесса по приднестровскому урегулированию в формате «5+2». Государственная Дума обращает внимание на недопустимость использования пандемии коронавирусной инфекции в качестве повода для усиления политического и социально-экономического давления на население Приднестровья.

Государственная Дума призывает власти Республики Молдова к неукоснительному исполнению всех ранее достигнутых договоренностей, а также скорейшему выполнению положений Берлинского, Венского и Римского протоколов заседаний формата «5+2».

Государственная Дума призывает власти Украины следовать обязательствам Украины, накладываемым статусом гаранта и посредника в переговорном процессе между Приднестровьем и Республикой Молдова, не прибегать к давлению ни на одну из сторон конфликта, а также оказывать содействие решению проблемных вопросов исключительно за столом переговоров.

Государственная Дума обращается к Правительству Российской Федерации с просьбой активизировать практическую реализацию всех ранее подписанных межведомственных соглашений с Приднестровьем, оказать региону помощь в борьбе с пандемией коронавирусной инфекции путем передачи в достаточном объеме антивирусной вакцины, тест-систем, оборудования и консультирования медицинского персонала. Депутаты Государственной Думы обращаются к Правительству Российской Федерации с просьбой рассмотреть возможность определения специального режима доступа продукции, произведенной в Приднестровье, на российский рынок, в том числе в части сертификации, лицензирования, таможенных процедур.

Государственная Дума подчеркивает востребованность гуманитарной поддержки граждан Российской Федерации и российских соотечественников, проживающих в Приднестровье. Депутаты Государственной Думы обращаются к Правительству Российской Федерации с просьбой во взаимодействии с Пенсионным фондом Российской Федерации проработать комплекс мер, направленных на

усовершенствование механизма пенсионного обеспечения граждан Российской Федерации, проживающих в Приднестровье. Государственная Дума также исходит из настоятельной необходимости создания условий для использования средств материнского капитала гражданами Российской Федерации на территории Приднестровья. Депутаты Государственной Думы рекомендуют Центральному банку Российской Федерации обеспечить возможность подключения Приднестровья к платежной системе «Мир» для обеспечения социальных гарантий проживающих в регионе граждан Российской Федерации.

Эти и другие меры Российской Федерации, по мнению депутатов Государственной Думы, способны положительно повлиять на ситуацию в регионе, вызывающую в настоящее время все большую озабоченность.

Москва, 15.06.2021

(Traducerea redacției)

DECLARAȚIA DUMEI DE STAT

cu privire la planurile și acțiunile Republicii Moldova și Ucrainei, care conduc la întreruperea soluționării conflictului transnistrean și măsurile de sprijin pentru cetățenii Federației Ruse și ai compatrioților ruși din Transnistria

Duma de Stat a Adunării Federale a Federației Ruse își exprimă profunda îngrijorare cu privire la complicația situației din Transnistria, care afectează în mod direct drepturile și interesele cetățenilor Federației Ruse și ale compatrioților ruși care locuiesc acolo. Situația tensionată reprezintă o amenințare la adresa securității și bunăstării acestora.

Criza politică internă, care a apărut în timpul alegerilor prezidențiale din Republica Moldova în 2020, însoțită de o imixtiune deschisă din partea României, a Statelor Unite și a altor țări occidentale, nu a fost rezolvată și se înrăutățește odată cu apropierea alegerilor parlamentare din 11 iulie 2021. Forțele politice care susțin pe președintele Republicii Moldova, M. Sandu, folosesc orice ocazie pentru a întări blocada Transnistriei, a procesului de negociere și pentru a distruge mecanismul eficient dovedit al operațiunii de menținere a păcii din regiune.

Autoritățile ucrainene joacă un rol nepotrivit în agravarea conflictului și în strangularea Transnistriei. Prima vizită oficială a președintelui ales al Moldovei în Ucraina la 12 ianuarie 2021 a fost dedicată coordonării acțiunilor dintre Kiev și Chișinău. Deosebit de alarmantă este perspectiva de a întrerupe comunicarea de transport și de furnizare a Transnistriei, spre care, în ciuda obligațiilor internaționale asumate, Moldova și Ucraina se îndreaptă în comun. De la 1 septembrie 2021, acestea intenționează să blocheze punctele de trecere a frontierei în regiune pentru mașinile cu numere de înmatriculare transnistrene, ceea ce va priva mai mult de 100 de mii de proprietari de mașini din Transnistria de posibilitatea deplasării. Mai devreme, din 11 iulie 2021, Moldova, prin acord cu Ucraina, intenționează să introducă un control vamal de frontieră complet la singurul punct de control pentru Transnistria „Cuciurgan” din partea ucraineană. Acest lucru amenință să limiteze brusc activitatea economică externă a Transnistriei, inclusiv furnizarea de medicamente și produse medicale, alimente și altele. În ciuda pandemiei și sub pretextul

combaterii acesteia, în primăvara anului 2021 s-au luat deja măsuri pentru închiderea pe termen lung a punctelor de control la frontieră cu Transnistria.

Blocarea conturilor bancare și corespondente ale întreprinderilor transnistrene în băncile comerciale ale Republicii Moldova rămâne o problemă acută pentru Transnistria. Mulți pensionari, cetățeni ai Federației Ruse, care nu își pot folosi conturile personale și cardurile bancare pe teritoriul Transnistriei, se confruntă, de asemenea, cu dificultăți.

Deputații Dumei de Stat percep planurile comune ale autorităților moldovenești și ucrainene, precum și solicitările de încălcare a formatului actual al operațiunii de menținere a păcii, ca o amenințare la adresa păcii și stabilității pentru interesele cetățenilor Federației Ruse și ale compatrioților ruși din regiune.

În Duma de Stat sunt convinși că agravarea conflictului nu îndeplinește în niciun caz nici obiectivele declarate ale unei soluționări pașnice, nici perspectivele Republicii Moldova ca stat independent. Ar trebui să fie clar pentru toată lumea că Federația Rusă, în calitate de garant al soluționării conflictului transnistrean, a păcii și liniștii pe malurile Nistrului, nu va permite cetățenilor și compatrioților săi să fie îngenuncheați.

Duma de Stat consideră inacceptabile orice declarații și acțiuni distructive și iresponsabile ale autorităților Republicii Moldova și Ucrainei menite să submineze formatul actual al operațiunii de menținere a păcii, condamnă utilizarea blocadei și a măsurilor restrictive împotriva Transnistriei și declară necesitatea deblocării procesul de negociere pentru rezolvarea conflictului moldo-transnistrean la toate nivelurile cât mai curând posibil și în special la Conferința permanentă pe probleme politice în cadrul procesului de negocieri privind reglementarea transnistreană în formatul „5+2”. Duma de Stat atrage atenția asupra inadmisibilității utilizării pandemiei de coronavirus ca scuză pentru a crește presiunea politică și socio-economică asupra populației din Transnistria.

Duma de Stat solicită autorităților Republicii Moldova să implementeze cu strictețe toate acordurile încheiate anterior, precum și să pună în aplicare prevederile Deciziilor de protocol de la Berlin, Viena și Roma ale reuniunilor „5 + 2” cât mai curând posibil.

Duma de Stat solicită autorităților ucrainene să respecte obligațiile Ucrainei impuse de statutul de garant și mediator în procesul de negociere dintre Transnistria și Republica Moldova, să nu recurgă la presiuni asupra oricăreia dintre părțile aflate în conflict și, de asemenea, să asiste în rezolvarea problemelor exclusiv la masa negocierilor.

Duma de Stat face apel la Guvernul Federației Ruse cu o cerere de intensificare a implementării practice a tuturor acordurilor interdepartamentale semnate anterior cu Transnistria, pentru a ajuta regiunea în combaterea pandemiei de coronavirus prin transferul unei cantități adecvate de vaccin antiviral, sisteme de testare, echipamente și consultarea personalului medical. Deputații Dumei de Stat fac apel la Guvernul Federației Ruse cu o cerere de a lua în considerare posibilitatea stabilirii unui regim special pentru accesul pe piața rusă a produselor fabricate în Transnistria, inclusiv în ceea ce privește certificarea, licențierea și procedurile vamale.

Duma de Stat subliniază necesitatea sprijinului umanitar pentru cetățenii Federației Ruse și compatrioții ruși care locuiesc în Transnistria. Deputații Dumei de Stat fac apel la Guvernul Federației Ruse cu o cerere, în cooperare cu Fondul de pensii al Federației Ruse, de a elabora un set de măsuri care vizează îmbunătățirea mecanismului de asigurare a pensiilor pentru cetățenii Federației Ruse care trăiesc în Transnistria. Duma de Stat, de asemenea, consideră o necesitate urgentă de a crea condiții pentru utilizarea fondurilor de capital de către cetățenii Federației Ruse pe teritoriul Transnistriei. Deputații

Dumei de Stat recomandă Băncii Centrale a Federației Ruse să asigure posibilitatea conectării Transnistriei la sistemul de plăți „Mir” pentru a asigura garanții sociale pentru cetățenii Federației Ruse care locuiesc în regiune.

Acestea și alte măsuri ale Federației Ruse, în opinia deputaților Dumei de Stat, sunt capabile să influențeze pozitiv situația din regiune, care în prezent provoacă o îngrijorare tot mai mare.

Moscova, 15.06.2021

**MINISTERUL SĂNĂTĂȚII, MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AL REPUBLICII MOLDOVA
DISPOZIȚIE¹**

15 iulie 2021

nr. 542-07

Cu privire la confirmarea certificatelor de vaccinare

În conformitate cu prevederile Legii ocrotirii sănătății nr. 411/1995, Planului național de imunizare anti-COVID-19, aprobat prin Hotărârea Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică nr.41 din 13 ianuarie 2021, în scopul asigurării monitorizării statutului de persoană vaccinată în baza datelor din Registrul electronic de vaccinare, elaborat cu suportul Organizației Mondiale a Sănătății, care este utilizat inclusiv de către instituțiile medico-sanitare din raioanele de est ale Republicii Moldova, în temeiul Regulamentului privind organizarea și funcționarea Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 6941/2017,

DISPUN:

1. Conducătorii instituțiilor medico-sanitare publice din localitățile limitrofe frontierei administrative, la solicitarea persoanelor vaccinate în instituțiile medico-sanitare din raioanele de est ale Republicii Moldova, vor asigura confirmarea Certificatelor de vaccinare, generate din Registrul electronic de vaccinare, prin înscrierea cuvântului „Confirmat”, aplicarea semnăturii persoanei responsabile și parafei instituției pentru certificate.

2. Confirmarea se va efectua pentru persoanele vaccinate în instituțiile medico-sanitare din raioanele de est ale Republicii Moldova, după verificarea de către persoana responsabilă a bazei de date din Registrul electronic de vaccinare.

3. Controlul executării prezentei Dispoziții se pune în sarcina Direcției politice în domeniul asistenței medicale primare, urgente și comunitare și Direcției politice în domeniul sănătății publice.

Secretar de stat

Tatiana ZATÎC

Chișinău, 15.07.2021

¹ Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, *Dispoziția din 15 iulie 2021 nr. 542-07*, <https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2021/07/Dispoz.-nr.-542-din-15.07.2021-Confirmarea-Certificatelor-de-vaccinare.pdf> (12.12.2021)

**ЗАЯВА ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ
З 1 ВЕРЕСНЯ ПРИЗУПІНЯЄТЬСЯ ДОПУСК ДО УЧАСТІ В
МІЖНАРОДНОМУ ДОРОЖНЬОМУ РУСІ АВТОМОБІЛІВ ІЗ
ПРИДНІСТРОВСЬКОГО РЕГІОНУ МОЛДОВИ, ЯКІ НЕ МАЮТЬ
НОМЕРНИХ ЗНАКІВ УЗГОДЖЕНОГО ЧИ НЕЙТРАЛЬНОГО ЗРАЗКА¹**

Автомобілям з Придністровського регіону Молдови без узгоджених чи нейтральних номерів забороняється рух в Україну.

Відповідно до доручення Кабінету Міністрів України та ноти Міністерства закордонних справ України з 1 вересня до участі у міжнародному русі допускати будуть виключно ті транспортні засоби із Придністровського регіону Республіки Молдова, які матимуть реєстраційні номерні знаки узгодженого зразка та т.зв. нейтральні номери, разом з іншими транспортними засобами, зареєстрованими згідно із законодавством Республіки Молдова.

Відносно транспортних засобів з Придністровського регіону Республіки Молдова з іншими реєстраційними номерами діятиме заборона руху через державний кордон для в'їзду в Україну та/або транзитного переміщення територією України механічних транспортних засобів.

Окрім цього, Державною прикордонною службою України уточнено всі питання взаємодії з підрозділами Державної митної служби України щодо порядку відмови у пропуску зазначених транспортних засобів та підрозділами Національної поліції України щодо порядку дій у разі виявлення таких транспортних засобів в межах контрольованих прикордонних районів.

Про дані зміни по лінії прикордонно-представницького апарату інформація була доведена молдовській стороні.

Також відмітимо, що порядок здійснення обліку, реєстрації та декларування транспортних засобів, що переміщуються через державний кордон, регулюється митним законодавством України.

Київ, 31.08.2021

(Traducerea redacției)

**COMUNICAT AL SERVICIULUI DE STAT
DE GRĂNICERI AL UCRAINEI
DE LA 1 SEPTEMBRIE VA FI SUSPENDATĂ ADMITEREA ÎN TRAFICUL
INTERNAȚIONAL A AUTOVEHICULELOR DIN REGIUNEA
TRANSNISTREANĂ A MOLDOVEI, CARE NU AU NUMERE DE
ÎNMATRICULARE DE MODEL AGREAT
SAU NEUTRU**

¹ Derzhavna prykordonna sluzhba Ukrayiny, *Z 1 veresnya pryzupynyayet'sya dopusk do uchasti v mizhnarodnomu dorozhn'omu rusi avtomobiliv iz Prydnistrovs'koho rehionu Moldovy, yaki ne mayut' nomernykh znakiv uz-hodzhenoho chy neytral'noho zrazka*, 31.08.2021, <https://dpsu.gov.ua/ua/news/Z-1-veresnya-prizupinyatsya-dopusk-do-uchasti-v-mizhnarodnomu-dorozhnomu-rusi-avtomobiliv-iz-Pridnistrovskogo-regionu-Moldovi-yaki-ne-mayut-nomernih-znakiv-uzgodzhenogo-chi-neytralnogo-zrazka/> (12.12.2021)

Autovehiculele din regiunea transnistreană a Moldovei fără numere de înmatriculare de model agreat sau neutre au interzisă intrarea pe teritoriul Ucrainei.

Potrivit ordinului Cabinetului de Miniștri al Ucrainei și a notei Ministerului Afacerilor Externe al Ucrainei de la 1 septembrie, doar vehiculele din regiunea transnistreană a Republicii Moldova cu numere de înmatriculare neutre vor avea voie să participe în traficul rutier internațional, alături de alte vehicule înmatriculate în conformitate cu legislația Republicii Moldova.

Autovehiculelor din regiunea transnistreană a Republicii Moldova cu alte numere de înmatriculare li se va interzice trecerea frontierei de stat pentru a intra în Ucraina și/sau tranzitul autovehiculelor prin Ucraina.

În plus, Serviciul de Stat de Grăniceri al Ucrainei a clarificat toate problemele de interacțiune cu unitățile Serviciului Vamal de Stat al Ucrainei cu privire la procedura de refuz de trecere a acestor vehicule, iar unitățile ale Poliției Naționale a Ucrainei au fost informate cu privire la procedura de detectare a unor astfel de vehicule în cadrul zonei de frontieră controlate.

Informațiile despre aceste modificări pe linia aparatului de reprezentare a frontierei au fost prezentate părții moldovenești.

De asemenea, remarcăm că procedura de înregistrare și declarare a vehiculelor care traversează frontiera de stat este reglementată de legislația vamală a Ucrainei.

Kiev, 31.08.2021

MESAJUL DOAMNEI MAIA SANDU, PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA, LA CEA DE-A 76-A SESIUNE A ADUNĂRII GENERALE A NAȚIUNILOR UNITE¹

(Extras)

...

A treia - securitatea internațională. Vedem din ce în ce mai multe crize de securitate care apar în diferite părți ale planetei, iar într-o lume interdependentă, precum e cea în care trăim astăzi, replicile lor pot fi resimțite pe tot globul. Când ne referim la regiunea noastră, suntem serios preocupați de deteriorarea situației de securitate din zona Mării Negre.

Aici aș dori să subliniez încă o dată că Republica Moldova este un stat angajat pentru pace. Rămânem ferm dedicați identificării unei soluții politice pașnice pentru conflictul din regiunea transnistreană a țării noastre, soluție bazată pe suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova în cadrul frontierelor sale recunoscute la nivel internațional. De asemenea, vom continua să promovăm măsuri de consolidare a încrederii, cu un accent puternic pe protejarea drepturilor și libertăților fundamentale în regiunea transnistreană - o problemă urgentă pentru țara mea.

În spiritul neutralității constituționale a Republicii Moldova și al dreptului internațional, aș dori să reiterez că poziția noastră cu privire la retragerea completă și necondiționată a

¹ Președinția Republicii Moldova, *Mesajul doamnei Maia Sandu, Președintele Republicii Moldova, la cea de-a 76-a sesiune a Adunării Generale a Națiunilor Unite*, 22.09.2021, <https://www.presedinte.md/rom/discursuri/mesajul-doamnei-maia-sandu-presedintele-republicii-moldova-la-cea-de-a-76-a-sesiune-a-adunarii-generale-a-natiunilor-unite> (12.12.2021)

forțelor ruse rămâne neschimbată. Aceasta include îndepărtarea sau distrugerea munițiilor din depozitele de la Cobasna, care reprezintă o amenințare pentru securitatea și mediul din regiune în ansamblu. Mizăm pe sprijinul comunității internaționale în acest demers.

...

New York, 22.09.2021

**ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 655
ПРИНЯТО ВЕРХОВНЫМ СОВЕТОМ
ПРИДНЕСТРОВСКОЙ МОЛДАВСКОЙ**

**О заявлении в связи с усугублением кризиса в переговорном процессе,
вызванным очередным применением блокадно-ограничительных мер против
граждан Приднестровской Молдавской Республики¹**

Учитывая многочисленные обращения граждан Приднестровья, общественных организаций, местных представительных органов государственной власти, руководствуясь пунктом 4 статьи 100 и статьей 146 Регламента Верховного Совета Приднестровской Молдавской Республики, Верховный Совет Приднестровской Молдавской Республики

ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Принять заявление в связи с усугублением кризиса в переговорном процессе, вызванным очередным применением блокадно-ограничительных мер против граждан Приднестровской Молдавской Республики (прилагается).

2. Направить данное заявление в адрес Федерального Собрания Российской Федерации, Верховной Рады Украины, парламента Республики Молдова, участникам переговорного процесса в формате «5+2».

3. Направить данное заявление в адрес Генерального прокурора Российской Федерации и Председателя Следственного комитета Российской Федерации с просьбой рассмотреть вопрос о нарушении общепризнанных прав и свобод граждан, проживающих в Приднестровье.

4. Направить данное заявление для опубликования в печатных и электронных средствах массовой информации.

5. Настоящее Постановление вступает в силу со дня принятия.

Председатель Верховного Совета Приднестровской Молдавской Республики
А. В. КОРШУНОВ

Приложение

¹ Verkhovnyy Sovet Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki, *Postanovleniye Verkhovnogo Soveta Pridnestrovskoy Moldavskoy Respubliki «O zayavlenii v svyazi s usugubleniyem krizisa v peregovornom protsesse, vyzvannym ocherednym primeneniym blokadno-ogranichitel'nykh mer protiv grazhdan*, 20.10.2021, <http://www.vspmr.org/legislation/resolutions/vii-soziv/postanovlenie-verhovnogo-soveta-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki-o-zayavlenii-v-svyazi-s-usugubleniem-krizisa-v-peregovornom-protsesse-vizvannim-ocherednim-primeneniym-blokadno-ogranichitel'nykh-mer-protiv-grajdan-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki-.html> (11.12.2021)

**Заявление Верховного Совета
Приднестровской Молдавской Республики**

Верховный Совет Приднестровской Молдавской Республики выражает серьезную обеспокоенность в связи с усугублением кризиса в переговорном процессе, вызванным очередным применением блокадно-ограничительных мер против граждан Приднестровской Молдавской Республики, отказом руководства Республики Молдова от исполнения ранее взятых на себя обязательств и нежеланием официального Кишинева разрешать все актуальные проблемы за столом переговоров.

Инициированный Молдовой запрет передвижения с 1 сентября 2021 года приднестровских автомобилей по территории Украины нарушает международные нормы, права и свободы человека, договоренности в переговорном процессе и фактически означает транспортную блокаду республики. Одновременно были прекращены все регулярные пассажирские рейсы и грузовые перевозки автомобильным транспортом из Приднестровья на Украину, в Россию и другие страны. Нанесен ущерб предпринимательской деятельности, заблокирована возможность выезда приднестровских реанимобилей в лечебные учреждения Украины и других стран для оказания неотложной и высокотехнологичной медицинской помощи с целью спасения жизней людей. Подавляющее большинство владельцев частных автомобилей оказались лишены возможности выезда за пределы Приднестровья, а получивших нейтральные номерные знаки водителей украинские и молдавские власти подвергают угрозам санкций за использование приднестровских водительских удостоверений.

Верховный Совет Приднестровской Молдавской Республики считает необсужденными попытки руководства Республики Молдова снять с себя ответственность за нарушения прав и свобод граждан Приднестровья на фоне прямых доказательств, свидетельствующих о преднамеренном использовании Кишиневом данной политически обусловленной меры, а также о недобросовестных действиях с целью ввести в заблуждение международных участников процесса урегулирования. Подобные дискриминационные подходы руководства Молдовы не имеют ничего общего с декларируемыми демократическими принципами и заявляемой готовностью к мирному разрешению молдо-приднестровского конфликта и в реальности разрушают переговорный процесс, убивают доверие и еще больше отдалают перспективы окончательного урегулирования.

Констатируем, что на протяжении полутора месяцев представители Молдовы не реагируют должным образом на призывы приднестровской стороны к скорейшему урегулированию актуальных проблем за столом переговоров путем добросовестного исполнения Кишиневом ранее подписанных соглашений и создания недискриминационных условий для реализации прав и интересов жителей Приднестровья.

Обращаем внимание участников переговорного процесса в формате «5+2» и представителей международного сообщества на то, что Приднестровье на всех уровнях переговорного процесса прилагало ранее и продолжает прилагать и сегодня активные усилия для сохранения устойчивого диалога и практической имплементации договоренностей с целью создания условий для справедливого и всеобъемлющего урегулирования конфликта.

Сожалеем, что Украина отказалась от равноудаленного посредничества в переговорном процессе и реализует меры давления в отношении жителей Приднестровья, среди которых десятки тысяч украинских граждан, проживающих на территории нашей страны, поскольку этот запрет несколько не способствует решению проблем, лишь создает новые трудности.

Мы, депутаты Верховного Совета Приднестровской Молдавской Республики, являясь законными представителями и выражая волю народа Приднестровской Молдавской Республики, обращаемся ко всем участникам переговорного процесса в формате «5+2», а также к парламентам Украины и Молдовы с призывом содействовать скорейшему выходу из кризиса путем отмены деструктивных ограничительных мер и способствовать активизации транспарентных демократических договорных способов урегулированию отношений между Приднестровьем и Молдовой.

Отдельно обращаемся к шведскому председательству ОБСЕ с призывом на практике содействовать полноценному исполнению ранее достигнутых договорённостей и с учетом потенциала заседания «Постоянного совещания по политическим вопросам в рамках переговорного процесса по приднестровскому урегулированию» стремиться к приоритетному разрешению до конца текущего года наиболее острых социально-гуманитарных проблем граждан, ограничивающих право человека на развитие.

Обращаемся к Российской Федерации как к государству-миротворцу, добросовестному гаранту и посреднику в молдо-приднестровском урегулировании с призывом оказать содействие в защите законных прав и интересов сотен тысяч граждан России и соотечественников, постоянно живущих в Приднестровье.

В условиях игнорирования молдавской стороной методов содержательного конструктивного диалога с Приднестровьем и невозможности полноценно реализовать неотъемлемые права и свободы граждан Приднестровской Молдавской Республики ответственность за последствия расширяющегося кризиса и дестабилизацию обстановки лежит на руководстве Республики Молдова.

Тирасполь, 20.12.2021

(Traducerea redacției)

**HOTĂRÂREA Nr.655
ADOPTATĂ DE SOVIETUL SUPREM
AL REPUBLICII MOLDOVENEȘTI NISTRENE**

Despre declarația în legătură cu agravarea crizei în cadrul procesului de negociere cauzată de următoarea aplicare a măsurilor de blocaj și restricții împotriva cetățenilor din Republica Moldova Nistreană

Ținând cont de numeroasele apeluri ale cetățenilor din Transnistria, a organizațiilor obștești, organelor reprezentative locale ale puterii statului, îndrumați de paragraful 4 al art. 100 și art. 146 din Regulamentul de procedură al Sovietului Suprem al Republicii Moldovenești Nistrene, Sovietul Suprem al Republicii Moldovenești Nistrene

DECIDE:

1. Adoptă o declarație în legătură cu agravarea crizei în procesul de negociere cauzată de următoarea aplicare a măsurilor de blocaj și restricții împotriva cetățenilor din Republica Moldova Nistreană (anexat).

2. Transmite această declarație Adunării Federale a Federației Ruse, Radei Supreme a Ucrainei, Parlamentului Republicii Moldova, participanților la procesul de negocieri în formatul „5 + 2”.

3. Transmite această declarație Procurorului General al Federației Ruse și Președintelui Comitetului de Investigație al Federației Ruse cu o solicitare de a analiza problema încălcării drepturilor și libertăților universal recunoscute ale cetățenilor care locuiesc în Transnistria.

4. Transmite această declarație pentru publicare în presa scrisă și electronică.

5. Prezenta hotărâre intră în vigoare de la data adoptării.

Președintele Sovietului Suprem al Republicii Moldovenești Nistrene
A. V. KORSHUNOV

Anexă

Declarația Sovietului Suprem al Republicii Moldovenești Nistrene

Sovietul Suprem al Republicii Moldovenești Nistrene își exprimă îngrijorarea serioasă cu privire la agravarea crizei în procesul de negociere cauzată de următoarea utilizare a măsurilor de blocaj și restricții împotriva cetățenilor din Republica Moldova Nistreană, de refuzul conducerii Republicii Moldova să-și îndeplinească obligațiile anterioare și lipsa de voință a oficialilor de la Chișinău de a rezolva toate problemele stringente la masa de negocieri.

Interdicția pentru circulația autovehiculelor transnistrene pe teritoriul Ucrainei, inițiată de Moldova de la 1 septembrie 2021, încalcă normele internaționale, drepturile și libertățile omului, acordurile încheiate în procesul de negociere și înseamnă de facto un blocaj al republicii. Toate cursele regulate de pasageri și transportul rutier de mărfuri din Transnistria către Ucraina, Rusia și alte țări au fost oprite în același timp. S-au cauzat pagube activităților comerciale, a fost blocată posibilitatea circulației vehiculelor transnistrene către instituțiile medicale din Ucraina și alte țări pentru a oferi îngrijiri medicale urgente și de înaltă tehnologie pentru a salva vieți. Majorității covârșitoare a proprietarilor de mașini private li s-a refuzat posibilitatea de a circula în afara Transnistriei, iar cei care au primit numere de înmatriculare neutre sunt amenințați de autoritățile ucrainene și moldovenești că vor fi sancționați pentru folosirea permiselor de conducere transnistrene.

Sovietul Suprem al Republicii Moldovenești Nistrene consideră neconvingătoare încercările conducerii Republicii Moldova de a se delibera de responsabilitatea pentru încălcarea drepturilor și libertăților cetățenilor Transnistriei, pe fondul dovezilor directe ale utilizării deliberate a acestui motiv politic, iar acțiunile neloiale ale Chișinăului sunt menite să inducă în eroare participanții internaționali la procesul de reglementare. Asemenea abordări discriminatorii ale conducerii moldovenești nu au nimic de-a face cu principiile democratice declarate și cu disponibilitatea declarată pentru o soluționare pașnică a conflictului moldo-transnistrean și în realitate distrug procesul de negociere, distrug încrederea și amână în continuare perspectivele unei soluționări definitive.

Precizăm că de o lună și jumătate reprezentanții Republicii Moldova nu au răspuns corespunzător solicitărilor părții transnistrene pentru o soluționare timpurie a problemelor stringente de pe agenda negocierilor prin implementarea conștiincioasă de către Chișinău a acordurilor semnate anterior și crearea a condițiilor nediscriminatorii pentru realizarea drepturilor și intereselor locuitorilor din Transnistria.

Atragem atenția participanților la procesul de negociere din formatul „5+2” și a reprezentanților comunității internaționale asupra faptului că Transnistria la toate nivelurile procesului de negocieri a făcut mai devreme și continuă să depună eforturi active și astăzi pentru a menține o stabilitate în dialog și implementează practic acordurile, pentru a crea condiții pentru o soluționare echitabilă și cuprinzătoare a conflictului.

Regretăm că Ucraina a renunțat la medierea echidistantă în procesul de negociere și pune în aplicare măsuri de presiune împotriva locuitorilor din Transnistria, inclusiv a zeci de mii de cetățeni ucraineni care locuiesc pe teritoriul țării noastre, întrucât această interdicție nu contribuie deloc la rezolvarea problemelor, dimpotrivă creează doar noi dificultăți.

Noi, deputații Sovietului Suprem al Republicii Moldovenești Nistrene, fiind reprezentanți legali și exprimând voința poporului Republicii Moldovenești Nistrene, facem apel la toți participanții din procesul de negociere în formatul „5+2”, precum și către parlamentele Ucrainei și Republicii Moldova pentru a ajuta la o ieșire rapidă din criză prin anularea măsurilor restrictive, distructive și pentru a contribui la activarea unor modalități contractuale democratice transparente de rezolvare a relațiilor dintre Transnistria și Moldova.

Separat, facem apel la președinția suedeză a OSCE pentru a promova implementarea deplină a acordurilor la care s-a ajuns anterior și, ținând cont de potențialul reuniunii „*Conferinței permanente pe probleme politice în cadrul procesului de negocieri privind reglementarea transnistreană*”, să urmărească rezolvarea prioritară a celor mai acute probleme sociale și umanitare ale cetățenilor, care îngădesc drepturile omului la dezvoltare.

Facem apel la Federația Rusă ca stat de menținere a păcii, garant și mediator de bună-credință în reglementarea moldo-transnistreană, pentru a ajuta la protejarea drepturilor și intereselor legale a sute de mii de cetățeni și compatrioți ruși care locuiesc permanent în Transnistria.

În contextul ignorării de către partea moldovenească a metodelor de dialog constructiv cu Transnistria și a imposibilității de a realiza pe deplin drepturile și libertățile inalienabile ale cetățenilor Republicii Moldovenești Nistrene, responsabilitatea pentru consecințele crizei în extindere și destabilizarea situației o va purta conducerea Republicii Moldova.

Tiraspol, 20.10.2021

**117th CONGRESS
1st Session**

H. RES. 763¹

Recognizing the Republic of Moldova's 30th anniversary of independence and expressing support for the Republic of Moldova's demonstrated commitment to advancing democracy, strengthening civil society, and European integration.

**IN THE HOUSE OF REPRESENTATIVES
November 2, 2021**

Mr. Keating submitted the following resolution; which was referred to the Committee on Foreign Affairs

RESOLUTION

Recognizing the Republic of Moldova's 30th anniversary of independence and expressing support for the Republic of Moldova's demonstrated commitment to advancing democracy, strengthening civil society, and European integration.

Whereas the United States has encouraged and continues to support the Republic of Moldova's independence, sovereignty, and movement toward democracy;

Whereas the United States Agency for International Development and United States Government assistance programs have supported the Republic of Moldova's democratic aspirations and economic growth since 1992;

Whereas a joint observation mission from the OSCE Office of Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), OSCE Parliamentary Assembly (OSCE PA), Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE), and European Parliament (EP) determined the Moldovan parliamentary elections held on July 11, 2021, were "competitive and well run" while noting some shortcomings and inadequacies that must be addressed;

Whereas the Party of Action and Solidarity has pledged and begun to implement an anti-corruption campaign that includes reforms to the judicial system, campaign finance, justice, and recovery of assets misappropriated by Moldovan officials, and the simplification of the regulatory framework for business;

Whereas the Republic of Moldova has shown a strong commitment to forging closer ties to the European Union and further integration with European institutions and the European community through the EU-Moldova Association Agreement which includes a free-trade agreement;

Whereas military forces and equipment from Russia have remained in the Transnistrian region of Moldova since Moldova declared independence in 1991;

Whereas it is the longstanding policy of the United States to not recognize territorial changes that are the result of illegal uses of force;

Whereas the United States condemns the illegal presence of Russian military forces in the Transnistrian region of Moldova; and

¹ Congress, *Text: H.Res.763 — 117th Congress (2021-2022)*, <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-resolution/763/text?q=%7B%22search%3A%5B%22Moldova%2C%22Moldova%5D%7D&r=1&s=3> (11.12.2021)

Whereas the United States has supported the 5+2 negotiations to establish a comprehensive settlement to determine a special status for the Transnistrian region within a territorially whole and sovereign Moldova: Now, therefore, be it

Resolved, That the House of Representatives —

(1) lauds the strengthening of civil society, democracy, and democratic institutions in the Republic of Moldova and encourages the people of Moldova and elected representatives to continue to enhance their democracy, strengthen the rule of law, and fight corruption;

(2) expresses strong support of Moldova's goal of integration with the Western, democratic community;

(3) supports the Moldovan people and government in their desire to rid the country of corruption and oligarchic control;

(4) welcomes the mandate given to proreform forces by the Moldovan people during the recent July 2021 parliamentary elections and the November 2020 Presidential election;

(5) supports the Moldovan people's aspirations for deepening the relationship between the European Union and the Republic of Moldova and developing stronger connections to the United States transatlantic partners;

(6) finds that it is in the interest of the United States and its allies to support democratic governance, energy security, and economic growth in Moldova for the advancement of European and global security and prosperity;

(7) urges elected officials and policymakers in Moldova to build upon the practices of the recent free and fair elections to further bolster legitimate and equitable election processes in the nation;

(8) calls for all personnel and equipment belonging to Russian security or armed forces to withdraw from the sovereign territory of Moldova; and

(9) continues to support the 5+2 negotiation process as an organized and constructive format to establish a special status for the Transnistrian region within a territorially whole and sovereign Moldova.

Washington, 02.11.2021

**PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA
HOTĂRÂRE
cu privire la constituirea Comisiei parlamentare speciale
de monitorizare și control parlamentar asupra realizării
politicii de reintegrare a Republicii Moldova¹**

Călăuzindu-se de prevederile Constituției Republicii Moldova, în scopul consolidării unității poporului și restabilirii integrității teritoriale a statului,

¹ Parlamentul Republicii Moldova, *Proiectul hotărârii cu privire la constituirea Comisiei parlamentare speciale de monitorizare și control parlamentar asupra realizării politicii de reintegrare a Republicii Moldova*, 03.11.2021, <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/5713/language/ro-RO/Default.aspx> (11.12.2021)

srijinindu-se pe eforturile colective ale comunității internaționale în vederea realizării de către Republica Moldova a reintegrării sale teritoriale și a unității civice și în vederea asigurării accesului întregii populații a țării la instituțiile democratice,

analizând situația generală în domeniul politic, evoluțiile înregistrate în problema soluționării conflictului transnistrean și aspirația de reintegrare a țării,

pentru implicarea activă a Parlamentului în procesele de reintegrare a Republicii Moldova prin stabilirea unui mecanism de monitorizare și control parlamentar,

în temeiul art. 32 și 33 din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797/1996,

Parlamentul adoptă prezenta hotărâre.

Art. 1. – Se constituie Comisia parlamentară specială de monitorizare și control parlamentar asupra realizării politicii de reintegrare a Republicii Moldova (în continuare – *Comisie parlamentară specială*) în următoarea componență:

Art. 2. – (1) Comisia parlamentară specială va monitoriza și va evalua situația actuală privind politicile de reintegrare, va elabora propuneri/recomandări și va informa Biroul permanent și, după caz, plenul Parlamentului, cel puțin o dată pe semestru, despre activitatea sa și principalele subiecte de actualitate legate de politicile de reintegrare a Republicii Moldova.

(2) Comisia parlamentară specială, în colaborare cu autoritățile responsabile de domeniul respectiv, va contribui la identificarea de proiecte și soluții ce ar permite redobândirea încrederii și apropierea cetățenilor de pe ambele maluri ale Nistrului.

Art. 3. – (1) Guvernul, prin instituțiile din subordine responsabile de domeniul respectiv, și alte autorități competente vor prezenta informații și vor consulta Comisia parlamentară specială referitor la politicile de reintegrare.

(2) Pentru formarea unei poziții naționale în domeniul abordat, deciziile și documentele ce urmează a fi semnate pentru soluționarea problemelor de reintegrare vor fi consultate de Comisia parlamentară specială. În acest scop, comisiei i se va prezenta solicitarea de aviz consultativ, însoțită de argumentarea necesității semnării documentului respectiv, cu specificarea eventualelor consecințe de ordin politic, financiar-economic sau de altă natură pe care le implică documentul.

Art. 4. – Comisia parlamentară specială va activa în temeiul prezentei hotărâri și al propriului regulament și se va întruni în ședințe, cel puțin o dată la două luni sau la necesitate, la inițiativa președintelui comisiei sau la solicitarea a cel puțin 3 membri.

Art. 5. – (1) În scopul îndeplinirii sarcinilor stabilite, Comisia parlamentară specială va atrage în activitatea sa:

– organizații internaționale specializate în mediere și dialog, pentru facilitarea dialogului informal, oferirea de expertize, analize comparative și practici internaționale comparative aplicate în cazuri similare;

– specialiști în domeniu din cadrul autorităților competente, al societății civile, mediului academic, de asemenea parteneri de dezvoltare și alte părți interesate.

(2) La ședințele Comisiei parlamentare speciale pot fi invitate, în funcție de agendă, persoane responsabile de anumite segmente în procesul de realizare a politicii de reintegrare a Republicii Moldova.

Art. 6. – Comisia parlamentară specială este asistată în activitatea sa de un secretariat, constituit din specialiști din cadrul Direcției generale juridice, al secretariatelor comisiilor permanente sau alți specialiști din Secretariatul Parlamentului, la necesitate.

Art. 7. – Prezenta hotărâre intră în vigoare la data adoptării.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI
IGOR GROȘU

Chișinău, 04.11.2021

**MINISTERIAL STATEMENT ON THE
NEGOTIATIONS ON THE TRANSDNIESTRIAN SETTLEMENT
PROCESS IN THE “5+2” FORMAT¹**

The Ministers for Foreign Affairs of the participating States of the Organization for Security and Co-operation in Europe:

1. Recall the past ministerial statements on the work of the Permanent Conference on Political Issues in the Framework of the Negotiation Process for the Transdniestrian Settlement in the “5+2” format;

2. Reiterate their strong resolve to attain a comprehensive, peaceful and sustainable settlement of the Transdniestrian conflict based on the sovereignty and territorial integrity of the Republic of Moldova within its internationally recognized borders with a special status for Transdniestria that fully guarantees the human, political, economic and social rights of its population;

3. Underline the need to continue the result-oriented settlement process reaffirmed by the Hamburg, Vienna, Milan, Bratislava and Tirana ministerial statements and call upon the Sides to engage accordingly in the negotiation process in 2022 when Poland will be chairing the OSCE;

4. Urge the Sides to further consolidate the achievements reached since the Vienna Ministerial meeting on priority issues and to work towards the full and continuous implementation of all agreements expressed in the protocols of the “5+2” meetings in Rome 2018, Vienna 2017 and Berlin 2016 thus contributing to building a solid basis for further advancing the settlement process;

5. Underline the need for further accelerated implementation of the provisions of the Protocol Decision of 24 April 2018 “On the participation of vehicles from Transdniestria that do not carry out commercial activities in the international road traffic”, as well as for active work on other issues related to transport, in observance of the Vienna Convention on Road Traffic of 1968;

6. Encourage the Sides to develop joint proposals on further confidence-building measures, based on the progress achieved in the implementation of the “Berlin-plus package”, and to intensify their dialogue on and efforts with regard to the protection of human rights and fundamental freedoms, in view of continuing relevant serious concerns, including in individual cases and in areas directly affecting the daily lives of the local population;

7. Applaud the interaction between the Sides in the fight against the COVID-19 pandemic, including with regard to the provision of 263,000 doses of vaccines and other assistance to Transdniestria, and encourage them to continue on this path and to intensify

¹ OSCE, *Ministerial statement on the negotiations on the transdniestrian settlement process in the “5+2” format*, 03.12.2021, <https://www.osce.org/chairmanship/506726> (11.12.2021)

their interaction on other humanitarian issues for the benefit of the inhabitants on both banks of the Dniester/Nistru River;

8. Note the increasing number of meetings and Working Groups between the Sides in 2021. Call upon them to continue to work at all levels of the negotiation process in a rhythmical manner to achieve tangible progress on all three baskets of the agreed agenda for the negotiation process: socio-economic issues, general legal and humanitarian issues and human rights, and a comprehensive settlement, including institutional, political and security issues, in accordance with the internationally agreed principles as referred to in paragraph 2;

9. Underline the importance of the Permanent Conference on Political Issues in the Framework of the Negotiation Process for the Transdniestrian Settlement in the “5+2” format as the only mechanism to achieve a comprehensive and sustainable settlement, reaffirm the important role the OSCE plays in supporting this process; note with concern that the last meeting of the Permanent Conference took place in 2019 and welcome in this regard the commitment of all concerned to hold a result-oriented meeting in this format as soon as possible;

10. Applaud the unified and active approach by the mediators and observers of the OSCE, the Russian Federation, Ukraine, the European Union and the United States of America in the Permanent Conference on Political Issues in the Framework of the Negotiation Process for the Transdniestrian Settlement in the “5+2” format and encourage them to continue to co-ordinate their efforts and to make full use of their collective potential to promote progress in all dimensions towards achieving a comprehensive resolution of the Transdniestrian conflict.

Stockholm 03.12.2021